DRS. E. VAN WESSEM

DE OPSTANDING VAN NEDERLAND

DE AMSTERDAMSCHE
KEURKAMER
AMSTERDAM

25/月H

329.181
329.182
329.39
Nederland
367.
TER RECENSIE Cat.

Ned
10.1
Wes

DE OPSTANDING VAN NEDERLAND

In bruikleen
R.v.Genechten

DE OPSTANDING VAN NEDERLAND

DOOR

DRS. E. VAN WESSEM

UITG. MIJ.
DE AMSTERDAMSCHE KEURKAMER
AMSTERDAM

VERANTWOORDING

De opstanding van Nederland? Inderdaad, dit boek wil geven een toepassing van de beginselen van het fascistisch leersysteem op levensvraagstukken van het Nederlandsche volk. Fascistische beginselen druischen in tegen de uitgewerkte beginselen van het liberalisme, het zijn grondmeeningen, welke tegengesteld zijn aan de opvattingen en de praktijk van het huidig staatkundig en maatschappelijk systeem. En indien de nieuwe leer van het fascisme ook hier volledig zal overwinnen, dan beteekent dat een opstanding van ons volk, van onze interne sociale en economische verhouding en van wat al niet meer!

Maar het fascisme is dan ook een *gesloten* leer en laat geen enkele huidige waardebepaling op zijn plaats. Men kan, men màg niet een willekeurig gedeelte van de fascistische principes aanvaarden en het resteerende verzwijgen of verwerpen. Het is onaannemelijk om te zeggen: het autoritaire in het fascisme staat mij aan, maar de sociale consequenties aanvaard ik niet — of: de sociale gevolgtrekkingen neem ik „ten deele" over, maar van de nationale wil ik niets weten.

Aan deze overweging heeft dit boek zijn bestaan

te danken, opdat zij die geloof hebben in het fascistisch leersysteem, uit de kracht van dat geloof iedere juiste gevolgtrekking zullen aanvaarden en opdat zij die niet gelooven, zullen weten wat zij hebben te bestrijden.
De adem der gedachten is steeds machtig geweest in de geschiedenis der menschheid, in de geschiedenis der volkeren. Maar onweerstaanbaar zijn die ideeën, welke juist op tijd een oude orde, welke tot wanorde verwerd, wegveegt, om er een nieuwe orde voor in de plaats te stellen. Slechts de afgeleefden en de te goed levenden kunnen zich er aan onttrekken. De eersten hebben geen kracht en wil meer, om naar de toekomst te zien en de laatsten kennen geen toekomst, omdat zij met het heden tevreden zijn. Zoo ver zal het met het Nederlandsche volk nog niet zijn gekomen en daarom — opstanding van Nederland!
Dit werk maakt een begin met een fascistische herwaardeering der vele problemen, die deze tijd aan ons volk stelt, en het is opgesteld in de verwachting, dat de jongeren onder de fascistische „intelligentia" veel zullen uitbouwen, wat hier niet is behandeld, ja zelfs, dat zij datgene wat hier wèl wordt behandeld, zullen verdiepen.
Daarom is vóór alles die kritiek welkom, welke — uitgaande van de fascistische leer — de hier getrokken richtlijnen nader keurt.
Uitgaande van de fascistische leer! Omdat dit boek niet is een verdediging van het fascisme, maar een uitstippeling der richtlijnen,

die uit een consequent fascisme moeten volgen. Vandaar dat de eerste drie hoofdstukken een noodzakelijke inleiding vormen voor de behandeling en de wijze van beschouwingen der problemen, die in de vijf volgende hoofdstukken worden behandeld. De aanhangsels dienen om eenerzijds de verschillen tusschen het fascisme en het nationaal-socialisme te belichten en anderzijds het wezen van een fascistisch nationalisme tegenover de uit andere overwegingen voortspruitende Groot-Nederlandsche doelstelling te plaatsen.

Dat hier en daar het program der N.S.B. wordt besproken, spruit voort uit de overweging, dat dit veel gecritiseerde program ook eens aan een „integraal" fascistische keuring wordt onderworpen.

Uitsluitend die bronnen zijn vermeld, welke een voldoende uitgangspunt vormen voor hen, die een of ander detail nader willen onderzoeken. En nu nog slechts één wensch: dat dit boek moge dienen voor het weer opstaan, voor de opstanding van Nederland.

De in den tekst voorkomende kleine cijfers verwijzen naar de aanteekeningen, welke achterin het boek zijn opgenomen.

I

DOGMA'S EN NORMEN

HET is met het fascisme aldus gesteld, dat de beweging er reeds was, voordat de leer werd geboren. Mussolini zegt in zijn artikel over het fascisme in de Italiaansche encyclopedie [1], dat toen hij in 1919 in de kolommen van de „Popolo d' Italia" de overlevende aanhangers der Interventie convoceerde, hem geen bepaald leerstellig plan voor den geest stond. Het fascisme ontstond uit behoefte aan actie en was in de eerste jaren een anti-partij en een beweging [2].

Ook Hitler beschrijft in zijn boek Mein Kampf [3], hoe hij ertoe kwam om in datzelfde jaar 1919 zich aan te sluiten als No. 7 bij de Deutsche Arbeiterpartei [3], welke partij later den naam kreeg van N.S.D.A.P. Haar program werd eerst opgesteld op 2 Februari 1920 bij gelegenheid van de eerste openbare massavergadering, welke in de feestzaal van het Munchener Hofbräuhaus werd gehouden [4], en van program tot leer is nog een groote afstand.

Welnu, het fascisme zonder program en het nationaal-socialisme met program wisten zeer nauwkeurig wat ze niet wenschten en wat ze bestreden, en wisten nog beter wat ze wèl wenschten en wat ze zouden trachten te bereiken. Een program is

tenslotte niets anders dan een serie geformuleerde wenschen, welke wenschen tevens doelstellingen zijn voor hen die ze formuleeren of aanhangen. Het spreekt vanzelf, dat zulke wenschen of doelstellingen voortspruiten uit een bepaalde overtuiging op het gebied dat iedere wensch bestrijkt en dat die serie van overtuigingen, welke tot die serie van al of niet geformuleerde wenschen voert, een of meer grondmeeningen tot gemeenschappelijke basis kunnen hebben.

Over die grondmeeningen kan men discussieeren, men kan ze uit verschillende oogpunten bezien en benaderen, men kan ze min of meer beredeneeren, maar tenslotte helpt dat alles niets, men moet ze *gelooven*. Want zonder dat vaste geloof aan die grondmeeningen, waaruit al die wenschelijkheden voortspruiten, zullen die doelstellingen nooit bereikt worden en zullen al die redeneeringen ten hoogste leiden tot een academisch debat zonder eindconclusie.

Het is voor den tegenwoordigen intellectueelen mensch zeer moeilijk te begrijpen, dat men moet beginnen met iets te gelooven, om tot positieve conclusies en positief werken te komen. Indien men zoo'n intellectueel hoort redeneeren, dan treft het iederen opmerker, dat hij — zonder er zich van bewust te zijn — zoovele dogma's als onomstootelijke waarheden in zijn betoog gebruikt. Nu kan men er over twisten of men de fascistische dogma's wil aanhangen, of dat men de voorkeur geeft aan liberale of marxistische dogma's. Uiteindelijk is

zulks een kwestie van persoonlijke geaardheid en van intuïtief sluimerenden aandrang van de massa naar iets beters dan de huidige maatschappelijke opbouw biedt. Het is juist het merkwaardige van groote maatschappelijke en politieke stroomingen, dat zoo gauw de nieuwe doelstellingen zijn geformuleerd, velen zeggen: juist, dat willen wij ook; dat hebben wij eigenlijk altijd gewenscht, maar dat hebben wij nooit zoo gehoord en dat hebben wij zelf nooit zoo onder woorden kunnen brengen. Dat massale gevoel van „dat willen wij ook" motiveert juist de opportuniteit van de nagestreefde maatschappelijke en politieke veranderingen. Zonder dat massale geloof zou de serie wenschen wellicht leiden tot „de Republiek" van Plato of „Utopia" van Thomas More, maar zeker niet tot een ingrijpende maatschappij-verandering.

„De jaren tot aan den marsch van Rome waren jaren van strijd; voor de uitwerking van de leer was geen tijd en men kon het zonder die leer stellen, maar om dit te vervangen, was er iets noodig wat meer beslissend is — n.l. *het geloof*. Men stierf en men wist te sterven." Aldus Mussolini in zijn vorengenoemd artikel [5].

„De organisatorische schepping van een wereldbeschouwing kan slechts op grond van een bepaalde formuleering daarvan plaats vinden en wat voor het geloof de dogma's zijn, zijn voor de zich vormende politieke partij de partijgrondbeginselen." Zoo leest men in het reeds genoemde boek van Hitler [6].

Zonder het bewuste of onbewuste geloof aan de grondmeeningen van het fascisme, *kan men geen werkelijk fascist zijn* en zij, die zich tot taak hebben gesteld een fascistische beweging te leiden, hebben er dan ook voor te zorgen, dat iedere uitwerking van een bepaald vraagstuk zal geschieden en is geschied in overeenstemming met die grondmeeningen.
In het midden van het fascisme staat de staat. „Wanneer liberalisme individu beteekent, beteekent fascisme staat," zegt Mussolini [7].
„Van allen, die uit hoofde van hun natuur of van de geschiedenis etnologisch een natie vormen, dezelfde lijn van ontwikkeling en geestelijke vorming volgen, als een geweten en een enkele wil. Het gaat hier niet om ras of een bepaalde geografische streek, maar om een groepeering, welke zich historisch voortzet, om een menigte vereenigd door één idee, welke is de wil om te bestaan en de wil tot macht: dat is het volksgeweten en de persoonlijkheid. Deze superieure persoonlijkheid is natie, voor zoover ze staat is" [8].
„De staat zooals het fascisme die opvat en verwerkelijkt, is een geestelijk en zedelijk feit; hij concretiseert de politieke, juridische en economische organisatie van de natie en deze organisatie is in zijn geboorte en ontwikkeling een manifestatie van den geest" [9].
Slechts de staat kan de dramatische tegenstellingen van het kapitalisme oplossen. Wat men de crisis noemt, kan slechts worden opgelost door den staat en in den staat" [10].

„De fascistische staat heeft zich het domein van de economie toegeëigend en door de corporatieve, sociale en opvoedkundige instellingen, welke hij heeft geschapen, is de beteekenis van den staat gekomen tot de uiterste vertakkingen van het land. In den staat circuleeren, geëncadreerd in hun daarop betrekking hebbende organisaties, alle politieke economische en geestelijke krachten van de natie" [11].

Uit deze reeks van citaten van Mussolini volgt de opvatting, dat de staat een *organisch gegroeide en werkelijk bestaande levende organisatie van de natie, van het volk* is, althans behoort te zijn. Voorts blijkt daaruit, dat deze staat de economische, juridische en politieke krachten van de natie moet concretiseeren en ontwikkelen en de tegenstellingen binnen den staat in het bijzonder op economisch terrein moet oplossen, omdat *hij alleen* als eenig werkelijk bestaande levende organisatie bij machte is deze op te lossen. Die staat beteekent, althans moet beteekenen het verleden, heden en de toekomst van de natie [12]; hij vertegenwoordigt de zedelijke continuïteit van de natie in de geschiedenis en zonder den staat bestaat de natie niet [13].

In het fascisme is de staat ten opzichte van de natie, wat de ouders zijn voor hun kinderen, en even werkelijk als de familie is voor de familieleden, even werkelijk is de staat voor de leden der natie, dat is een der fundamenten van het fascisme.

Wie zijn echter de leden der natie?

Volgens Mussolini zijn het ongetwijfeld degenen,

die deel hebben aan die lijn van ontwikkeling en geestelijke vorming, welke heeft geleid tot één idee en dien gezamenlijken wil om te bestaan [8], m.a.w. zij die zich tot dien staat bekennen of die in feite (niet juridisch opgevat) tot dien staat behooren. Hitler daarentegen — en hier bestaat een groot verschil van inzicht tusschen het nationaal-socialisme en het fascisme — beschouwt den staat niet zooals Mussolini als de organisatie van de natie maar van het ras.

Hitler laat deze rassenfactor domineeren, zoowel bij de beantwoording van de vraag, wie tot den staat behooren, als bij de vraag, wat de staat bij de ontwikkeling van de natie moet doen [14]. Deze opvatting is niet fascistisch. Zij is strijdig met de geestelijke opvatting van het fascisme en daarom is zij niet universeel [15]. Universeel zijn slechts de grondmeeningen, de onbewijsbare dogma's van het fascisme en het wordt tijd, deze dogma's te formuleeren.

I. Onder de banden, die een volksgemeenschap tot een organische eenheid in de menschheid binden, is de bepalende de eenheid van cultuur, welke grootendeels voortspruit uit de verwantschap der volksgenooten en uit de aaneengeslotenheid van hun grondgebied. Deze eenheid leidt tot een een-

heid van idee en een eenheid van wil om te bestaan en zich te ontwikkelen door middel van den staat.

II. De staat heeft tot taak de ontwikkeling van de cultureele, economische en juridische krachten der natie, ten einde hiermede de natie verder te ontwikkelen, daar deze zonder den staat niet kan bestaan, waarbij hij intern moet handelen volgens het beginsel, dat het nationaal belang boven het groepsbelang gaat en het groepsbelang boven het individueel belang — dit alles in den geest van een natuurlijke solidariteit der bevolkingsgroepen.

Uit deze dogma's kunnen alle andere beginselen en doelstellingen worden afgeleid. Uit deze dogma's kunnen tevens worden afgeleid de normen, waarmede de verschillende kwesties op sociaal economisch of politiek terrein moeten worden gemeten, om tot een fascistische oplossing te komen. Aan de hand van deze dogma's en normen zal men tevens tot conclusies komen, welke in flagrante tegenspraak zijn met datgene wat tot nu toe als onaantastbare waarheid gold. Alles op maatschappelijk,

economisch, cultureel en politiek gebied wordt door deze grondbeginselen vernieuwd, want het valt niet te miskennen, dat deze dogma's geheel tegengesteld zijn aan hetgeen men tot nu toe bewust of onbewust aannam, of — indien men het omgekeerde dezer dogma's in theorie verwierp — practisch dan toch aanvaardde.

Dit geldt in de sterkste mate voor het tweede dogma en in mindere mate voor het eerste, daar oppervlakkige beschouwers eenige verwantschap met het „principe des nationalités" meenen te ontdekken. En inderdaad, die verwantschap bestaat in zoover als het „principe des nationalités" nastreeft hun, die eenzelfde taal spreken, het recht te geven zich met hun taal- en veelal stamverwanten te vereenigen. Alleen „het principe des nationalités" erkent slechts één, en voor dezen tijd den voornaamsten band, die tusschen de taal en stamverwanten bestaan. Het principe zegt echter niets omtrent het organisch karakter van den staat.

Het fascisme neemt aan, dat die volksgemeenschap in den staat moet vinden *geen nutsorganisatie der massa,* echter *een natuurlijke zelforganisatie van de gemeenschap,* even natuurlijk als bij huwelijk de familie ontstaat en zich uitbreidt. Men behoeft geen redeneeringen om bij geboorte de uitbreiding van den familieband te motiveeren en aldus behoeft men geen motiveering ten aanzien van de banden van leden der natie onderling en ten opzichte van de natie of van den staat.

De staat is geen noodorganisatie ter handhaving

van openbare orde en binnen- en buitenlandsche rust (zooals de liberalen zeggen), welke haar bestaan door het vervullen dier taak rechtvaardigt, echter die zoo min mogelijk de vrijheid van het individu in zijn persoonlijk, maatschappelijk, cultureel en economisch handelen moet aantasten. De staat is geen optelsom van individuen. Volgens het fascisme is de staat een hoogere eenheid, méér dan de optelsom zijner burgers, organisch ontstaan uit de maatschappelijkheid van het individu en uit die levende eenheid van ontwikkeling en geestelijke vorming, waarvan Mussolini spreekt en waarvan de geschiedkundige ontwikkeling getuigenis aflegt. Bij een nadere beschouwing van dogma II zien wij nog duidelijker de geweldige kloof, welke er tusschen de fascistische beschouwing en de huidige meestal liberale beschouwingen omtrent de staatstaak bestaat. Taak van den staat is niet politiestaat te zijn, of om een geliefde uitdrukking te gebruiken rechtsstaat te zijn, maar is de bewuste ontwikkeling der in de natie voorhanden zijnde cultureele, economische en juridische krachten, teneinde de stoffelijke, zedelijke en geestelijke welvaart der natie te bevorderen. Hier vallen alle traditioneele dogma's weg, zooals kunst is geen regeeringszaak, of scheiding van kerk en staat, of de staat onthoude zich van economische bemoeiïngen, of wel vrijheid van bedrijf en arbeidsvoorwaarden, enz.

Neen, kunst is wèl een regeeringszaak; de staat zal de historisch geworden christelijke kerken wèl ken-

nen en mits deze zich tot haar terrein beperken, hen protegeeren; de staat zal zich niet onthouden van economische bemoeiïngen, wanneer die voor de natie wenschelijk zijn en zal ook eventueel ingrijpen en regelen ten aanzien van bedrijfs- en arbeidsvoorwaarden.

En dit alles zal de staat volvoeren onder de rangordening der belangen, te weten dat nationaal belang boven groepsbelang en groepsbelang boven persoonlijk belang gaat. Aan deze rangordening zal hij zijn normen ontleenen om de vraagstukken van den dag te beoordeelen, terwijl hij wat de doelmatigheid der oplossingen betreft, die zal hebben af te wegen naar de twee hierboven genoemde dogma's.

Maar nu de staat als groote gemeenschapsorganisatie deze cultureele, sociale, economische en politieke taak op zich heeft genomen en nu hij het collectief belang *steeds* boven het individueel belang zal stellen [16], nu heeft hij daarvoor noodig een organisatie, die deze uitbreiding der staatszaak mogelijk maakt, terwijl deze tevens voor de politieke, sociale en economische rechtvaardigheid in die gemeenschap, naar bovengenoemde normen gemeten, zal moeten zorgen. Uit die behoefte is het autoritaire corporatieve systeem geboren — een systeem van pyramidevormige ordening der verschillende sociaal-economische groepsbelangen en groepsproducties, welke groepsproducties en belangen wederom gecoördineerd moeten werken ter verwerving van een zoo groot mogelijke volkswelvaart.

Men kan zich voorstellen, dat bij de atomistische staatsbeschouwing der laatste 150 jaar het individu vrij was en vrijwel gelijk in rechten en plichten ten aanzien van den staat. In een fascistischen staat — die levende organisatie der volksgemeenschap op elk gebied, waarvan hier sprake is — is zulk een opvatting onmogelijk. Een ieder is aan dien staat schuldig datgene wat die staat van de persoon kan eischen als individu, beoordeeld naar zijn persoonlijke gave en positie.
Niemand heeft het recht in dien staat een positie te vervullen, waarvan hij de verantwoordelijkheid niet kan dragen en de plichten niet kan vervullen. Echter indien hij aanneemt die taak te volbrengen, dan heeft hij daardoor in de eerste plaats de daarbij behoorende plichten te vervullen en slechts op grond van die bevredigende plichtsvervulling verkrijgt hij meer rechten dan iemand die een nederige taak vervult. Hij is echter verantwoordelijk in zijn persoon en zijn bezittingen tegenover de gemeenschap voor die juiste plichtsvervulling en zal zijn straf niet ontloopen, indien hij een taak aanneemt, welke hij onbevredigend volbrengt. Daarom zullen slechts de besten op ieder gebied, waar iets te doen is, worden verplicht die taak te volbrengen en wel uitsluitend op het gebied, hetwelk zij beheerschen.
Wij hebben gezien, dat de ondergrond van het fascisme nationaal-syndicalistisch is en ook als zoodanig is het universeel. Luister naar Mussolini: „De phrase, dat fascisme geen exportartikel is,

stamt niet van mij, zij is te banaal.... in ieder geval behoeft zij verbetering" [17].

„Heden bevestig ik, dat het fascisme, beschouwd als idee, leer, verwerkelijking, universeel is: Italiaansch in zijn verschillende instellingen is het universeel in zijn geest en zou het niet anders kunnen zijn. De geest zelf is door zijn natuur universeel. Men kan dus een fascistisch Europa tegemoet zien, een Europa, dat zich inspireert, in zijn leerstellige instellingen op de praktijk van het fascisme, d.w.z. een Europa, hetwelk in fascistischen zin het probleem van den modernen staat, van den staat van de XXe eeuw oplost, geheel verschillend van den staat vóór 1789 of die zich daarna vormde. Het fascisme beantwoordt heden aan eischen *van een universeel karakter*. Het lost in werkelijkheid het drievoudig probleem op van de verhouding tusschen staat en individu, tusschen staat en de interne groepeeringen, en de georganiseerde groepen" [18].

En ook Hitler erkent, dat er punten van overeenkomst zijn tusschen het Duitsche nationaal-socialisme en het Italiaansche fascisme, want hij zegt: „de innerlijke verwantschap der Italiaansche en Duitsche uitwerking der nieuwe staatsidee kan niet bestreden worden. De nieuwe staatsidee ontstond uit de frontstrijders van den wereldoorlog, ze is geest van zijn geest. Groot, hard, strijdend, klassenversmeltend, persoonlijkheid en prestatie waardeerend, *alles* voor de nationale gemeenschap eischend. Het is geen toeval, dat Mussolini soldaat in de voorste rijen van den wereldoorlog was" [19], [20].

II

DE ONTWIKKELING VAN NATIONALISME EN SOCIALISME TOT FASCISME

REEDS hebben wij in het voorgaande uiteengezet, van welke twee kerngedachten ieder fascistisch systeem uitgaat. Het komt er voor het fascisme net zooveel en net zoo weinig op aan, om deze beide dogma's bewezen te zien, als een godgeloovig mensch er aan zal hechten, de verschillende bewijsvoeringen voor het godsbestaan aan te hooren. Evenals die godgeloovige zullen wij gaarne kennis nemen van allen arbeid, die geschied is en geschieden zal, om de juistheid van het geloofde aan te toonen, echter evenmin als een godgeloovige zich door de meest verfijnde intellectueele redeneeringen van een atheïst zal laten beïnvloeden, evenmin zal een fascist zich in zijn overtuiging voelen aangetast door betoogen, welke den inhoud dezer dogma's bestrijden.

Men heeft hier tenslotte te maken met een maatschappelijke politieke richting, welke getuige de millioenen aanhangers, wist na te streven, datgene

wat onbewust voor die velen een onuitgesproken, veelal onbewuste behoefte was, welke behoefte ontstond door de geestelijke en stoffelijke tekortkomingen der huidige maatschappij en maatschappij-gedachte.
Daarom is het zoo wenschelijk rekening te houden met die maatschappelijke ontwikkeling in het algemeen en de ontwikkeling van het nationalisme en socialisme in het bijzonder. Want eerst aldus is een inzicht te verkrijgen in de beantwoording van de vraag, door welke omstandigheden die behoefte naar nationalisme en socialisme is ontstaan.
Indien wij ons uitgangspunt na de middeleeuwen nemen, dan kunnen wij in groote lijnen constateeren, dat uit de feodale maatschappij dier middeleeuwen een „stenden"-staat was ontstaan. Veelal had de vorst een groot gedeelte der wetgevende en rechtsprekende macht, echter die macht werd beperkt, doordat hij voor buitengewone uitgaven toestemming der „stenden" noodig had, die aan hun toestemming veelal bijzondere voordeelen wisten te verbinden. Die voorrechten, die „privileges" beperkten in mindere of meerdere mate de mogelijkheden voor den vorst om zijn machtsvolkomenheid te doen gelden. Voor zulk een „bede" was veelal de toestemming van alle stenden van het land noodig, dus van den adel, van de geestelijkheid en van de steden, welke laatste zich meer en meer in autonomen zin wisten te ontwikkelen.
Daarbij komt, dat de „derde" stand in de steden

weer was opgebouwd uit de gilden — gesloten bedrijfschappen, zooals men tegenwoordig zou zeggen — welke het sociaal economisch leven van hun leden beheerschten. Nog moeilijker was de toestand, indien de vorst heer van verschillende landen was en er „beden" moesten worden toegestaan voor de generaliteit, zoodat alle landen hun toestemming moesten verleenen.
Het spreekt vanzelf, dat bij zulk een staatshuishouding het gevoel van verknochtheid aan den grond, taal en gebruiken zich in de eerste plaats voor den eenvoudigen burger richtte naar de stad waar hij burger was, of ten hoogste naar het landje, waartoe hij behoorde en dat dit gevoelen zich ten slotte kon uitstrekken tot een gevoelen van traditioneele aanhankelijkheid tegenover den landsheer, voor zoover deze ten minste geen politiek voerde ten gunste van belangen, waarmede het land niets te maken had en de „privileges" en „gewoonten" intact bleven.
Een Hollander voelde voor Holland, maar niet zoo direct voor de andere landen van den Bourgondischen landsheer, zelfs indien het Brabant of Friesland betrof; hij voelde voor zijn Bourgondischen vorst, zoolang deze zich een vorst voor deze landen toonde en niet al te zeer zijn „voorrechten" trachtte aan te tasten; hij voelde ook voor zijn groote heeren, omdat deze veelal zijn rechten tezamen met die van henzelf verdedigden. Zoo was het ook gesteld met een inwoner van Bretagne ten opzichte van den koning van Frankrijk, al was daar te lande

reeds een verder gaande centralisatie bereikt dan onder de Bourgondiërs in de Nederlanden was verkregen.
Er heerschte dus op zijn best een locaal patriotisme en een dynastieke aanhankelijkheid, hoewel met de economische ontwikkeling hand in hand, het locale karakter der vaderlandsliefde zich uitbreidde. Juist die economische ontwikkeling en de centralisatie, ontstaan door de aaneengeslotenheid der verschillende landen van een landsvorst, gaven intusschen een natuurlijke uitbreiding aan het oorspronkelijk locaal karakter van dit patriotisme. Verkeer en taalgemeenschap bevorderden dit één worden der verschillende verwante landen en reeds toen zorgden de „stenden" ervoor, dat de landsheer geen beambten aanstelde, die de moedertaal niet machtig waren [21].
De vorst was eigenlijk, indien hij zijn taak goed opnam, de „centrale" van het algemeen belang zijner landen en vertegenwoordigde in wezen reeds toen het diepergaande en breedere nationale principe voor heden en toekomst. In mindere of meerdere mate streefde hij naar de centralisatie zijner macht in zijn landen en zoolang hij bleef beschikken over een territorium, waar een natie tot eenheid kon groeien en er niet naar streefde, deze belangen dienstbaar te maken aan belangen, welke vreemd zijn voor dit territorium, is hij te beschouwen als de bouwheer van de natie in wording.
De meest innerlijke waardeering van het nut der dynastie ligt juist in die algemeene richtlijnen,

welke veelal met behulp van kundige landsdienaren van geslacht op geslacht werden overgebracht. Aldus zijn de Valois en de Bourbons de bouwers geworden van de natie der Franschen, aldus bouwden sommige Bourgondiërs aan de Nederlanden en zou Filips II, Heer der Nederlanden maar ook Koning van Spanje en meester van verschillende Italiaansche belangen, die Nederlanden verliezen. Filips II maakte de Nederlanden ondergeschikt aan zijn uit andere belangen of overwegingen voortspruitende anti-Fransche en anti-Engelsche politiek en trachtte zich te weren tegen de toen reeds door velen gewenschte Generale stenden. [22] Zelfs stelde in dien tijd de Markies van Bergen voor, dat de Generale stenden zouden worden bijeengeroepen, waarbij de mandanten met volmacht moesten verschijnen, teneinde de ruggespraak, waaronder de Republiek der Zeven Provinciën later zooveel zou lijden, onnoodig te maken. [23] Filips II echter wenschte voor zijn politieke en religieuze denkbeelden de privileges aan te tasten en de macht der „stenden" te knotten. Weliswaar heeft juist deze anti-tolerante politiek van Filips II het conflict verhaast en is juist daardoor de leiding van den opstand in handen der radicaalste tegenstanders gevallen, met name de toen geringe maar doelbewuste minderheid: de Calvinisten. Echter, met groote waarschijnlijkheid kan men zeggen, dat ook zonder Hervorming het conflict niet te vermijden ware geweest en dat de Nederlandsche oppositie een politiek van nationale onafhankelijkheid,

Generale stendenvertegenwoordiging en religieuze tolerantie (ook het ideaal van Prins Willem de Zwijger) nastreefde. [24] Deze politieke doeleinden waren nu eenmaal het tegengestelde van datgene wat Filips II wenschte. [25]

Aldus groeide in West-Europa het „provinciale" — zoo zou men tegenwoordig zeggen — naar het nationale. Economisch en politiek gesproken, werden de eenheden der juist voorbij gegane Middeleeuwen tot een onderdeel der grootere eenheden van den nieuwen tijd.

„Het is niet de natie, welke de staat schept", zegt Mussolini „maar juist de natie wordt geschapen door den staat, welke aan het volk, hetwelk zich bewust is van zijn eigen moreele eenheid, een wil geeft en daardoor een eigen bestaan". [26]

Zoo was het ook in dien tijd, met dien verstande, dat voor het zoo moeizaam overwonnen particularisme als staatsleidende en scheppende figuur de dynastie kwam, de dynastie der Bourbons in Frankrijk en die der Oranjes in de Republiek. [27]

Want bij den gebrekkigen staatsvorm der Republiek der Vereenigde Nederlanden waren het de Oranjes en steeds weer de Oranjes, die de continuïteit in het algemeen staatsbeleid brachten met de aan hen verknochte staatsdienaren. Bij hen leefde boven Amsterdam of de Staten van Holland het algemeen landsbelang en boven het belang van heden, juist dat van morgen, hetwelk voor een natie van veel grooter gewicht is. Het geheele boek van prof. Van Hamel legt hiervan getuigenis af. [28]

Maar tevens levert de geschiedenis van Duitschland en Italië in dien tijd het bewijs voor de hierboven geciteerde woorden van Mussolini, dat de natie weliswaar een der staatsvormende krachten is, echter dat er een „iets" moet zijn, hetwelk die eenheid van wil smeedt, want dat ontbrak juist in die landen en zij werden een speelbal der in de grootste verscheidenheid bestaande dynastieke huismachtjes.

Wij hebben hier gesproken van de geboorte der naties uit localiteiten en hebben in groote lijnen de ontwikkeling gevolgd van locaal patriotisme tot staatsnationalisme. Wij hebben echter gezwegen over het socialisme, omdat dat socialisme ondenkbaar was, tenzij als een „utopie" bij een „stenden"-staat of bij een „absolutistischen" staat met economisch-sociale stendenorganisatie als Frankrijk was. [29] Trouwens oorspronkelijk bestond er geen vierde stand, zooals wij dien kennen.

Wij naderen de Fransche revolutie en juist in de beginselen dier revolutie lagen de kiemen van den huidigen, op basis van volkssouvereiniteit geregeerden staat, het reeds in het vorig hoofdstuk genoemde „principe des nationalités" en van het socialisme, zoodat wij bij deze gebeurtenissen eerst stil moeten staan.

Er is een merkwaardige wederzijdsche afhankelijkheid van de structuur van de maatschappij en leidende ideeën voor hetgeen maatschappelijk wordt gewenscht. Eischt de structuur der maatschappij vernieuwing van haar organisatie of een verdere

trap van ontwikkeling dier organisatie, dan zijn de wenschen om daartoe te geraken, vrij snel geformuleerd en algemeen aanvaard, terwijl in het omgekeerde geval — dus wanneer de maatschappijstructuur voldoet aan de behoeften van een juiste functioneering —, de voortreffelijkste ideeën het ten hoogste brengen tot een wetenschappelijke verhandeling, zonder eenig vat te krijgen op de „algemeenheid" dier maatschappij.
Wij hebben in het voorgaande reeds enkele ideeën als „leaders" gezien voor de Nederlandsche oppositie tegen Spanje; wij hebben echter uit de wenschen van den markies van Bergen kunnen constateeren, dat zulk een „constitutionalisme" bij niemand weerklank vond.
Zoo is het ook gegaan met de Fransche revolutie. De gilden en de privileges waren overleverde organisatie-vormen en rechten geworden, welke aan de eene zijde aan een ontwakende begin-kapitalistische industrie geen genoegzamen afzet waarborgden en aan den anderen kant dien stand belastten, welke geen enkel voordeel van de zijde der „bevoorrechten" gewerd. De natuurlijke en belangrijke rol van adel en geestelijkheid voor den staat en voor den „derden" stand was in den loop der jaren overbodig geworden. En toch behielden deze bevoorrechten hun traditioneele rechten en bekleedden zij de voornaamste „charges" van den staat. Zij waren eigenaars van hun ambt, zooals tegenwoordig de notarissen, voorzien van veelal rechtsprekende en tenuitvoerleggende bevoegdheden.

En al is de ontwikkeling in Nederland niet geheel identiek aan die van Frankrijk, ook daar bleef een oligarchische eigendunkelijkheid zonder zin bij de machthebbenden gehandhaafd, ook daar bleef de autonomiteit der overleefde lichamen van staat, provincie en stad bestaan.
Is het niet alleszins begrijpelijk, dat zich in de wereld der denkers gedachten gingen ontwikkelen omtrent den zin of onzin van zoovele traditioneele geledingen der staatsorganisatie? Is het wonder, dat men zich ging afvragen, welke oorzaak de staat voor den mensch heeft en welke rechten de mensch zou kunnen doen gelden? Trouwens de sociaal-economische ontwikkeling had de positie van velen nader bij de „bevoorrechten" gebracht, terwijl, zooals wij reeds zeiden, aan die „bevoorrechten" de oorspronkelijk toevertrouwde natuurlijke taak was ontvallen.
Het is een lange weg van Locke en Montesquieu, via Encyclopedisten naar Voltaire en Rousseau tot aan de finale denkbeelden der Fransche revolutie, maar het merkwaardigste is wel, dat die ideeën vrijwel gemeengoed werden, zoowel van een groot gedeelte der „bevoorrechten" als van den burgerstand dier dagen. „De mensch is vrij geboren en van nature goed en redelijk," aldus het dogma der „verlichte" 18e eeuw. De staat bestaat slechts door den gelijkgerichten wil van zijn burgers, aldus het tweede dogma der Fransche revolutie.
En op deze fundamenten werden verdiepingsgewijs de conclusies gebouwd, welke wenschen en doel-

stellingen der naderende omwenteling zullen worden. Want indien de staat het werk is van het volk, dat over zichzelf beschikt, dan kan dit „contrat social" ieder oogenblik in zijn geheel of gedeeltelijk worden opgezegd en aldus werd de leer der volkssouvereiniteit geboren, leidende tot de vrije keus door de burgers van hun regeerders. Maar wat ligt dan meer voor de hand dan de tweede conclusie, welke ons interesseert n.l. dat de nationaliteit de grenzen van den staat bepaalt of behoort te bepalen, met andere woorden het reeds in het vorig hoofdstuk vermelde „principe des nationalités". Want bij een vrije keus en een vrij staatscontract zullen de burgers van dezelfde nationaliteit wel in de eerste plaats bij elkander wenschen te behooren, ook al omdat de staat slechts wordt geschapen met het doel het maximum nut aan zijn vrije, goede en met rede voorziene burgers te verschaffen en zulks juist bij eenheid van nationaliteit te verwachten is.

„Ziehier het postulaat der nationaliteiten," zegt Redslob [30], een der beste kenners van deze stof van internationaal recht. „Zij verschijnt als een integraal element in het gedachtensysteem van dien tijd. Echter, aldus mist zij alle gevoelsnuance. In het kort, de leer heeft in die denkwereld een zuiver rationalistisch karakter."

Maar niet de leer heeft de beteekenis der natie ten opzichte van den staat versterkt. Alleen het geformuleerde beginsel, het dogma des nationalités zouden wij zeggen, heeft de nationale ont-

wikkeling in Europa in de 20e eeuw gestimuleerd. De revolutie hield zich niet lang aan dat beginsel der nationaliteiten. Reeds in 1792 werd in de Nationale Vergadering besloten, de „vrijheid, gelijkheid en broederschap" aan de geknechte volkeren te gaan brengen. En aldus werd de Fransche revolutie een veroverende revolutie, die leidde naar Napoleon, maar waarvan na Waterloo een bescheiden constitutionalisme het gevolg was, geleidelijk of met schokken zich ontwikkelend tot het demoliberale staatssysteem, hetwelk die „revolutionnaire" beginselen zuiverder wist toe te passen dan de vernieuwers van dien tijd.

Van de gelijkheid in politieke rechten naar de gelijkheid in sociale rechten is slechts een gradueel verschil. De Fransche revolutie, welker geheele ontwikkeling tot aan den dood van Robespierre werd beheerscht door steeds radicalere richtingen op basis der nieuwe beginselen, heeft dan ook het communisme van Hébert en later van Babeuf als parool gekend — een parool hetwelk in die tijden van waardelooze assignaten, niet nageleefde maximum-prijzen en volkomen gebrek aan levensmiddelen zeer begrijpelijk is. De socialistische stroomingen in latere tijden zouden een anderen meer permanenten maatschappelijken ondergrond moeten vinden om meer te worden dan een agitatorische leus en een reflex van hongersnood.

Het gezag der omwentelaars was zoo zwak geworden, dat zij om zich te handhaven een degen noodig hadden. Bonaparte heeft de sociale organisatie

behouden en de sociale verschuivingen door confiscaties en gemakkelijke verwerving van nationale goederen (gesequestreerd van de geestelijkheid) gestabiliseerd. In alle landen, waar hij achtereenvolgens domineerde, werd het bestuur volgens gelijksoortige beginselen ingericht. Men leerde zelfs, indien men geannexeerd was, een staat kennen, waar wetten golden voor het heele land, centraal bestuurd door ambtenaren, betaalde functionarissen, die tegen een vast inkomen hun werkkracht aanwendden naar de voorschriften van het centrale bestuur. Men leerde in tegenstelling met de betaalde huurlegers de conscriptie kennen. Iedere band van feodaliteit of privilege was verdwenen en daarvoor in de plaats kwamen vrijheid van beroep, van vestiging en van bedrijf.

Geen wonder, dat na Napoleon in het grootste gedeelte van Europa niet getornd werd aan deze nieuwe taak en functioneering van den modernen staat, evenmin aan het nieuwe karakter van het burger-zijn van zulk een staat. De centralisatie van den ambtenarenstaat had plaats gehad en die landen, welke reeds lang feitelijk een eenheid vormden, aanvaardden dien staatsvorm, als passende bij datgene wat feitelijk reeds bestond.

Aan den anderen kant had de vreemde overheersching het saamhoorigheidsgevoel in die „benauwde" tijden versterkt, zoodat uit die Napoleontische periode een Koninkrijk der Vereenigde Nederlanden en een hersteld Koninkrijk Pruisen kon worden herboren. De geesten, die de 18e eeuw

had opgeroepen, raakte men niet kwijt; alleen zij begonnen te werken in de staten van Europa, welke het Weener Congres veelal op grond van reactionnaire overwegingen intact had gelaten.
Het is niet onze taak, de verdere ontwikkeling der beginselen der Fransche revolutie op staatsrechtelijk gebied te vervolgen. Wij hebben het hier over de ontwikkeling van nationalisme, natie en staat eenerzijds, en sociale omstandigheden en socialisme anderzijds.
Om nu bij het eerste te blijven: wij constateeren, dat de verhouding tusschen burgers en „stenden"-statenfederatie vroeger en die tusschen burgers en centrale beambtenstaat tegenwoordig, geheel veranderd is.
Terwijl in het eerste geval — sociaal en politiek gesproken — de burger veelal slechts te maken had met zijn gilde, zijn stad en pas in het uiterste geval met de regeering van het land, was in het tweede geval de staat degene geworden, welke zich manifesteerde bij de meest gewone gebeurtenissen, als geboorte, huwelijk, voorschriften voor dit en wetten voor dat. Zoo kwam de burger nader bij den staat te staan en daar dit hetzelfde was voor iederen burger, kwam deze wederom nader tegenover zijn medeburger te staan. Het provincialistisch en ten hoogste dynastiek patriotisme werd staatspatriotisme en het spreekt vanzelf, dat *nu* de taal, de gelijke cultuur een veel grootere rol ging vervullen in de vele banden die een staat samenbinden en saamgebonden houden. Even natuurlijk was het,

dat verre gebieden van verwante landen dien band voelden verslappen. Het parool van het „principe des nationalités" was gegeven en tot en met den wereldoorlog heeft dat principe, los van zijn specifieke rationalistische motiveering, in de steeds sterkere versteviging der banden van staat tot burger en omgekeerd (denk slechts aan de sociaal-economische betrekkingen) als impuls gewerkt, in de statenvormende en ook statenvernietigende strevingen der 19e en 20e eeuw.
Allereerst zien wij de Zuid-Amerikaansche staten ontstaan en daarna te beginnen met Griekenland, de verschillende Balkanstaten. Dan komt er een nieuwe Napoleon, die het „principe des nationalités" tot leidend beginsel van zijn politiek maakte, zoodat het sinds de Romeinen nooit één geworden Italië uit de veelheid der Italiaansche staatjes één Koninkrijk schept.
Dat de eenwording van Duitschland onder Bismarck juist ten koste van dit beginsel geschiedde, door annexatie van Deensch Sleeswijk en Fransch Elzas-Lotharingen, heeft het beginsel zulk een algemeen overtuigende kracht gegeven, dat het als onomstreden principe (hoewel niet ongeschonden toegepast) na den wereldoorlog bij de verschillende vredesverdragen gold. Polen en de staten der voormalige Oostenrijk-Hongaarsche monarchie waren er de toepassing van. Geen economische utiliteitsoverwegingen hielden de statenvormingen tegen. Trouwens de staat heeft zijn bemoeienissen steeds moeten uitbreiden, zoodat het voor een natie wel

iets verschrikkelijks moet zijn, deze steeds intensere banden van „vreemden" te moeten ondergaan — van vreemden in taal, gewoonten en belangen.
Ook de gedachtengang der gelijkheid der vrije menschen op politiek gebied, welke reeds in de Fransche revolutie soms verder werd gedacht tot een gelijkheid der vrije menschen op sociaal gebied, werd in de 20e eeuw verder voortgesponnen. Het ergerlijkste van deze vooruitstrevende idee is eigenlijk, dat haar consequenties strijdig zijn met de praemissen der philosophische beschouwingen, welke tot de conclusie van politieke gelijkheid hebben geleid.
Wij hebben reeds gezien, welk een staat die 18e eeuwsche denkers voor oogen hadden. Het individu was souverein en het volk als een veelheid van individuen had uit nuttigheidsoverwegingen over zichzelf beschikt en den staat gecontracteerd. Die staat moest zoo groot mogelijk nut voor zijn burgers afwerpen en daar deze vrij, goed en redelijk waren, moest de staat zoo weinig mogelijk de vrijheid dier burgers aantasten, opdat daardoor de *„ordre naturel"*, die de best mogelijke orde was, op grond van de goedheid en redelijkheid van het individu, niet werd gestoord.
Indien men echter de sociale gelijkheid der burgers nastreefde, dan zou men gedwongen zijn den staat op een veelomvattende wijze te laten ingrijpen, hetgeen in strijd is met de *„ordre naturel"*. Dat op deze beginselen geen gesloten leerstellig socialisme kon worden gebouwd, ligt voor de hand. Men zal

tot Marx en Engels moeten wachten, voordat een doctrine zich in de wereld gelding en macht zal kunnen verschaffen. Echter zelfs Marx zou niet in staat zijn geweest, zulk een gewillige aanvaarding zijner denkbeelden door de massa te bereiken, indien de sociale en economische ontwikkeling niet een behoefte aan een nieuwe leer zou hebben geschapen. Structureele veranderingen in de maatschappij doen behoeften ontstaan naar datgene wat leert in de nooden der tijden te voorzien. Wij hebben het gezien bij onze beschouwingen over nationalisme en wij zullen het zien in die over socialisme. Vrijheid van bedrijf, vrijheid van kapitaal, vrijheid van arbeid en arbeidscontract hadden de economisten der 18e eeuw gepreekt, op grond van hun maatschappelijke individualistische, „liberale" zou men tegenwoordig zeggen, overtuiging. En dat de staat zich vooral van eenig onnoodig ingrijpen in deze heilige huisjes onthoude, want zulks zou slechts die voortreffelijke, redelijke *„ordre naturel"* verstoren.

Ongetwijfeld leidde dit systeem tot een geweldige productiviteit, welke losgemaakt van de 18e eeuwsche banden en gesteund door den op de liberale beginselen gegrondvesten vrijhandel sterk verhoogden afzet vond en als zoodanig de sterk vermeerderde bevolking van Europa wist te voeden. Echter diezelfde reeks van vrijheden heeft geleid tot de vernietiging van „stenden", waaraan overigens geen enkele bijzondere functie meer toekwam, eenerzijds en anderzijds tot den groei van een zoo-

genaamden vierden stand van arbeiders, wier arbeidsvoorwaarden — door de machteloosheid en geringe weerstandskracht van hen individueel en door de volkomen onthoudingspolitiek van den staat — veelal ver beneden het levenspeil van een menschwaardig bestaan werden gedrukt.
In dien tijd hadden de liberale economen, zooals Ricardo en Malthus er maar één verklaring voor, zoo stijf hielden ze vast aan hun praemissen. Die verklaring was, dat er geen middel bestond om dezen toestand te voorkomen of te verbeteren, daar de door hen op grond der individualistische methode afgeleide economische wetten aantoonden, dat iedere verbetering van levensniveau op den duur zichzelf wederom opheft.
Is het een wonder, dat de massa hunkerde naar een verlossend woord; is het een wonder dat deze vierde stand vervreemdde van natie en staat? Is het eigenlijk geen nog grooter wonder, dat die vervreemding in tijden van spanning door het nationale gemeenschapsgevoel wederom werd verdrongen? De kameraadschap in den wereldoorlog, vooral van de nieuwe volkeren, legt er een indrukwekkende getuigenis van af.
Marx was de eerste trooster voor deze troosteloozen, al was zijn troost ook nog zoo bitter. Want ook hij meende, dat in de tegenwoordige maatschappij geen verbetering van levensniveau voor den vierden stand was te bereiken. Even mechanisch en atomistisch als de leer der liberalen, verschijnt zijn arbeidswaardeleer en zijn maatschap-

pijleer. Echter die mechanische ontwikkeling zou leiden tot een opgaan van vrijwel de geheele menschheid in den vierden stand en dan zou het oogenblik gekomen zijn, dat die bijna totale menschheid zich meester kon maken van zijn eigen levensniveau.
Hoe schraal en bitter de troost van Marx ook was, zij gaf een sprankje hoop aan hen die op hoop wachtten en — zij gaf aanleiding om activiteit te ontvouwen, want de schare zou toch gereed moeten zijn voor den dag, dat zij haar lot in eigen hand zou kunnen nemen. Men vereenigde zich en de daad gaat steeds vóór de doctrine.
Belijdende het marxisme, ging men toch vereenigingsgewijs zien wat er te bereiken viel, ging men zelfs naar het parlement, hoe hopeloos dit streven volgens het marxisme ook zou moeten zijn.
Bernstein, als eerste, opperde bezwaren tegen de marxistische leer en sindsdien is het marxisme een boek met politieke leuzen geworden, terwijl de vakvereenigingenorganisatie en tenslotte het wakker geworden sociale geweten een aanzienlijke verbetering van levensniveau wist te bereiken.
Aldus kwamen er vakvereenigingen en federaties van vakvereenigingen; echter tevens kwamen er werkgeversbonden. En deze kartels van den werknemer en kartels van den werkgever bestreden elkaar met alle middelen der tactiek en strategie, teneinde hun inzicht of soms de bestaanswaarde van hun organisatie aan de leden te bewijzen. Zij vormden langzamerhand een staat in den staat en

waren, wat voor goeds ze eventueel ook hadden gedaan of zouden doen, van ontbindenden invloed in de saamhoorigheid der natie.
Ondertusschen is de wereldoorlog en tenslotte de crisis gekomen. Een geweldige productie, een hoeveelheid product en een nog geweldiger productievermogen vindt bij deze crisis geen afzet; het bevolkingsinkomen van iederen staat daalt. De vrijheid van bedrijf heeft geleid tot onnutte productieeenheden en een overbelast distributie-apparaat; de vrijheid van kapitaalbelegging heeft ten gevolge gehad, de niet-terugbetaling en waardevermindering van de buitenlandsche beleggingen, ja zelfs de staatszorg tot voorkomen van ineenstorten van groote voor den staat belangrijke ondernemingen, met als slot den strijd van ieder land ten opzichte der andere landen tot handhaving van het levensniveau van eigen volk.
Is het een wonder, dat zich uit het oorspronkelijk marxistisch socialisme hier en daar stroomingen losmaken naar een nationaal-collectivistisch systeem (neo-socialisten in Frankrijk, Duys in Nederland, nationalistische verklaring der Hongaarsche S.D.A.P., enz)? Is het een wonder, dat in Duitschland een nationaal-socialisme en in Italië een nationaal corporatisme is gekomen? Is het een wonder, dat de nood der tijden en de kameraadschap in den wereldoorlog heeft geleid tot een collectivistisch solidariteitsbeginsel uitgaande van de natie?
Juist met deze uiteenzetting van den groei van het

nationalisme — aan de hand van sociale en politieke omstandigheden — en van het socialisme — eveneens aan de hand van barensweëen der structureele verschuivingen in de maatschappij — hebben wij aangetoond, dat g e e n der patriottismen uit het verleden identiek is met het nationalisme van het fascisme, evenmin als zulks het geval is met het socialisme van vroeger en van de corporatieve basis van het fascisme. Hieruit volgt ook, dat het nationalisme van het fascisme slechts te begrijpen is in het licht van zijn collectivistisch solidariteitsbeginsel en omgekeerd.

Moge vroeger juist de sociaal-economische zorg van den „stenden"-staat den enkeling de liefde hebben gegeven voor het locale, waarin zijn leven en zijn bestaan zich afspeelde en hetwelk veelal zijn levensweg bepaalde, dan heeft de groei van den huidigen staat met zijn bemoeienis met iedere verrichting het nationale eenheidsgevoel bevorderd.

Juist toen de sociale kwestie als voornaamste ontbindende kracht aan het nationalisme kwam tornen, werd door den nood der tijden de staat eraan herinnerd, dat hij behoudens zijn plichten tegenover de natie een even dure plicht heeft te vervullen tot bescherming en verheffing van het levensniveau van de natie.

De natie is een door cultureele, sociale, economische en historische banden aaneengeklonken gemeenschap, die één wil zijn, die wil bestaan en zich ontwikkelen. Welnu, te lang heeft de staat

vergeten, dat hij die ontwikkeling moet leiden, moet richten voor zoover noodig en dat hij die belangen moet ordenen en reguleeren, voor zoover zulks niet uit zichzelf in de juiste richting geschiedt. De staat heeft een cultureele, sociale, economische, juridische en politieke taak. Veel van zijn plichten heeft hij onder het mom der vigeerende liberale slagwoorden vergeten te vervullen.
En toch is de staat de eenige natuurlijk gegroeide en bestaande organisatie der nationale maatschappij, welke de „macht" heeft zijn roeping te vervullen. De staat is door de jongste ontwikkeling zulk een levende werkelijkheid geworden voor hen die hij dienen m o e t, gelijk de familie zulks is voor de jonggeborene. In deze synthetische erkenning van de staatstaak ten opzichte van de natie en het individu en van het individu ten opzichte van natie en staat vindt het fascisme zijn roeping bij de huidige structureele veranderingen der maatschappij.

III

METHODE

OVERGAANDE tot de behandeling van practische vraagstukken, hebben wij er ons in de eerste plaats rekenschap van te geven, van welke belangenorde het te behandelen vraagstuk voor de Nederlandsche natie is. Daarna moet de oplossing volgen, welke logisch uit de erkenning dier rangorde en uit de toepassing der wezenlijke beginselen van het fascisme voortspruit. Op deze wijze verkrijgt men de zuivere doelstelling van het fascisme voor Nederland ten aanzien van het te behandelen vraagstuk.

Doelstelling zeggen wij, en terecht. Want slechts de fascistische bestudeering van het probleem leidt tot fascistische conclusies ten aanzien van dat probleem. En met het trekken dier conclusies is het vraagstuk niet opgelost. Die oplossing behoeft wederom vele politieke, economische en sociale maatregelen om tot het doel te geraken, althans te trachten de gewenschte oplossing te bereiken. Ieder dier maatregelen zou wederom het onderwerp van studie kunnen worden, ten einde op de vraag ant-

woord te kunnen geven, of deze of die bepaalde maatregel „doeltreffend" is of niet en of er geen andere maatregelen te treffen zijn, welke in hoogere mate doeltreffend zouden blijken. Dat is dan juist het onderwerp van fascistische kritiek in een fascistischen staat, totdat de hoogste verantwoordelijken in dien staat hun keus hebben bepaald. Echter daarover handelt dit boek niet. Wij hebben het hier uitsluitend over de „zuivere" doelstelling van het fascisme — wil het tenminste fascisme zijn — ten aanzien van de voornaamste Nederlandsche vraagstukken, welke een overwinnend fascisme in Nederland zal hebben op te lossen in fascistischen zin, wil het zijn wezenskern niet verliezen.

Het eerste gedeelte wat noodig is, om een vraagstuk in fascistischen zin te behandelen, is vrij eenvoudig. Als norm voor de belangen-ordening hebben wij leeren kennen, dat nationaal belang vóór groepsbelang gaat en groepsbelang vóór individueel belang. Wij moeten het karakter van het te behandelen probleem weten om het te kunnen indeelen bij het nationaal belang, bij het groepsbelang of bij het individueel belang. Zulks vloeit veelal reeds voort uit een juiste formuleering der te behandelen kwestie. Alleen zouden wij de opmerking willen maken, dat de indeeling der drie belangengroepen, zooals zij trouwens ook in het leidend beginsel der N.S.B. is geschied [31] eigenlijk in vieren zou moeten geschieden — n.l. nationaal belang boven staatsbelang, staatsbelang boven

groepsbelang en dit wederom boven individueel belang.
Want al moge in sommige staten het belang hunner volksgemeenschap met dat van den staat samenvallen, veelal en ook in Nederland was in verleden en heden zulks niet altijd het geval. Wellicht meende de N.S.B. dat zulks van zelf sprak of dat een dergelijke formuleering niet urgent was, rekening houdende met de mentaliteit der Nederlandsche staatsburgers, echter wij hebben met zulk soort overwegingen niets te maken, daar het er voor ons slechts op aankomt in abstracto juiste fascistische conclusies te trekken en niet of de Nederlandsche bevolking het zien van die consequenties aangenaam is of niet.
Het is mogelijk, dat men ons enkele door onszelf gebruikte citaten van Mussolini zal willen tegenwerpen — zooals: „de natie schept den staat niet, maar de staat schept juist de natie" [13], of: „deze persoonlijkheid is natie voor zoover ze staat is" [8] — echter dan vergeet men, dat Mussolini ook zeide: „de staat beteekent althans moet beteekenen het verleden, heden en de toekomst van de natie" [12], en dat hij wees op die eenheid van wil om te bestaan, welke statenvormend is [12].
Zeer zeker kan daaruit niet worden afgeleid, dat Mussolini zou hebben bedoeld, het bestaan der niet of nog niet tot staat gevormde naties te ontkennen; zulks zou op zichzelf reeds volkomen strijdig zijn met de organische continuïteitsgedachte van het in bovenstaande alinea aangehaalde citaat, evenals

het strijdig zou zijn met die eenheid van wil, welke Mussolini als staatvormende factor voor de staatzijnde of staatwordende groepeering zoo heeft onderstreept. Trouwens indien men er nota van neemt, hoe Mussolini's regime zich de buitenlandsche Italianen aantrekt (ook degenen die in de Fransche koloniën leven)[32], dan ziet men voor zoover de omstandigheden het toelaten, de toepassing van het door ons gestelde.

Voorts vragen wij: bestond de Italiaansche natie niet, vóór Cavour uit den staat Sardinië het koninkrijk Italië kon verwezenlijken en bestond de Duitsche natie niet, voordat Bismarck uit den staat Pruisen het keizerrijk Duitschland schiep? Deze beide voorbeelden belichten ten volle, wat de staat (Sardinië en Pruisen) voor de natie heeft beteekend. Maar zelfs indien er geen staat bestond als *pied à terre* voor den wordenden nationalen staat, zooals met de Tsjechen, Polen en de geheele Balkan het geval was, dan kan men allerminst voor de republiek Tsjecho-Slowakije of Polen de door Mussolini essentieel geachte eenheid van wil, gebaseerd op het bestaan eener volksgemeenschap, onder vreemd regime miskennen. Die wil moest er zijn, die wil is — we hebben het in het vorig hoofdstuk gezien — in de laatste 150 jaar méér en méér bewust en bepalend geworden voor de statenvormingen van dien tijd tot in onzen tijd toe, zoodat wij niet beter kunnen doen dan de beide dogma's uit het eerste hoofdstuk nog eens te onderstreepen en als afgeleide normen in plaats van drie, v i e r

categoriën van belangen te aanvaarden, die bij sommige volkeren, waar de geheele natie in den staat aanwezig is, tot drie worden teruggebracht.
En toch is ons deze vierdeeling van belangen niet voldoende, want ook in ieder der vier categoriën is een onderverdeeling noodig. Men heeft namelijk zooveel nationale belangen, zoovele staatsbelangen, enz. en hoe zal men nu weten of het eene nationale belang, fascistisch gesproken, boven het andere moet gaan en naar welken kant de balans bij een groepsbelang in de groep moet overslaan.
Maar ook hier wijst onze organische continuïteitsopvatting ons den weg. De voorwaarden voor de bevordering van den natuurlijken groei van een volk behooren *eerder* vervuld te worden dan de voorwaarden voor een huidige maatschappelijke welvaartsstijging — m.a.w. het toekomstig belang staat boven het belang van het heden, indien deze belangen tegenstrijdig zouden zijn.
En wat de ordening in de groepen betreft, hebben wij er ons rekenschap van te geven, dat iedere volksgemeenschap maar ook iedere groep is opgebouwd uit een groote groepeering met steeds in aantal geringer wordende selecties naar boven en dat de basis van een volksgemeenschap en van een groep nu eenmaal de massa is, welke die natuurlijke selecteering der z.g. hoogere standen voedt, zoodat bij gelijkgerichte belangen — evenals bij tegengestelde belangen — normatief bepalend zal zijn het belang der grootste aantallen, het belang der meest verdrukten, het belang der massa.

Nu wij tot zoover die hierarchie van belangen nader beschouwd, verdeeld en onderverdeeld hebben, komen wij aan het tweede gedeelte van onze methode — nl. de toepassing van wat voor ons fascisten dogma is. Wij hebben in de eerste plaats rekening te houden met het probleem hetwelk wij behandelen, om op grond van den aard van dat probleem tot een zuivere doelstelling te komen. Na de vaststelling dier doelstelling heeft het zijn nut nader te beschouwen wat tegen die doelstelling veelal in het vuur wordt gebracht, opdat men met de door niet-fascistische overwegingen getrokken en met de gevonden doelstelling in strijd zijnde conclusies kan afrekenen, voor zoover die heden ten dage nog van belang zijn.
Ongetwijfeld zal de fascistische methode en methodeleer zich in Nederland bij een groeiend fascisme hoe langer hoe meer verfijnen. Deze inleiding zal in den loop der tijden natuurlijk voor veel uitbreiding en verbetering vatbaar blijken; echter meenen wij hiermede op dit oogenblik te kunnen volstaan, in de hoop zoo spoedig mogelijk door hen die nu studeeren, te worden achterhaald.

IV

DIETSCHE VRAAGSTUKKEN

INDIEN wij dit hoofdstuk bovenstaanden titel medegeven, dan spruit dat uit de overweging voort, dat buiten „de Vlaamsche kwestie" ons volk ook stamgenooten kent in Zuid-Afrika en in Amerika bij het Michiganmeer. Toch zullen wij ons met deze leden van den Dietschen stam nauwelijks bezig houden, omdat bij hen zoowel als bij ons die eenheid van wil, waarover Mussolini spreekt, verloren is gegaan. Wij waren stamgenoot maar wij zijn stamverwant geworden, gescheiden als wij zijn in lotgevallen, sinds *door onze schuld* De Kaap verloren ging, sinds *door onze schuld* een aantal door het geloof vereende Nederlanders, terwille van den godsdienst, die hen hier niet werd veroorloofd, naar Michigan emigreerde [33].

Wij kunnen alleen respect hebben voor deze „afgescheidenen", die te midden van die groote smeltkroes der naties, welke de Vereenigde Staten heet, tot op heden hun Nederlandsch karakter hebben bewaard, maar die nakomelingen der „afgescheidenen" hebben in zichzelf de bron gevonden om

hun nationale en — hoe kan het anders bij hen? — hun godsdienstgemeenschap te behouden. En dat zij dat hebben gekund en nog kunnen, is te meer te verwonderen voor wie overweegt hoe snel Amerika de nieuwe emigré veramerikaniseert. Meer nog dan hun Nederlanderschap zal hun godsdienstverbondenheid, die gelijkt op de gemeenschapskracht van de eerste Christenen en der Hervorming, hen bij elkander houden, al moet men vol twijfel verzuchten: „hoe lang nog!" Dat wij, Nederlanders, daar cultureel een taak hebben, spreekt vanzelf; een deel van onze natie zijn deze kindskinderen onzer landgenooten echter niet meer.

Ook ten aanzien van Zuid-Afrika is door de verbroken lòtsgemeenschap en den geographischen afstand de stamgenootschap in een stamverwantschap overgegaan. Cultureel hebben wij daar wellicht nog een taak de vervullen, indien men zich herinnert hoe er gedebatteerd is over het Afrikaansch als geïsoleerde eigen taal of het als een eigen taal te bevruchten en te verrijken door het Nederlandsch, en tevens indien men denkt aan de Afrikaansche studenten aan onze universiteiten.

Maar kan men nog spreken van een wil, desnoods van een niet of nog niet bewusten wil tot sociale, cultureele politieke en economische eenheid? De Zuid-Afrikaner zou ons uitlachen en terecht, want hij heeft zelfstandig zijn volksgemeenschap behouden en ontwikkeld temidden van een Engelsche penetratie, die doelbewust en door alle krachten

van Brittannië gesteund, zich van zijn territorium en een belangrijk deel zijner productiemiddelen had meester gemaakt. Zeker, in den Boerenoorlog hebben Nederlanders meegevochten, zooals Nederland ook Zouaven telde bij de verdediging van den Paus en zooals er wellicht ook Boeren te vinden zouden zijn, die bij een onverhoopten oorlog, waarin Nederland zou worden gewikkeld, ons zouden kunnen steunen, maar dat zegt alleen maar, dat wij ons stamverwant gevoelen — het zegt echter niet dat wij stamgenooten zijn gebleven.
Nu uit de nederlaag in den Boerenoorlog de overwinning der Boeren werd geboren, een overwinning die leidde tot een bevrediging hunner taal-, school- en andere wenschen, ja zelfs tot „volkomen" zelfstandigheid ten aanzien van Engeland en tot handhaving hunner kleurlingenpolitiek en de aanstaande annexatie van vier tot dan toe Engelsche kolonies — nu hebben zij metterdaad een nieuwe gemeenschap gesticht, waarin zij volkomen zelfstandig hun lot en lotgevallen met inachtneming hunner problemen kunnen en moeten besturen. En wij — wij geven te weinig aan Zuid-Afrika en wij ontvangen nog minder van Zuid-Afrika. Dat geven en nemen zou veel meer kunnen zijn, maar de eenheid van wil bij onze verwante en toch zoo gescheiden cultuur — die eenheid van wil welke statenvormend en vervormend kan zijn, is door de verscheidenheid van lot verloren gegaan, als eens tusschen Amerika en Engeland het

geval was en wellicht thans reeds ten deele tusschen Canada en Engeland.
Hoe anders doet zich de Vlaamsche kwestie voor, niettegenstaande met een kleine onderbreking reeds eeuwen de „staatkundige" lotgevallen der beide deelen der gescheurde Nederlanden uiteenloopen. Echter juist de laatste honderd jaar hebben in steeds sterker mate aangetoond, dat er geen twee Nederlandsche literaturen, geen twee Nederlandsche talen, geen twee Nederlanden zijn.
En toch, de geschiedenis wordt maar steeds als leermeesteres te voorschijn geroepen om voor hen die de twee Nederlanden niet zien, aan te toonen dat er toch werkelijk twee zijn. De ontwikkeling van de verhouding tusschen Zuid- en Noord-Nederland heeft dezelfde ontwikkeling doorgemaakt, als de in het tweede hoofdstuk beschreven ontwikkeling der begrippen nationalisme en socialisme.
Er bestond geen Vlaamsche kwestie, zooals wij die heden kennen ten tijde van den Spaanschen opstand. Er bestond toentertijd het stendenprobleem, zooals wij dat hebben leeren kennen, voorts het algemeen Nederlandsche tolerantie-streven en — de Bourgondische staatsgedachte in tegenstelling met de door Spanje nagestreefde vernietiging van den stenden-invloed ten gunste eener min of meer absolute monarchie; tenslotte bestond er de inquisitie en de universeele Habsburgsche monarchie.
Dat in dien fellen strijd de „extremisten" van toen, als de onverzoenlijksten en strijdlustigsten, hun bijzonderen stempel op het karakter van

dien strijd wisten te drukken, is logisch, want de intolerante Calvinisten hebben toen zelfs den Prins van Oranje gedwongen, doordat deze op hun hulp was aangewezen, tegen het oorspronkelijk karakter van dien strijd te handelen, zoodat de Zuidelijke Nederlanden ten tijde van Parma en later van Albrecht en Isabella zich bij het minimum door hen bereikte (handhaving der privileges, enz.) hebben neergelegd.

Prof. Van Schelven heeft in zijn jongste werk over den Prins van Oranje [34] er op gewezen, dat er onder de historici veel gestreden is over de vraag of men de worsteling *om de vrijheid* (hetgeen toen behoud van privileges en eenzijdige bevordering der Bourgondische belangen beteekende) of *om den godsdienst* voerde. Hij stelt tegenover Fruin en Witlox: Alva en Usselinx, benevens — hoe kan het anders? — Groen van Prinsterer, waarbij valt op te merken, dat Alva de godsdienstoorzaak wel op den voorgrond kan hebben geplaatst teneinde zijn politieke plannen te verbergen [35] en van Groen van Prinsterer, de grondlegger der antirevolutionnaire partij, een andere interpretatie nauwelijks te verwachten was.

Terecht besluit prof. Van Schelven, dat Hugo de Groot er reeds op wees, dat beide oorzaken samen zijn gegaan en deze terecht zeide, dat: „de rechte oorzaak waarom de wapenen zijn aangenomen is geweest de conservatie van een vrije Nederlandsche regeering na de oude wetten, coustuymen en

privilegiën en de daar benevens vryheydt van conscientie."
Ook Rachfalls levenswerk leidt tot dezelfde conclusie, maar dan moet men om den geloove als tolerantie verstaan, terwijl het voor de leiding gevende calvinistische minderheid dominatie van het calvinisme beteekende.
De „Tolerantie" werd verdrongen door het overwinnend calvinisme en uit de Zuidelijke Nederlanden trokken allen, die den onverzoenlijken strijd tegen Spanje wilden voortzetten, naar het Noorden toe, zoodat de calvinistische minderheid in de Noordelijke Nederlanden steeds groeide en de Zuidelijke Nederlanden juist daardoor vrij algemeen katholiek werden [36].
Dat daarna de belangen van Holland, van Amsterdam hebben geleid tot een voorkeur geven aan Schelde-sluiting boven uitbreiding naar het Zuiden en tot de catastrofale stelling, wel Frankrijks *vriend maar* nooit Frankrijks *buur* te willen zijn, is een gevolg van de bovengenoemde oorzaken, welke inhielden, dat Nederland slechts gedeeltelijk kon worden bevrijd.
Indien wij hebben stilgestaan bij de in prof. Van Schelven's werk vermelde meeningen, dan hadden wij daarmede de nevenbedoeling om daardoor te kunnen wijzen op de belangrijkheid van zulk een historische interpretatie. Want de interpretatie van Groen van Prinsterer heeft geleid tot een opvatting betreffende het geschiedkundig verloop der gebeurtenissen en de lessen, welke daaruit zou-

den moeten worden getrokken, die wellicht tot een tot voor kort vrij algemeen aanvaarde scheeve opvatting omtrent het wezen van ons volk heeft geleid. In de eerste plaats, krijgt men den indruk van de axioma verheven meerwaarde van Noord- boven Zuid- Nederland en van Holland boven de andere gewesten; voorts wordt uit zulk een inzicht het protestantsch volkskarakter geboren en de minderwaardigheid of onbetrouwbaarheid van het andersdenkend gedeelte opgeworpen. En indien wij dan spreken van „men", dan bedoelen wij daarmede natuurlijk geen vakgeleerden maar de „men", die zijn dosis vaderlandsche geschiedenis van een of meer scholen voor het geheele leven meekrijgt.

Indien Colenbrander zegt, dat de Godsdienst toentertijd Noord en Zuid scheidde, heeft hij groot gelijk, vooral als hij concludeert, dat: „de zeven provinciën, zoo zij de negen overwonnen hadden, ze zouden trachten te bekeeren, zooals ze het Drente deden of van hun rechten berooven gelijk de Generaliteitslanden" [37], echter zulk een doelstelling en zulke methoden waren van dien tijd en hadden toen gelding. Wat zegt dat echter ten aanzien van onzen tijd met zijn geheel andere maatschappelijke inzichten en ontwikkeling? Spreken wij van onze hedendaagsche maatschappelijke inzichten en ontwikkeling, dan mogen wij wederom verwijzen naar de ontwikkeling van het door ons beschreven nationalisme.

Tenslotte bleek vóór den Spaanschen opstand ons

geheele volk voor het grootste gedeelte tolerant en verdraagzaam en slechts de minderheid dreef naar exclusieve opvattingen in de daad, waarvan een Spaansche inquisitie eenerzijds en een calvinistische oligarchie anderzijds getuigen.
De zegevierende minderheid van het Calvinisme — gepaard met de dominatie van Holland — hebben aanleiding gegeven tot het ontstaan van een subnationaliteit Holland, welke tot den huidigen dag de Nederlandsche heeft trachten te verdringen en daardoor gedurende vele eeuwen de Nederlandsche volksgemeenschap heeft verhinderd zichzelf terug te vinden.
Het herstel van den Bourgondischen staat — niet dien van Groot-Nederland — werd onder Koning Willem I bereikt. Ook toen was het begrip voor het wezen eener volksgemeenschap nog niet zoodanig ontwikkeld, dat men de Waalsche gewesten heeft laten schieten. Dr. Steinmetz meent in zijn boek „Engelands Anteil an der Trennung der Niederlande" [38], dat na de scheiding Koning Willem I toch een deeling van België heeft nagestreefd volgens de huidige Groot-Nederlandsche beginselen; hoe het ook zij, dat inzicht kwam niet tot uiting bij de démarches om tot het Koninkrijk der Vereenigde Nederlanden in 1815 te komen. Voornoemd werk en het uitgebreide werk van Josson over den Belgischen Opstand [39] hebben voldoende aangetoond, dat prof. Gerretson's karakteriseering van dien opstand als „een Fransche com-

mune op Dietsch territoir" [40] volkomen juist is. Ook uit dien Belgischen opstand waren interpretaties naar voren gekomen, welke lessen meenden te moeten geven aan ons tegenwoordig geslacht, getuige de verschijning van dr. Colenbranders Nederland en België, maar als een „menetekel" voor Hollanders, die geen Nederlanders kunnen zijn, verscheen dr. Knuvelders „Het Rampjaar 1830". Maar ook toen werd Koning Willem I en sommige zijner raadslieden, als vroeger bij den Spaanschen opstand Prins Willem I en sommige zijner raadslieden, door de machthebbers van die dagen de „Hollandsche" Nederlanders niet gevolgd. Het Nederlandsch moest zich overigens boven het Hollandsch hervinden; wij komen daarop terug. Ook toen bestond er geen Vlaamsche kwestie en geen nationalisme in den geëvolutionneerden maatschappelijken vorm zooals wij dien heden ten dage kennen. *De Vlaamsche kwestie is onmiddellijk na de Afscheiding als taalkwestie geboren en heeft zich mede met de maatschappij ontwikkeld tot een nationaal vraagstuk van den eersten rang met een volledig maatschappelijken, sociaal-economischen en cultureelen ondergrond.* Het is zeer zeker niet onze taak, om hier een geschiedenis der Vlaamsche kwestie te schrijven. Het is slechts onze plicht om in enkele lijnen den groei dezer kwestie te beschrijven in samenhang met de algemeene maatschappelijke evolutie van dezen tijd. De conclusie hebben wij vooropgesteld door

te wijzen op den uitgroei der Vlaamsche taalkwestie tot erkenning van een logische noodzakelijkheid, dat de basis van het probleem in den wensch naar een Vlaamsche maatschappij te vinden is en dat die Vlaamsche maatschappij slechts te verwezenlijken is in een Nederlandschen staat. Over deze ontwikkeling der probleemstelling heeft men honderd jaar gedaan en nergens wordt de worsteling van het probleem binnen de maatschappelijke evolutie beter beschreven dan in Elias' „Onze wording tot natie". [41]

De Vlaamsche kwestie begon daar waar de kwestie het minst te ontkennen viel: bij de taal, bij den wensch dus, om onderwijs, rechtspraak en bestuur te verkrijgen in de moedertaal, zooals dat in vroeger eeuwen reeds het geval was geweest [21]. Dat men zulk een eng uitgangspunt nam, was te verklaren door de meer en meer zichtbaar wordende cultureele onmacht. Sinds den Spaanschen oorlog tot aan de Fransche revolutie en de felle doelbewuste verfranciseering van den derden stand ten tijde der Fransche overheersching, waartegenover Koning Willem I een doelbewuste vernederlandsching of liever ontfransching stelde, getuige zijn school- en universiteitspolitiek. De opstand van 1830 was uitgegaan van hen die in 1830 oorspronkelijk de leiding der revolutie te Parijs hadden — nl. de liberalen, doordrongen der principes van 1789, met behulp natuurlijk van geestverwanten onder de verfranschte burgerij der toenmalige

Zuidelijke Nederlanden. Evenmin als te Parijs konden deze duurzaam de leiding van den opstand in handen houden en wisten zij de annexatie bij Frankrijk niet te bereiken.
Echter, indien België door den nood der omstandigheden een onafhankelijk Koninkrijk moest worden, dan zou het hun toch gelukken, de organisatie van dezen staat gedeeltelijk naar hun belangen te doen inrichten en de verfransching als eenige mogelijkheid voor het behoud van den staat te handhaven.
Een der hoofdlieden onder die verfranschte jong-liberalen Rogier sprak het dan ook uit, toen hij betoogde dat: „De eerste beginselen van een goede administratie zijn, dat deze gevestigd is op het gebruik van een taal en daar het klaarblijkend is, dat de taal der Belgen het Fransch zijn moet, is het noodzakelijk, dat alle betrekkingen, burgerlijke en militaire, toevertrouwd worden aan Walen en Luxemburgers; op deze wijze zullen de Vlamingen, voorloopig van de voordeelen dezer plaatsen beroofd, gedwongen zijn het Fransch te leeren en zoo zal men allengskens het Germaansche element in België vernielen." [42]
Tegen dit streven richtte zich de eerste golfslag der Vlaamsche beroering en zij wisten als hoogtepunt de slecht uitgevoerde wetten van 1873—'78 en '83 te verkrijgen betreffende toelating der Vlaamsche taal in strafrechtpleging, bestuurszaken en onderwijs op middelbare scholen, op basis der

door den Staat België om eigen staatsbehoud tot aan den dag van heden geëischte tweetaligheid voor Vlaanderen.

„De taal is gansch het volk" was de Vlaamsche spreuk, zoodat door deze miskenning van het wezen der Vlaamsche kwestie, de Vlamingen binnen de verschillende politieke partijen konden streven naar taalwetgeving, echter in economische en sociale zaken als Vlaamschgezinde niets te wenschen hadden en zich daarvoor naar hun idee konden gedragen als trouw aanhanger der politiek liberale of katholieke beginselen. Daarom bereikte men ook niet veel meer tot aan den wereldoorlog, daar men voor 90 pCt. katholiek of liberaal was en alleen, als de taal ter sprake kwam, Vlaamschgezind of Flamingant. Dit is de basis van de tot op den huidigen dag bestaande Vlaamsche Belgicisten, van het cultuur-flamingantisme, welke particularistisch den staat van België willen handhaven en door negatie van dien vijandelijken staat het Vlaamsch willen behouden.

Het is opmerkelijk, dat tegenover deze op den duur in doelstelling, door innerlijke tegenstelling steriele beweging, een ontwikkeling der letterkunde plaats vond, welke in doelstelling eveneens een negatie was van het maatschappelijk nationaal probleem, dat de Vlaamsche kwestie in wezen is. Na de Vlaamsche ethische en romantische literatuur (Conscience, Van Beers) kwam in de negentiger jaren naar analogie onzer beweging van

tachtig de Van Nu en Straks-richting op, welke gericht op individualisme en schoonheidsexpressie, zich in wezen afkeerde van de organische maatschappelijkheid, die den ondergrond der Vlaamsche kwestie vormde. Naast die „Van Nu en Straks"ers kwam het West-Vlaamsche particularisme met als grootsten representant Guido Gezelle, wiens particularistische grondslag ten slotte de gebonden eenheid van het Vlaamsche, ja van het Dietsche volk negeerde.

En toch hebben wij het aan deze beide stroomingen te danken, dat Vlaanderen en Nederland het eerst op cultureel en literair terrein elkanders samenhang erkenden. En uit deze cultureele erkenning is geleidelijk zoowel de wezenserkenning van het Vlaamsche probleem, als het terugvinden van Groot-Nederland op cultureel maar ook op sociaal-economisch, ja zelfs staatkundig terrein voortgekomen.

Het is de onvergankelijke verdienste van Lodewijk de Raet [43] het inzicht te hebben gebracht, dat het behoud en de ontwikkeling der Vlaamsche eigenheid onlosmakelijk verbonden is met de verkrijging en handhaving van een Vlaamsche maatschappij, een Vlaamsche rechtsorde, een Vlaamsche economisch-sociale ontwikkeling, die ten slotte niet te bereiken is in een Belgischen parlementairen staat.

Vlak voor den wereldoorlog is de gedachte der „bestuurlijke scheiding", eerste vereischte voor het

hierboven gestelde, gemeen goed geworden en de geheele verdere loop van de geschiedenis legt getuigenis af, dat de Belgische staat dezen eisch meent en van zijn standpunt terecht meent, niet te kunnen vervullen, zonder zijn eigen bestaan in gevaar te brengen.

Dan komt de wereldoorlog en dank zij moedige mannen van de daad, wordt het geëischte tot werkelijkheid. Op 15 Maart 1916 is de Vlaamsche hoogeschool een feit, op 4 Februari 1917 komt de Raad van Vlaanderen tot stand en op 21 Maart d.a.v. bestuurlijke scheiding, terwijl 22 December 1917 Vlaanderen zelfstandig wordt verklaard.

Binnen twee jaar tijds wordt alles verwezenlijkt wat men zich gedroomd heeft en evenals Amerika's onafhankelijkheid, als verwerkelijkte beginselen der rationalisten, deze versterkten in hun weg tot de Fransche revolutie, evenzoo zijn de activistische resultaten het lichtend voorbeeld gebleven voor allen, die zich door het Belgische parlementarisme niet van het groote probleem hebben laten afdringen.

De slechte pers, welke deze activisten in Nederland hadden, bewees dat in Nederland de kennis omtrent den waren aard der Vlaamsche kwestie nog niet was doorgedrongen. Maar sindsdien — sindsdien heeft de Belgische staat ervoor gezorgd, dat men het onoplosbare probleem van dien staat en het wezen der Vlaamsche kwestie als een Neder-

landsche kwestie heeft leeren kennen. Wij komen daarop terug.

De activisten hebben gehandeld, omdat zij wisten, dat, indien zij deze daad niet stelden, het Vlaamsche volk nooit zou weten, wat voor hen vereischt was, omdat zij wisten, dat een Belgischen staat deze vereischten nooit zou vervullen.

Des te meer moed moeten deze pioniers hebben bezeten, daar de intelligentsten onder hen erkenden het gevaar, hetwelk een overwinnend Duitschland voor de Vlaamsche zaak zou hebben opgeleverd. „Wij hebben de Duitschers niet gediend", zegt een hunner terecht, [44] „wij hebben ons van hen bediend".

Een overwinning van Duitschland moesten wij verwenschen, zei mij eens een activist, want getuige de wrijving met de Politische Abteilung [45], ware bij een overwinning van Duitschland, de Duitschkiljons in plaats van de Franskiljons gekomen; echter wellicht kwam een vrede tot stand op basis van gelijkheid, waarin onze rechten gewaarborgd zouden zijn, als bij de Polen, die ook aan beide zijden dienden. En bij een overwinning der Geallieerden? Des te erger voor ons, activisten; echter des te beter voor het Vlaamsche volk, dat weet en zich zal herinneren, dat wij er voor dat volk zijn geweest.

Na den wereldoorlog is door het hierboven gesignaleerde Vlaamsche Belgicisme nog wel het een en ander bereikt, op basis natuurlijk der veelal gesaboteerde wettelijke tweetaligheid van Vlaande-

ren, maar tegenover hen, die zich lieten vangen door den Belgischen Staat of het Belgische parlementarisme, groeide, jammer genoeg in een zekere versplintering, de beweging van hen, die den nationalistischen maatschappelijken aard van het probleem erkenden, zooals het Vlaamsch Nationalistisch Verbond en de Dinaso's, die een geheelen herbouw van Vlaamsche maatschappij en staat, voerende naar Groot-Nederland, voorstaan [46].
Ook in Nederland is tegenover de Belgische staatserkenning (Pirenne in België, Colenbrander in Nederland) [47] een serie van sociografen, historici, e.a. gekomen, die in eigen boezem het Nederlandsch boven het Hollandsch stelden, het Vlaamsche vraagstuk erkenden in den zin, zooals wij het hebben beschreven en zooals het gegroeid is en waarschuwden voor de economische Fransche penetratie, terwijl zij eischen een doelbewuste economische, sociale en cultureele politiek van Nederland ten opzichte onzer „bewust" geworden stamgenooten. [48]
Merkwaardig is het en toch natuurlijk, dat uit die richting een vernieuwde behandeling ten opzichte van het wezen der natie voortspruit, deels met andere argumentatie als hier gebruikt maar leidende tot dezelfde conclusie. [49]
„De moderne maatschappijleer kent als eerste door de natuur gegeven gemeenschap het huisgezin, de samenleving van man en vrouw in het huwelijk. Maar omdat dit normaliter niet voldoende blijkt om den mensch zijn doel te doen berei-

ken, *formeert de natuur een meer volmaakte groepeering, de tweede dus van nature voortkomstige gemeenschap: de natie of de volksgemeenschap,* het verband van meerderen, die zich in eenzelfde groep tezamen vinden ter behartiging van gemeenschappelijke belangen, waaraan de mensch, ook de gehuwde mensch behoefte heeft en die hijzelf niet uit eigen krachten kan bereiken."

Dit citaat [50] onderstreept voldoende het bewust zijn — ook bij niet-fascisten — van de beteekenis der natie, (zelfs) nog boven den staat en het is geen wonder, dat nu ook in Nederland de Groot-Nederlandsche gedachte een levendige wensch is geworden van velen die onafhankelijk de toekomst van het Nederlandsche volk overdenken.

Wij zijn langs dezen beschrijvenden weg gekomen tot de formuleering van de Vlaamsche kwestie en na die formuleering zal, zooals in voorgaande hoofdstukken betoogd, uit de fascistische dogma's en de normatieve erkenning van het vraagstuk de rangorde van het probleem en de na te streven oplossing moeten worden geconcludeerd.

De Vlaamsche kwestie is het streven van het Vlaamsche volk, — dat een deel van het Nederlandsche volk is, *bewonende een gedeelte van het van ouds Dietsche grondgebied* — om boven alles zijn Vlaamsche eigenheid in taal en zeden, in recht en in economisch verkeer, in cultuur en in bestuur te handhaven en te ontwikkelen, stellende deze eischen aan den Belgischen staat en zijn ver-

wezenlijking nastrevende, desnoods ten koste van den Belgischen staat, waarmee het niets gemeen heeft en die zich uit eigen staatsbehoud daartegenover vijandig stelt.
Er is dus een deel onzer natie, welke zichzelf wenscht te handhaven en te ontwikkelen en van wier eenheid van wil bij alle verscheidenheid in steeds sterker mate getuigenis wordt afgelegd. Wij zeggen een deel onzer natie — het zijn zij die zichzelf Nederlandsch voelen en Nederlandsch willen zijn.
In dezen tijd kan geen volk der wereld op straffe van ondergang zijn groeibasis verkleinen, integendeel het is het zuiverste nationale probleem voor den natuurlijken groei van ons volk, m.a.w. het is (zie het betoogde onder methode) een nationaal probleem van eerste orde; en uit anderen hoofde als hét probleem van de toekomst en hét probleem van den groei wederom van de eerste orde. Het staat aan den top van de geheele pyramide van belangen, welke aan een fascistisch Nederland zouden zijn toevertrouwd. Alles wijkt voor dit probleem.
En de fascistische oplossing? Men behoeft slechts dogma I en II over te lezen om de gevolgtrekking te maken, dat de staat den plicht heeft de natie te ontwikkelen, ook wanneer hem slechts een gedeelte der natie is toevertrouwd, zoolang de wil tot eenheid passief of actief aanwezig is of gewekt kan worden. De conclusie is dat fascistisch Nederland moet streven naar de staatkundige, economische,

sociale en cultureele eenheid der natie — m.a.w. naar Groot-Nederland.

Staatkundig? zal de verschrikte lezer zeggen, maar dat is oorlog. Neen, dat kan oorlog zijn, maar het behoeft geen oorlog te zijn; dat is een onderwerp van buitenlandsch beleid en van ontwikkeling bij ons en in Zuid-Nederland. Wij zullen dat nader uiteenzetten in het hoofdstuk der buitenlandsche politiek van een fascistisch Nederland.

Maar middelerwijl hebben wij Nederlandsche kapitalen en ondernemingen te richten naar Vlaanderen, in tegenstelling met de penetratie van het Comité des Forges in die streken, hebben wij een verkeerspolitiek te ontwikkelen van Zuid naar Noord-Nederland, hebben wij het diplomatiek verkeer in het Nederlandsch te voeren, hebben wij in spelling van taal en unificatie van recht en in onderwijs en onderwijsdiploma's met Zuid-Nederland rekening te houden, het aan het beleid der Zuid-Nederlanders en van fascistisch Nederland over te laten hoè met de minste schokken geheel tot elkander te komen.

Dat zijn de gevolgen van een fascistisch Nederland ten aanzien van de Vlaamsche kwestie. Een andere gevolgtrekking of een verzwakking van deze woorden is het fascistisch geweten geweld aandoen.

Het program der N.S.B. [31] zegt:

1. „De deelen van het Rijk in Europa, Azië en Amerika steunen elkander onder alle omstandigheden zoo krachtig mogelijk en vormen naar buiten één geheel."

2. „De verhouding tot de deelen van den Dietschen stam buiten het Rijksverband dient zooveel mogelijk te benaderen de verhoudingen tusschen de deelen van het Rijk onderling."

Afgezien van het op één lijn stellen van Zuid-Afrikanen, Michigan-Nederlanders en Zuid-Nederlanders, miskent de formuleering van punt twee het verschil tusschen de stamverwantschap der beide eersten en de stamgenootschap der laatsten, hetgeen tevens een miskenning inhoudt van eenheid bij de laatste groep, welke wil bij de beide eerste groepen niet bestaat.

Ten aanzien der Zuid-Nederlanders is het een miskenning om hen te doen streven naar het vormen van één geheel met Nederland *naar „buiten" toe en niet naar „binnen"*. Het wezenlijke van een Nationalistische irredenta is juist, dat het in de eerste plaats naar binnen toe één wil zijn. Echter, wellicht vatten wij de formuleering te veel bij het woord en was het minder duidelijk formuleeren een zaak van tactiek. Hoe het ook zij, velen zijn er in Nederland, die de subnationaliteit Holland nog aanhangen, nog veel meer zijn er in België, die Vlaamschgezind zijn, het echter moeilijk kwaad met den Belgischen staat kunnen meenen. Het kost moeite en het is onvoordeelig in beide staten, den een te negeeren en den ander voor half aan te zien, vooral wanneer die halve zich met alle macht als een heele wil voordoen. Echter ook in Oostenrijk-Hongarije waren weinigen onafhankelijk en consequent genoeg om Tsjecho-Slowakije te willen:

die weinigen hebben het gemaakt en geen Tsjech wil meer terug naar vroeger. Die weinigen hebben Nederland en Vlaanderen te wijzen en te richten naar den toekomstigen staat, waar de Nederlandsche groeikracht slechts tot volle handhaving en ontplooiing zal kunnen komen.

Tenslotte is de verhouding tusschen Nederland en de Koloniën zeer zeker van een geheel ander karakter als die van Zuid- of Noord-Nederland in Groot-Nederland, zoodat punt 2 de wezenlijke eenheid der nu gescheiden gedeelten van het Nederlandsche volk miskent.

Eigenlijk is met het stellen der fascistische doelstelling in dit vraagstuk, de behandeling ervan voltooid en kan geen enkel argument, gegrond op niet-fascistische overtuiging, deze doelstelling aantasten. Indien wij hier toch nog verschillende argumenten van tegenstanders dezer doelstelling bespreken, dan geschiedt dit niet, omdat wij uit die bespreking nieuwe argumenten vóór die doelstelling willen putten, maar uitsluitend om den oorsprong dezer tegen-argumenten te leeren kennen. Ook een fascist moet nota nemen van den gedachtengang zijner tegenstanders, benevens van zijn medestanders, ook wanneer hun argumenten niet of niet uitsluitend aan een fascistische overtuiging zijn ontleend. *Bepalend en dwingend is voor den fascist slechts de fascistische consequentie, als doelstelling uit het fascistisch dogma afgeleid.* Alle andere argumentatie en tegen-argumentatie is echter geestverrij-

kend en als zoodanig ook voor den fascist nastrevenswaard.
Zooals de verwisseling van het begrip Hollandsch ten koste van het begrip Nederlandsch tenslotte zijn oorsprong vindt in de eenzijdige interpretatie van den opstand tegen Spanje als een opstand om der wille van de religie, met als consequentie een Calvinistische visie op het Nederlandsche volk, welke wordt doorgetrokken in de suprematie van Holland in de Republiek en de denkwijze van vele „Hollandsche" dienaren, om Hollandsch belang met Nederlandsch belang gelijk te stellen, zoo is de erkenning van Nederland en van België als twee gedeeltelijk wezensvreemde, echter natuurlijke staten te danken aan hen die deze staten dienden en geneigd waren het bestaande als het juiste en het eenig mogelijke te erkennen. Holland is het hart der Republiek, zeiden de Hollandisten terecht. En omdat het zoo is, moet het zoo blijven en het is zoo goed, concludeerden zij ten onrechte. België bestaat, zeiden zoowel de Hollandisten als de Belgicisten en omdat het bestaat, moest het blijkbaar bestaan en zal het moeten blijven bestaan.
Als meest illustere vertegenwoordiger van dezen gedachtegang treedt op prof. H. Pirenne, wiens levenswerk [47] het is geweest de geschiedenis van België te beschrijven. Een man als Pirenne, beschikkende over een meesleependen stijl en groot conceptievermogen, aanvaardt als semi-officieele historiograaf van den staat België en als Franskiljon gaarne de verplichting, om uit de geschiedenis

het kunstmatige België als een natuurlijken historisch gegroeiden staat te redden; kan men zich een ernstiger tegenstander van de Groot-Nederlandsche gedachte denken? Zeker, hij kan het nationaliteitsverschil niet ontkennen en construeert boven dat nationaliteitsverschil als leitmotief van zijn boek een Belgische ziel, gegrondvest op de geopolitische lotgevallen van dat grondgebied [51] — m.a.w. uit de als eeuwig geldig verklaarde barrière-politiek der Republiek en van het Congres van Weenen. Op dezelfde wijze zou men vóór den oorlog tot een super-Oostenrijksch-Hongaarsche ziel hebben kunnen komen. En dan laat hij er op volgen, dat op grond van het geopolitiek karakter van dit grondgebied de rechtsorganisatie [52] een soort supernationalen Belgischen burger zou hebben geschapen.

Hij miskent de ontwikkeling van het moderne nationalisme, al komt de vrees hiervoor hier en daar tot uiting [53] en tracht als statenbehoudenden factor een zekere rechts- of staatsorganisatie boven het nationaal eigene te stellen, terwijl hij vergeet, dat als laatste voorbeeld van zulk een staatbehoudende organisatie Elzas Lotharingen geldt, gedeeltelijk Duitsch, maar verkleefd aan de Fransche Republiek. Sindsdien heeft deze factor afgedaan en het klinkt als een meer dan 150-jarig verjaard geschrift, wanneer hij uitroept: „le nationalisme n'y est pas incompatible avec le maintien de la civilisation commune à laquelle il a participé a toutes les époques."

Dat prof. Pirenne, aan het eind van zijn leven gekomen, zich niet ontzag een werk te schrijven zoo tendentieus en onwaar als l'Histoire de Belgique pendant la guerre [54] bewijst, dat hij tegenover recente gebeurtenissen gedwongen is met onwaardige middelen zijn verjaarde stelling te handhaven.

De semi-officieele geschiedschrijver van Nederland prof. Colenbrander is het geheel met Pirenne eens en gaat uit van het „Hollandsche" standpunt, dat zoo dikwijls Nederland heeft belet te doen zijn, wat het had kunnen zijn en dat zich ook in de toekomst te weer zal stellen tegenover de Groot-Nederlandsche roeping. O zeker, ook volgens Colenbrander hebben wij cultureel wel iets met Vlaanderen te maken, echter evenals de economisten de economie hebben geïsoleerd van al het andere maatschappelijke, evenzoo heeft Colenbrander het cultureele gelicht uit de volheid van den levensweg der volkeren. Als België nu maar aan Vlaanderen het gebruik van zijn taal geeft, dan is alles in orde, want de scheiding van 1830 zou volgens Colenbrander hebben bewezen, dat Groot-Nederland niet mogelijk zou zijn [55], aldus miskennende het wezen van den Fransch liberalen opstand, het toenmalige Hollandicisme van Nederland en de zwakte der toenmalige Vlaamsche bewustwording. Dit schreef prof. Colenbrander in 1905 en omtrent zijn werkwijze kan men zich een voorstelling vormen, indien men overdenkt de volgende woorden van dezen schrijver: „En toch

moet België een *nationale geschiedenis* hebben gehad, *aangezien* het een natie is geworden" [56].
Allereerst verwisselt Colenbrander hier het woord natie met staat, echter deze methode, het bestaande als het juiste en onaantastbare aan te nemen, wordt terecht door andere auteurs gehekeld [57].
Niettegenstaande sinds 1905 het inzicht in natie en staat en in het karakter der Vlaamsche beweging verdiept is, niettegenstaande prof. Colenbrander zelf de Rijkspublicaties der Nederlandsche Geschiedenis onder den naam Gedenkstukken ter hand nam, niettegenstaande zijn werk van 1905 werd achterhaald, o.a. door de publicaties van Josson [39] en Steinmetz [48], bleef Colenbrander in 1933 met zijn boekje Nederland en België zichzelf gelijk.
„Kan op deze plek van Europa een staat zonder ethnografische eenheid bestaan en zoo ja op welke voorwaarden?" vraagt hij zich af [58].
Deze vraag is repetitie van de zucht naar behoud van het bestaande, alleen zou er nu eenige twijfel in de overtuiging van den schrijver zijn binnengeslopen, daar hij zich in 1905 niet gedrongen gevoelde zich zulks af te vragen. Daarna volgen 27 bladzijden, die met de beantwoording dezer vraag weinig of niets te maken hebben, maar waarin wordt betoogd, dat er een Vlaamsche cultuur zou zijn, verwant, maar gescheiden van de Nederlandsche en een Waalsche cultuur, wederom verwant, maar gescheiden van de Fransche [59] en dat de Belgische staat nu maar den rassenvrede [60] moet

herstellen en de Belgische kanaalwenschen nu maar moet onderdrukken, dan is het voortbestaan van den Belgischen staat gewaarborgd.
Alleen vergeet prof. Colenbrander, dat de integrale oplossing der Vlaamsche kwestie het voortbestaan van den Belgischen staat moeilijk, zoo niet onmogelijk zal maken.
En dan komt prof. Colenbrander met een arsenaal van bezwaren tegen Groot-Nederland als:

I. *Wallonië zou aan Frankrijk toevallen.* Niets liever dan dat, zeggen de Walen. Was het niet Destrée, die in 1913 aan Koning Albert schreef: „il n'y a pas de Belges" [61]; was het geen Luiksch senator, die uitriep: „vive la séparation administrative" en waren het niet de Luikenaars die de annexatie van België bij Frankrijk in 1830 hadden gewild [62]?

II. *Verkeersbelangen van Vlaanderen zouden, bij afscheiding van Wallonië, worden geschaad.* Afgezien van de juistheid van dit motief, hetwelk wij betwisten, zijn verkeersbelangen en ook economische belangen in dezen tijd ondergeschikt aan de nationalistische evolutie, getuige bijv. het uiteenvallen der Oostenrijk-Hongaarsche monarchie; trouwens de economie en het verkeer passen zich juist vlug aan bij nieuwe staatkundige omstandigheden [63].

III. *Holland zou naast Vlaanderen nooit de minste kunnen en willen zijn; Vlaanderen daarentegen zou nooit in* (Holland) *kunnen opgaan.* Hier hebben wij den brutaalsten

vorm van het Nederlandsch negeerende Hollandisme, hetwelk terecht door de nieuwere schrijvers [48] zoo wordt gehekeld.

IV. *Het bestaan van Brussel en Antwerpen als hoofd- en havenstad.* Een tegenstelling Antwerpen-Rotterdam is in Groot-Nederlandsch verband niet meer dan de tegenstelling Amsterdam-Rotterdam, een interne kwestie, op te lossen in een synthese van belangen en Brussel is evenmin het probleem, dat Groot-Nederland zal tegenhouden als Weenen het ten aanzien der uiteengevallen Oostenrijksche monarchie is geweest [64].

Welnu, wij moeten ons afkeeren van de Hollandsche subnationaliteit, die ons vaderland heeft verscheurd en het Nederlandsche verdrongen, maar die op onze universiteiten en in onze huidige regeeringen als alleenzaligmakend wordt aangehangen; wij moeten Nederland terugvinden en de schrijvers, wier werken wij hier zooveel hebben aangehaald, zijn het bewijs, dat Groot-Nederland *„en marche"* is, al zal men hen nog lang negeeren en een leerstoel in den lande onthouden. Maar daarom juist, omdat dit nieuwe wordt gebracht door hen, die krachtens hun overtuiging hun eigen carrière voorloopig boycotten, geeft zulks het bewijs, dat in de verdrukking Nederland herleeft, zoowel beneden als boven de streep, die de „Hollandsche" mentaliteit heeft toegelaten te trekken, die Brabant en Limburg getweedeeld hebben, maar die in

wezen niet bestaat. Wij besluiten met hetgeen Knuvelder in zijn „Mythe Nederland" [65] neerschreef: „Wij hebben de staatsgrenzen als het kunstmatige en vergankelijke, de volksgrenzen als het natuurlijke en duurdere leeren te beschouwen".

V

DE EENHEID VAN HET KONINKRIJK

VÓÓR de grondwetsherziening van 1922 heette het, dat het Koninkrijk der Nederlanden het grondgebied in Europa omvatte, benevens de „Koloniën en bezittingen" in andere werelddeelen. Bij de herziening van 1922 werden de woorden „Koloniën en bezittingen" geschrapt en luidde de paragraaf als volgt: „Het Koninkrijk der Nederlanden omvat het grondgebied van Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao".
Deze tekstverandering legde getuigenis af van een hernieuwd inzicht in de verhouding der deelen van het Rijk, een inzicht, hetwelk zich niet meer kon vereenigen met een aprioristische dominatie van Nederland in Europa over Nederland in andere werelddeelen. De woorden „Koloniën en bezittingen" praejudicieerden juist een servituut ten gunste van den bezitter en kolonisator.
Een en ander is een logisch gevolg van de decentralisatie en de stroomingen tot zelfbestuur geweest, benevens van de opvoedings- en ontvoogdingsplichten, welke de zgn. „ethische" richting in de Indi-

sche politiek aan Nederland voorhield en van Nederland eischte. Het is tevens een logisch gevolg van de financieele scheiding tusschen de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische staatshuishouding en van de eigen rechtspersoonlijkheid, welke aan deze laatste sinds 1912 bij wet werd verleend. Indien wij naast de formuleering der grondwet het eerste programpunt der N.S.B. leggen, dan blijkt daaruit ten deele eenzelfde opvatting betreffende de Rijkseenheid; dit programpunt luidt: „De deelen van het Rijk in Europa, Azië en Amerika steunen elkaar onder alle omstandigheden zoo krachtig mogelijk en vormen *naar buiten* een geheel."
Alleen de woordjes „naar buiten" duiden aan, dat tegenover de gewenschte en feitelijke staatseenheid ook een interne staatsverscheidenheid staat. Die verscheidenheid der deelen van den Nederlandschen Staat bestaat dan ook inderdaad en het probleem, hetwelk wij hier in fascistischen zin wenschen te behandelen, zou dan ook met recht „de eenheid en de verscheidenheid van het Koninkrijk der Nederlanden" kunnen heeten. Alvorens dit probleem verder te verkennen, constateeren wij, dat het boven geciteerde programpunt der N.S.B. het eenige is dat op Nederlandsch Indië doelt. Deze armoede ten aanzien dier koloniale vraagstukken duidt op een gebrek aan levend besef jegens de door de Grondwet en haar program gesuggereerde staatseenheid. Dit gemis aan levend besef vindt men overigens in alle kringen en in alle manifestaties van openbare en vertegen-

woordigende lichamen in Nederland. Het zijn slechts de Indische en oud-Indische kringen en vereenigingen, die zich van een en ander rekenschap trachten te geven, zoodat de N.S.B. als Nederlandsche beweging tot nu toe slechts hetzelfde manco vertoont als iedere andere Nederlandsche organisatie.

Het Nederlandsche fascisme heeft hier zeker een extra moeilijke taak, daar er zich in de buitenlandsche fascistische bewegingen uit den aard der zaak geen specifiek fascistische koloniale politiek heeft ontwikkeld en kon ontwikkelen. Duitschland bezit geen koloniën meer, zoodat het Duitsch nationaalsocialisme geen koloniale politiek kan voeren en dus geen behoefte heeft aan van het nationaalsocialisme afgeleide koloniale beginselen. Italië heeft behalve Erythrea en Somaliland een zeer dun bevolkt en pas in 1912 verworven woestijngebied, hetwelk met fascistische energie juist door die geringe bevolking wordt gereedgemaakt tot een Italiaansch landverhuizersgebied [66].

Daar zal dus een steeds groeiende Italiaansche nederzetting ontstaan, welke geleidelijk de geringe en veelal nomadiseerende Arabieren in de minderheid zal brengen en hen wellicht op den duur zal italianiseeren.

Een Nederlandsche fascistische koloniale politiek kan dus niet worden opgebouwd op grond of naar aanleiding van de geformuleerde of gevoerde fascistische koloniale politiek van elders, zij moet worden afgeleid aan de hand van het wezenlijkste

van het fascisme, aan de hand van de fascistische beginselen.
Met schroom zetten wij ons aan de behandeling dezer geweldige problemen. Wij zijn ervan overtuigd, dat over de oplossing dier problemen vele boeken kunnen worden geschreven zonder in herhalingen te vallen en dat de oplossing zelf de taak van een menschenleven kan zijn en eens zal moeten zijn. Slechts de overtuiging, dat de hoofdproblemen, verbonden aan de Rijkseenheid eenerzijds en het bestaan van vele min of meer bewuste naties in Nederlandsch-Indië anderzijds eens fascistisch consequent moeten worden doordacht, nopen ons tot dit hoofdstuk.
Wij beperken ons echter hier tot Nederlandsch-Indië en tot de probleemstelling en fascistische doelstelling, waartoe de historisch geworden eenheid en verscheidenheid des Rijks ons leidt, zoodat allerlei belangrijke, maar aan deze hoofdkwesties ondergeschikte vraagstukken hier niet worden behandeld. Daartoe moeten wij zeer kort en zeer fragmentarisch dat historisch gegroeide nagaan, teneinde aldus te komen tot de jongste stroomingen, om aan de hand van een en ander het probleem te kunnen formuleeren, zijn rangorde in fascistischen zin te bepalen en ten slotte de fascistische oplossing te kunnen stellen.
De Nederlanders zijn voor zuiver commercieele doeleinden in Indië gekomen. Zij wilden zich producten verschaffen, waarmede in Europa groote winsten te behalen waren en zij wilden, nu zij hun

vaart op Indië onder drang van Van Oldenbarneveldt hadden gemonopoliseerd, ook den inkoop in die Indische gewesten monopoliseeren. Om dit te bereiken, bestreden zij iederen anderen staat, die zich in deze streken wilde vastzetten, zooals de Portugeezen en de Engelschen. Zij mengden zich voorts in de twisten der vele despootjes, die in Indië regeerden, daar door middel van de hen gunstig gezinde vorsten de bevolking hun die producten leverden op de condities, welke zij wenschten en welke het meeste voordeel lieten. Voor de handhaving van dat monopolie hadden zij alles over, zoodat zij juist daardoor gedwongen zich in verschillende gebieden vastzetten en zoo van koopman-monopolist tot gedwongen territoriaal koloniebestuurders werden.

De verhouding tusschen Nederland en Indië van die dagen was er zuiver een van commercieele exploitatie dier gebieden ten gunste der Vereenigde Oost Indische Compagnieën. Hierna volgde een periode, dat de Staat der Nederlanden voor de V.O.I.C. in de plaats kwam en dat van het bestuur van Nederlandsch-Indië zoo gering mogelijke kosten voor eigen bestuur werd gevorderd en een zoo groot mogelijke bijdrage in de financieele behoeften van het moederland.

Zoo gering mogelijke bestuurskosten. Deze wensch had tot gevolg, dat van iedere uitbreiding van daadwerkelijk gezag afstand werd gedaan; de verdere versterking en uitbreiding van het Nederlandsch gezag over de buitenbezittingen zou geld

kosten, zonder dat daartegenover onmiddellijk nieuwe inkomsten zouden staan. Het bestuur over Nederlandsch-Indië is dan ook gedurende de 19e eeuw even anti-territoriaal geweest als de V.O.I.C. in de 17e en 18e eeuw.

De wensch tot een zoo groot mogelijke financieele bijdrage, waaraan het moederland des te meer behoefte had, nu de Belgische opstand het dwong tot het doen van belangrijke uitgaven, leidde tot de afschaffing der landrente en de invoering van het cultuurstelsel. Terecht ging Van den Bosch daarbij van de gedachte uit, dat aan de Indische gemeenschap niet veel meer geld kon worden onttrokken dan reeds door de landrente geschiedde, maar dat een gedwongen cultuur ten bate van het Gouvernement veel grootere waarde in producten zou opleveren. Aldus werd de oorlog met België, de bouw van het vestingstelsel, de bouw van spoorwegen in *Nederland* en de aflossing van Nederlandsche schuld gefinancierd.

Deze periode, welke in geleidelijk mindere mate tot aan het eind van de 19e eeuw duurde, kenmerkte zich dan ook door een gezagshandhaving in den Archipel bij mondjesmaat en slechts gedwongen door uiterste noodzaak, geheel gericht op een exploitatie van Nederlandsch-Indië ten gunste van Nederland.

De eerste oppositie tegen deze doelstelling richtte zich niet tegen die „batig saldo"-politiek op zichzelf, echter slechts tegen de door de opposanten betwiste doelmatigheid der middelen van het cul-

tuurstelsel; tevens keerde men zich tegen de niet door het parlement gecontroleerde middelen uit Indië.
Thorbecke schreef in zijn aanteekening op de Grondwet: „Onze bezittingen zijn als *domeinen* aan te merken, waarop ons crediet en onze jaarlijksche balans voor een goed deel rusten" [67].
„Java was de kurk, waarop Nederland dreef" zei de Gouverneur-Generaal Baud [68].
Een zoo heftig tegenstander als Van Hoëvell zeide in een redevoering in de Kamer gehouden: „Ook ik verlang dat de koloniën bijdragen leveren voor het moederland, maar het is mij niet hetzelfde langs welken weg" [69].
De meening in Nederland begon baan te breken, dat de productiviteit en de rentabiliteit van de koloniën eerder gebaat zou zijn door invoering van het vrije bedrijf en ontsluiting van Indië voor het ondernemersinitiatief uit Nederland dan door handhaving van een dwangcultuur. En inderdaad, de winsten uit het cultuurstelsel werden bijna uitsluitend behaald door de koffie- en suikercultuur, de andere gedwongen cultures als de peper-, indigo-, thee-, kaneel-, cochanille- en tabakscultuur, enz. leverden òf geringe winsten òf verliezen op, terwijl de lasten door cultures onevenredig zwaar op de bevolking drukten [70].
Fransen van de Putte en De Waal hebben aan de wenschen der oppositie weten tegemoet te komen: eerstgenoemde door de comptabiliteitswet van 1864, waardoor de Indische begrooting voortaan

bij wet zal worden vastgesteld en de Staten Generaal daardoor de middelen zouden controleeren en door die controle invloed op de Indische zaken zouden kunnen uitoefenen, benevens door de agrarische wet van 1870 van den laatste, gevolgd door het agrarisch besluit der Indische regeering, waardoor vervreemding van inlandsche bezitsrechten aan niet-inlanders werd verboden en vrij domein (waarop geen inlandsch bezitsrecht rust) voor kleine stukken in eigendom en voor groote stukken, voor het grootlandbouwbedrijf dus, in erfpacht kon worden verkregen. Tevens werden in deze periode de voornaamste dwangcultures afgeschaft. Bij deze erfpachtverleening werden de belangen der inlanders beschermd, door irrigatieverplichting eenerzijds en anderzijds door beperking van de uitgifte, indien niet voldoende inlandsche grond voor de voedselvoorziening mocht overblijven.
Ook de batig saldo-politiek werd afgeschaft met als logisch gevolg de feitelijke financieele scheiding tusschen Nederland en Indië, bekrachtigd door de desbetreffende verklaringen der ministers Pierson en Cremer in 1898 [71].
Evenwel, daarmede zijn wij genaderd tot de periode, waarin de nieuwe orienteering der koloniale politiek besloten lag, den tijd, toen men reeds tientallen jaren onder den druk van den niet eindigenden Atjehoorlog zat, behoudens andere moeilijkheden in de buitenbezittingen. Het was het tijdvak van een toenemende irrigatiezorg, van een toenemende zorg voor verkeers- en spoorwegen, een op-

bloei der particuliere landbouwondernemingen, zooals de tabakscultuur in Deli, echter ook van de vrije koffie- en theecultuur en de sinds de suikerconventie van 1903 weer opbloeiende suikerindustrie, maar tevens een tijdvak van sterken bevolkingsaanwas (1865 14 millioen, 1900 28 millioen). En deze periode heeft tot gelding doen komen een man als Van Heutsz, die het gezag van Nederland over geheel Indië daadwerkelijk maakte en Atjeh pacificeerde, een man als Snouck Hurgronje, een kenner van Atjeh en van het Mohammedanisme, een man als Van Deventer, hoofdfiguur van de zgn. „ethische" politiek en tevens de man van de „eereschuld", Hoe uiteenloopend deze figuren ook zijn, hun werk wordt door de gecompliceerde situatie verklaard. Zonder een kennis van het Mohammedanisme en zijn invloed op het fanatieke Atjeh, was Atjeh moeilijk te bedwingen en nog moeilijker te pacificeeren. Echter zonder een intelligenten generaal was er geen sprake van een bedwingen der moeilijkheden in Atjeh. Zonder een vestiging van het daadwerkelijk gezag zou de Indische staatshuishouding financieel te veel belast worden met geldverslindende tegenmaatregelen tegen de hier en daar in de Buitenbezittingen smeulende onrusthaarden, om tot een expansieve nieuwe doelstelling te kunnen komen. De kennis van land en volk, van de „adat" der Indische volkeren dus, wees den weg aan voor een juist bestuur; zij stelde tevens als taak voor dat bestuur de bevordering der belangen dier Indische volkeren vast. Dank zij

Van Heutsz werd buiten Java, Deli, Bangka en Billiton het gezag over geheel Sumatra, over geheel Celebes, over Bali, Lombok, Flores en Ceram, enz., enz. gevestigd en heeft het bestuur zich over die gewesten uitgebreid.
Van Deventer drong in zijn bekend Gids-artikel „Een eereschuld" [72] er tevergeefs op aan, dat Nederland een gedeelte van de aan de Indische gemeenschap onttrokken millioenen zou teruggeven. De nederlaag van zijn standpunt in dezen bracht echter voor hem de overwinning van de basis van zijn betoog — nl. dat Nederland nóch Indië, nóch zichzelf diende, door uit de productiviteit van Indië dusdanig te putten, dat daardoor de inlandsche maatschappij uit kapitaal-armoede in haar natuurlijken en economischen groei werd geremd. Zijn „Overzicht van den economischen toestand der bevolking van Java en Madoera" [73] van 1904 bepleitte opvoering der economische weerstandskracht van den inlander en legde den grondslag tot de welvaartspolitiek, welke belangrijke kapitalen in Indië heeft gebracht, die de productiviteit van Indië heeft opgevoerd.
Onder den invloed van Van Deventer, Hazeu, Snouck Hurgronje, Van Vollenhoven en vele anderen werd de verhouding tusschen Nederland en Indië nieuw ingesteld. Nederland had een opvoedende taak te verrichten ten aanzien der aan haar gezag toevertrouwde volkeren. Zij had deze volkeren op te voeden zoowel economisch als cultureel en moest ernaar streven, de inlanders te

associeeren aan onze cultuur [74]. Deze associatie-politiek zou worden bevorderd door opvoeding en onderwijs. Aldus werden de volkeren van Indië langzamerhand rijp voor medebestuurder — ja, voor zelfbestuur, indien de ontvoogding eenerzijds en de Westersche cultureele bevruchting anderzijds haar taak zou hebben volbracht. Ondertusschen moest aan Indië, hetwelk zijn bestuur wegens de nu zeer uitgebreide gezagsbemoeiingen over den geheelen archipel decentraliseerde, gelegenheid worden gegeven tot medebestuur. „Decentralisatie is zeer wel bestaanbaar, zonder, doch tevens de aangewezen voorbereiding tot zelfbestuur" [75]. En inderdaad werden met de decentralisatie wet van 1903 gewestelijke raden en gemeenteraden ingesteld, waarvan de leden deels door de regeering werden benoemd en deels door beperkt kiesrecht werden gekozen. Als logische voortzetting hiervan besloot de regeering in 1916 tot instelling van een Volksraad, waarvan de helft der leden werd benoemd en de andere helft door de locale raden werd gekozen en welke een adviseerende bevoegdheid verkreeg.

Van dat oogenblik is de „ethische" richting met haar associatie-politiek domineerend geworden in de Indische politiek en heeft deze richting zich meester gemaakt van de Nederlandsche publieke opinie. De staatsregeling van Indië in 1922, 1925 en 1929 is dusdanig in de richting van decentralisatie en autonomie gewijzigd, dat de Raad van Indië slechts adviseerende, de Volksraad wetge-

vende bevoegdheid kreeg. Die Volksraad bestaat uit 30 inlanders, 25 Europeanen en 5 vreemde Oosterlingen, waarvan resp. 10, 10 en 2 worden benoemd.

De formuleering der doelstelling dezer ethische politiek zou aldus kunnen luiden: *„het streven naar verwesterschiing der economische, cultureele en politieke organisatie der volkeren van Nederlandsch-Indië, benevens het amalgameeren dier verschillende volkeren tot een volk, ten einde hen een grootere geestelijke en stoffelijke welvaart te verschaffen en hen tot zelfbestuur en vrijwilligen band met Nederland op te voeden."*

Tegen deze formuleering kan ten hoogste in het midden worden gebracht, dat een deel dezer „ethici" op grond hunner marxistische overtuiging in iederen band tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië den band van uitbuiters en uitgebuiten ziet en hen a priori op grond van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren het verbreken van dien band als doel voor oogen staat.

Het spreekt vanzelf, dat zulk een doelstelling met zulke middelen moet leiden tot een eenheidsgedachte van de bevolking van Nederlandsch-Indië. En toch is die eenheid slechts aanwezig in de eenheid van dominatie van Nederland over dit gebied, hetwelk verschillende rassen en tientallen volkeren bevat, waarvan zelfs verwante volkeren meer van elkaar verschillen dan Germaansche volkeren in Europa, zooals b.v. Engelschen en Duitschers. Eveneens is er verschil in godsdienst,

verschil in sociale en juridischen opbouw, kortom verschil in alles waarin de vele volkeren van Nederlandsch-Indië maar van elkaar kunnen verschillen. Het is juist zoo volslagen onbegrijpelijk, dat een tijdvak van bloei in de ethnologie en in de „adat"-leer, een politiek kon baren, welke de verscheidenheid dier volkeren in alle opzichten miskent. Niet alleen spreken nog te behandelen nationalistische stroomingen over Indonesië en Indonesiërs; niet alleen gebruikt een marxistisch dagblad als Het Volk deze terminologie, maar zelfs een schrijver als dr. Knuvelder gewaagt van Indonesië en Indonesiërs, waar hij de verscheidenheid dier volkeren en hun natuurlijken weerzin voor klakkelooze, geïmporteerde Westersche politiek en cultuur toelicht [76].

De eenige eenheid, welke in Nederlandsch-Indië te vinden is, is het eerste woord van dit begrip — nl. Nederlandsch. De staatkundige beteekenis, uitgedrukt door dat woord Nederlandsch, is het gezag, dat dit woord via de exploitatie-politiek van vorige eeuwen nu uiteindelijk in feite heeft verworven: de verschillende deelen en deeltjes of liever nog de verschillende natuurlijke gemeenschappen op dat grondgebied ervaren de vruchten. echter ook de nadeelen van deze eenheid, terwijl het tevens vaststaat, dat de verscheidenheid niet kan losbarsten in matelooze onderlinge twisten zooals in vroeger tijden.

Het is voor onze beschouwing niet noodig de geschiedenis der nationalistische stroomingen in Indië

te volgen. Het is voldoende te constateeren, dat behalve gebeurtenissen in het verre Oosten als de Japansche overwinning op Rusland en de revolutie in China, de associatie-politiek den Oosterling zonder genoegzamen critischen zin zooveel verwesterlijking heeft gebracht, dat hij òf zich op zijn manier het communistisch ideaal heeft eigen gemaakt òf zich in zijn nationalisme baseert op het volk, dat er niet is, op het volk der Indonesiërs.
Reeds op het eerste nationaal congres der Sarekat Islam werd verklaard, dat onder „nationaal" werd verstaan het streven dier vereeniging naar een hechte eenheid voor alle volkeren van den Indischen Archipel, die eendrachtig zouden trachten op te klimmen tot de hoogte van een natie.[77] Ook een zoo gezagsgetrouwe vereeniging als Boedi Oetomo, overigens bijmonde van haar leider R. M. A. A. Koesomo Oetoyo, gedelegeerde van den Volksraad en oud-regent van Japara, overtuigd aanhanger der associatie-politiek, streefde naar de verwezenlijking der Indonesische eenheids- en vrijheidsgedachte.[78] Zelfs de jeugdorganisatie Indonesia Moeda tracht te komen tot één vaderland, één volk en één taal, teneinde Indonesië Raja of wel Groot-Indonesië te stichten. Als omgangstaal wordt het „Indonesisch" gebezigd, d.i. het Maleisch der pers.[79]
De foutieve doelstelling en verkeerde middelen, welke de „ethische politiek" heeft nagestreefd, heeft tevens ten gevolge gehad het wekken van onvruchtbare en de Rijkseenheid zoowel als de

eenheid van Nederlandsch-Indië ondermijnende krachten, vereenigd in ten deele gezagsgetrouwe en ten deele revolutionnaire nationalistische organisaties, welke bij een juister inzicht van de rijkstaak en den groei van Nederlandsch-Indië opbouwend hadden kunnen werken. Ook de liberale kapitalistische ondernemerspolitiek heeft Indië slechts met mate vruchten geleverd, welke bij een juister inzicht veel rijker hadden kunnen vloeien. Niet alleen de verscheidenheid der volkeren, maar ook de innerlijke opbouw der vele gemeenschappen en gemeenschapjes, waaruit Indië bestaat, is daardoor miskend.

Wij beklimmen nu den weg, welke tot een fascistische doelstelling voert, inzake de rijkseenheid eenerzijds en inzake de verhouding der natuurlijke deelen van Indië anderzijds.

De geschiedenis van de verhouding tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië is de geschiedenis van een tweeëenheid, waarbij het eene deel het andere te kort deed om ten slotte door hernieuwd inzicht dit tekort steeds weer te willen aanvullen, tot het zichzelf en tevens de tweeëenheid te kort doet. Op commercieele exploitatie volgde staatsexploitatie, vervolgens staatsdominatie en ten slotte via associatie en educatie de al dan niet doelbewuste liberatie, waarvan men zich geen rekenschap had gegeven.

Het Koninkrijk der Nederlanden in zijn tegenwoordigen vorm wijst niet alleen een tekort aan, ten opzichte van de Nederlandsche volksgemeenschap,

die het slechts ten deele omvat, maar het toont tevens in den vroegeren zoowel als den tegenwoordigen tijd een gebrek aan vermogen, om de deelen van het Rijk dusdanig tot hun recht te doen komen, dat het bestuur niet ten koste van het eene of het andere deel gaat. Het is een gevolg van de miskenning van den organisatievorm, welke het onder zijn bestuur staande Nederlandsche gedeelte zich mag wenschen en tevens uit de miskenning van den organisatievorm, die de andere deelen met recht kunnen wenschen. Deze miskenning ten aanzien van de wezenlijke taak, welke de organisatie der verschillende deelen omvat, leidt tot een volslagen wanorde, wanneer men de eischen van het geheel tracht te overzien. De feitelijke eenheid dezer zoo van elkaar verschillende gebieden, heeft haar oorzaak gehad — een oorzaak, welke die eenheid tot stand bracht en haar tevens in stand deed houden. Vooralsnog zal ieder nuchter beoordeelaar van den toestand deze eenheid gewenscht voorkomen. En die historisch gegroeide eenheid verschilt ten eenenmale geheel van de natuurlijke eenheid der nationale volksgemeenschap, welke voor het fascisme het dogma van haar inzichten is.

Daarom moet allereerst de vraag worden behandeld, of de Rijkseenheid *onder alle omstandigheden* voor een fascistisch Nederland gehandhaafd moet blijven. Op deze theoretische vraag schromen wij niet een ontkennend antwoord te geven. Indien er zich in het Koninkrijk der Nederlanden spanningen zouden kunnen voordoen, welker oplossing

voor de instandhouding van dat Koninkrijk de *wezenlijke* belangen der Nederlandsche volksgemeenschap *duurzaam* zouden kunnen *schaden* of *belemmeren* in haar groei en ontwikkeling, dan zou die rijkseenheid tegen dien prijs voor de Nederlandsche volksgemeenschap niet meer wenschenswaard zijn, want de wezenlijke nationale belangen gaan vóór de wezenlijke staatsbelangen.
Wij moeten er echter op wijzen, dat bij zulk een theoretisch conflict, dit conflict ook volkomen aan het zeer gepreciseerde antwoord moet voldoen, dus dat de belangentegenstelling de groei der Nederlandsche natie duurzaam zou moeten schaden om voor Nederland de bestaande rijkseenheid ongewenscht te maken. Er is dan ook meer fantasie voor noodig dan waarover wij beschikken, om zulk een theoretisch conflict aan een practisch voorbeeld te kunnen demonstreeren.
Het gestelde heeft echter het nut, dat wij hierdoor de rangorde van het vraagstuk in fascistischen zin gemakkelijk kunnen bepalen. *Vraagstukken der rijkseenheid zijn vraagstukken, die in rang onder de vraagstukken der nationale volksgemeenschap zijn geplaatst.*
Ook kunnen wij daardoor voor oogen houden, dat de staat de organisatie-vorm dezer volksgemeenschap is, om haar geestelijk en stoffelijk welzijn te dienen, zoodat het Koninkrijk der Nederlanden juist wegens de spanningen der onderdeelen slechts heel onvolkomen aan den meest gewenschten organisatie-vorm van de Nederlandsche gemeenschap

voldoet. Uit dien hoofde is voor de staatstaak ten aanzien van het Nederlandsche volk, zooals het fascisme die opvat, een engere, de Nederlandsche volksgemeenschap omsluitende staatorganisatie wenschelijk en noodig. Want de feitelijk en historisch geworden basis van het Koninkrijk in de verschillende werelddeelen is geheel verschillend van de basis van den modernen nationalen, in Europa historisch gegroeiden staat, waaruit en op grond waarvan de fascistische staatsinzichten werden geboren [8 en 9], zoodat de taak van het Koninkrijk wat de rijkseenheid betreft en juist door die rijkseenheid in vele opzichten verschillend is van de taak van den toekomstigen fascistischen Nederlandschen staat.

Toen de Nederlanders in Indië kwamen, troffen zij daar vele volkeren aan, die gewoon waren onder een despotisch vorstengezag te leven — een gezag, gekenmerkt door een algemeen aanvaard inzicht, dat de vorst naar welgevallen over leven en eigendommen der onderdanen mocht beschikken, terwijl veelal onder invloed van het reeds vroeg naar Java gekomen Hindoeïsme de vorst als een incarnatie van de godheid werd beschouwd. De uitoefening van dat gezag door middel van vazallen deed een heelen despotischen bovenbouw van eenvoudige dorpsgemeenschappen ontstaan met de onderlinge twisten, die daarvan het gevolg waren, benevens de gelaten ondergane uitbuiting, welke zoo'n naar zichzelf handelend despotisme met zich meebrengt.

Dit despotisme had bij de komst der Nederlanders zijn ergsten vorm bereikt [80]. De druk, die deze staats- en bestuursvorm op de dessa uitoefende, welke nu behalve voor eigen behoeften ook nog voor die van den vorst, zijn vazallen en ambtenaren moest produceeren, was zeer verschillend, al naar gelang het vorsten- en vazallengezag in staat was zich in meer of minder sterke mate te doen gelden. In de dessa's, waar dat gezag, gepaard aan de daaraan wezenlijk verbonden uitbuiting, zich sterk deed gevoelen, was het dorpshoofd de „bekel", de agent van den vorst; hij had dit ambt veelal door koop verkregen, welke prijs door het dienen van de fiscale belangen van den vorst en van zichzelf weer werd goedgemaakt. Hiertegenover stonden de dessa's, welke het oorspronkelijk karakter min of meer hadden bewaard en waar het dorpshoofd erfelijk of soms gekozen een man van het dorp was en als zoodanig een vertegenwoordiger van dorpsbelangen (loerah) [81]. De inheemsche maatschappij was dus in hoofdzaak een weerstandszwakke aaneenschakeling van dorpsgemeenschappen, waarvan de staatsorganisatie werd bepaald door de macht en het karakter van hun vorsten, welke zichzelf door voortdurend getwist steeds meer verzwakten.

Door de verplichte leveringen der V.O.I.C. moest de dessa behalve voor zichzelf en voor vorst en vazallen ook nog voor de Compagnie produceeren en daar de Compagnie door middel van de inlandsche hoofden en hun machtsorganen regeerde en

beschikte, veranderde er voor het volk in wezen niets essentieels, behoudens een verzwaring van den belastingdruk. Daarom heeft het volk van Java b.v. zich nooit ernstig of spontaan tegen die vreemde overheersching verzet — integendeel, voor de zaken van de O.I.C. was vrede wenschelijk, zoodat de Compagnie zooveel mogelijk twisten en onderlinge oorlogjes welke steeds ruïneerend voor de bevolking waren, trachtte te voorkomen.
Ook onder het Koninkrijk werd de vrede zooveel mogelijk bewaard en de bevolking min of meer voor hun eigen hoofden beschermd.
De karakteristieke taak van de Rijkseenheid is dan ook geweest en is het nòg, om een zeker evenwicht tusschen de standen en bevolkingsgroepen van den Archipel te bewaren. Aan deze taak is sinds de welvaartspolitiek de cultureele, sociale en economische opheffing dier volkeren toegevoegd, hetgeen bij de innerlijke zwakte dier gemeenschappen slechts als deelen in een toevallig gevormde geopolitisch gevormde eenheid, die Nederlandsch-Indië heet, ter hand kon worden genomen. De mogelijkheid van den enormen bevolkingsgroei dier gebieden werd geschapen eenerzijds door den Westerschen ondernemingsgeest en anderzijds door de gouvernementeele, hygiënische, agrarische en andere voorlichting en zorg (bevolkingsrubber b.v.) in deze gewesten uitgeoefend. Hiervoor kon het vormen van Westersche markten (tabak in Amsterdam b.v., het scheppen van Westersche vervoermiddelen (K.P.M., Nederlandsche Lloyd,

K.N.I.L.M.) en het medewerken van Westersche productie- en exporttechniek niet worden gemist. Daardoor zijn er de volgende heden nog geldende oorzaken aan te wijzen, welke de Rijkseenheid doen voortbestaan: 1° innerlijke zwakte zoowel economisch als politiek der vele bevolkingsgemeenschappen; 2° gemis aan een sociaal solidariteitsgevoel onder de klassen dier gemeenschappen; 3° groot welvaartstekort dier gebieden en dientengevolge 4° noodzaak van Westersche techniek niet alleen in het land zelf, aldaar zoo weinig mogelijk de innerlijke structuur dier gemeenschappen aantastend, maar ook in aansluiting met het sterke consumptievermogen van het blanke ras en ten slotte 5° de nu eenmaal historisch geworden instelling van Nederland op Indië en omgekeerd.

De Rijkseenheid heeft tot taak, de contrôle op de rechtsorde binnen de volksgemeenschappen, de handhaving van den onderlingen vrede, de opvoering der economische en sociale welvaart en de handhaving van het territorium naar buiten.

Bij de behartiging van deze taak heeft zij uit den aard der zaak het nationaal-eigene der verschillende volkeren te respecteeren en zelfs den natuurlijken groei daarvan te bevorderen. Daartegen is echter — wij hebben het reeds gezien — zwaar gezondigd. Ook met haar economische maatregelen heeft zij den grondslag van de inlandsche samenleving te erkennen (een klakkelooze Westersche industrialisatie zou de grootste gevaren met zich meebrengen, afgezien van de mogelijkheid daar-

van). Zij heeft in haar bestuur rekening te houden met den opbouw dier Oostersche maatschappij, hetgeen in de laatste dertig jaren, gezien den grondslag der „ethische" richting, niet is geschied en niet kon geschieden. Zij heeft die ontwikkeling van Nederlandch-Indië te bevorderen met als richtsnoer de welvaartsstijging van dat gebied en slechts *begrensd door de „imperiale" belangen — niet de Nederlandsche belangen, maar de „imperiale" belangen dier Rijkseenheid.*

Hier zien wij de spanningen, welke van deze zijde binnen de Rijkseenheid kunnen optreden, omdat het Koninkrijk tegelijkertijd Nederland *wel* en Nederland *niet* is. Het *f* 300.000.000 dictaat van Colijn, het gescharrel met de Indische leeningen en kasvoorschotten, de band tusschen Indische en Nederlandsche „goud"gulden en de fifty-fifty marinekostenverdeeling zijn voorbeelden van de hier bedoelde spanningen.

Vandaar dan ook dat het Koninkrijk die taak niet kan vervullen: het is arbiter en partij tegelijk en het heeft eensdeels Nederlandsch-Indië klakkeloos onze „cultuur" trachten aan te meten, strekkende tot vervreemding der bevruchting van hun volk en van het Koninkrijk als drager dier rijkseenheid en tevens leidende tot ontbinding van het imperium. Zoodra imperiale belangen door Nederland, wellicht ten koste van Nederland, in Europa moesten worden beslist, nam het ten hoogste het bezuinigingsstandpunt van een hoofdkantoor tot zijn filiaal in.

Wij hebben gezien, dat het Koninkrijk in aangelegenheden, welke in Nederlandsch-Indië worden beslist, niet in staat bleek, die volkeren hun eigen taak en doelstelling aan te wijzen en in imperiale aangelegenheden iedere destructieve richting uit een vaag gevoel van Westersche liberaliteit liet begaan. Mede bleek het Koninkrijk niet in staat, bij beslissingen omtrent imperiale aangelegenheden in Nederland, zich door deze supernationale Rijkseenheid te laten leiden, indien dit voorbijgaand ten koste van het engere Nederland zou gaan.
Het bloed kruipt ten slotte waar het niet gaan kan en ook de tegenwoordige demo-parlementaire staat kan zich niet losmaken van haar Nederlandsche volksbasis. De Rijkseenheid leeft niet in de breede lagen des volks, noch hier noch bij de volkeren van Nederlandsch-Indië. De Rijkseenheid bestaat slechts als levende feitelijkheid voor die Nederlanders, die in Indië werken of werkten of zich met Indië in studie of zaken of anderszins hadden bezig te houden. Diezelfde Rijkseenheid is slechts voor een zeer gering gedeelte der volkeren van Nederlandsch-Indië een levend feit. Dat is het geval met hen, die de te groote zwakte van hun volk erkennen ten aanzien der behartiging van de doelstellingen, berustend op de vijf oorzaken, welke die Rijkseenheid heden ten dage in stand houden. Dit is tevens het geval met hen, die zich door familie of verblijf, met hun gevoel of hun verstand rekenschap van dezen band der deelen hebben gegeven. En ten slotte is dit het geval met een klein gedeelte

der nièt autochthone bevolkingsgroepen, zooals de Chineezen, wier vaderland uit den aard der zaak geheel Nederlandsch-Indië is, evenals dit het geval is met de aan Nederland verbonden groep van Indo-Europeanen, die juist die band om behoud van hun aard actief wenscht te bewaren.

Nogmaals wijzen wij op de vijf oorzaken, die heden ten dage de bindende krachten der Rijkseenheid leveren. En dan stellen wij daarnaast, dat als bindmiddel dier vijf geweldige concentrische krachten, het kleine maar noodige laagje cement wordt geleverd door een kleine groep van „imperiale" Nederlanders, van „imperiale" inlanders van verschillenden stam en van uit den aard der zaak „Nederlandsch-Indisch" georiënteerde Chineezen en Indo-Europeanen. Voor die weinige groepjes is de Rijkseenheid een bewuste noodzaak, een feitelijk moeten, een organisatie, die zich in de massa der volkeren slechts kan manifesteeren naar ieders eigen aard, maar die slechts bewust wordt gedragen door deze weinigen. Toepassend het uit de fascistische dogma's afgeleide selectiviteitsbeginsel, zou dus slechts aan die kleine cementlaag van de volkeren van het Koninkrijk de organisatie der Rijkseenheid kunnen worden toevertrouwd onder handhaving van den autoritairen opbouw.

Boven het fascistisch Nederland zou dus het fascistisch Nederlandsch Imperium komen te staan, hetwelk natuurlijk in zake Nederland in Europa zich

slechts met de imperiale belangen zal bezig houden. Onder dat Imperium zou een engere Rijkseenheid Nederlandsch-Indië moeten worden georganiseerd, waarbij ook slechts kan worden geput uit de kleine groep van „imperiale" onderdanen van het Koninkrijk. En onder Nederlandsch-Indië zou de autoritair geleide, geleidelijke organisatie der verschillende volkeren van den Archipel plaats moeten vinden, voortbouwend op hun zoo verschillend volkseigen en hun geestelijken en stoffelijken standaard, dit alles overigens onder uitoefening der Nederlandsch-Indische taak, in de reeds genoemde vijf oorzaken vervat.

Aan de uitwerking dezer denkbeelden, aan studies van ieder afzonderlijk geval kan hier niet worden gedacht. Onze taak is het, om aan de hand der fascistische beginselen met behulp van de fascistische methode een oplossing aan het dynamische vraagstuk der Rijkseenheid en verscheidenheid te geven. Fascistisch geschoolde indologen, maar ook planters, kooplieden, ingenieurs, enz., enz. hebben de taak ieder stapje van dezen weg nader te verkennen.

Op één ding moet nog worden gewezen. Wij wijzen

de intelligentsia onder de vele volkeren „den weg terug". Wij wijzen hen er op, dat zij als doctoren en ingenieurs, als onderwijzers en leeraars, als rechtsgeleerden of als deskundigen in andere wetenschappen, wel wat anders hebben te doen dan afgeleefde Westersche ideologiën overal en nergens te verspreiden en zich met de topvraagstukken van het Rijk in de eene of andere richting te bemoeien. Indien zij willen handelen, zullen zij moeten beginnen er zich rekenschap van te geven, dat zij behooren tot hun volk, waarvan zij zich hebben vervreemd en dat zij in de eerste plaats plichten hebben te vervullen ten aanzien van de volksgemeenschap, waaruit zij zijn voortgekomen. Indien zij die plichten met ijver en kunde hebben vervuld, dan verkrijgen zij wellicht het recht, maar op grond daarvan ook den plicht, een taak in Nederlandsch-Indië — misschien zelfs op den duur een taak in het imperium — op zich te nemen.

Deze imperiale constructie, opgebouwd op de eenige werkelijk bestaande maatschappijen binnen het Koninkrijk, zal kunnen verhoeden, dat de nu veelal tot nutteloos ageeren gedoemde intelligentsia, juist doordat er dan natuurlijk werk voor hen te doen is, haar voor opbouw braakliggende krachten aan de destructie wijdt. Een Soekarno zou men kunnen zeggen: „wat hebt gij voor uw volk gedaan, dat gij nu reeds meent u hier met de lotgevallen der veelheid van volkeren te kunnen bemoeien".

Volgens dezen opbouw zou men wederom naar

moderne beginselen besturen, echter via de sociale organisatie der inlandsche maatschappijen. Tevens zou daarmede een oplossing zijn gevonden voor de spanningen hier en in Nederlandsch-Indië ten aanzien van de Rijkseenheid. Bovendien zouden rassentegenstellingen worden overbrugd en een aprioristische Nederlandsche overheersching tot het verleden behooren, al zouden uit den aard der zaak — gezien de belangrijkheid van het Nederlandsche cement tegenover het cement van het zooveel kleinere contingent inlanders of andere bevolkingsgroepen — Nederlanders nog langen tijd hoofdmateriaal in het bindmiddel van het imperium vormen.

Maar — zoo zal men mij tegenwerpen — zal de theoretische vraag, welke gij Nederland inzake de Rijkseenheid hebt gesteld, eenmaal ook niet aan de orde komen voor sommige inlandsche volkeren? Zal het nationaal belang, dat gij wilt wekken en wilt uitbouwen via de bestaande maatschappelijke organisatie en met behulp der desbetreffende intelligentsia, eens niet een breuk met de Rijkseenheid wenschelijk maken?

Inderdaad evenals bij Nederland, geef ik zonder schroom toe, dat, nadat de vijf oorzaken der Rijkseenheid niet meer voor dat volk in Indië zouden gelden en de zoo ver achterlijke zwakke volksgemeenschap van een Indisch volk tot een sterk Oostersche, maar wat kracht betreft, met het Westen van nu te vergelijken gemeenschap zou zijn uitgegroeid, deze vraag aan de orde zou kun-

nen komen. Echter in zulk een geval zou men op het oogenblik nog over tienmaal meer fantasie moeten beschikken dan hetgeen wij tekort kwamen bij het zoeken naar een voorbeeld, ter toelichting van diezelfde theoretische vraag inzake Nederland.

Echter, noch de theoretische mogelijkheid van een breken met de Rijkseenheid van den kant van Nederland, noch die mogelijkheid van de zijde van Indisch volk, kan den beschreven weg aantasten, daar alles in de wereld veranderlijk is en ook de fascistische beginselen slechts voor heden en de naaste toekomst van waarde zijn, terwijl onze weg de Rijkseenheid in een organisatie herbouwt, welke op de natuurlijke deelen des Rijks steunt en aldus meer inhoud krijgt dan nu het geval is en meer kracht in de constellatie van deze tijden.

VI

HET DEMOGRAFISCH PROBLEEM

ER zijn vele oorzaken, welke in de historie der volkeren tot landverhuizing hebben geleid. Er zijn b.v. religieuze oorzaken, zooals de landverhuizing der Nederlanders omstreeks 1830 naar het Michiganmeer ons leert; er zijn sociaal-economische oorzaken, zooals de Italiaansche en Poolsche landverhuizing naar de beide Amerika's ons toont. Bij die sociaal-economische oorzaken zou men wederom kunnen onderscheiden naar de doorslaggevende omstandigheden, welke het tekort aan welvaart veroorzaakten, die de drijfveer werd voor de landverhuizing om een nieuw vaderland met betere bestaansmogelijkheden te zoeken. En dan is één dier doorslaggevende omstandigheden veelal gelegen in een sterk groeiende bevolking, welke dusdanig toeneemt, dat ook de toenemende productiviteit geen voldoende inkomen aan den bevolkingsaanwas zou kunnen schenken.

Met dezen bevolkingsgroei heeft Nederland in Europa rekening te houden en tevens mag het de oogen niet sluiten voor het onlosmakelijke gevolg

der vruchtbaarheid, welke voert tot kolonisatie *binnen of buiten* het Koninkrijk.
Om in deze kwestie tot een fascistische doelstelling te geraken, zullen wij het bevolkingsprobleem moeten formuleeren, waartegenover de uit de fascistische dogma's af te leiden beginselen staan ten aanzien van be- of ontvolking, om ten slotte te besluiten met de uit dezelfde beginselen af te leiden fundamenten voor kolonisatie.
De kortste definitie van het bevolkingsvraagstuk geeft Burgdörfer [82] met de uitspraak, dat dit probleem handelt over „het evenwicht tusschen volk en brood". Tegenover een zekeren groei of vermindering van de bevolking van een land of van de wereld staat een zekere groei of vermindering van de economische productiviteit der bevolking. Indien de geschiedenis uitwees, dat deze groei of vermindering van de bevolking eenerzijds en haar productiviteit anderzijds concordant was, dan bestond er geen bevolkingsprobleem, want dan zou automatisch het evenwicht tusschen de menschelijke en de maatschappelijke voortbrenging gehandhaafd blijven, afgezien van de interne inkomensverschuivingen.
Juist de verschillen in de groeikracht van de bevolking aan den eenen kant en van de productie aan den anderen kant hebben de menschen ertoe gebracht maatregelen te treffen, welke den bevolkingsgroei zouden kunnen versnellen of belemmeren: dit streven is in werkelijkheid zoo oud als de weg naar Rome.[83]

Door het werk van Malthus werd het vraagstuk alom aan de orde gesteld; sindsdien zijn de pessimistische inzichten over dat evenwicht „tusschen volk en brood" aan bod. Het is alsof de menschheid en tevens de geleerde wereld vergeten is, dat vóór Malthus bij voorbeeld onder het mercantilisme een optimistische opvatting in deze kwestie werd aangehangen,[84] zoozeer is de algemeene opinie ervan doordrongen, dat een overbevolking is te vreezen.

Malthus neemt aan, dat de productiviteit in een rekenkundige reeks stijgt en de bevolking in een meetkundige, welke wanverhouding wederom tot een dragelijke verhouding wordt teruggebracht door de „repressive checks", zooals epidemieën, hongersnood, oorlogen, enz. In de dieren- en primitieve menschenwereld zijn deze repressieve middelen de eenige, welke het voortdurend verbroken evenwicht herstellen. Voor de menschheid is dit evenwicht te bereiken door de verstandelijke voor te schrijven, preventieve middelen zooals „zedelijke" beperking, dus vrijwillige onthouding en het afschaffen van instellingen, welke de zorgeloosheid der menschen bevorderen, zooals vondelingenhuizen en armenhuizen [85].

Malthus verwierp de zgn. neo-malthusianistische middelen als zonde; niemand ter wereld heeft echter onbewust en ongewild de neo-malthusianistische propaganda zoo bevorderd als de man, naar wien die middelen tot kunstmatige geboortebeperking worden genoemd. En dit ligt voor de hand.

De mechanische opvatting van Malthus omtrent den groei van bevolking en productie-middelen gaf een eenvoudige verklaring ja zelfs een rechtvaardiging van de ellende van deze wereld en gaf de menschheid tevens het middel in de hand, om aan die ellende althans volgens dien gedachtegang een eind te maken.
Zou die menschheid alleen uit zedelijke overwegingen haar driften in een hooggestemde vrijwillige onthouding offeren, waar zij door het neo-malthusianisme de ellende uit de wereld kon bannen, zonder afstand te doen van de driften, waarmee zij werd geboren? Zou die menschheid haar zedelijke bezwaren niet overwinnen, door den rationalistischen gedachtegang, dat het Gods bedoeling niet kon zijn om die ellende in stand te houden, echter dat het nog minder in de bedoeling van God zou kunnen liggen, de menschheid tot een onthouding te dwingen, waar het slechts aan enkele geestkrachtige heilige mannen gegeven is, zich deze op te leggen. Het is niet onze taak dit vraagstuk uit het oogpunt van godsdienst te bezien; wij moeten volstaan met het feit te constateeren, dat sinds het ontstaan van de „Malthusian League" in Engeland in 1877 deze gedachtegang bij een gedeelte der menschheid gemeen goed is geworden. Dezelfde „Malthusian League" heeft nota bene in 1920 een adres tot den Volkenbond gericht, waarin zij betoogde, dat deze slechts aan haar roeping kan voldoen, indien zij aan haar programma de bepaling toevoegt, *dat alle volkeren, welke tot de Volken-*

bond toetreden, zich zullen verplichten het getal der geboorten te beperken.[86]

Deze laatste uiting van het neo-malthusianisme bewijst, hoe diep deze overtuiging in de maatschappij is doorgedrongen. Ook in Nederland heeft zich van velen de vrees voor een toekomstigen bevolkingsaanwas meester gemaakt. Hoe staat het echter met dien te verwachten bevolkingsgroei?

Voor zoover men, van het heden uitgaande, de toekomst kan berekenen, heeft dr. Wiebols zulks gedaan in zijn boek over „de toekomstige bevolkingsgroei van Nederland". Hij beschouwt een toekomstige periode tot aan het jaar 2000 en gaat uit van twee veronderstellingen nl. 1. dat de nataliteit, welke reeds dalende is, verder geleidelijk zal blijven verminderen, tot in de jaren 1990—2000 het buitengewoon lage Fransche cijfer zal zijn bereikt en 2. dat de sterfte-kans dezelfde zal blijven, hetgeen door de sterkere bezetting der andere bevolkingsklassen neerkomt op een stijgende mortaliteit. Wiebols neemt dus a priori aan, dat de medische wetenschap in de naaste toekomst geen belangrijke vorderingen zal maken. Bij handhaving van deze twee veronderstellingen berekent Wiebols voor het jaar 2000 een toekomstige bevolking van Nederland van 12½ millioen. Een verder doordringen van het neo-malthusianisme zou op zichzelf de bevolking van Nederland niet beletten, zich uit te breiden tot genoemd cijfer.

In dat geval zouden er in de jaren 1990—2000 per honderd vrouwen van 15—49 jaar 36,59 meisjes

worden geboren en ook dan nog zou een langzame groei voortgang vinden.[87]
Dit cijfer behoeft echter slechts tot onder 32,54 te dalen, om tot bevolkingsvermindering te leiden. Het neo-malthusianisme brengt dus geen evenwicht tusschen brood en volk, stabiliseert de bevolking niet en draagt het groote gevaar met zich — want waar is de rem? — dat bij een gering teveel aan beperking ontvolking plaats vindt.
Wij hebben dit vraagstuk zoo uitvoerig besproken, omdat zoowel de gedachtegang van Malthus als de statistische methode van dr. Wiebols, fascistisch beschouwd, onwezenlijk zijn. De „deductieve" methode van Malthus, zoekend naar een natuurwet-achtige tendens voor alle tijden, welke het leed van deze wereld kan verklaren, beschouwt niet de levende maatschappij met haar organische gecompliceerdheid en met haar veelheid van motieven van allerlei aard; zij beschouwt slechts één zijde van de menschheid uit één gezichtshoek (den economischen), om daarna een bepaalde tendens te veralgemeenen tot een onontkoombare natuurwet.
Deze beschouwingswijze van de menschheid als een reeks van gelijk-geaarde, gelijkhandelende individuen is zoo eenzijdig, atomistisch, mechanisch en causaal, dat zij een abstractie van de werkelijk levende menschheid is. Als methode moge zij een ontwikkelingstendens voor een zeker tijdperk verdienstelijk hebben belicht, bepalend voor een fascistische beschouwingswijze kan zij niet

zijn; dat zijn slechts de reeds zoo vele malen herhaalde fascistische dogma's.
Voor de statistische methode van dr. Wiebols geldt hetzelfde. Deze onderzoeker heeft bovendien door het voorbehoud, dat hij bij herhaling aan zijn conclusies toevoegt, het betrekkelijke van zijn onderzoek onderstreept; zijn conclusies geven ons eigenlijk slechts een norm — nl. dat wij er rekening mede hebben te houden, dat de bevolking van Nederland zich in een langzaam afnemenden groei bevindt, welk proces ons volk in de naaste toekomst voor groote problemen stelt.
Nu is volgens de „organische" maatschappij-opvatting van het fascisme zulk een groei op zichzelf een *natuurlijke* en *gewenschte* ontwikkeling der natie.
De familie en de natie zijn natuurlijke gemeenschappen, wier natuurlijke groei juist doel is van den staat (zie dogma 2). Men heeft vele volkeren en ook vele families zien ondergaan door hun gebrek aan nakomelingschap; echter zoowel de familie als de staat leven slechts door den groei der nakomelingschap.
Meletti zegt dan ook van het Italiaansche volk, hetwelk naar zijn bevolkingsaanwas in dezelfde positie als Nederland verkeert, dienaangaande: „.... waarom wij niettegenstaande het malthusianisme, welks propaganda overigens ten strengste verboden is een vruchtbaar volk zijn en *blijven moeten, daar het lot der volkeren afhangt van hun*

demografische macht en geboorteteruggang den dood der volkeren beteekent."
Daarom begunstigt Italië het tot stand komen van nieuwe families, beloont de kinderrijken, verhindert het vrijgezellendom en stelt de familie in het middelpunt der maatschappij. Ook in Duitschland ziet men dezelfde maatregelen treffen en in het economische gedeelte van dit boek zullen wij op de consequenties dezer fascistische doelstelling nog terugkomen.
Een der gevolgen van een groeiende bevolking kan landverhuizing zijn en het ligt voor de hand, dat de bevolkingsgroei, welke het fascisme uit den aard van zijn wezen met liefde en ingenomenheid begroet, *weer voor de natie verloren zou gaan,* indien die groei een uitweg zou zoeken door landverhuizing naar die streken, waar de landverhuizers, opgaande in een ander volk, hun nationale eigenheid zouden verliezen. „De landverhuizing is een kwaad, wanneer zij zich tot landen wendt welke niet onder Italiaansche souvereiniteit staan," zegt Grandi [89].
„Met het oude systeem hebben wij in vijf jaren een millioen Italianen verloren," zegt Mussolini.
Het fascisme bestrijdt dan ook zulk een landverhuizen met alle middelen en staat slechts de individueele, commercieele en technische landverhuizing toe, welke nieuwe bronnen voor industrieele onderneming en uitbreiding kan verschaffen [90]. Echter, behoudens een herbevolking van het land — in tegenstelling met de stad — geeft Italië door syste-

matisch geleide landverhuizing naar Lybië een andere oplossing voor Italië's toenemende bevolking.

Voor Nederland komen wij naar het hierboven behandelde tot twee doelstellingen (behoudens die welke nog in sociaal-economisch opzicht zullen worden getrokken):

1. Bestrijding van het neo-malthusianisme en de pessimistische opvatting in zake bevolkingsgroei.
2. Het zoeken naar een wellicht mogelijke doelbewuste en vooruitziende kolonisatie binnen het territorium, waarover de Nederlandsche souvereiniteit zich uitstrekt.

Betreffende de eerste doelstelling merken wij op, dat deze strijd vooral niet mag worden onderschat. Terecht heeft een der kundigste sociologen [91] verklaart, dat men weliswaar de wetten in één dag kan verbeteren, echter dat er zeer veel tijd en strijd noodig is, om datgene wat in het rechtsbewustzijn en zedelijkheidsgevoel van een volk verwoest is, wederom te herstellen en te genezen.

Bestrijding van het neo-malthusianisme en de angst voor bevolkingstoename is dus een afgeleide doelstelling, welke wezenlijk verbonden is aan iedere fascistische overtuiging. Men mag den groei van een volk niet remmen — integendeel. Men moet zich over dien groei verblijden en iedere conse-

quentie aanvaarden, welke zulk een bevolkingsgroei met zich meebrengt. Want de groei van een volk verbreedt de basis van dat volk, voedt de natuurlijke selectie naar boven en versterkt zoowel geestelijk als lichamelijk de volkskracht, die de natie draagt. Deze stelling is dus niet afhankelijk van de omstandigheden van een fascistisch volk; zij geldt onder alle omstandigheden. Ook indien een volk slechts een vierkante mijl bezat om daarop te leven en haar vierkante mijl door krachtdadige middelen zou moeten uitbreiden.

Kolonisatie binnen het souvereiniteitsgebied van een staat is een consequentie van dit standpunt, waarvan de verwerkelijking ten slotte afhankelijk is van de mogelijkheden, die dat souvereiniteitsgebied biedt. De vraag is dus voor Nederland of binnen zijn territorium ruimte is voor zulk een kolonisatie. Alvorens op deze vraag antwoord te geven, moeten wij ons eerst nog even bezighouden met een gedeelte van het Nederlandsche volk, waarvoor deze vraag wellicht acuut is en nog van meer belang dan voor de Nederlanders in Nederland. Wij bedoelen de Indo-Europeanen en de „blijvers" in Nederlandsch-Indië.

Er is geen kolonisatie ter wereld geweest, waar de kolonisatoren zich niet hebben gemengd met de autochthone bevolking. Onder Indo-Europeanen verstaat men veelal de nazaten van een Nederlandschen, al dan niet gemengdbloedigen vader en een Inlandsche of gemengdbloedige moeder. Indo-Europeanen zijn dan ook wettelijk Nederlanders.

Zij zijn geboren in Nederlandsch-Indië en beschouwen geheel Nederlandsch-Indië als hun vaderland, terwijl zij zich tegelijkertijd ook Nederlander voelen door hun afkomst, hun sociale positie en min of meer door hun westersche cultuur. Eigenlijk behooren wij bij iedere verdere karakteriseering de woorden „min of meer" te schrijven, daar de Indo's naar de verscheidenheid hunner sociale positie, een groote verscheidenheid in opvatting en leefwijze bezitten. Men heeft Indo's, die in Nederland werden opgevoed, er studeerden en zoo Nederlandsch spreken en zoo Nederlandsch doen, dat men er zich geen rekenschap van geeft met een Indo te maken te hebben. Men heeft tevens Indo's, die nauwelijks Nederlandsch kunnen spreken en temidden van de inlanders in de kampong leven als inlander. En tusschen deze twee uitersten kan men nog ontelbare variaties beschrijven. Zoo is het ook met hun karaktereigenschappen. Tegenover de hen vrij algemeen toegeschreven traagheid staan figuren als een generaal Van der Heyden, eerste bedwinger van Atjeh en een generaal Van Dalen, pacificator der Gajoe en Alaslanden [92]. Maar één ding kan men van hen allen vrij algemeen vaststellen — nl. dat zij zich voelen als Indische Nederlanders Oranjegetrouw en verknocht aan de Rijkseenheid eenerzijds en de staatkundige eenheid van Nederlandsch-Indië anderzijds, terwijl zij met man en macht weigeren in de verschillende inlandsche gemeenschappen op te gaan, terwijl zij door die inlandsche gemeenschappen overigens ook niet

worden geaccepteerd. Tegenover de Nederlanders die naar Indië kwamen en gingen (totoks), leverden zij het groote contingent „blijvers" (perannakan). Als zoodanig dienden zij het Nederlandsch bestuur in ondergeschikte functies en als soldaten. Tusschen de bangsa blanda en de inlanders stonden zij als bangsa perrannakan en het is merkwaardig, dat b.v. een Javaan in de Soendalanden geboren, aan Soendaneezen nooit dat vertrouwen zou schenken als hij het aan een Indo doet [93].
De „ethische" richting heeft het noodig gevonden, deze historisch geworden ordening van bangsa blanda daarna bangsa perannakan en ten slotte inlandsche gemeenschappen aan te tasten, door de betrekkingen, welke tot nu toe traditioneel door Indo's werden vervuld, open te stellen voor Inlanders via den uitbouw van het Inlandsch onderwijs. De Indo-Europeaan, die in den loop van de geschiedenis veelal reeds werd achtergesteld bij de Nederlanders uit Nederland, werd nu nog eens achtergesteld bij den inlander. Men ontwortelde hiermede niet alleen de traditioneele bestaansbasis van een groote groep gezagsgetrouwen en verwante dienaren der Rijkseenheid, maar stelde op hun plaats hen, die Javaansch, Soendaneesch of wat dan ook zijn en nu voor Nederlandsch-Indië een taak moesten vervullen.
In het vorig hoofdstuk hebben wij gezien, hoe dun het laagje cement der Rijkseenheid is en uit welk een kleine groep menschen kan worden geput voor functies, waarin niet Javaansch of Ambonneesch

maar Nederlandsch-Indisch moet worden gedacht en gehandeld. Van dat laagje cement werd het Indo-Europeesche bindmiddel weggeschraapt en men bedient zich nu van hen, voor wie het particularisme een natuurlijke eigenschap *moet* zijn.
Deze stand van klerken en kleine ambtenaren [94] was en bleef Europeaan, *moest* militieplichten vervullen, stond sterk ten achter in salaris, verlof, enz. bij den „totok" en werd nu ten slotte ontworteld uit hun natuurlijke beroepen. *Grondeigendom* konden zij net zoo min verwerven als een Nederlander uit Nederland.
Is het wonder, dat zij vlak vóór den oorlog zich lieten meesleepen door een Douwes Dekker, die hen verkondigde, dat voor hen — evenals voor de inlanders — Nederlandsch-Indië hun vaderland was en dat zij daaraan toevoegden, dan ook recht op den grond te hebben? Is het wonder, dat zij erover dachten om zich tot inlander te laten naturaliseeren, daar zij dan geen militieplichten hadden en wèl grond konden bezitten?
De beweging van Douwes Dekker verliep vrij snel, eenerzijdsch omdat de Indo-Europeaan voor een losmaken van Nederlandsch-Indië van Nederland niets voelde en niets kon voelen, anderzijdsch omdat de inlander, wetend met welk een nauwgezetheid Nederland de inlandsche grondrechten beschermde, er niets voor voelde, ten behoeve van den Indo, het recht op zijn grond in te ruimen.
En bij een voortschrijdende „ethische" politiek werd de nieuwe groote vereeniging der Indo's, het

Indo-Europeesch Verbond vanzelf de richting uitgedreven van nationaal Nederlandsch en bescherming der rechten der Nederlanders, zoowel uit Nederland als uit Nederlandsch-Indië [95]. De jongste samenwerking van het I.E.V met de Vaderlandsche Club legt hiervan getuigenis af.
Maar tevens werd in den nood van het bestaan te midden dier Indo-Europeaansche groepeering de kolonisatie-gedachte geboren. De geboorte van die gedachte bewijst juist de dwingende kracht van den wensch tot behoud van het nationaal eigene.
De Indo-Europeaan kon leven en zichzelf zijn, evenals de Nederlander in Indië, zoolang beide categoriën temidden dier vele volkeren een taak hadden te vervullen in den bovenbouw der veertig inlandsche volkeren, welk agglomeraat juist *Nederlandsch-Indië* heet. In die taak vindt hij zijn natuurlijke positie en zijn natuurlijk beroep, zijn natuurlijk sociaal nut voor die super-gemeenschap, met andere woorden zijn natuurlijke bestaansmogelijkheid. Nauwelijks is hem die taak ontnomen, of hij dreigt te verzinken temidden van dat conglomeraat van volkeren: hij kan zich niet assimileeren, de inlandsche wereld wil hem niet opnemen en ten slotte wil hij niet worden opgenomen, maar zichzelf blijven. Zonder taak en zonder grond is dit niet mogelijk en aldus ontstaat — zonder hulp van buiten, ja zelfs zonder steun van buiten — de drang om dien grond te zoeken, ten einde in een eigen territorium een eigen gemeenschap te stichten en temidden der zijnen zichzelf te blijven [96].

Terwijl in Nederland een groeiende bevolking en een groeiende werkloosheid pas één jaar geleden het kolonisatie-vraagstuk aan de orde deed stellen (1933 oprichting N.E.V.N.G), gebeurde dit onder den drang van een door de „ethische" regeering van hun bestaansgrond afgedrongen groote groep Indische Nederlanders tien jaar tevoren, toen A Th. Schalk in 1923 voor het I.E.V. te Banjoewangi zijn lezing hield met de strekking: Kolonisatie naar Nieuw-Guinea [97].

Sedert die eerste redevoering van den heer Schalk, tegenwoordig beter bekend onder den naam van „Oom Arie" en ex-leider der kolonisten-nederzetting bij Hollandia — sedertdien is „Kolonisatie naar Nieuw-Guinea" achtereenvolgens een onderwerp geworden van gedachtenwisseling in de kringen van het I.E.V., in de publieke opinie van Nederlandsch-Indië, om ten slotte sinds 1933 ook in Nederland aan de orde te worden gesteld. Want de eenvoudigen, zoowel van geest als van sociale positie, die deze doelstelling formuleerden, haar verdedigden en tevens niettegenstaande alle tegenwerking en gedeeltelijke mislukkingen de kolonisatie in bescheiden mate verwerkelijkten, die idealisten stelden zich van den beginne af tot doel: „het stichten van een Nederlandsche volksplanting in den ruimsten zin des woords, de grondvesting van een tropisch Nederland, dat het werkelijke vaderland wil zijn van alle in Nederlandsch-Indië levende Nederlanders dat tevens een opvanggebied wil vormen voor Nederlands overbevolking" [98].

Voordat er in Nederland over een kolonisatie werd gedacht, voordat de Nieuw-Guinea-gedachte in het moederland begon door te dringen, hadden de pioniers dier beweging in Nederlandsch-Indië reeds overwogen, hun nieuwe vaderland tevens dienstbaar te maken aan een trek uit het moederland. Een beter bewijs voor het zich Nederlandsch voelen van den Indo is niet te leveren.

Wij zullen de geschiedenis der nu bestaande nederzettingen te Manokwari van de S.I.K.I.N.G. en te Hollandia van de K.N.G. overslaan om ons te bepalen tot de verschillen in grondslag dier beide nederzettingen, ten einde aan de hand dier grondslagen de positie van verschillende groepeeringen te beschrijven, welke deze innemen ten aanzien dezer grondslagen.

De S.I.K.I.N.G. laat kolonisten van allerlei landaard toe, staat kolonisten toe, inlandsch personeel mee te brengen, steunt de kolonisten met een minimale bijdrage, waarvoor deze niets behoeven te doen, bemoeit zich niet met het leven en werken van den kolonist van het oogenblik, dat hij ter plaatse is aangekomen en staat tevens toe, Papoea's in loondienst te nemen.

De K.N.G. verbindt zijn kolonisten aan een autoritaire discipline van den kolonie-leider, weert iederen invoer van niet-Nederlanders, verbiedt het verblijf van niet-kolonisten, zooals de Papoea's, inlanders of vreemde Oosterlingen op de kolonisatieterreinen, verbiedt het in loondienst nemen van Papoea's, behoudens voor het plantklaarmaken

van den bodem, stelt de kolonisten in staat om voor de gemeenschap tegen loon te werken, wijst aan hoe het land moet worden bebouwd en wat moet worden verbouwd, laat zich in dit bouwplan leiden door de eigen voedselbehoeften van de kolonie en organiseert een uitruil van producten en diensten door een centralen winkel, welke eigendom van de kolonie is.

De gevolgen van de onthoudingspolitiek van de S.I.K.I.N.G. zijn geweest: 1. Een groote toevloed van kolonisten. 2. Een groote toevloed van inlandsch personeel, dat zich zoo snel mogelijk zelfstandig maakte en nu zijn vroegere werkgevers beconcurreert, zooals op Java reeds ten opzichte van de Indo-Europeesche landbouwers het geval is geweest. 3. Een gebrek aan orde. 4. Een onoordeelkundige productie en ten slotte: 5. een werkloosheid, gepaard met armoede en ziekte, welke het terugvoeren van een gedeelte der kolonisten naar Java noodzakelijk maakte.

De gevolgen van de autoritaire disciplinaire blanke zelfwerkzaamheidspolitiek der K.N.G. waren: 1. een selectie der goed-willende en werkzame kolonisten van de luien en onwilligen, die werden teruggestuurd; 2. een kolonie, waar door het betaalde gemeenschapswerk gemeenschapsinrichtingen ontstonden en ontstaan, welke als basis eener te stichten dorpsgemeenschap noodzakelijk zijn, zooals passagrahans, magazijnen, gemeenschappelijke melk- en slachtkudde, gemeenschappelijke weide, kerkgebouwtjes, een centrale toko, wegen,

enz. Dit alles natuurlijk zoo primitief mogelijk.
3. Geen concurrentie van inlanders of Papoea's.
4. Een voedselvoorziening, welke den import ten behoeve der kolonie zoo klein mogelijk maakte.
5. Een besteding der middelen, niet voor steun, maar voor inrichtingen ten behoeve der kolonie.

Het streven der K.N.G. om op deze wijze Nieuw-Guinea tot een „white country" te maken, als Australië reeds is met een „white man" levensniveau, het streven om Nieuw-Guinea, hetwelk reeds nu de ruimste grondrechten van geheel Indië verleent — namelijk 75 jarige erfpacht — tot een nieuw vaderland van de Indische en Nederlandsche Nederlanders te maken, werd door vele instanties niet gaarne gezien.

In de eerste plaats werd deze doelstelling niet door het Indo-Europeesch Verbond aanvaard, hetwelk vasthoudt aan de theorie, dat geheel Nederlandsch-Indië het vaderland van den Indo is en dus in geheel Nederlandsch-Indië grondrechten aan den Indo behooren te worden verleend. Het I.E.V. heeft dan ook in Zuid-Sumatra temidden van een inlandsche bevolking de kolonie de Giesting gesticht op een terrein van ca. 5.000 bouw, welke oppervlakte door de opdringende inheemsche bevolking reeds is afgebrokkeld tot ca. 3.500 bouw [99].

De tegenstelling tusschen I.E.V. en K.N.G. is dan ook samen te vatten in het streven van het I.E.V., om door verschillende maatregelen de uit hun beroep verdrongen Indo's wederom een levenskans

en mogelijkheid te geven in geheel Nederlandsch-Indië, terwijl de K.N.G. dit streven tot mislukken gedoemd acht. Nu de centrale beambtentaak der Indo's is afgeloopen, zal de Indo het in ieder beroep, waar hij concurrentie van de zijde van den inlander kan duchten, moeten afleggen. Wat dit betreft, kan de K.N.G. met recht wijzen op de zelfs door de Japanners niet vol te houden concurrentie tegen de 25.000.000 Chineesche emigranten in Mandsjoerije, die in hoofdzaak in den landbouw werkzaam zijn. Het I.E.V. vreest, door zich uitsluitend op Nieuw-Guinea in te stellen, aan zijn pretenties in zake de positie van den Indo in Nederlandsch-Indië afbreuk te doen.

Het verloop van zaken in Manokwari en in de Giesting pleit echter ten sterkste voor het standpunt der K.N.G. Het behoeft eigenlijk geen nader betoog, dat de K.N.G. in haar streven naar een „white country" Nieuw Guinea, de geheele „ethische" richting als opponent ontmoet.

Dit streven is toch het tegenovergestelde van de „associatie"-politiek, welke door de Christelijke tot en met marxistische politici in de meest verschillende schakeering wordt nagestreefd.

Zelfs een zoo welwillend beoordeelaar als de oudgouveneur Tideman kan zich met dat streven niet vereenigen. Volgens hem kan de toelating van het Inlandsch element en van de Chineesche neringdoenden bij een verdere ontwikkeling der kolonie niet worden vermeden, want dit zou strijdig zijn met het Nederlandsche koloniale beleid, dat juist

een breed standpunt inneemt tegenover alle rassen en volkeren. Daarom zouden wij volgens Tideman niet kunnen doen wat Australië en Amerika deden. Volgens dezen oud-gouverneur zou de te creëeren Europeesche maatschappij zich door eigen kracht *naast* en *met* de Inlandsche moeten en kunnen staande houden, want een vestiging van Europeanen in een tropisch land mag nimmer de ontplooiing der in de Inlandsche wereld aanwezige krachten tegenhouden of belemmeren [100].

Nu is het Nederlandsche gedeelte van Nieuw Guinea ca. 12 maal zoo groot als Nederland en wordt bewoond door een paar honderdduizend nomadiseerende, veelal menschenetende Papoea's, die evenals de Maori's in Australië aan het uitsterven zijn. Nooit of te nimmer heeft eenig volk uit den Indischen Archipel hier grondrechten bezeten. Zelfs het Sultanaat Tidore heeft er slechts nominale souvereiniteitsrechten gehad en het gebied nooit geoccupeerd. Er wordt dus geen enkel recht van welk volk van den Archipel ook verkort, indien dit niemandsland voor den Indotrek en den toekomstigen trek uit Nederland wordt gereserveerd.

Slechts zij die verkleefd zijn aan een niet bestaand Indonesia en meenen, dat de meer dan veertig volkeren van den Archipel een gezamenlijk ondeelbaar en onsplitsbaar recht hebben op het geheele territorium van Nederlandsch-Indië, kunnen hun verzet tegen deze doelstelling logisch motiveeren. Zij gaan dan echter uit van een fictie, zooals wij

in het vorig hoofdstuk hebben gezien. Voor ons die hebben geconstateerd, dat de taak der Nederlanders ligt op gebieden, die super- of a-nationaal zijn, is het onbegrijpelijk, hoe men kan meenen, dat een Europeesche maatschappij zich naast en met de Inlandsche maatschappij zou moeten vormen. Zulk een formatie is niet mogelijk en zou eindigen met het uitroeien van de eene of van de andere maatschappij, zooals de Amerikaansche landverhuizers de Roodhuiden en de Australische de Maori's hebben verdrongen of zij zou eindigen in een Zuid-Afrikaansche „naturellen"-wetgeving.
Juist daarom is het uitgangspunt van de K.N.G. met haar „white man" politiek van allesoverheerschend gewicht. Nu is het nog niet te laat; nu kan men Nieuw-Guinea nog koloniseeren naar de regels, die men zichzelf stelt; nu kan men voorkomen, dat men den harden weg der Amerikaansche, Australische of Zuid-Afrikaansche kolonisatie moet inslaan.
Oppositie vindt de K.N.G. dus bij het I.E.V., bij de „ethische" richting en dus bij een groot gedeelte der ambtenaren en regeering. Als derde categorie van oppositie vindt zij op haar weg het grootkapitaal.
Hoe verwonderlijk zulks ook schijnt, het is een niet te miskennen feit. In de eerste plaats zou de toelating van groot-landbouwbedrijven, voorzien van alle mogelijke machinale hulpmiddelen, welke kapitaal slechts kan verschaffen, uitgerust met de meest efficiente productie-methoden, den voor

eigen behoefte werkenden kleinen landbouw in den grond boren door een moorddadige concurrentie eenerzijds en een daardoor veroorzaakt stijgend levensniveau anderzijds, ook indien slechts met blanken zou worden gewerkt [101]. In de tweede plaats zouden groot-ondernemingen, zoowel op landbouw- als op mijnbouwgebied, welke overal in Nederlandsch-Indië met inlandsche of geïmporteerde Chineesche werkkrachten werken, zich deze goedkoope hulpkrachten ook in Nieuw-Guinea niet willen ontzeggen en indien de regeering het grootkapitaal eenmaal heeft toegelaten, zal men wel den noodigen druk uitoefenen, om toch van die goedkoope werkkrachten gebruik te mogen maken.

Onlangs werd door den Volksraad aangenomen een opsporingsrecht naar petroleum te verleenen aan een combinatie van olieconcerns op voorwaarde, dat 75 pCt. der werkkrachten Nederlanders moesten zijn. Toen dit opsporingsrecht bij wet moest worden bekrachtigd in Nederland, stelde op verzoek der maatschappijen de regeering voor, die bezwarende bepaling omtrent de werknemers maar te laten vallen.

Penetratie van groot-landbouwbedrijven zou op het oogenblik — dus niet *in de toekomst* — een aanslag op het levensniveau der kolonisten beteekenen. Penetratie van bedrijven, welke met inlanders werken, zal te allen tijde dit levensniveau doen dalen, daar een deel van deze koelies de concurrenten der kolonisten zullen worden, en de voedselvoorziening der koelies door invoer het

autarkisch levensniveau der kolonie zal breken. Alvorens nader op levensniveau en autarkie der nieuwe kolonie in te gaan, moeten wij ons rekenschap geven omtrent den stand van zaken in Nederland ten aanzien van dit vraagstuk.

Op 10 Juni 1933 werd de Nederlandsche Emigratie Vereeniging Nieuw-Guinea opgericht, welke zich ten doel stelde Nederlanders naar Nieuw-Guinea te doen emigreeren. Te dien einde trachtte de vereeniging de Nederlandsche regeering te bewegen, om aan in Nederland steuntrekkende werkloozen bij emigratie door bemiddeling van de vereeniging de beschikking over de steungelden gedurende een bepaalde periode van b.v. twee jaren te geven, in eens uit te betalen aan de emigratie-vereeniging. De minister van Koloniën Colijn zeide een onderzoek toe. Inmiddels splitste zich tweemaal een gedeelte der vereeniging af, omdat het eene gedeelte ook Duitschers wilde doen emigreeren en het tweede deel zich niet kon vereenigen met een uitsluitend blanke Nederlandsche emigratie.

Niettegenstaande de voorzitter der vereeniging een uitgebreide memorie indiende, waarin hij aantoonde, dat in Nieuw-Guinea na de eigen voedselvoorziening de sojaboon en katoen voor den export zou kunnen worden verbouwd, wees minister Colijn iedere medewerking af en ontraadde kolonisatie, zooals later bleek op grond van een oud rapport van den landbouwkundige Wentholt, hetwelk reeds door een tweede rapport was achterhaald.

De vereeniging werd ontbonden en onder denzelf-

den naam werd een nieuwe vereeniging opgericht, voornamelijk studie van Nieuw-Guinea en propaganda voor de K.N.G.-beginselen beoogende.
De propaganda der oude en nieuwe vereeniging had het Nederlandsch publiek bekend gemaakt met het vraagstuk; de pers nam er notitie van; Nieuw-Guinea was aan de orde van den dag.
Eind Januari 1934 werd onder voorzitterschap van den oud-Gouverneur-Generaal mr. D. Fock het comité Nieuw-Guinea opgericht, teneinde de mogelijkheden van Nieuw-Guinea te onderzoeken. In welke kringen er belangstelling voor dit comité bestond, blijkt reeds uit de lijst van bestuurders, wier namen o.a. de Koninklijke, de Billiton, de K.N.S.M., de K.N.I.L.M., de K.P.M. en andere grootondernemingen vertegenwoordigden. Voor de kolonisatie-gedachte beteekende dit comité niet veel, voor de exploitatie van Nieuw-Guinea des te meer.
In diezelfde maand verscheen het rapport van de studie-commissie der Vaderlandsche Club over Kolonisatie in Nieuw-Guinea [102] grootendeels identiek met het standpunt der K.N.G., terwijl het de zoo dikwijls geopperde bezwaren tegen zelfwerkzaamheid uitvoerig weerlegde. Inmiddels werden de opsporingsrechten voor petroleum aangevraagd en van den Volksraad verkregen.
In Mei werd het studie-comité Nieuw-Guinea van het Molukken-instituut opgericht, waarin voor een deel dezelfde bestuursleden als die van het comité-Fock zitting hadden. Dit studie-comité kondigde de

uitgave van een groot werk over Nieuw-Guinea aan, waarvan dr. Van Hinte het hoofdstuk kolonisatie zou behandelen.
De groote pers nam veelal een afzijdige of vijandige houding ten aanzien van kolonisatie van Nederlanders naar Nieuw-Guinea aan.
Alleen de Vaderlandsche Club schreef in de urgente doelstellingen van haar politiek program: „het verlangen om een dadelijk onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om van Nieuw-Guinea met behulp van de geheele nationale kracht van het Rijk een door Nederlanders ontgonnen en bewoond gebied te maken, op dezelfde wijze als dit in het nabij gelegen Queensland mogelijk is gebleken, door middel van spoedige en volledige losmaking van Nieuw-Guinea uit het bestuursverband van Nederlandsch-Indië en *instelling van een afzonderlijke kolonie Nederlandsch Nieuw-Guinea.*"
De laatste woorden brengen ons weer terug naar het alles omvattende vraagstuk van het te beheerschen levensniveau van de kolonie.
Een Nederlandsche maatschappij kan zich, tenzij als bovenbouw met een super- of a-nationale taak, niet met of in een inlandsche maatschappij ontwikkelen. Die Nederlandsche maatschappij zou worden neergedrukt op het lage levensniveau van den inlander, waarbij nu eenmaal een Oostersche levenshouding behoort, welke hem aangeboren en daardoor natuurlijk is. Den Nederlander zal deze levenshouding, juist omdat hij geen Oosterling is,

steeds wezensvreemd blijven en daardoor voor hem onaanvaardbaar zijn.
Maar gesteld dat hoe dan ook die Nederlandsche maatschappij op dit niveau is neergedrukt, dan zou de Nederlander door deze onnatuurlijke aanpassing steeds minder concurreerend zijn dan de inlander en daardoor *onder* het levensniveau van den inlander worden weggedrukt tot een volslagen pauper. Daarom zien wij den Nederlander alleen met succes werken te midden der Inlandsche maatschappij, indien hij zijn Westersch organisatietalent, zijn Westersche machinale technische methodes kan gebruiken, of zijn bijzondere kennis van binnen- en buitenlandsche markten (zie slechts naar de bekendste suiker-, koffie-, thee-, en rubberbedrijven, naar den mijnbouw of de petroleumindustrie).
In Nieuw-Guinea is het probleem anders. Er is geen bevolking (de nomadiseerende Papoea's tellen niet mee, behoudens enkele later te stichten reservaten, zooals in de V. St.). Het land zelf is een wildernis. Een volk in nood, de Indo's en een volk in uitgroei, de Nederlanders willen of moeten een nieuw vaderland stichten, waar zij kunnen wonen en van hun arbeid kunnen leven. De grondslag voor zulk een kolonisatie kan slechts landbouw en veeteelt zijn en weliswaar in de eerste plaats voor eigen behoefte, daar zoolang die nieuwe gemeenschap klein is evenals haar productievermogen, het niet loont om op verre afstanden te exporteeren en dus iedere import buiten hetgeen

noodzakelijk is, moet worden vermeden en noodzakelijke import een kapitaaltoevoer is, die voorloopig niet wordt terugbetaald.
Nieuw-Guinea zal dus, zoolang de kolonisatie nog gering is, vrijwel een gesloten huishouding vormen en ook *moeten vormen*. In die gesloten huishouding wordt het levensniveau bepaald door de eigen productie, terwijl de onderlinge uitwisseling der producten bij een vrij verkeer zou worden bepaald door de mindere of meerdere schaarschte dier producten. Daarom is het noodig, dat de leider het productie-plan bepaalt, om daardoor te voorkomen, dat er een overvloed is van het eene artikel en een gebrek aan het andere en om tevens een „redelijken" prijs van alle producten ingang te doen vinden.
De import van levensmiddelen zal hoe langer hoe geringer worden en betreft op den duur datgene wat men niet kan maken en wat men noodig heeft voor de kapitaalsuitgaven der kolonie, in casu voor de reeds genoemde gemeenschappelijke gebouwen en inrichtingen. De behoefte-schaal betreft alleen het bereikbare en niet datgene wat men zich toch niet kan verschaffen, zooals b.v. de schouwburg, de baljapon, het caféleven, enz.
Op deze wijze is Hollandia met zijn honderdtwintig kolonisten reeds opgebouwd; het levensniveau van den gezeten burger bedraagt *f* 30.— per maand, waarvoor hij alles kan aanschaffen wat Hollandia een gezeten boer kan bieden. De kolonie heeft import, bestaande uit de geld- en goederen-

zendingen van de K.N.G. van ca. *f* 6000.— per jaar (dus *f* 50.— per persoon), welk totaal de kolonieleider als geschenk van de Vereeniging voor de kolonie krijgt en waarvoor hij — daar in Hollandia niets voor niets gebeurt — gemeenschapswerk laat doen, dus gebouwen bouwt of in gemeenschappelijke behoeften voorziet, dus een communale melkkudde koopt of een communale machine of wat het dan ook moge zijn.
Een levensniveau van *f* 30.— per maand doet ons Nederlanders belachelijk aan; wij moeten echter bedenken, dat de waarde van geld wordt bepaald door zijn hoeveelheid ten opzichte der productie. Daar het geld krap is (*f* 300.— per maandremise is veel) en zeer weinig noodig (de centrale winkel koopt en verkoopt op rekening en betaalt loonen, behoudens aan Papoea's, eveneens op rekening) moet de productieprijs der gangbare productie bijzonder laag zijn.
Een geleidelijk stijgende kolonisatie zal de productie niet alleen vergrooten, maar juist door wat de economisten noemen de wet van de vermeerderende meeropbrengsten in zulk een maagdelijk land meer dan vergrooten, terwijl daardoor een vergrooting der mogelijke behoefte-bevrediging, maar tevens een verhooging der latente, dan te bevredigen behoeften intreedt.
De meerbehoefte paart zich dus aan een méérconsumptie, welke voert tot een langzaam stijgend levensniveau, welke stijging niet in geld behoeft uitgedrukt te zijn. De voortgezette ontwikkeling van

meerdere kolonisatie, meerdere productie en meerdere consumptie brengt export met zich mee, b.v. de sojaboon of de katoen, waarover de heer P. E. Winkler het in zijn memorie aan minister Colijn had. Dit zal moeten leiden tot een vermeerderden geldinvoer, geldverkeer en een stijging van het levensniveau, ook in geld uitgedrukt.

Bij deze ontwikkeling is uitgegaan van een inderdaad vrijwel gelijk levensniveau der kolonisten. De komst van Nederlanders met b.v. hooger levensniveau en hoogere productie-capaciteit kan niet schaden. De komst van inlanders met lager levensniveau en even groote of in verhouding even groote *productie-capaciteit* torpedeert voor de kolonisten het lage levensniveau, waarmede zij de kolonie zijn begonnen.

Deze afhankelijkheid van de jonge kolonie van de wijze van productie van kapitaalinvoer en van geldverkeer maakt in de eerste plaats de „white man"-politiek tot een conditio sine qua non voor het welslagen der kolonie, vordert tevens een discipline van allen ten opzichte van den kolonieleider, en een bestuur van de kolonie, welke zijn doelstellingen zuiver en alleen ontleent aan het belang der kolonie, zoowel in zijn toelatingspolitiek van ondernemingen, zijn in- en uitvoerpolitiek als zijn kapitaal-import en op den duur zijn goederen-exportpolitiek. Wij hebben in Australië gezien, dat het welslagen der blanke suikerplantages in Queensland door geheel Australië werd mogelijk gemaakt door bescherming van de Australische suiker.

Wij zijn het dan ook volkomen eens met de autonome doelstelling der Vaderlandsche Club, met de toevoeging echter, dat zoo gauw de kolonie zich dusdanig heeft ontwikkeld, dat er een gezeten Nederlandsche bevolking woont, de kolonie Nederlandsch Nieuw-Guinea wordt omgedoopt in rechte en in feite tot het den Nederlandschen Kroon gehoorzamende Koninkrijk Nederlandsch Nieuw-Guinea, staande naast het Koninkrijk in Europa, zooals dat in het vorige hoofdstuk is beschreven als deel van het Imperium.

En nu zegge men niet, dat die honderd kolonisten dit lange hoofdstuk niet rechtvaardigen en dat een verplaatsing van vijftig- of honderdduizend Nederlanders hier en uit Indië voor zulk een land nog niets beteekenen, want het betreft hier den uitgroei van ons volk in Nederland en van het bijna van ons afgedrukte Indo-Europeesche in Indië. Het betreft den toekomstigen groei van Nederland. En een vraagstuk van groei en van de toekomst der natie is steeds een primair vraagstuk in fascistischen zin.

Toen Lodewijk XV Quebec met zijn 60000 Franschen in 1763 aan de Engelschen moest afstaan, vond hij dit ook van zeer ondergeschikt belang en was tevreden Guadeloupe te behouden. Nu zijn deze 60000 Franschen drie millioen geworden en verloren voor de Fransche natie. Lodewijk XV zou aan de Fransche natie heden ten dage, honderdvijftig jaar na zijn dood, geen rekenschap vermogen te geven.

Laten wij ons daarom steeds voor oogen houden, dat onze natie over honderdvijftig jaar ons zoo weinig vooruitzien, voor haar groei, niet zal kunnen verwijten.

VII

ECONOMISCHE EN SOCIALE RICHTLIJNEN

DE ontwikkelingsgeschiedenis der menschheid leert, dat een ommekeer in staat en maatschappij steeds gepaard gaat met een ommekeer in de sociale structuur van staat en maatschappij.
Het historisch materialisme van Marx acht uitsluitend de economische verhoudingen den motor in de ontwikkeling der menschheid. Al het niet-economische, zooals de maatschappelijke organisatie, godsdienst en wetenschap, zijn het gevolg van die economische verhoudingen en worden daardoor volkomen bepaald. Trouwens, niet alleen het geestelijke is volkomen afhankelijk van die economische verhoudingen als primaire oorzaak, maar ook de toekomstige ontwikkeling van deze economische verhoudingen wordt uitsluitend door de economische verhoudingen van het heden bepaald.
Een dergelijke deterministische gedachtegang, die de ontwikkeling der menschheid ziet als een vooruit bepaalde keten van mechanische causaliteiten, waarin de menschen als een onvrije willooze kudde

de gebeurtenissen hebben te ondergaan, is strijdig met de organische opvatting van het fascisme betreffende volk, staat en maatschappij, benevens met zijn overtuiging, dat het leven een strijd is, zoowel voor het individu als voor de natie en voor de menschheid.

Mussolini, sprekend over de levensopvatting van den fascist zegt: „Hij beschouwt het leven als een strijd, hij meent dat het den mensch toekomt om een waarlijk menschwaardig leven te veroveren, daarvoor in de eerste plaats in zichzelf scheppend, het instrument (physiek, zedelijk en intellectueel) om zulks op te bouwen. En dit is waar, zoowel voor het individu als voor de natie en de menschheid" [103].

De mensch is dus niet de willooze speelbal van economische verhoudingen, zooals het historisch materialisme leert; integendeel, de mensch kan zijn levenslot verbeteren, hij heeft het wilsvermogen daartoe en hij heeft den plicht, dien strijd te aanvaarden, evenals de natie dien plicht heeft en de menschheid in het algemeen. Hij kan, hij *moet* zijn lot in eigen hand nemen.

Maar afgezien van de anti-deterministische en anti-mechanische gezindheid van het fascisme, verwerpt het de marxistische opvatting, omdat het — in tegenstelling met het marxisme — de geest *niet* als een gevolg van materialistische, in dit geval zelfs van uitsluitend materialistisch-economische verhoudingen beschouwt.

„Voor het fascisme is de wereld niet die materieele

wereld, welke aan de oppervlakte verschijnt, waarin de mensch een individu is, geïsoleerd van alle anderen, slechts bestaande in zichzelf, bestuurd door een natuurlijke wet, die instinctief hem dwingt een leven van egoïst en tijdelijk genoegen te leven" [104].

De geestelijke opvatting van het leven verzet zich tegen een materieele primaire oorzaak, waaruit het marxisme de wording der dingen wil verklaren. Deze geestelijke opvatting ontkent echter het materieele niet en stelt niet tegenover het materialistisch monisme van Marx en der anarchisten een idealistisch monisme. Die opvatting zegt slechts, dat het geestelijke boven het stoffelijke kan en moet domineeren, de wil boven het „laissez faire", de toekomst boven het heden en dat de geestelijke beginselen uit hoofdstuk I en de afgeleide normen uit hoofdstuk III maatstaf en richtsnoer moeten zijn bij de ordening der sociale en economische verhoudingen in staat en maatschappij.

Bij een historisch-materialistischen gedachtegang is er geen plaats voor een ordenende sociale doelstelling daar men de verhoudingen slechts heeft te ondergaan en volgens die ideologie niet bij machte is die te beheerschen. Wij zullen hieronder zien, dat hoewel in mindere mate dan bij de marxisten de klassieke economisten en die van de Oostenrijksche school, den invloed van de sociale organisatie op de economische verhoudingen gering achtten. Daartegenover stelt het fascisme zijn opvatting, dat de mensch de natie, de staat, de verhoudingen in

maatschappij en economie kan ordenen naar de beginselen, die geestelijk worden geëischt en dat het de plicht van mensch en menschelijke organisaties is, om die te ordenen.

Dit hoofdstuk behandelt de algemeene sociale en economische consequenties van het fascisme; juist de algemeene consequenties zullen worden getrokken en niet de bijzondere, omdat deze laatste volgen uit de algemeene richtlijnen en worden bepaald door de bijzondere verhoudingen, welke van natie tot natie en van staat tot staat verschillen.

De bijzondere verhoudingen van Nederland blijven dus buiten beschouwing en in zoover wijkt dit hoofdstuk af van den opzet, Nederlandsche problemen in het licht van het „universeele" fascisme te behandelen. Deze veelomvattende stof kan niet in een hoofdstuk worden samengevat; daaraan zou eerder een nieuw werk zijn te wijden. Men denke slechts aan de vraagstukken van imperiale zelfvoorziening, van industrialisatie en achteruitgang van handel en scheepvaart, van verschuivingen in den landbouw, enz.

Dat dit hoofdstuk van den algemeenen opzet afwijkt, vinde zijn rechtvaardiging in den wensch, algemeene richtlijnen te trekken, teneinde op basis daarvan een bijzonder behandeling in fascistischen zin van Nederlandsche economische vraagstukken mogelijk te maken. De sociale en economische tendenzen van het fascisme zijn overigens in het algemeen en in Nederland in het bijzonder zoo weinig

bekend, dat reeds dit feit alleen voldoende moge zijn, om dit hoofdstuk te motiveeren.
Nu is het niet te verwonderen, dat de sociale en economische consequenties van het fascisme zoo slecht worden gekend, want evenals de wereld zich in een crisis bevindt zonder eenstemmig inzicht omtrent den weg, die uit deze crisis leidt, bevindt zich de economische wetenschap ook op een punt, vanwaar niemand weet waarheen. Zij is vastgeloopen en daardoor gedoemd tot „steriliteit". Daarom heeft het fascisme tot nu toe de economie niet kunnen bevruchten, zooals weleer het liberalisme heeft gedaan.
Indien wij zeggen, dat de theoretische economie is vastgeloopen, dan bedoelen wij daarmede, dat de kenmethode en het kenobject, waarvan de theoretische economie zich bedient niet tot meerdere kennis omtrent den samenhang der economische verhoudingen voert, als reeds door de uitloopers der zgn. Oostenrijksche school werden verzameld. Maar dan bedoelen wij tevens, dat de tot dan toe verzamelde kennis omtrent den samenhang der economische verhoudingen, gedeeltelijk onwaar is gebleken. Met andere woorden: de theorie kwam tot conclusies, die in strijd blijken te zijn met de werkelijkheid, terwijl de stand van kennis, verworven door middel van die theorie verschillende economische interdependenties niet kon verklaren.
Tegenover de Oostenrijksche school die als kenobject voor de theoretische economie aanvaardde, de interdependenties van economische kwantiteiten op

te sporen en als methode de abstractie van alle niet economische elementen, teneinde al deduceerende tot het vaststellen van zekere wetmatigheden te komen, kwam een Othmar Spann [105] te staan. Hij veroordeelde dezen weg tot kennis als zoodanig. Naar zijn meening moest een sociologisch procédé in de plaats van het zuiver abstracte of het zuiver historisch beschrijvende treden [106]. Dat een dergelijke ontkenning van de mogelijkheid, om via een abstractie — met behoud van alle wezenlijk economische omstandigheden — tot het opsporen van economische interdependenties te komen, gelijkstond met het verschuiven van economische vraagstukken naar de sociologie, gelijkstond met een „non possumus" inzake de verklaring van economische samenhangen, uit hun eigen wezen voortvloeiend, is duidelijk.

Die strijd tusschen de „ontoereikendheid" der methodologie van de theoretische economie eenerzijds en de „verwerping" van iedere methode, welke berust op de abstractie van de sociologische omstandigheden anderzijds, is nog niet uitgestreden. Men heeft dan ook nog geen bevredigende oplossing gevonden. Indien men het tekort van de eene methode toegeeft, dan heft men dit tekort niet op door die methode „an sich" te verwerpen en er eigenlijk geen andere of betere voor in de plaats te stellen.

De diepste ondergrond van dit methodologisch conflict betreft de waarde van haar conclusies ten opzichte van de werkelijke maatschappij. In hoe-

verre zijn deze conclusies, welke aan de hand van een van de werkelijke maatschappij geabstraheerd economisch schema door deductie zijn verkregen en soms wetten worden genoemd, in die werkelijke maatschappij van kracht? En in hoeverre kan alles, waarvan geabstraheerd is — dus de staat, de maatschappelijke organisaties, kortom het niet-economische — die wetten beheerschen en zelfs opheffen? Het antwoord op deze vragen is voor ons van zooveel belang, omdat dit probleem, een verzwakte copie van het vraagstuk beteekent, ons door het historisch materialisme gesteld.

Marx verkondigde, zooals gezegd, een door de economie deterministisch bepaalde maatschappelijke ontwikkeling, die aan den mensch en de menschelijke organisaties niet meer ruimte liet dan die ontwikkeling fatalistisch te ondergaan. Het probleem, dat de theoretische economie ons opdringt, is het antwoord op de vraag, in hoeverre de economische wetmatigheid de economische ontwikkeling bepaalt en in hoeverre al het niet-economisch-maatschappelijke die ontwikkeling kan bepalen en zelfs beheerschen. Legt men het accent op de economische wetten, dan blijven er des te engere grenzen over voor het menschelijk en organisatorisch handelen; legt men het accent op hetgeen wij nu maar zullen noemen „de sociale organisatie", dan heeft die zg. economische wetmatigheid maar een geringe en beperkte werkingssfeer.

De theoretische economie bestudeert een deel-doel-

stelling van de algemeene doelstelling van den mensch, de menschelijke organisaties en ten slotte van de menschheid. Zij bestudeert het stoffelijk welvaartsdoel, dat toch slechts een deel van het algemeen ethisch-maatschappelijke, dus geestelijk en stoffelijk welvaartsdoel uitmaakt, waarnaar de mensch en zijn gezin, de natie en de staat en uiteindelijk de geheele menschheid streeft.
De economische en sociale, ethische en cultureele wenschelijkheden bepalen en begrenzen elkaar onderling in een natuurlijke rangorde der dingen. Een optimum van economische welvaartsvoorziening, die zou indruischen tegen hetgeen sociaal, ethisch of cultureel wordt gewenscht, zou zich in de maatschappij niet kunnen handhaven en zou daardoor reeds economisch niet kunnen worden nagestreefd. Zonder zich te storen aan het productie-schema, waarvan de theoretische economie uitgaat, heeft de maatschappelijke organisatie zich gehandhaafd met haar economisch niet-productieve functies. Staat en staatsbestuur, leger en vloot, rechtscolleges en godsdienstdienaren, zij zijn er omdat mensch en maatschappij niet uitsluitend economische doeleinden en behoeften hebben en zij blijven bestaan. Zij beschikken tevens over inkomen uit de geproduceerde goederen, aan welker productie zij geen deel hebben, omdat zij voorzien in niet-economische behoeften van mensch en maatschappij.
De theoretische economie abstraheert van dit alles, omdat ieder wetenschappelijk inzicht nu eenmaal

een zekere mate van abstractie behoeft, daar de verschijnselen der wereld veel te gecompliceerd zijn, om zonder „isoleering" van andere factoren bestudeerd — d.i. gekend — te worden. In haar als „kenobject" dienende zuiver economische maatschappij geldt slechts het economisch welvaartsdoel. Zij gaat uit van een behoefte-schema, hetwelk door productie van goederen binnen de grenzen van het economisch mogelijke moet worden bevredigd. In dat productie-proces laat zij uitsluitend het economisch rationeele heerschen, bij haar genoemd „het economisch principe". De werking van dit principe doet de productie functioneeren, door samenwerking der productie-factoren op grond van dat „economisch principe"; zij laat ten slotte de verdeeling volgen uit de plaats, welke die factoren in het productie-proces hebben ingenomen, dus wederom hoe dan ook: door de werking van dat „economisch principe".
Vandaar, dat de theoretische economie zich in de eerste plaats occupeerde met de productie; de behoefte, die toch de primaire oorzaak van het geheele proces is, werd als een gegeven iets beschouwd; de verdeeling moest uit de doorwerking van het economisch principe volgen. Vandaar het „maximum-theorema", waarbij als *hypothese* wordt aangenomen, dat bij een economisch evenwicht, bij vrije concurrentie natuurlijk, (om der wille van een zuivere doorwerking van het economisch principe) alle krachten in de productie zijn ingeschakeld en automatisch door het daaruit

voortvloeiende inkomen alle behoeften, binnen de grenzen van deze maximum-productiviteit, zullen worden bevredigd. Uit het productie-optimum zou derhalve een consumptie-optimum volgen en dat zou juist het economisch evenwicht zijn.

In de eerste plaats hebben de theoretici de stelling „productie-optimum is gelijk aan consumptie-optimum" ook voor hun geabstraheerd kenobject nooit bewezen. Het is slechts een hypothese — sterker nog: de doorwerking van hun methodologisch hulpmiddel „het economisch principe" hield eigenlijk reeds deze hypothetische conclusie in. De abstracte veronderstelling, die het aannemen van de uitsluitende werking van „het economisch principe" inhoudt, houdt tevens in, dat bij een economisch evenwicht alle op grond van dit principe samenwerkende productie-factoren een op grond van dit principe zoo hoog mogelijk inkomen geven, ja zelfs, dat juist op grond van dit principe geen hooger inkomen bij die productiviteit mogelijk is.

Het hypothetisch hulpmiddel van „het economisch principe" laat eigenlijk geen andere conclusie als de hypothese van het maximum-theorema toe. Echter, zelfs dan doet de vraag zich voor, of bij een gegeven stand der productie-factoren niet meerdere evenwichten denkbaar zijn, waaruit zou volgen, dat zelfs bij een integrale doorwerking van „het economisch principe" een keuze omtrent het gewenschte evenwicht mogelijk bleef — een keuze, die niet kan worden gedaan op grond van hetgeen economisch rationeel is, maar die haar motief aan

niet-economische overwegingen zal moeten ontleenen.

Uit twee evenwichten b.v. zouden ook in het theorethisch denkschema der economie twee verschillende inkomensverdeelingen volgen, die de economie als zoodanig onverschillig zou laten en waarvan de keuze door niet-economische overwegingen zou worden bepaald. Maar afgezien van dit bezwaar, dat aan het theoretisch denkschema zelf is ontleend, zijn er nog een reeks van tegenwerpingen, die in andere overwegingen hun grond vinden.

Het schema rekent wel met den mensch als productie-factor, zij het als arbeider of ondernemer; het rekent echter niet met den mensch als consument, in dien zin althans niet, dat de in het productie-proces ingeschakelde mensch juist door zijn verbruiksinkomen de productie stimuleert en bij niet-inschakeling op grond van het „economisch principe" die stimulans onthoudt. Het gaat uit van de productie als bron der verdeeling en niet van de verdeeling als bron voor de mogelijkheden van productie. En ten slotte blijft het probleem, of de beperkte economische welvaartsdoelstelling van de economie de andere doelstellingen van het algemeene welvaartsdoel niet kan schaden, zoodat de algemeene welvaart zich tegen de economische verzet, deze terugdringt en de afgeleide economische tendenzen ten deele opheft. Böhm-Bawerk heeft dit vraagstuk reeds in 1914 behandeld in zijn laatste geschrift, zijn testament,

onder den titel: „Macht oder oekonomisches Gesetz" [107]. Trouwens, ook door de klassieken en de Oostenrijksche school werd de betrekkelijkheid van de economische wetten niet ontkend. Zij meenden echter, dat weliswaar de macht — dat is wat wij noemen „de sociale structuur" — invloed kon uitoefenen op de economische tendenzen, doch dat die invloed de werking der economische tendenzen niet essentieel kon beïnvloeden, aldus den eventueelen invloed der sociale structuur binnen enge grenzen beperkend.

En dat laatste is juist voor ons van eminent belang. Want, alvorens de sociale en economische richtlijnen van het fascisme uiteen te zetten, is het belangrijk te weten, tot hoever „de sociale structuur", maar ook de sociale wenschelijkheden zich kunnen verwezenlijken. Het determinisme van Marx liet geen deur open voor een ingrijpen van den mensch in de sociaal-economische ontwikkeling en de theoretici der economie laten die deur slechts op een kier staan.
Dit denksysteem laat echter vele dingen onverklaard. Hoe te verklaren, dat er velen in de werkelijke maatschappij zijn, die niet medewerken aan het economisch productie-proces, maar desondanks inkomen uit de geproduceerde goederen genieten, hoewel zij geen economische prestaties verrichten en door hun inkomen mede de productie stimuleeren? Hoe te verklaren de blijvende verschillen in levenspeil van natie tot natie en van werelddeel tot

werelddeel? Theoretisch-economisch gesproken, zouden die verschillen in levenspeil, door een ongebonden functioneeren van kapitaal en arbeid volgens het „economisch principe", reeds lang uitgebalanceerd behooren te zijn.
De verklaring van die verschillen vindt men juist in datgene, waarvan de theoretische economie abstraheert: in „de sociale organisatie", in de grootere gebondenheid van kapitaal en arbeid aan den staat gedeeltelijk zelfs in den staat zelf. De verklaring van een verdeelingsnorm, welke de grootst mogelijke welvaart garandeert, blijft achterwegen, terwijl de bestemming van de geproduceerde goederen toch van het hoogste belang is als stimulans voor de verdere productie. De verdeeling van het inkomen brengt tevens een verdeeling tot stand tusschen grootere en kleinere inkomentrekkers, terwijl juist de kleine inkomens vrijwel volkomen worden verbruikt en uit de grootere een gedeelte zal worden bespaard, zoodat die inkomensverdeeling uiteindelijk het verbruik beinvloedt en daardoor de productie in verschillende richtingen kan stimuleeren. Zoo kan het eene verbruik aanleiding geven tot kapitaal-intensieve productie, het andere tot arbeids-intensieve en als zoodanig de toekomstige mogelijkheid van inkomen, voor „arbeid" of „kapitaal" beinvloeden.
Nu moge Schumpeter in zijn werk [108] er op wijzen, dat zijn verklaring van het inkomen slechts de functioneele verdeeling betrof en niet de personeele, echter aan zulk een verklaring hebben wij

niets, omdat tenslotte de personeele verdeeling over de verbruiksmogelijkheden beslist en niet een niet in de werkelijke maatschappij als zoodanig tot uiting komende functioneele verdeeling. Indien de theoretische economie de inkomensverdeeling niet nader kan verklaren dan als de verdeeling over de productie-factoren, los van de functionarissen, dus los van den ondernemer, de arbeiders, de kapitaal- en grondbezitters, dan wil zulks slechts zeggen, dat die personeele verdeeling buiten de economie staat en zulks volkomen zou toevallen aan hetgeen wij „de sociale structuur" van de maatschappij noemden. De personeele inkomensverdeeling zou economisch onverklaard blijven.
Geen enkel onderwerp van de economie stelt zoo dringend de vraag, of sociale factoren of economische wetten domineeren, als de verdeelingsleer.
Binnen welke grenzen heerscht de economische wetmatigheid en buiten welke grenzen heerscht de sociale structuur? Het is de verdienste van een hoogleeraar aan de Tilburgsche Handelshoogeschool dit probleem in een rectorale rede op 7 Maart 1933 te hebben behandeld [109]. Wij geven hier in het kort zijn beschouwingen weer.

In de moderne literatuur overheerscht de hypothese, dat de inkomens prijzen van productieve prestaties zijn, welke prijzen tot stand komen op de markten, waar deze prestaties het object zijn van den ruil. Deze opvatting noemt prof. Cobbenhagen de inkomens-prystheorie. Er bestaat volgens

die theorie geen kenmerkend verschil tusschen productenprijzen en productie-middelprijzen en de prijswetten van de economie zijn gelijkelijk op beide van toepassing. De prijs van het product impliceert overigens den prijs van de productiemiddelen. En toch is er een kenmerkend verschil.
Inkomens zijn goederen of diensten met het verbruik als bestemming. In het ontstaan van die goederen of diensten ligt geen kenmerkend economisch onderscheid, in de bestemming wel. Niet alle verkregen goederen worden door den mensch of de gemeenschap voor het verbruik bestemd. Slechts de goederen, die voor het verbruik bestemd zijn, noemt de schrijver inkomen. Is dat inkomen een prijs? Prijzen zijn in geld uitgedrukte waardeeringen van op de markt (massaal) verhandelde goederen. Zonder markt geen prijs! De wezenlijke voorwaarden voor een markt zijn algemeen geldende ruilvoorwaarden en een zekere uniformiteit van het marktobject. Ruiltransacties die aan deze voorwaarden niet beantwoorden, zijn geen marktobject en hebben dus economisch gesproken geen prijs.
De prijs, die bij dergelijk soort min of meer geisoleerde ruilhandelingen tot stand komt, is een individueel bepaalde waarde, afhankelijk van individueele omstandigheden en als zoodanig zich min of meer onttrekkend aan een economische wetmatigheid. Naast kapitaalbehoeften, die kunnen worden voorzien tegen uniforme voorwaarden en prijzen op de kapitaalmarkt of de zg. open geldmarkt,

komen er andere dergelijke ruiltransacties tot stand in geisoleerden ruil tegen zeer individueel bepaalde en van elkaar verschillende condities.
De theoretische economie abstraheert van deze geisoleerde, niet op de markt tot stand komende ruilhandelingen, terecht, omdat de verbondenheid van de prestaties van kapitaal en grond met de individueele menschelijke persoonlijkheid niet wezenlijk is en abstractie van een niet-wezenlijke verbondenheid in theoretische beschouwingen is geoorloofd. Echter, indien de economie alle inkomens als prijzen en dus — wegens het verband tusschen prijs en markt — als marktverschijnselen beschouwt, maakt ze dan niet, althans bij sommige dier inkomens, een abstractie van een ook economisch wezenlijk element?
Deze vraag van den Tilburgschen hoogleeraar is daarom van zooveel belang, omdat hij het theoretisch denkschema van de economie niet als zoodanig wegwerpt, maar het tracht te herzien. Abstractie als weg tot kennis is geoorloofd, mits de abstractie van de werkelijkheid zich beperkt tot het uitschakelen van alle niet-essentieel economische factoren, maar in het kenobject alle wezenlijk-economische factoren zijn behouden. Prof. Cobbenhagen behoort niet tot degenen, die de abstraheerende en deduceerende methodologie op zichzelf voor de theoretische economie, als op zichzelf ondeugdelijk, wil wegwerpen en daarom stelt hij zich deze vraag, teneinde tot een verbetering van die methode te komen.

De theoretische economie is er tot nu toe niet in geslaagd, het ondernemersinkomen als prijs te verklaren. Terwijl het toch vaststaat, dat de prestatie van den ondernemer een productieve prestatie is, heeft men het ondernemersinkomen niet kunnen beschouwen als een op de markt tot stand gekomen prijs. Daarvoor is die prestatie te zeer gebonden aan de persoonlijkheid van den ondernemer en was zij als zoodanig ongeschikt om marktobject te kunnen zijn.

Datzelfde bezwaar geldt evenzeer voor het arbeidsloon. De prestatie van den arbeider is onderling zeer verschillend, juist door de gebondenheid van de prestatie aan het individu. De arbeidsmarkt beantwoordt in het geheel niet aan de uniformiteitsvoorwaarden van het marktobject, welke noodig is om in economischen zin markt te kunnen zijn. Dezelfde bezwaren, welke verhinderen het ondernemersinkomen als prijs te verklaren, bestaan ook bij de verklaring van het arbeidsloon als prijs.

In tegenstelling met de niet-wezenlijke verbondenheid van kapitaal en grond aan den mensch als individu, is de taak van den arbeider of van den ondernemer niet los te denken van de menschelijke persoonlijkheid. Dientengevolge kan het arbeidsloon en de ondernemerswinst niet als prijs worden verklaard, zijn zij geen op de markt tot stand gekomen prijzen en volgen zij niet de tendenzen, welke voor andere marktprijzen worden aangenomen.

Als tweede bezwaar voert prof. Cobbenhagen aan, dat bij de uitbreiding der productie-factoren van natuur en arbeid tot en met kapitaal en organisatie, de inkomens uit niet-economisch nut afwerpende prestaties onverklaard blijven, terwijl zij als verbruiksinkomen in het behoeftevoorzieningsproces een rol spelen. Als derde bezwaar tegen de inkomens-prijstheorie volgt, dat aan den eenen kant het aequivalent voor de productieve prestatie grooter is dan het verbruiksinkomen en aan den anderen kant kleiner, doordat door toenemende collectieve behoefte-voorziening zonder productieve prestatie — veelal gratis verkregen door hen die weinig of geen belasting betalen — het verbruiksinkomen stijgt. Men geniet dus aan den eenen kant *minder* en aan den anderen kant *meer* verbruiksinkomen dan het aequivalent voor de productieve prestatie.

Deze bezwaren zijn reeds voldoende, om de inkomens-prijstheorie niet te kunnen aanvaarden. In welke richting moet de oplossing dan worden gezocht?

In een statisch-abstracte constructie van de maatschappij moet het prijzenstelsel een volmaakte weergave van de economische verhoudingen zijn, voor zoover die in een marktprijs zijn weer te geven. Welnu, in dit schema komt, zoowel in de geabstraheerde als in de werkelijke maatschappij niet tot uitdrukking: 1. *de niet-koopkrachtige behoefte;* 2. *economische prestatie welke geen marktobject is, zooals ondernemers- en arbeidersprestatie*

ties; 3. de niet-economische prestaties, waaraan toch inkomens zijn verbonden.

Om nu de vraag te behandelen, in hoeverre dit prijzenstelsel toch middel kan zijn tot inkomensverdeeling, onderscheidt prof. Cobbenhagen in samengestelde oorzaken een richtende en besturende hoofdoorzaak, de principale oorzaak, benevens een of meer werktuigelijke oorzaken, de instrumentale oorzaak. De principale oorzaak hanteert het instrument en brengt een resultaat voort, hetwelk de instrumentale oorzaak uit zichzelf niet zou kunnen te weeg brengen. Het heft het gevolg van de instrumentale oorzaak op in een resultaat van hoogere orde. Het prijzenstelsel op zichzelf is hier de instrumenteele oorzaak; de sociale structuur de principale oorzaak, die zich van het prijzenstelsel bedient en uit dien hoofde resultaten voortbrengt, welke uit een mechanisch gedachten economischen kringloop niet kunnen voortvloeien.

De inkomensverdeeling vloeit, althans voor het grootste deel, dus niet automatisch voort uit het prijzenstelsel. Er bestaat geen *„harmonie économique"*, zuiver en alleen voortvloeiend uit het prijzenstelsel „an sich". Die economische harmonie kan slechts worden benaderd door de normen, welke aan het maatschappelijk leven leiding geven door de instellingen, welke er min of meer doeltreffend naar streven, den economischen kringloop in een rechtvaardige ordening op te heffen.

Reeds door de beperking van het economisch kenobject, waarin alleen „het economisch principe"

een rol mag spelen, heeft men de reflex van al het niet-economische uitgeschakeld, zoodat zulks in dat prijzenstelsel niet tot uitdrukking kan komen. Juist de niet-economische factoren, de sociale structuur is de principale oorzaak der inkomensverdeeling en zoo kunnen die factoren door hanteering van het prijzenstelsel, deze bewerkstelligen overeenkomstig de normen, welke in die sociale structuur tot uitdrukking komen.
De strijdvraag „Macht oder oekonomisches Gesetz" wordt opgelost in macht en economische wet: *macht* voor zoover een principale oorzaak werkt (binnen het economisch mogelijke) en *economische wet,* voor zoover die principale oorzaak niet werkt. Zoo kan de inkomensverdeeling geheel worden toegeschreven aan machtsfactoren, in zooverre deze de principale oorzaak zijn en aan de prijsvorming in zoover deze het instrument is, waarvan de principale oorzaak zich bedient.

Tot zoover prof. Cobbenhagen.
Het antwoord is duidelijk. De maatschappij ondergaat niet een onafwendbare economische wetmatigheid, welke geen ruimte voor eigen ingrijpen toelaat — integendeel, de maatschappij heeft de macht binnen de grenzen van het economisch potentieele haar normen voor de economische huishouding door te voeren.
De invloed, die de klassieke economie en later de Oostenrijkers hebben gehad op het pessimisme van de maatschappij ten aanzien van het nut van

sociale hervormingen, mag niet worden onderschat. De arbeidswaardeleer van Ricardo, de bevolkingswetten van Malthus, de loonfondstheorie van Lasalle en de méérwaardetheorie van Marx (steunend op Ricardo), de toerekeningsleer en de leer der grensproductiviteit der Oostenrijkers — dit alles leidde ertoe, hoe „abstract" ook gedacht, dat de gezaghebbenden in de maatschappij van die dagen tot de foute conclusie kwamen, dat een economische wetmatigheid de verdeeling van het inkomen, ja zelfs den geheelen economischen kringloop beheerschte. Daaraan zou men zich, al wilde men nog zoo goed, toch niet kunnen onttrekken.

Het breken van dien ban der ijzeren economische wetmatigheid moet leiden tot een herziening der theoretische economie, tot een vernieuwde behandeling der verschillende inkomens, tot een bestudeeren van de verschuiving tusschen verbruiksinkomen en dynamische besparingen en tot een juiste synthese van de producenten-consumentenfunctie in het productie-proces, van welk proces tot nu toe altijd werd uitgegaan en waaruit alles werd afgeleid.

Voor ons doel is van belang te weten, hoeveel beteekenis de sociale organisatie en de levende normen van sociale gerechtigheid in de welvaartsstrevingen van de maatschappij heeft. In het productie-proces, waar goederen in en buiten dat proces worden geruild, waar kapitaalsgoederen en grond worden gebruikt, waar ten slotte arbeider

en ondernemer hun productieve prestaties leveren, ontstaat het sociaal product. — Hiervan dienen de verbruikte of verwerkte goederen, welke uit den aard der zaak onderhevig zijn aan de ruilwetten der economie, te worden afgetrokken. Na aftrek van vergoeding voor kapitaal- en grondgebruik blijft een rest, welke tusschen arbeider en ondernemer wordt verdeeld, niet volgens een aan het prijzenschema ontleende verdeelingsschaal, maar volgens de inzichten, de rechtvaardigheidsnormen, die leven en tot uitdrukking komen in de organisatie der maatschappij.

Het spreekt vanzelf, dat de eerste aftrek van het sociaal product — n.l. van de geruilde of verbruikte goederen — noodig is in iedere maatschappelijke organisatie. Het aequivalent van buiten het productie-proces als grondstoffen gekochte goederen moet worden terug geleverd door een gedeelte van het sociaal product, omdat anders het productie-proces wegens ongelijken ruil met een of meer andere productie-processen een einde neemt.

Wat betreft den aftrek voor gebruik van kapitaal en grond, wordt de vergoeding veelal beïnvloed door de wijze, waarop de staat en andere aan hem ondergeschikte maatschappelijke organisaties hun beschikking over kapitaal en grond willen uitoefenen. Door middel van het prijzenstelsel kunnen zij de „marktgängige" vergoeding voor kapitaal- of grondgebruik beïnvloeden. De steeds toenemende collectieve behoefte-voorziening egaliseert in steeds

sterkere mate de inkomensverschillen der vele groepeeringen in de maatschappij. Hoe meer de staat zich het domein der economie zal aantrekken, des te meer zal deze egaliseerende tendens zich doen gevoelen. Hier zou sprake kunnen zijn van een neiging tot „sociaal-socialisme", los van een bepaalde economische doctrine.

Het is juist een van de groote verdiensten van het fascisme er op te wijzen, van welk een beteekenis de staat en staatsinstellingen voor de sociale mogelijkheden in den staat zijn. Geen enkele andere organisatie is er in de menschheid aan te wijzen, die over een dergelijke macht beschikt, althans kan beschikken, en die erover *moet* beschikken in dienst van de volksgemeenschap.
Terwijl men vroeger alles verwachtte van een in wezen internationale ontwikkeling en sprak van wereldhandel, maar ook van het wereld-proletariaat, van internationale economische conferenties, maar ook van internationale arbeidsconventies, welke ten slotte de tegenstellingen in een ongebreideld kapitalisme niet wisten op te heffen, wijst het fascisme als eenigen uitweg naar den staat, die alleen in staat is, binnen zijn gebied door zijn controleerende en reguleerende taak de dramatische tegenstellingen van het kapitalisme op te lossen [110].
„Want het fascisme wil, dat in de oogkas van den staat de werkelijke eischen worden erkend, die de socialistische en syndicalistische beweging deed

geboren worden en verschaft ze gelding in het corporatieve systeem, waar deze belangen zich verzoenen in de eenheid van den staat" [111].
Echter, niet alleen de sociale vrede is oorzaak, dat het fascisme zich het domein der economie heeft toegeëigend; niet alleen de verdeeling van het sociaal product is het motief voor de supervisie van den staat over de gedragingen van den arbeid en van het kapitaal, de doelstelling van den staat zelf als dienaar van de volksgemeenschap eischt een planmatige contrôle in het algemeen ter bevordering van een stijgend geestelijke en stoffelijke welvaart en eischt een planmatige economie voor de bescherming en opheffing van het stoffelijk welvaartspeil in het algemeen, dus voor een systematische vergrooting van het sociaal product. Vandaar dat Mussolini getuigt, dat „de fascistische staat zich het domein van de economie heeft toegeëigend en door de corporatieve, sociale en opvoedkundige instellingen, die het heeft geschapen de zin van den staat heeft doen doordringen tot aan de uiterste vertakkingen van het land en in den staat circuleeren geëncadreerd in hunne respectievelijke organisaties alle politieke, economische en geestelijke krachten van de natie" [112].
De fascistische staat streeft dus naar een *planmatige geordende maximum-productiviteit,* rekening houdende met hetgeen voor die volksgemeenschap het meest noodig is en schept de organen, die een in overeenstemming met den socialen vrede gerechtvaardigde verdeeling van het inkomen na-

streven. Of zooals Bourgin het zegt: „de voornaamste doeleinden van het corporatisme zijn de sociale vrede en de organisatie der productieve krachten van de natie" [113].

Om nu dieper op de sociale begrippen van het fascisme te kunnen ingaan, is het wenschelijk „arbeid" en „eigendom" volgens de sociale opvatting van het fascisme nader te beschouwen.

„Eigendom is het recht om van een zaak te genieten of er over te beschikken *op de meest absolute wijze* behoudens haar gebruik tegen de wetten en verordeningen." Aldus luidde art. 436 van het Italiaansch Burgerlijk Wetboek [114]. Dat is overigens de algemeene opvatting in het liberaal-kapitalistisch systeem, hetwelk ten slotte verbonden is aan het demo-parlementaire staatsbestel. De eigenaar heeft *de absolute beschikking* over zijn eigendom.

De beperking „behoudens gebruik tegen de wetten en verordeningen" verhoedt weliswaar, dat het den eigenaar van een geladen revolver zou vrijstaan, dien op een willekeurigen omstander af te schieten; verhoedt, dat de eigenaar van een drukkerij pornografische geschriften mag drukken; de beperking verhoedt echter *niet,* dat een fabrikant zijn fabriek mag sluiten, omdat zijn karteluitkeering bij ontslag van zijn werklieden hooger is dan de winst, welke hij al produceerende zou maken. Al evenmin verhoedt zij, dat hij zijn fabriek — tegen de behoefte der markt in — op hoogspanning mag laten werken, opdat een groote emissie zal slagen, om

daarna de duizenden zoo juist aangenomen werkkrachten, zoo gauw de leening binnen is, te ontslaan. Deze opvatting van den eigendom vraagt slechts geen inbreuk te maken op de wet; zij vraagt niet, om geen sociaal onrecht te doen. Het onrecht is geoorloofd en wordt door de wet toegelaten.

De consequenties van de „absolute" opvatting van den eigendom zijn voor het fascisme onaanvaardbaar, omdat het fascisme het grootere gemeenschapsbelang boven het kleinere stelt en het kleinere boven het individueele belang, zoodat het fascisme aan alles wat in den staat is, den eisch kan stellen, dat geen belang van lageren rang een belang van hoogeren rang mag schaden. Zelfs gaat deze restrictie het fascisme nog niet ver genoeg. Wanneer een zaak dienstig is om een grooter belang te dienen, dan mag die dienst niet worden onthouden, dan behoort het tot den plicht van den eigenaar, om dat hoogere belang te dienen.

Vandaar, dat het geciteerde artikel van het Italiaansch Burgerlijk Wetboek werd geschrapt en daartegenover werd gesteld, dat privé-eigendom het recht is om te beschikken over een zaak, beperkt door *de verplichting,* dat beschikkingsrecht uit te oefenen *in overeenstemming met de nationale behoefte. Indien de eigenaar tekort schiet in het nakomen van zijn plicht, dan houdt zijn recht op te bestaan.*

Het recht van den eigendom wordt beperkt door de gebruiksplichten van den eigendom. De eigendom is een sociale functie in den staat. Hij is ge-

rechtvaardigd in zoover hij zich sociaal rechtvaardigt. Wordt de eigendom economisch en maatschappelijk niet veelal verdedigd op grond van de grootere productiviteit en de doeltreffender afzetorganisatie boven die van een maatschappij, waarin alle eigendom toekomt aan den staat? Welnu, indien deze overweging een rechtvaardiging van den eigendom is, dan volgt uit diezelfde rechtvaardiging de groote beperking, welke het fascisme aan het gebruik van den eigendom stelt.

Is die rechtsregel doorgedrongen in het volksbewustzijn, dan zal men het wel nalaten, fabrieken te sluiten wegens een grooter individueel gewin, arbeiders te gebruiken als reclamemiddel voor een emissie. Nu heeten zulke fabrikanten handige kooplieden, maar evenals deze handige fabrikanten er nù niet aan denken, om wisselruiterij of ronselarij te plegen, zullen bij een aanvaarding van den eigendom als sociale functie met sancties bij een misbruik tegen het nationaal belang in, dezelfde fabrikanten zich wachten, datgene te doen wat nu handig, geheel gewoon en volkomen toelaatbaar wordt geacht.

Ook omtrent den „arbeid" heeft het fascisme een geheel andere opvatting dan die in het liberaal-kapitalistisch stelsel heerscht. In dat stelsel staat het een ieder vrij te werken of nièt te werken. Behoudens een algemeene wetgeving omtrent het arbeidscontract is de voorwaarde voor de arbeidsovereenkomst privé-zaak. Men werkt, vooral òm het inkomen; of dat werk in overeenstemming is

met de nationale behoefte, is onverschillig. Daartegenover stelt de *Confédération générale des travailleurs* in zijn statuten vast, dat „het eigendom niet uitsluitend de beschikking van personen over zaken is, maar ook een sociale functie en de arbeid niet alleen de bron voor de bestaansmiddelen, maar tevens een plicht tegenover de natie" [115].
Het fascisme schaft *het liberale recht op luiheid* af en stelt daartegenover volgens het Arbeidscharter arbeid als sociale plicht. „Arbeid in al zijn vormen intellectueele, technische en handenarbeid is een maatschappelijke plicht."
Politieke rechten worden slechts toegekend aan individuen, voor zoover zij arbeiden of produceeren, aan burgers voor zoover zij leden van syndicaten zijn. En dan volgt als toekomstvisie: „eens zal de dag komen dat Italië geen woonplaats zal bieden aan aandeelhouders, speculanten, landeigenaars, die het verhuren voor groote winsten" [116].
Een dag zal komen, dat alleen de producent met zijn productief werk zal worden beschouwd als de eenige die recht heeft op burgerlijke rechten. Inderdaad, het zal niet lang duren, dat alle inkomens uit luiheid zullen zijn verdwenen en zullen zijn omgezet in activiteit *met een economische en zedelijke rechtvaardiging*. Omdat arbeid een sociale plicht is, is hij gebracht onder supervisie van den staat.
Van nationaal standpunt is de massa van producenten één enkele eenheid, die als *eenig* doel heeft de welvaart van hen, die in de productie werkzaam

zijn en de ontwikkeling van de nationale macht.[117] Is het te verwonderen, dat naar fascistische opvatting de problemen van den arbeid niet naar een tweederangs politieke of administratieve organisatie kunnen worden verbannen, daar zij zich identificeeren met de problemen van de productie van het sociale leven? „Zij staan" zegt Bottai, „op dezelfde basis als de staat" [118].

Indien men „eigendom" en „arbeid" als sociale functies beschouwt, te vervullen in overeenstemming met het nationaal belang en hierdoor de vrijheid van de beschikking over eigendom of arbeid beperkt, dan is de taak van den ondernemer ook niet uitsluitend zijn taak, dan moet ook hij in het vervullen van die taak beantwoorden aan een sociale functie, dan moet ook zijn recht worden beperkt door zijn socialen plicht, zijn vrijheid door zijn sociale gebondenheid in de natie.

Vandaar dat volgens deze algemeene fascistische theorie der sociale functies van kapitaal en arbeid, die de basis is van het fascistisch syndicalisme zoowel van werkgevers als werknemers, de organisatie van de productie niet meer wordt beschouwd *als de persoonlijke zaak* van den werkgever, maar moet beantwoorden aan een sociale functie, waarvan de uitoefening zal kunnen worden toevertrouwd aan dengene, die het meest bekwaam is, om ze te vervullen [119].

Dit is de dynamische sociale tendens, die het fascisme, reeds uit hoofde van zijn selectiviteitsbeginsel huldigt. De besten treden naar voren. Zij zullen

grootere plichten hebben, maar die dan ook kunnen vervullen. Tegenover een klassenstrijd stelt het een strijd der capaciteiten, zoowel individueel als groepsgewijs [120]. Steeds zullen — wellicht telkens uit andere groepeeringen — de leidinggevende uitstekenden naar voren komen. Het is slechts zaak, om door den socialen vrede en de nationale mobilisatie van alle krachten, voor allen die capabel zijn de mogelijkheid te openen naar voren te komen. Uit dien gedachtengang vloeit voort de hierboven geschetste toekomstvisie, waar geen luiaards, geen schadelijken meer zullen zijn, door de beleving van het functioneele in ieders taak en door den via de normen van het fascisme op hoogere doeleinden gerichten wil van het volk, van de groepeeringen, maar ook van het individu.
De erkenning van de sociale basis van al het economische, en van de onlosmakelijke verbondenheid van het sociaal-economische aan het politieke en cultureele leven der natie heeft het fascisme den staat doen bouwen en de organen doen scheppen, welke de productie kunnen stimuleeren, maar tevens de verdeeling rechtvaardiger kunnen doen geschieden. Zoo onstond het corporatisme in den staat of liever de corporatieve basis van den fascistischen staat.

Het kapitalisme, hetwelk tot basis had vrijheid van onderneming, van kapitaalsgebruik, van arbeidscontract, vrije concurrentie en staatsonthouding, was vastgeloopen. Eenerzijds waren de gevolgen zoo deerniswekkend voor den arbeider,

dat de staat moest ingrijpen en door middel van sociale wetten de ergste uitbuiting moest voorkomen; anderzijds onttrokken de ondernemers zich aan de al te schadelijke gevolgen van een „vrije" concurrentie door via kartel- en trustvorming de concurrentie uit te sluiten.
Indien ook dan een al te zware bestaansstrijd moest worden gevoerd, riepen zij de hulp van den staat in, om door middel van beschermende rechten hun ondernemingen te steunen. Mocht de staat een motief zoeken, om van zijn oorspronkelijke onthouding af te stappen, dan wezen die groot-ondernemers op het feit, dat van hun wel en wee de bestaanszekerheid hunner werknemers afhankelijk was, aldus aantoonend de sociale beteekenis van hun onderneming voor de volksgemeenschap.
In eenzelfde richting gingen de bemoeiïngen der werknemersvereenigingen. Men kwam tot collectieve arbeidscontracten en tot een streven naar publiekrechtelijke organisatie, niet alleen in Nederland maar in geheel West- en Midden-Europa.[121]
Van alle kanten hoorde de zich principieel onthoudende staat den roep in te grijpen om wille van de sociale beteekenis van de onderneming of om wille van het sociale levenspeil der in dien of dien tak van bedrijf werkzame werknemers. Moet daardoor de staat niet tot de erkenning komen, dat het lot dezer ondernemingen, maar ook het lot der in die ondernemingen werkende groepen saamgeweven is met het lot der volksgemeenschap, welke door den staat moet worden gediend? Moet hij

alleen dan ingrijpen, wanneer de ineenstorting van een groot-bank duizenden spaarders dreigt te ruïneeren, of wanneer een door zinlooze uitbreiding vastgeloopen industrie het bestaan van duizenden arbeiders op het spel zet, of wanneer de arbeidsvoorwaarden dreigen te zinken beneden een menschwaardig bestaan? Moet hij de oogen sluiten zoolang alles nog redelijk gaat, maar inmiddels de maatregelen worden genomen, die later tot een catastrofe kunnen leiden? Of ontleent hij aan den plicht tot ingrijpen een recht tot supervisie omtrent de richting, waarin de nationale productie zich begeeft, omtrent de wijze, waarop het inkomen in het bedrijfsleven wordt verdeeld?

Blijkbaar komt de maatschappij niet meer uit, met een onbeperkte vrijheid van onderneming, van kapitaal en arbeidsmarkt; men wil wèl steun van den staat, nochtans zonder deze vrijheden te willen opgeven.

Het is duidelijk, dat indien het sociaal-economische voor het leven van de natie van publiek belang is geworden, gezien het failliet van de op bovengenoemde vrijheden steunende kapitalistische organisatie, er slechts twee oplossingen mogelijk zijn.

De eene oplossing is het communisme of staatskapitalisme, hetwelk al die vrijheden vernietigt, door als staat de eenige kapitaal- en grondbezitter te worden, de eenige ondernemer, de eenige werkgever, in het kort een hyperbureaucratische monopolistische trust, die na aftrek van zijn enorme beheerskosten [122] de prijzen voorschrijft voor de

verschillende soorten arbeid, voor de producten en zelfs voor de wijze, hoe het inkomen moet worden verbruikt, daar door het ontbreken van het particulier initiatief de productiviteit van de staatsonderneming geringer is dan die, waarin het particulier initiatief een rol speelt, zoodat de productie in hooge mate moet worden gestandaardiseerd.
De andere oplossing is de corporatieve fascistische staat, waar de vrijheid van kapitaalgebruik, van arbeidsovereenkomst, van ondernemer wordt ingeperkt binnen het nationale verband, wordt gecoördineerd volgens de algemeene richtlijnen der nationale productie, steunend op de nationale behoeften. De verdeeling zal dan geschieden volgens de algemeene fascistische beginselen in hoofdstuk III genoemd, waarbij aan de inkomensverkrijgers ten minste de vrije keus van consumptie wordt gelaten.
Voor het fascisme mist overigens de communistische of staatskapitalistische oplossing economisch de dienende functie der economie ten aanzien van de volksgemeenschap (de behoeften worden aangepast aan de productie, en niet omgekeerd), sociaal de juiste rangorde van het economische in het veelkleurig leven der natie (de economie en de techniek overheerschen alle anderen manifestaties van het nationale leven), om maar van de materialistische en mechanische wereldbeschouwing niet te spreken. Het fascisme acht het particulier initiatief — mits concordant loopend met het nationaal belang — een nuttig instrument in de nationale

ontwikkeling en het geeft de voorkeur aan een vrije keuze in de behoeftenvoorziening boven de treurige noodzaak, om allen denzelfden smaak te moeten voorschrijven. Gestandaardiseerde behoeften leiden tot een gestandaardiseerden mensch.
Hoe collectivistisch het fascisme uit hoofde van het vóórgaan van het collectieve belang ook gezind is, juist daarom verwacht het veel van de leidende groepeeringen, van de leidende persoonlijkheden, die zich uit de nationale gemeenschap zullen losmaken en die gemeenschap zullen dienen, geleid door het dienend beginsel van het fascisme. Daarom perkt het fascisme de vrijheden van het kapitalisme in, onderwerpt eerst de patroons in een nationaal syndicalistische organisatie [123], dringt hen de arbeidsrechtbanken op, waarvan zij zeiden, dat het de ruïne van de industrie zou zijn [124]. Aldus brengt het fascisme het kapitalisme terug tot een dienaar van de volksgemeenschap. De tegenstand, dien Mussolini van de zijde der kapitalisten en ondernemers had te overwinnen, bewijst, dat het fascisme anti-kapitalistisch is in de gangbare beteekenis van het woord. Het wil, dat het kapitaal zal dienen, evenals de groepeeringen de natie moeten dienen. Zelfs een niet-fascistisch, zeer critisch aangelegd schrijver als Bourgin merkt dit op en wijst dan op de overeenkomst van het fascisme als planmatige economie met het Sovjetregime, niettegenstaande alle verschilpunten [125]. En daartoe heeft het de nationale syndicalistische organen geschapen, die den socialen vrede onderhouden en

de corporatieve organen, die de nationale productie ordenen en stimuleeren. Vandaar dat Mussolini zegt: „Geen individuen, geen groepen (politieke partijen, vereenigingen, syndicaten, klassen) buiten den staat" [126]. En in zijn rede van 14 November 1933 voor de Vergadering van den Nationalen Raad van Corporaties: „De Corporatie speelt op het terrein van de economie eenzelfde rol als de Groote Raad en de Militie spelen op het terrein van de politiek. Het Corporatisme is de gedisciplineerde economie en dùs gecontroleerd, want men kan geen discipline vestigen zonder contrôle. Het Corporatisme streeft het socialisme, streeft het liberalisme voorbij en schept een nieuwe synthese" [127].

Mussolini zei terecht in zijn installatierede der corporaties op 10 November 1934: „De toekomst is aan de georganiseerde en gedisciplineerde economie. Erkennende, dat de crisis te wijten is aan het huidig systeem, moet men moedig zich richten naar de oriëntatie van het nieuwe systeem: „het onze, hetwelk leidt tot een gedisciplineerde en geharmonieerde economie, door de voortbrengers gezamenlijk: de ondernemers, de technici en de arbeiders" [128].

Deze neiging tot planmatige economie als karakteristiek voor het fascisme trekt dan ook de aandacht van ieder economisch publicist [129]. Een planmatige economie, ten behoeve van een progressieve productie, maar tevens van een geleidelijke hèrverdeeling der nationale rijkdommen.

Mussolini was van de noodzaak van het sociale karakter der fascistische revolutie overtuigd, toen hij zeide, dat de revolutie om een groot stempel te geven aan het leven van een volk en aan de geschiedenis, sociaal moest zijn [130]. En in zijn rede ten overstaan van 300.000 personen te Milaan en gericht aan de arbeiders van Milaan zegt hij: „De staat moet het probleem van de hèrverdeeling oplossen, op die manier, dat men het paradoxale en wreede feit niet meer zal zien van ellende te midden van overdaad" [131].

Het ideaal is een juiste en rechtvaardige verdeeling der winsten onder alle klassen en groepen door het vaststellen van een juist loon, een juisten prijs en een juiste kapitaalrente, zegt de eene schrijver [132] en een andere voegt er aan toe, dat vroeger of later het Fascistisch Bewind een methode zal uitwerken, waardoor het mogelijk zal zijn, dank zij het voordeel van de (door het corporatieve systeem) elasticiteit van loonen en prijzen, de geheele, door verbeterde productie-methoden verkregen winst, naar de heele natie over te hevelen [133].

„Slechts in een fascistischen staat, waar loonen en prijzen kunnen worden gereguleerd door het normaal functioneeren van het corporatieve systeem, is er reden te hopen, dat het welvaartsprobleem wordt opgelost. Indien er namelijk een oplossing mogelijk is, *kan deze alleen worden toegepast in een land, waar het centraal gezag in staat is, zijn wil aan de factoren, die de distributie bepalen, op te leggen*" [134].

Deze laatste conclusie toont reeds aan, waarom corporatisme zonder een fascistisch autoritaire staatsinrichting onmogelijk is. De disciplineering der nationale economie kan slechts worden doorgevoerd in een gedisciplineerd staatsbestel.
Mussolini noemt dan ook drie voorwaarden voor de toepassing van het corporatisme in andere landen, n.l.:

1. één partij, opdat de politieke discipline de economische discipline ter zijde zal staan;
2. een totalitaire staat, opdat alle energiën, belangen en verlangens van een volk worden omvat om ze machtiger terug te geven;
3. een periode van ideëele hoogspanning [135].

Nu wij hebben vastgesteld, dat het fascisme een planmatige stijgende nationale productie eischt, rekening houdende met de nationale behoeften, en tevens, dat het fascisme den socialen vrede eischt om wille der nationale gemeenschap, den strijd der capaciteiten vrijlaat, zelfs bevordert en een meer rechtvaardige hèrverdeeling nastreeft, richten wij onze aandacht op de organisatie, welke voor die gedisciplineerde economie en voor den socialen vrede werd opgebouwd. Daarna komen de economische consequenties aan de beurt, waartoe de zorg voor het levenspeil der natie, maar tevens de zorg voor het levenspeil der groepeeringen in de natie voert. Ten slotte moeten wij aan de waardeordening van het fascisme de eischen ontleenen, welke aan de sociale voorzieningen zullen worden gesteld.

Het conflict tusschen kapitaal en arbeid, of beter uitgedrukt tusschen werkgever en werknemer teekende zich in de liberaal-kapitalistische orde af, in een strijd tusschen de organisatie der werknemers en de organisatie der werkgevers. De practische inzet van dien strijd betrof de verdeeling van het inkomen, hetwelk voortsproot uit de onderneming, waarin beide categoriën werkzaam waren. De strijdmiddelen waren staking door de werknemers of uitsluiting door de werkgevers. De bedoeling was, om door middel van een verarming van de eene of de andere categorie, deze te dwingen concessies te doen. Iedere strijd heeft zijn eigen tactiek en strategie. Het kwam er voor de werknemers dus op aan, het oogenblik te kiezen, waarop de werkgevers, in geval van staking, de grootste verliezen zouden lijden. De tactiek en strategie der werkgevers gold het juiste oogenblik, waarop de weerstand der werknemers in hun, in geval van uitsluiting, te voeren strijd tegen den honger, het geringst moest worden geacht.

De vakvereeniging of wel het syndicaat der werknemers behoefde met niets en niemand te rekenen, behalve met het belang van zijn groep. Hetzelfde geldt voor de werkgevers. Dat die strijd door den stilstand der productie schadelijke gevolgen had voor de consumenten en voor de ondernemingen, welke grondstoffen leverden of producten afnamen, benevens voor de in die ondernemingen werkzame producenten, ging niemand aan. Noch het syndicaat der werkgevers noch het syndi-

caat der werknemers had daarmee iets te maken, om maar niet te spreken van de schade, aan de nationale produceerende gemeenschap, dus aan de natie toegebracht.

In dien ongebonden strijd was de conjunctuur de bankhoudster. Bij een opgaande conjunctuur boekten de werknemers succes op succes; het ging er dan voor de ondernemers om, òf wat minder te verdienen òf het arbeidsconflict te aanvaarden en verliezen te incasseeren, waarvan men moest afwachten of deze door het winnen van het conflict zouden worden goedgemaakt. Veelal werd het conflict ten gunste van de werknemers beslist zonder strijd en de concessies op de consumenten afgewenteld. De werknemers boekten succes op succes, maar .... zij betaalden die winst door een duurder levenspeil.

Bij een néérgaande conjunctuur waren de rollen omgekeerd: de werkgevers waren nu aan de beurt. Er waren geen consumenten, waarop men de geschillen kon afwentelen. Het was niet meer een vraag van meer of minder winst, het was een vraag van verlies bij productie of verlies bij stopzetting. Het werkloozenleger drukte het levenspeil van de niet- of nog-niet-werkloozen. En ook winstgevende ondernemingen maakten van den honger der massa een strategisch gebruik. Het levenspeil zakte langzaam; de loonen en de werkgelegenheid verminderden snel.

De conjunctuur speelde om beurten de werknemers, maar ook de werkgevers in de kaart, te

meer daar niemand er aan dacht, de conjunctuur min of meer te beheerschen door een nationale planmatige economie.
De werkgevers en werknemers vochten een ongebonden strijd; zij vochten niet voor recht, maar om hun groepsbelang uit te buiten als het kon ten koste van derden en anders ten koste van elkaar. De staat zag toe, want hem ging dat niet aan; wie recht had of wie niet, zou wel blijken. Hier was men zijn eigen rechter en gold het recht van den sterkste.
Toen deze reeks van conflicten in Italië leidde tot het bezetten der fabrieken, stak Mussolini geen hand uit, om het te verijdelen. Welnu, de arbeiders hadden de fabrieken en moesten nu eens laten zien, wat ze in het productie-proces zouden presteeren. Maar toen na eenigen tijd de bezetting der fabrieken slechts leidde tot een stilstand van het productie-proces en niemand zich om de productie zelf bekommerde, toen toonden die arbeiders in de oogen van het fascisme hun eigen tekortkomingen. Zij bleken niet of nog niet in staat te zijn, om het productie-proces te leiden.
De strijd voor de arbeiders moest zich richten op het veroveren van die capaciteit; ook op die gedachte berust de corporatieve samenwerking tusschen werkgevers en werknemers in de corporatie, welke hun gezamenlijke belangen moet dienen. Het fascisme verlegde het arbeidsvraagstuk naar het probleem der opvoering der capaciteiten en intusschen: „sociale rechtvaardigheid!"

In zijn rede aan de Milaneesche arbeiders van 7 October 1934 zegt Mussolini: „Wat beteekent een hoogere sociale gerechtigdheid? Dat beteekent: werkzekerheid, daarbij passende loonen, een behoorlijke levensgang. Dat beteekent, dat de arbeiders, de werkers ertoe moeten komen, steeds intiemer het productie-proces en zijn discipline te leeren kennen" [136].

Sociale gerechtigheid en strijd der capaciteiten, maar ook sociale gerechtigheid om wille van den strijd der capaciteiten, om wille der sterke verbreede mogelijkheid, dat groepeeringen en personen hun begaafdheid kunnen ontwikkelen ten bate van de volksgemeenschap en op de plaats kunnen komen, die zij behooren te vervullen krachtens de verantwoordelijkheid, waartoe hun kracht reikt.

Zoolang er geen rechtsorde bestond, was ieder mensch zijn eigen rechter. Zoo gauw er een rechtsorde is, worden de daden van mensch tot mensch aan hen zelf overgelaten binnen de perken, die de rechtsorde stelt, maar mocht iemand meenen, dat tegen het recht is gezondigd, dan mag hij geen eigen rechter meer spelen, want de rechtsorde voorziet in dergelijke werkelijke of vermeende conflicten door rechtbanken.

Zoolang er geen sociale rechtsorde bestaat, is ieder syndicaat zijn eigen rechter. Zoo gauw er een sociale rechtsorde geschapen is, worden de daden van syndicaat tot syndicaat *aan hen overgelaten* binnen de perken, die de sociale rechtsorde stelt.

Meent een syndicaat echter, dat tegen het sociale recht is gezondigd, *dan mag het geen eigen rechter meer spelen,* want die sociale rechtsorde voorziet in dergelijke werkelijke of vermeende conflicten door rechtbanken.
Daaruit volgt in de eerste plaats, dat de syndicaten autonoom zijn, m.a.w. dat zij zichzelf besturen, binnen de daarvoor gestelde grenzen [137]. Zij hebben het monopolie van beroepsvertegenwoordiging voor de categorie, die het betreft. Overigens wordt er slechts een syndicaat voor werkgevers en een syndicaat voor werknemers in een bepaalden bedrijfstak erkend. Het syndicaat heeft het privilege om collectieve contracten te sluiten, geldig voor den geheelen bedrijfstak, dus ook voor werkgevers en werknemers, die niet bij hun syndicaat zijn aangesloten.
Het collectieve contract is een publiekrechtelijke overeenkomst. Daarom moet het syndicaat ook door de regeering worden erkend, waartoe de oprichtingsacte moet worden goedgekeurd en waarvoor bepaald is, dat het syndicaat een tiende van het totaal der werknemers of werkgevers van het district in dien bedrijfstak omvat, en voorts, dat het ten doel heeft, niet alleen de verdediging van de belangen van zijn leden, maar ook de vakopleiding en ontwikkeling, de zedelijke en nationale opvoeding zijner leden, evenals de wederzijdsche hulpverleening. Dit beteekent, dat deze syndicaten de sociale verzekeringen regelen en administreeren, zooals zij ook het monopolie bezitten

voor arbeidsbemiddeling. Als laatste eisch volgt, dat de leiders garanties voor hun capaciteiten en hun moraliteit hebben te geven: nu gaat het er niet meer om, of zij oratorisch en propagandistisch hun sporen verdienden, maar juist, of zij bewijzen van serieuse studies en organisatorische qualiteiten kunnen overleggen. Het komt er op aan, of zij hun sociaal-economische taak naar behooren kunnen vervullen [138].

Uit een en ander volgt in de tweede plaats, dat indien leden van het syndicaat meenen of het syndicaat zelf meent, dat er aan de leden of aan de bedrijfsgroep, die het vertegenwoordigt, sociale ongerechtigheid geschiedt, het de zaak bij de arbeidsrechtbanken aanhangig kan maken. Het kan de naleving van de intersyndicale overeenkomst eischen (overeenkomst tusschen het syndicaat van werkgevers en dat van werknemers in een bepaalden bedrijfstak). Echter het kan ook, indien het collectief contract nog loopt, op grond van een verandering in den algemeenen toestand, nieuwe arbeidsvoorwaarden eischen.

Hierover beslist het Hof van Appèl als hoogste jurisdictie over den arbeid. Het moet de belangen van werknemers en werkgevers verzoenen, daarbij tevens rekening houdende met de hoogere belangen van de productie. Daartoe is noodig een volledige inzage van industrieele en commercieele actes, van balansen en boekhouding, zoodat door het Hof van Appèl een zekere contrôle op de ondernemingen wordt uitgeoefend [139].

Om verwarring te voorkomen, zij er de nadruk op gelegd, dat er geen sprake is van arbitrage, maar van rechtspraak. In tegenstelling met den arbiter, die vrede wil, eischt het fascisme in sociale zaken, geen vrede door een of ander compromis, maar *recht*.

Tegenover deze rechtszekerheid vervalt het recht om eigen rechter te spelen, vervalt het recht van staking of uitsluiting. Deze strijdmiddelen mogen gerechtvaardigd zijn in een liberaal-kapitalistische maatschappij, zij verliezen hun rechtsgrond van het oogenblik, dat er een sociale rechtsorde gevestigd is, evenals de mensch zijn eigen rechter-zijn moet opgeven, zoo gauw er een rechtsorde is geschapen.

Nu is het een feit, dat een bepaalde rechtsorde zich kan verwijderen van de rechtvaardigheid, zooals die onder menschen leeft of bewust wordt. Men ziet zulk een verwijdering in ons land, waar eigenlijk niemand kan aanvaarden, dat in onze volksgemeenschap zoovele duizenden in ellendige omstandigheden verkeeren, waar de jeugd zonder toekomst wordt geboren, waar binnen de gevestigde rechtsorde zooveel onrecht geschiedt, waarin die rechtsorde niet voorziet, ze veelal zelfs veroorzaakt, althans niet voorkomt.

Dan is er een conflict tusschen de rechtsorde en het hernieuwd rechtsbewustzijn. Dan heeft die rechtsorde zich te vernieuwen of.... zij wordt ondersteboven geloopen, om op haar puinhopen een nieuwe rechtsorde te vestigen.

Zulk een conflict is ook denkbaar in de beschreven sociale rechtsorde. Echter daarom is de revolutie van het fascisme juist niet met de vestiging van den fascistischen staat afgeloopen, daarom juist duurt de revolutie voort, is zij permanent en is er slechts één toelaatbare oppositie, namelijk in de unitaire partij, in de fascistische partij, die juist op grond van eenheid van beginselen, de toepassing dier beginselen moet verjongen. Het karakteristieke conflict tusschen Rossoni en Mussolini in deze materie getuigt hiervan [140].

Wij zullen niet verder gaan met de uiteenzetting van het nationaal-syndicalisme in Italië en slechts memoreeren, dat bestuurders worden gekozen en dat de president of de secretaris verantwoordelijk is, terwijl het de candidaten voor het parlement aanwijst en met andere syndicaten ter plaatse de gemeenteraad vormt.

De syndicaten verzorgen de belangen van de groep, die zij vertegenwoordigen in den meest uitgebreiden zin des woords en zij zijn er om te waken dat er sociaal recht geschiedt aan hun groep. Zij vormen weer federaties van syndicaten en tenslotte confederaties van werkgevers of werknemers in geheele bedrijfstakken van het land.

Steeds blijft de syndicale organisatie — of het nu de stedelijke metaalnijverheid betreft of de geheele industrie van het land — de waakster over de belangen van hen, die zij vertegenwoordigt.

De corporatie daarentegen vertegenwoordigt de gezamenlijke belangen in dien nationalen bedrijfstak.

Zij is geen vereeniging met publiekrechtelijke bevoegdheden, zij heeft geen rechtspersoon, want zij is orgaan van den staat [141]. Haar taak is de regelen uit te vaardigen voor de economische activiteit van de natie [142]. Zij heeft de supervisie over de te sluiten collectieve contracten. Zij stelt de regels vast voor de samenwerking in zake sociale voorzieningen en in zake aanverwante instellingen. Voor het laatste heeft zij de toestemming van den Raad der Corporaties noodig, welke de activiteit der verschillende corporaties coördineert. Zij heeft het recht om tarieven vast te stellen voor prestaties of diensten der producenten in den bedrijfstak, die hen betreft, eveneens onder goedkeuring van den Nationalen Raad der Corporaties. Zij geeft advies over alle kwesties, die van belang zijn voor den bedrijfstak, die zij vertegenwoordigt, wanneer de daartoe bevoegde administraties van staat er om vragen. De leider van de regeering kan vaststellen, voor welke vraagstukken die publieke administraties advies moeten vragen aan de daartoe bevoegde corporatie. Zij tracht eventueele controverses in dien bedrijfstak te verzoenen [143]. Kortom, zij is een orgaan voor de planmatige economie der natie, voor den bedrijfstak, die ze vertegenwoordigt. Zij komt op — in tegenstelling met de syndicaten — voor de gezamenlijke belangen van werkgevers en werknemers, maar tevens beziet zij die uit het oogpunt van het belang van den staat, dus van het belang der nationale volksgemeenschap. Zij is dan ook samengesteld uit vertegenwoordigers der werk-

gevers en werknemers van alle tot dien bedrijfstak behoorende industrieën, waaraan toegevoegd drie leden van de partij.
Om een voorbeeld te noemen: de corporatie voor beetwortelen en suiker heeft een raad, die bestaat uit twee werkgevers en twee werknemers uit de beetwortelcultuur, een werkgever en een werknemer uit de suikerindustrie, een werkgever en een werknemer uit de alcoholindustrie, een werkgever en een werknemer uit den handel in suiker en alcohol, een landbouwtechniker en een scheikundige [144].
Echter ook tusschen de gezamenlijke belangen van werkgevers en werknemers in den eenen en in den anderen productietak kunnen zich belangentegenstellingen voordoen. Daartoe dient de Nationale Raad van Corporaties, die de verschillende producties coördineert.
Maar de consumenten? Daartoe dient . . . de regeering van den staat. Moet dit alles dan van bovenaf worden geregeld? Neen, niet alles. Bij de syndicaten kon worden gebouwd op de ervaring der vakvereenigingen, welke slechts in de juiste richting moest worden geleid, maar bij de corporaties moesten uit een nieuwen geest nieuwe organisaties worden geschapen — organisaties, welke allengs de discipline en de capaciteiten moeten verwerven, om de nationale economie in fascistisch socialen zin te leiden.
Mussolini zegt daarvan in zijn rede voor den Senaat: „Hoe moet die discipline zich uitwerken

tegenover de feiten? Door de zelfdiscipline der belanghebbende groepeeringen. Het is slechts in tweede instantie, wanneer die groepeeringen den weg tot overeenstemming en tot evenwicht niet gevonden hebben, dat de staat tusschen beide kan komen en dat hij er het souvereine recht toe zal hebben, zelfs op dit gebied, want hij vertegenwoordigt de andere helft van de tweeterm: de verbruiker" [145].

De corporatieve ontwikkeling bevindt zich in een aanvangsstadium. Een andere geest — de geest van het fascisme en de ervaring — zal de zelfdiscipline en de capaciteiten moeten uitbouwen, om tot een beheersching van het nationale leven te geraken, waarbij de geschapen organen zich nog verder zullen ontwikkelen tot een zoo groot mogelijke autonomiteit. Ook zal daartoe bijdragen de groei, in de productiviteit van de natie, maar tevens zullen de meer rechtvaardige verschuivingen in de inkomens- en vermogensverdeeling der natie hieraan medewerken, zooals ze middels die organen behooren te worden teweeggebracht.

Meer in het bizonder verdient de syndicale en corporatieve organisatie van den Italiaanschen staat onze aandacht, om na te gaan in welk opzicht deze organisatie essentieel fascistisch is en tevens in welke mate zij haar ontstaan dankt aan de bijzondere omstandigheden, die voor elk land verschillend zullen zijn. *Wezenlijk is de syndicale opbouw in de natie, teneinde over organen te beschikken, die binnen bepaalde grenzen autonoom*

de belangen der groepeeringen in de natie behartigen en aan wie de administratie der sociale voorzieningen, maar ook van de vakopleiding, van de ontwikkeling en ontspanning van hun groep, kan worden toevertrouwd.

Ook bij ons is de vakvereeniging een sociaal feit, dat slechts moet worden gericht in fascistischen zin.

Tevens spruit het rechtstreeks uit het wezen van het fascisme voort, de organen te scheppen, waar de gezamenlijke belangen van den productietak worden behartigd en een begin wordt gemaakt met een gezamenlijke leiding van dien productietak binnen de perken van een planmatige nationale economie. Wezenlijk is, dat niet meer de ondernemers, onafhankelijk van de werknemers, maar tevens onafhankelijk van den staat, als dienaar van de volksgemeenschap de richting van de productie bepalen, maar dat zulks de taak wordt van de besten uit alle groepen, die in dat productie-proces werkzaam zijn.

Streven de werknemers er inderdaad naar, om hun capaciteiten in dezen zin te ontwikkelen en verliezen zij door hun fascistische overtuiging niet de groepen, waaruit zij zijn voortgekomen, uit het oog, dan zal de ontwikkeling van een juistere inkomensverdeeling, op grond van die overtuiging, op grond van hun ontwikkeling gewaarborgd zijn.

In zijn rede van 22 April 1930 voor den Nationalen Raad van Corporaties formuleerde Mussolini dit aldus: „Syndicalisme en corporaties zijn inter-

dependent en voorwaardelijk ten opzichte van elkaar; de corporatie is ondenkbaar zonder het syndicalisme, terwijl zonder de corporatie, het syndicalisme zich uitput in geringere details van actie en zich na een beginfase vervreemdt van het productie-proces; een corporatie zonder syndicalisme is een toeschouwer en niet een doener, is statisch en niet dynamisch."

De structuur van het fascistisch syndicalisme is een dubbele organisatie: een zuiver syndicalistische voor de verdediging van het eigenbelang van de groep of categorie en een corporatieve organisatie, die de gezamenlijke belangen van iederen productietak voert. Het is zooals Bottai, toen minister van corporaties verklaarde in den Senaat bij de behandeling van de wet betreffende den Nationalen Raad der Corporaties. Hij wees op de zelfdiscipline en zei: „Sla de logische ontwikkeling van deze „zelf-discipline" gade. — Het persoonlijk belang komt tot zijn recht door het particulier initiatief, het belang van de groep, door de actie van den vakbond, het belang van den productietak door de Corporatie, het nationaal-economisch belang door den Raad. Door deze rangopvolging, waarin iedere phase van den economischen opbouw is weerspiegeld, wordt een regeling voor alle economische relaties bereikt, die is gebaseerd *op een onderschikking van persoonlijke belangen aan die van de groep en van groepsbelangen aan die van de natie*" [146].

Indien wij de economische tendenzen, waartoe de

hoofdgedachten van het fascisme voeren, willen samenvatten in één formuleering, die geldt zoowel voor het nationaal economisch leven, als een eenheid gezien, als voor het economisch leven der kleinere en grootere groepeeringen, waaruit de natie beroepsgewijs is opgebouwd, dan vinden wij de formule: *beheersching van het levenspeil.*

De beheersching van het levenspeil moet worden bereikt, door de economische en technische krachten der natie in hun geheel te beheerschen; voorts wordt het levenspeil gevormd uit dat der groepeeringen, zooals deze, elk naar gelang van hun productieve prestatie, in het nationaal-economisch geheel zijn geordend. En ten slotte vergt deze beheersching de regeling der inkomensverdeeling, hetgeen geschiedt door middel der fascistische normen van recht via de arbeidsrechtbanken en door middel van een doordringend fascistischen geest in de nationaal gerichte syndicalistische en corporatieve organen.

De productie in den staat richt zich echter, zooals men weet, voor een groot deel niet op de behoeften van dien staat, maar op de behoeften van het buitenland. Bovendien wordt in de behoeften in den staat voor een gedeelte niet voorzien door de productie in dien staat, maar door invoer van het buitenland. En daar men in den staat slechts de krachten, die in den staat werkzaam zijn, kan controleeren en machteloos staat tegenover krachten, die buiten dien staat werken, geeft men die beheersching van het levenspeil uit handen, voor zoover

men voor zijn afzet en voor zijn behoeftevoorziening van het buitenland afhankelijk is. De beheersching van het levenspeil van een staat dwingt ertoe, zijn productie zooveel mogelijk te richten op de nationale behoeften, zoodat men slechts op het buitenland blijft aangewezen voor het door omstandigheden niet te produceeren gedeelte, evenals voor het overschot der nationale productie, nadat zooveel mogelijk op eigen markt is afgezet.
Natuurlijk zijn er goederen, welke wegens gebrek aan grondstoffen of wegens gebrek aan technische ervaring, of om welke reden ook, in eigen land niet kunnen worden voortgebracht. Ook zijn er behoeften, waarin de nationale productie wegens al te hoogen kostprijs niet kan voorzien. Echter met de vrije concurrentie wordt gebroken, zoowel nationaal als internationaal. Zelfs bij een duurdere productie geldt het voordeel van het bezit van een eigen productie-apparaat en tevens het voordeel van een producentengroep, die wellicht wat duurder produceert dan het buitenland, maar door haar productieve prestatie deelneemt aan de consumptie in veel hoogere mate dan indien zij, door buitenlandschen invoer gedwongen, zich onthoudt.
Het fascisme heeft dus, economisch gesproken, *een neiging tot autarkie*. Die tendens is inhaerent aan het fascisme. Slechts daardoor is het levenspeil der natie zoo volkomen mogelijk te beheerschen; slechts daardoor wordt men in zoo gering mogelijke mate afhankelijk van het buitenland. Desondanks blijft er steeds een gedeelte van de behoefte over,

waarin men niet of slechts met te groote opofferingen kan voorzien. Die te groote opofferingen moeten de voordeelen van de werkverschaffing aan een producentengroep in den staat en het beschikken over een eigen productie-apparaat overtreffen, om de eigen voorziening te laten varen. Dat *tekort* in eigen behoeftenvoorziening moet uit het buitenland worden betrokken, evenals het *teveel* van eigen productie in het buitenland moet worden afgezet.

Terwijl vroeger de handelspolitiek van den staat het aan het toeval overliet, waarheen werd geexporteerd en vanwaar werd geïmporteerd, leidt het fascistisch standpunt in deze tot wederkeerigheidsovereenkomsten, waarbij nauwlettend moet worden toegezien, dat tegenover de bereidheid om prestaties te leveren, ook een geneigdheid staat, om gelijkwaardige prestaties te ontvangen [147].

Uit de neiging tot autarkie volgt dus een handelspolitiek, natuurlijk niet gebaseerd op vrijhandelsbeginselen, ook niet op meestbegunstigingsclausules, in het algemeen niet op gelijkheid van beginsel ten opzichte van iedereen, *maar slechts gebaseerd op wederkeerigheid.* Mochten alle landen min of meer een planmatige economie gaan volgen, dan zou op die basis tot zekere grenzen een planmatigheid op internationale schaal kunnen worden bereikt. Echter, hoe het ook zij, zoowel tegenover planmatige economische huishoudingen als tegenover niet-planmatige kan een fascistische staat

slechts *een op wederkeerigheid berustende handelspolitiek* voeren.
Het fascisme wil de nationale behoeftenvoorziening voor een zoo groot mogelijk deel doen geschieden door een nationale, daarop in de eerste plaats gerichte productie, die dus haar basis vindt in hetzelfde volk, welks behoeften het heeft te voorzien; dientengevolge ook wil het fascisme voor een zoo gering mogelijk deel afhankelijk zijn van het buitenland. Hierin ligt de verklaring voor het feit, dat het fascisme het internationale kapitaalverkeer wil controleeren, opdat geen kapitaal naar het buitenland vloeit, zoolang het in het binnenland benoodigd is en dat het buitenlandsche kapitaal — voor zoover gewenscht of noodig — geen nieuwe ongecontroleerde machtsfactoren vormt, welke het gecontroleerde nationaal-economisch leven zouden kunnen schaden. Het fascisme is dus *vóór een contrôle van den in- en uitvoer van kapitaal, vóór eigen kapitaalverstrekking en tegen de opname van buitenlandsch kapitaal tegen al te bezwarende voorwaarden.*
Dit streven naar nationale zelfvoorziening heeft in Italië geleid tot den graanveldslag, met daaraan annex de landwinning of verbetering van woeste gronden of moerassen; het heeft tevens geleid tot de opvoering der hydro-electrische krachtvoorziening ten einde onafhankelijk te worden van invoer van landbouwproducten en steenkolen [148].
Terwijl de hydro-electrische voorzieningen een bepaalde toepassing van het autarkische beginsel in

Italië is, wijl dit land niet over kolen beschikt, is de graanveldslag — dus het streven om uit den geheelen nationalen bodem te halen, wat er uit te halen is — een doelstelling, die los van de omstandigheden van het land, voor ieder fascistisch streven kenmerkend is.
Zeker, de bedoeling van de opvoering der productiviteit van den bodem is onder meer een onafhankelijke voedingsbasis te scheppen voor de in den staat wonende volksgemeenschap. Maar zelfs indien in een staat fascisme tot macht zou komen, waar de landbouw in de geheele behoefte voorziet dan zou nog het woord van den Duce blijven gelden: „Tot den grond moet de hoop en de energie van het volk terugkeeren, teneinde uit deze eerste bron van welvaart, uit deze steeds hernieuwde reserve, al de herstellende energie te putten, welke aan de wereld haar opgeruimdheid en rijkdom zal moeten teruggeven" [149].
De grond behoort in de eerste plaats tot den nationalen rijkdom. De grond moet dus in de eerste plaats met alle energie worden ontgonnen; tevens is de grond de woonruimte van de natie en een H.A. onontgonnen grond beteekent een verwaarloozing van het nationale domein, beteekent een verlies van de basis der volkskracht, van de sociale basis, die op een breede en welvarende landbouwersbevolking berust. Het fascisme ziet het wegtrekken van de landbouwende bevolking naar de groote stad als een verschijnsel, dat verband houdt met het ontwortelingsproces van het volk door het

liberaal-kapitalistisch systeem. *Het is tegen het urbanisme; het is voor een terugkeer van het volk naar het land, met als gevolg een demobilisatie van het industrieel kapitaal ten gunste van den landbouw* [150].

Op geen enkel ander gebied worden de plichten van den eigendom zoo zwaar gewogen als op het gebied van den landbouw. Niet alleen, dat men de migratie van de stad naar het land bevorderde, maar zelfs trachtte men in armoedige onontwikkelde streken een beter ontwikkelde en energieke landbouwbevolking te planten, opdat de achterlijke streken door de energieën uit meer ontwikkelde gedeelten van het land worden bevrucht.

Eenzelfde streven als op landbouwgebied bestaat ten aanzien van andere takken van bedrijf en maakt deel uit van de uit het fascisme logisch voortvloeiende doelstelling, de welvaart over de volksgemeenschap meer gelijkelijk te verdeelen, door de productiviteit van achterlijke streken te verhoogen [151]. *Het fascisme streeft dus naar een economische unificatie van het land.*

Voor de ordening van het productie-vermogen ten opzichte van het consumptie-vermogen van de volksgemeenschap controleert men de vestiging of uitbreiding der ondernemingen [152], stelt men de kartels en trusts onder supervisie van de corporaties, dus uiteindelijk van den staat [153]. Men schept werkgelegenheid door groote *productieve* openbare werken [154] en zorgt voor een uitgebreiden statistischen dienst [155].

Het wantrouwen, hetwelk het fascisme tegenover kartels en trusts koestert, is zeer begrijpelijk. Hoe grooter een onderneming is, van des te grooter sociaal belang blijken zijn lotgevallen voor de gansche volksgemeenschap. Echter juist bij zulke groot-ondernemingen bestaat een streven naar „planning", hetwelk gericht is op een zoo groot mogelijke liefst monopolistische winst. Men weet uit ervaring, dat zulk een planmatigheid van den groot-ondernemer kan ontaarden in een vernietiging van werkgelegenheid, in een tarifieering van den afzet tegen hoogen prijs in het binnenland en tegen lagen prijs in het buitenland — kortom, kan ontaarden in planmatigheid, die strijdig is met de planmatigheid van de nationale economie.

Daarom juist moeten groot-ondernemingen onder contrôle van de corporatie, uiteindelijk dus van den staat, worden gesteld, opdat zij concordant worden geleid met de richting der nationale economie.

De lotgevallen dezer groot-ondernemingen kunnen in geval van catastrofe groote schadelijke gevolgen hebben voor de geheele volkswelvaart. Het particulier initiatief behoudt slechts een uiterst geringe productieve kracht in deze bureaucratische kolossen, zoodat — daar de staat toch moet ingrijpen, wanneer zich een catastrofe voordoet — er een neiging bestaat, om zulke groote ondernemingen min of meer onder volledige contrôle te stellen, ze zelfs in een of andere vorm te nationaliseeren.

Hetgeen wij bij die groot-ondernemingen in het

licht stelden, geldt in nog sterkere mate voor het credietwezen. Een bankcatastrofe is een ruïne voor het geheele volk. Dientengevolge moeten de banken op den staat kunnen rekenen, maar dan moeten zij zich ook richten naar de algemeene richtlijnen der economische politiek van den staat. Niets heeft meer invloed op de richting van de productie benevens op de graad van haar activiteit dan de credietpolitiek der banken. Vandaar de contrôle van den staat over de banken, in het bijzonder over de deposito- en credietbank, welke de staat gebruikt om zijn openbare werken te financieeren. De staat ontlastte echter terzelfdertijd de banken van tè groote industrieele participaties en richtte ook groote credietinstellingen op, voor de voorziening van credietbehoeften, welke de bestaande instituten niet konden verzorgen [156]. Hoe het ook zij, ook hier verschilt de stand van zaken weinig met de algeheele nationalisatie der banken. Alleen een gezonde vrije concurrentie is behouden, omdat die concurrentie noodig wordt geacht voor de ontwikkeling van het economisch leven.

Wij constateeren, dat het fascistisch economisch systeem — door de erkenning van de sociale positie van de groot-onderneming in het algemeen en van het bankwezen in het bijzonder ten aanzien dier groot-ondernemingen in het algemeen en der banken in het bijzonder — logisch moet komen *tot een vrijwel onbeperkt beschikkings- en contrôlerecht van den staat, met dien verstande, dat*

binnen zeer enge grenzen het particulier initiatief onaangetast blijft. Wellicht is juist daardoor de invloed van den staat op het „dienend" functioneeren der groot-ondernemingen grooter dan bij nationalisatie, hoe paradoxaal zulks ook moge klinken [157].

Oefenen de banken grooten invloed op den loop van het economisch leven uit, in nog sterkere mate is dit het geval met het geldwezen. Het geldwezen heeft een bij uitstek „dienende" functie in de volksgemeenschap, niet alleen als ruilmiddel maar ook als omloop van beschikkingsmacht, die evenals het credietvolume van het bankwezen de productie kan stimuleeren en remmen, maar bovendien kan bijdragen tot sociale vermogens en inkomensverschuivingen, via de geldmarkt en via de waardefluctuaties van het geld ten opzichte van de goederen.

Evenals de kapitaalmarkt via de banken en via de contrôle op de kapitaal-import en -export zich onder contrôle van den staat bevindt, behoort het geldwezen en de geldmarkt door den staat te worden gecontroleerd. Inderdaad is dit in Italië het geval. De staat controleert de circulatiebank en controleert, door de groote middelen, die zij door haar directe of indirecte economische activiteit doet rouleeren, de open geldmarkt. Vergeten wij vooral niet, dat de richting van de belegging van het bespaarde kapitaal door het bankwezen door de financieering van de openbare werken wordt bepaald. Nu heeft Italië tot nu toe de

gouden standaard gehandhaafd, het heeft indertijd de lire op een hoog, wellicht te hoog niveau gestabiliseerd en — vermoedelijk door zijn kapitaalarmoede bewogen — een hoog rente-niveau toegelaten, waarschijnlijk om wille van de versterking van het staatscrediet en om wille van de door de hooge rente aangelokte en hoognoodige kapitaalsbesparingen.

Terecht beschouwt Einzig dit handhaven van den gouden standaard en van een hoog rente-niveau als strijdig met de planmatige economie van het fascisme. Inderdaad eischt een planmatige economie een planmatig geleid credietwezen en een planmatig geleid geldwezen. Juist daarom kan men niet zeggen, dat het fascisme als leer, vóór de devaluatie of vóór den gouden standaard moet zijn.

Kapitaalvorming is belangrijk en een lage rentestand is ook belangrijk. Het een is belangrijker wanneer het de nationale economie aan kapitaal ontbreekt (niet aan zgn. aan de productie onttrokken kapitaal, om dat in het productie-proces in te schakelen is juist in een fascistisch corporatief systeem zeer wel mogelijk). *Het ander is wanneer er geen gebrek aan werkelijk kapitaal bestaat, steeds van belang omdat een lage rentestand inkomen voor den arbeid vrijmaakt, m.a.w. de mogelijkheid schept tot een hooger welvaartspeil voor de massa.*

Bij kapitaal-armoede zou echter het productieproces zich niet kunnen uitbreiden, tenzij ten koste van het levenspeil der massa. Juist de kapitaal-

armoede heeft Rusland ertoe gebracht, via het vijfjarenplan de massa honger te doen lijden, opdat het bespaarde kapitaal na die vijf jaar een geleidelijke stijging van het levenspeil zou veroorzaken. Het is dus de vraag of er een potentieele kapitaalarmoede bestaat, die beslist over de te volgen politiek op de geldmarkt.

Wat nu de devaluatie betreft, ook dit is evenals de geldmarkt-politiek een middel tot doel. Het kan een middel zijn tot onteigening der massa ten bate van de grootkapitalisten, indien aan de laatsten de vrijheid wordt gelaten zich tegen devaluatie te dekken. Een en ander hebben wij in de na-oorlogsche periode gezien. In een fascistischen staat is echter zulk een gevolg door de contrôle van geld- en bankwezen, ja van het geheele bedrijfsleven, niet goed mogelijk. Het is ook niet mogelijk wegens de in het derde hoofdstuk vastgestelde belangenordening.

Voorkomt men deze vlucht uit het geld door de groot-kapitalisten, dan kan devaluatie een middel zijn tot een sociale inkomens- en vermogensverschuiving, zooals in Amerika het geval was. Als zoodanig kan het een middel zijn tot het bereiken van een economisch-sociale doelstelling, voortvloeiende uit het fascisme, daarin bestaande, dat een groot gedeelte van het vermogen van den vermogenden burger vloeit naar den staat en een groot gedeelte van het niet-consumptieve inkomen, via den staat met zijn openbare werken, wordt overgeheveld naar de tewerkgestelde werkloozen, dus

naar de categorie der consumptieve inkomens. Amerika is echter rijk aan kapitaal en kan zonder schade voor het nationale productie-vermogen devalueeren.
Hoe het ook zij, de omstandigheden bepalen de geldpolitiek, duurzaam gericht op een laag renteniveau, accidenteel op versterkte kapitaalsbesparingen. *Als zoodanig behoort het geldwezen te worden gecontroleerd door den staat, opdat deze, in dienst van de volksgemeenschap, hiermede planmatig kan handelen.*

Indien wij besluiten met de sociale normen van het fascisme, dan verwijzen wij daarvoor naar hoofdstuk III, waarin werd vastgesteld, dat het belang van de grootste groepeeringen steeds voor gaat. Dit geldt ook voor de inkomensverdeeling en het is juist een van de belangrijkste taken der syndicalistisch-corporatieve ordening, om bij een stijgende productie een steeds grooter gedeelte aan de grootste groepeering toe te deelen. Het is juist de taak van het systeem, om het levenspeil van de massa omhoog te brengen, de capaciteiten van de massa op te voeren, omdat uit die massa de geselecteerde kern van de natie wordt gevoed.
In het begin van dit hoofdstuk, lieten wij reeds uitkomen, dat de sociale organisatie grootendeels de inkomensverdeeling bepaalt. Hoe meer de syndicale organen tot aan den top van den staat zijn uitgebouwd en de corporatieve organen functioneel vruchtbaar werk doen bij de organisatie van de

productie en de verdeeling van het inkomen, des te meer zal de taak van de arbeiders stijgen en die van den individueelen ondernemer dalen, des te meer zal zich in een stijgend levenspeil der massa een sociale vooruitgang manifesteeren.

Er zijn echter problemen, die nog verdere eischen aan de sociale normen stellen. Het demografisch probleem, of liever de demografische doelstelling eischt gezinsvorming, vruchtbaarheid, gedifferentieerd gezinsloon, „want de fascist bemint zijn naastbestaande" [158]. Het eischt een moederschapszorg. Vandaar een uitkeering van den staat voor de moeder bij een geboorte. Twee maanden vacantie met behoud van betrekking, wanneer zij in de industrie werkzaam is. Belasting op ongehuwden.[159]. *Hier hebben wij een bijzonder aspect van de fascistische tendens, om bij het inkomen rekening te houden met de normale verschillen in behoeften.*

Overigens moet men niet denken, dat de planmatige economie van den fascistischen staat tot gevolg heeft, dat economische overwegingen die van anderen aard verdringen. De opgevoerde nationale productie heeft b.v. geleid tot verminderden arbeidsduur en vermeerderde zorg door „Dopolavoro" besteed aan de ontspanning en de ontwikkeling der arbeiders.[160]

Maar tenslotte heeft de staat nog eischen te stellen — eischen, ontleend aan den wil om te bestaan en voort te bestaan, welke rekening moeten houden met de minimum paraatheid der nationale econo-

mie in geval van oorlog, en welke in geval van een conflict waarborgen, dat niemand in de volksgemeenschap zich dan, dank zij dien oorlog, kan verrijken ten koste van zijn volksgenooten, zoodat dus niemand in den staat belang heeft bij den oorlog. *Vandaar een streven om de wapenindustrie, volkomen onder controle van den staat te brengen* en een streven om iederen oorlogswinst bij voorbaat ten behoeve van den staat aan te wenden.

Thans rijst de vraag, in hoeverre het hier behandelde *wezenlijk* noodig is voor een Nederlandsch fascisme, wil het ten minste fascisme zijn in geest en daden en niet alleen in woord en schijn.
Sociaal is noodig, dat de opvatting omtrent het „functioneel" karakter van den eigendom, van den arbeid en van de ondernemerstaak wordt aanvaard, m.a.w. dat de vestiging van de fascistische sociale rechtsorde wordt nagestreefd.
Sociaal is dus noodig, dat op basis van een hierarchisch opgebouwd nationaal gericht vakvereenigingswezen van werkgevers en werknemers, de hierarchisch steeds grooter wordende *eigen* groepsbelangen binnen het geheel worden verdedigd, behartigd en geregeld.
Sociaal is tevens noodig, dat voor zoover het sociale recht niet door overeenstemming kan worden bereikt, er rechtsprekende onafhankelijke rechtbanken moeten zijn en dat dit arbeidsrecht wordt opgebouwd en doordrongen van het begin-

sel, dat het grootste collectief belang steeds voorgaat.

Sociaal is ten slotte noodig, het scheppen van corporatieve organen, bezet door een even groot aantal werkgevers als werknemers, werkende onder supervisie van den staat, op het gebied van de gezamenlijke belangen van de bedrijfsgroep, van het bedrijfsleven.

In het kort: sociaal is noodig een van beneden naar boven hierarchisch opgebouwd syndicalisme en een van boven naar beneden penetreerend corporatisme, benevens een onafhankelijke rechtsprekende instantie.

Economisch is noodig, te streven naar een planmatige nationale economie, in de eerste plaats gericht op een zoo groot mogelijke eigen behoeftenvoorziening en een zoo groot mogelijke productiviteit benevens een handelspolitiek op basis van wederkeerigheid van prestatie.

Economisch is noodig de geleidelijke zelfsdisciplineering van het nationaal economisch leven door den syndicalen en corporatieven opbouw, natuurlijk onder supervisie van den staat, die al deze krachten in groote lijnen coördineert, reguleert en controleert.

Economisch is noodig een controle, ja zelfs gedeeltelijk een beheersching van de kapitaalmarkt en geldmarkt, opdat crediet- en geldwezen de nationale economie wederom dienen. Daarvoor is noodig nationalisatie van het geldwezen, controle en desnoods eigen interventie op de crediet- en

emissiemarkt. Dus controle op de deposito- en credietbanken, waaraan slechts een geringe vrijheid van handelen moet worden gelaten.
Sociaal-economisch is noodig een sterke controle op kartels en trusts wegens het sociaal belang, maar tevens wegens sociaal gevaar van de grootonderneming voor de planmatig geleide nationale economie.
Sociaal-economisch is noodig, de opvoering van de productiviteit van den landbouw, economisch voor eigen voedselvoorziening, sociaal voor de totale vestiging van een productiviteit op eigen bodem ten behoeve van een vooruitgaanden krachtigen eigen boerenstand.
Sociaal is noodig differentiatie van inkomen naar behoefte speciaal voor een gezonde ontwikkeling van het gezin.
Sociaal is ten slotte noodig, dat zich in de inkomensverdeeling geleidelijk een verschuiving voltrekt ten gunste van een stijgend inkomen der groote groepeeringen en een progressieve daling van het inkomen der kleinere groepeeringen.
Deze tendenzen dienen dus in het Nederlandsch fascisme aanwezig te zijn, wanneer het een kind van den „universeel" fascistischen geest wil zijn en zich niet tevreden stelt met een naam, zonder aan den geestelijken inhoud van dien naam te beantwoorden.
Zijn deze richtlijnen in het program der N.S.B. terug te vinden? Is er in dit program sprake van een van beneden naar boven hierarchisch opge-

bouwd syndicalisme en een van boven naar beneden penetreerend corporatisme, benevens een onafhankelijk rechtsprekende instantie inzake de sociaal-economische rechtsorde?

Punt 6 van het program der N.S.B. eischt: „organisatie van de natie in corporatiën." De toelichting zegt: „Het geheele arbeidende volk wordt georganiseerd in corporatiën van arbeiders in landbouw, industrie, handel, verkeer en vrije beroepen, benevens in corporatiën van werkgevers en doet daar zijn invloed tot zijn recht komen." Het heet dan verder, dat „bij de voorbereiding en meer nog bij de uitvoering van wetten en besluiten, het deze corporatiën zijn, welke een zeer groote rol spelen." [161]

Indien wij punt 6 van het Program vergelijken met punt 9, waarin wij lezen, dat alle bedrijven onder bescherming van den staat staan en voorts: „stakingen en uitsluitingen zijn als anti-sociale uitingen verboden, geschillen worden opgelost zonder storing van het bedrijf", dan behoeven wij wederom de toelichting van dat punt, om te weten te komen, wat men er mee bedoelt. Daar lezen wij, dat de organisaties van werkgevers en werknemers, de eerst aangewezen instanties zijn om geschillen te beslechten. Daarboven waakt een hoogere instantie, waar steeds beroep open staat tegen onrecht.[162] De bescherming van den staat, waaronder alle bedrijven staan, beteekent, dat de staat niet lijdelijk kan toezien, als voor de volkshuishouding noodzakelijke bedrijven met ondergang worden bedreigd.[163]

Dit is alles wat betrekking kan hebben op de nationaal-syndicalistische en tevens corporatieve ordening van het sociaal-economisch leven der natie, zooals het fascisme eischt. De corporatiën zijn hier werkgevers- of werknemersvereenigingen van een bedrijfsgroep, dus eigenlijk groote nationale vakvereenigingen. De hierarchische opbouw dezer syndicaten is zoek en de corporaties zelf, dat zijn dus de staatsorganen, waarin een gelijk aantal werkgevers en werknemers de gezamenlijke belangen behartigen — zijn ook zoek. Er schijnt een rechtsinstantie bedoeld te zijn, maar omtrent de collectieve contracten vindt men geen woord. Wel heet het, dat „het te ver zou voeren, om dieper op dat punt der Corporaties in te gaan. Het Italiaansche voorbeeld van moderne organisatie op dit gebied, ligt er trouwens ter bestudeering" [161].
Deze verwijzing naar Italië is al hoogst oppervlakkig, wanneer men zelf een nationale vakvereeniging voor een corporatie houdt. Uit alles blijkt, dat de N.S.B. niet doordrongen is van het leerstuk der „sociale functies" eenerzijds en van het leerstuk van den strijd der capaciteiten anderzijds, anders zou het program wel hebben geëischt: een hierarchisch opgebouwd syndicalisme en een onlosmakelijk daaraan verbonden en uit de hoogste gelederen der syndicaten gerecruteerd corporatisme.

De overige economische programpunten van het Program der N.S.B. zijn — op één uitzondering na — vrijwel nietszeggend voor haar inzicht in het

fascisme. Een algemeene omschrijving van het doel der volkshuishouding (punt 8), een vage aanduiding, dat er staatsbedrijven en particuliere bedrijven zullen zijn (punt 10), bepalingen over de bestraffing van woeker, enz. (punt 13), het kon alles evengoed in ieder ander politiek program worden opgenomen. Alleen het geëischte arbeidsjaar (punt 11) herinnert aan het Duitsche voorbeeld.

Die eene uitzondering betreft punt 14, luidende als volgt: „Het geldwezen staat in dienst van den Staat; de geldmagnaten mogen geen Staat in den Staat vormen. Daarvoor is noodig: bevrijding van den Staat (en daarmede van het geheele volk) door kapitaal-aflossing op korten termijn, van zijn renteverplichtingen tegenover het grootkapitaal. Uitoefening van de staatstaak zonder geldleeningen. Toezicht op de bankbedrijven. Doelmatige credietverschaffing aan openbare en particuliere bedrijven."

Uitoefening van de staatstaak zonder geldleeningen — waarom? Omdat door de leeningen de macht van den staat in handen van geldschieters zou komen, zegt het commentaar, omdat door leeningen de uitgaven in de toekomst worden belast.[164] Deze verklaring is zonderling genoeg, om er even bij stil te staan. Wij hebben gezien, dat het een eisch van fascisme is, de geld- en kapitaalmarkt te beheerschen ten einde naar mate van behoefte de besparingen te kunnen reguleeren, de richting der beleggingen te kunnen besturen en

zelfs de inkomensverdeeling te kunnen beïnvloeden. Daarom intervenieert de staat op de geld- en kapitaalmarkt, controleert de banken en het emissiewezen en heeft het geldwezen aan zich getrokken.

Juist de uitbreiding der staatstaak veroorzaakt een grootere geldbehoefte van den fascistischen staat. Daarom controleert hij de binnenlandsche kapitaalmarkt, ten einde geen beroep op buitenlandsche financiers behoeven te doen. Voor die contrôle en voor de kracht van zijn interventie heeft hij buiten de bestaande crediet-instituten vele semi-officieele banken opgericht. Er is dus geen sprake van, dat de staatsmacht in handen van geldmagnaten zou geraken. Het is echter logisch, dat ten behoeve van productieve werkverschaffing wordt geleend. Dit programpunt der N.S.B. is dus in flagrante tegenspraak, zoowel met *de practijk van het fascisme* in Italië als *met de algemeene fascistische tendens om het grootste gedeelte van de kapitaalbesparingen der volksgemeenschap tot zich te trekken.*

Deze anti-rente-doelstelling is dan ook niet anders te verklaren dan door den invloed van het door Feder vurig gepropageerde punt 11 van het program der N.S.D.A.P., luidende: „Abschaffung des arbeits und mühelosen Einkommens. Brechung der Zinsknechtschaft". Het behoort heelemaal niet in een fascistisch economisch program thuis.

Reeds wezen wij er in dit hoofdstuk op, hoe het fascisme ten opzichte van het rente-vraagstuk staat.

Juist door staatsinterventie behoort bij voldoende volksinkomen de rente te worden gedrukt en bij onvoldoende volksinkomen — dus bij noodzakelijke besparingen — kan een rente-stijging weldadig zijn voor de toekomst van het volk. Van een dergelijk dynamisch inzicht legt punt 14 uit het program der N.S.B. geen getuigenis af.

Er ontbreekt een centrale gedachte; althans uit het program valt zulk een fascistisch gedachte-centrum zeer zeker niet af te leiden.

De beslissende vraag is echter of de N.S.B. zich van dit tekort bewust is. Indien zij dit tekort kent, is zij dan bereid en bij machte, het aan te vullen? Programmapunten zijn geen beginselen; het zijn geformuleerde wenschelijkheden. Indien men een nieuwe orde echter *daadwerkelijk* nastreeft, dan moeten die wenschelijkheden ten slotte voortspruiten uit *nieuwe beginselen,* die deze nieuwe orde zullen moeten schragen en dragen.

VIII

HET BUITENLANDSCH POLITIEK PROBLEEM

DE positie van Nederland tusschen de mogendheden, zoowel hier als in het Verre Oosten, is op zichzelf beschouwd een probleem, dat onlosmakelijk verbonden is aan een zelfstandig bestaan van ons volk. Als zoodanig heeft het vraagstuk denzelfden inhoud, welke ideologie men ook volgt, behoudens die, welke zich tegen de zelfstandigheid der staten als zoodanig keert (het anarchisme) of tegen iedere koloniale verhouding (het marxisme). Wat het marxistisch leerstellig systeem betreft, moge worden opgemerkt, dat de feiten sterker zijn dan de leer, gezien het karakter der Russische nationale politiek, welke toch ook uitgaat van het onvervreemdbaar territoir van den Russischen staat en er evenzeer prijs op stelt, zijn kolonialen invloed in Sinkiang en Buiten-Mongolië te behouden, ja zelfs uit te breiden. Het anarchisme bleek tot nu toe een leer, welke zich nergens practisch heeft kunnen verwezenlijken, zoodat men daar niet kan wijzen op verschillen tusschen theorie en praktijk, bij gebreke aan practijk.

Met dit al willen wij erop wijzen dat men — practisch gesproken — uitgaat van een staat van zaken, die ten opzichte van buitenlandsche machten wordt gehandhaafd, waarbij een ontplooiïng van het bestaande wordt beoogd, soms zelfs leidende tot tegenstellingen, die wèl of nièt zijn te overbruggen of die men wèl of nièt wil overbruggen, al naar gelang de waarde van de offers tegenover de waarde der te verkrijgen tegenprestaties wordt gemeten. Men kan zich in de mogelijkheden eener vreedzame wederzijdsche regeling vergissen; men kan de offers, die men zich zou moeten getroosten, overschatten en de tegenprestaties onderschatten of omgekeerd; dat doet hier niet ter zake. De verhouding van een mogendheid ten opzichte van het buitenland is er echter steeds een van zelfhandhaving, tot hoogen of tot lagen prijs al naar gelang de inzichten der betrokken partijen, betreffende eigen en vreemde machtspositie een hoogen of lagen prijs doen betalen.

Het inzicht in de werkelijke verhoudingen, benevens de graad van talent, om in iedere situatie de beste plaats uit te kiezen, beslist tezamen met den werkelijken aard der feiten over de resultaten van die politiek. Daarbij is het duidelijk, dat men die feiten gedeeltelijk in de hand heeft, voor zoover het zijn eigen positie betreft, daar die ten deele afhankelijk is van den wil en de bereidheid der burgers, om de positie van het land te handhaven en te verdedigen, hetgeen mede afhankelijk is van het bewustzijn, welke beteekenis de staat voor hen

heeft, hetgeen dus wederom gedeeltelijk afhangt van het feit, of binnen de natie een rechtsorde heerscht, overeenkomend met het levend gevoel van rechtvaardigheid.

Tot zoover is er in wezen geen verschil tusschen de buitenlandsche politiek van een liberaal, democratisch, fascistisch of communistisch regime, behoudens wat het laatste betreft, de periodieke stuiptrekkingen van een illusionaire wereldrevolutie, welke op de zonderlingste wijze de nationale politiek doorkruisen. Ook hier echter worden deze tijdelijke concessies aan het communistisch manifest veelal tegelijkertijd als rookgordijnen gebruikt voor een streven, dat in feite slechts op een versterking der machtspositie van het land is gericht. De oproep van de Komintern, om vooral de democratie te steunen, past wonderwel bij den druk, die Moskou uitoefent om in Frankrijk een linksche regeering te krijgen, welke een grootere waardeering aan den dag legt voor het Fransch-Russisch verdrag, waarmee Rusland — tegenover een Duitsch-Poolsche agressie — is zeker gesteld.

Daarom is er aan recente uitspraken van verantwoordelijken op het gebied der buitenlandsche politiek zeer weinig waarde toe te kennen, daar hoe schoon die maximen ook klinken, ze meestal in de eerste plaats middel zijn tot het bereiken van ruim gestelde of meer bepaalde doeleinden.

Uitspraken van Stalin, van Hitler of Mussolini, van Baldwin of van Laval, zijn uitspraken die passen op het oogenblik, dat ze werden gedaan in

het belang van Rusland, Duitschland of Italië, Engeland of Frankrijk. Aan de afschuw, die Rusland van den Volkenbond had, mocht men niet de gevolgtrekking verbinden, dat Rusland nooit of te nimmer het lidmaatschap van Genève zou aanvaarden. Aan het uittreden van Duitschland uit dien bond behoeft men evenmin voor alle tijden te ontleenen, dat het geen retour zal nemen naar Genève, als dit in de toekomst dienstig zou blijken voor Duitschland's belang. De kritiek van Mussolini op de democratie tusschen de Volkenbondsleden houdt nog geenszins in, dat de duce van die democratie geen gebruik zou maken, indien daarmee het belang van Italië werd gediend. Engeland voelde niet veel voor sancties, toen Japan Mandsjoerije binnen marcheerde en het was uitdrukkelijk tègen sancties, toen Duitschland éénzijdig verkondigde: dat het inmiddels toch voor zijn bewapening had gezorgd. Toen het echter Abessinië gold, herinnerde Engeland zich plotseling de mogelijkheden van het apparaat van de League of nations.

Zoo zouden wij kunnen doorgaan, maar alles, letterlijk alles zou ervoor pleiten, dat hoe de methoden en de middelen der internationale diplomatie ook zijn veranderd, *de instandhouding en de ontwikkeling der zelfstandigheid der staten doel van iedere diplomatie is gebleven.*

Ook een fascistische diplomatie heeft geen ander doel — alleen; wat beteekent „ontwikkeling?" Het houdt de erkenning in, dat de geschiedenis niet een

„statisch" procédé is en dat dus de verhoudingen niet gelijk blijven, maar dat die verhoudingen steeds veranderen. Dat is niets nieuws; alleen het fascisme is krachtens zijn leer omtrent de natie, het gezin en den mensch zelf hiervan ten volle overtuigd.

Verdragen hebben in het algemeen evenals de bestaande verhoudingen, tenzij ze slechts voor een zekeren tijdsduur zijn vastgelegd, uit den aard der zaak iets „status quoïstisch". Ze komen tot stand op grond van bepaalde machtsverhoudingen, op grond van bepaalde inzichten en worden als regel niet veranderd, wanneer die machtsverhoudingen, die inzichten, ja zelfs wanneer de feiten een verandering ondergaan. Waarom niet? In de eerste plaats niet, omdat een verandering van een bereikt evenwicht veelal niet door alle betrokken partijen wordt toegegeven en ingezien; in de tweede plaats, omdat een verandering veelal een nadeel voor de eene partij en een voordeel voor de andere partij beteekent; in de derde plaats niet, omdat zulk een verandering — ook indien de direct betrokkenen het eens zijn — een voor- of nadeel voor andere mogendheden kan beteekenen.
Een duidelijk voorbeeld is het door België bij het vredesverdrag van Versailles verkregen Eupen en Malmédy. Stresemann, toentertijd Duitsch minister van Buitenlandsche Zaken, was bijna tot overeenstemming gekomen met de Belgische regeering over een teruggave van dit gebied aan Duitsch-

land, tegenover een bepaalde aan België te betalen vergoeding. Het inzicht van België ten aanzien van de waarde dezer gebiedsuitbreiding was dus veranderd. Maar Frankrijk, militair verbonden met België, achtte zulk een teruggave een strategisch en een politiek nadeel voor zijn machtspositie op het vasteland en oefende druk uit op zijn Belgischen bondgenoot, waardoor de nagestreefde verandering niet doorging.[165]

Uit den aard der zaak is de Volkenbond, als collectief verdrag van bijzonderen aard, eveneens op de status quo ingesteld, gebaseerd op de verwachting, dat de feitelijke en ten deele in het Volksbondsverdrag vastgelegde verhoudingen zouden bevriezen. Weliswaar is er theoretisch een mogelijkheid geschapen, om veranderingen in verdragen of verhoudingen aan te bevelen, maar de krachteloosheid van zulk een aanbeveling reduceert de mogelijkheid van gesanctioneerde veranderingen tot nul.[166]

De bewegelijke krachten der geschiedenis verzetten zich tegen iedere status quo. Iedere status quo vindt machten, die met die status quo tevreden zijn, tegenover machten, die — ieder op zich zelf of wanneer het wederzijdsch belang het vordert tezamen — tegen die status quo gekant zijn. Het verzet tegen die „status quo" is dan echter een gevolg van dikwijls uiteenloopende en soms samengaande belangen. Het is dan maar de vraag, welke waarden de status quoïstisch gezinde machten aan het behoud van het bestaande toekennen en welke waar-

den de anti-status quo machten aan de verbreking ervan toekennen.
In feite moet de Volkenbond zijn macht ontleenen aan de staten, die hun macht ten dienste van dit instituut willen stellen, van geval tot geval. De onmacht van de League of nations, ten opzichte van verschillende verbrekingen van die „status quo" is zuiver en alleen toe te schrijven aan het feit, dat zijn leden niet — althans niet ten volle — bereid waren, hun macht in dat geval ten dienste van de handhaving van het pact te stellen.
De uiteindelijke goede en slechte resultaten, gezien uit het oogpunt van het Volkenbondsverdrag zelf, zijn toe te schrijven aan de àl dan nièt bereidheid van een deel zijner leden, om voor dat verdrag op te komen. En die bereidheid of niet-bereidheid blijkt wederom afhankelijk van de beteekenis, welke een „schending" van het pact voor de betrokken staten heeft. Is die beteekenis te gering of zijn de te brengen offers te groot, dan bestaat er slechts een platonisch verzet tegen de verbreking van de status quo, ongeacht, of die schending achteraf werd gesanctioneerd of niet. De verhouding tusschen Japan en China of de bewapening van Duitschland leveren daarvan voorbeelden. In het omgekeerde geval treedt de Volkenbond op — zie naar Abessinië — omdat de eigen kracht van een deel der leden de actie steunt.
Zelfs de strekking en het gewicht der maatregelen worden in de practijk ontleend aan de bereidheid van zijn leden, om die maatregelen te nemen. De

grens van het gewicht dier maatregelen wordt bepaald door de grens, waartoe de staten den Volkenbond in hun eigen belang willen steunen.
De Volkenbond is slechts een nieuwe mogelijkheid om buitenlandsche politiek te voeren. Voor den oorlog had men het wederzijdsche gezanten-apparaat, nu heeft men naast deze uitwisseling van gezanten een centrum, waar alles spoedig ter plaatse kan zijn en waarvan men zich al naar gelang het daarvan te verwachten nut kan bedienen. Indien men — alles overwegende — het nuttig acht, kan men lid zijn, wederom bedanken, en desnoods daarna nog eens toetreden.
Tevens kan de „status quoïstische" strekking op zichzelf mede bepalend zijn voor de „objectieve" bereidheid van de staten, al dan niet deel te nemen aan dit geheele apparaat. De practische politieke doelstelling van een staat kan juist de „status quo" willen handhaven of verbreken. Deze tendens kan een positieve en een negatieve waarde zijn; zij kan zelfs heden positief en morgen negatief zijn of omgekeerd. Uit geen enkele ideologie volgt, dat men *per sé* vóór of tegen den bond zou moeten zijn. Dit is volkomen afhankelijk van de feitelijke positie, de feitelijke doelstelling van iederen staat afzonderlijk, ten aanzien van de buitenlandsche verhoudingen.
Naast den status quoïstischen aanleg van den Volkenbond, wat een voor- of een nadeel kan zijn, *blijft het voordeel, dat er een diplomatiek instrument is geschapen,* waar men iedereen treft. Vroe-

ger behoefde een tijdelijke beraadslaging van vele mogendheden geruimen tijd van voorbereiding. Nu de Volkenbond er is en er regelen voor de samenkomsten zijn gesteld, wint dit de veelal penibele voorbereiding uit.

Alles wat bestaat, is van het nut van zijn bestaan overtuigd. Alles wat bestaat vindt in de daaraan verbonden personen zijn natuurlijke verdedigers. En deze verdedigers zijn veelal geneigd, het nut eener instelling, waaraan zij verbonden zijn, te overschatten, niet alleen omdat zulks het nut van hun eigen functie zou vergrooten, maar ook omdat de sfeer waarin zij werken, tot een zekere eenzijdige waardeering van de gebeurtenissen leidt. Zij zien alles in het licht van het Volkenbondsverdrag, zij pluizen alles uit door middel van de Volkenbondsjuristerij, alsof juristerij gelijk zou staan met recht en alsof de Volkenbond zijn macht en zijn houding niet zou ontleenen aan de inzichten en belangen zijner leden, die steeds wisselend van geval tot geval achter den bond staan. Daarvoor heeft men zich te hoeden. De feiten zijn sterker dan opgeblazen redevoeringen, al moge het voor hen, die dicht bij Genève zitten, moeilijk genoeg zijn, zich aan die sfeer te onttrekken.

Een reeds lang geleden verschenen geschrift [167] stelde de vraag, „of de Volkenbond bij machte is, iets te doen, tegenover de machtige stroomingen, waardoor de natiën worden gedreven en die haar diepste leven beheerschen, de stroomingen, waardoor zij tegen elkander indruischen." Prof. Van

Hamel meende die vraag bevestigend te moeten beantwoorden; hij wees op de taak van den Volkenbond bij een incident [168], de beteekenis van het hiervoren reeds aangehaalde artikel 19, de te verwachten beperking der internationale bewapening [169] en ten slotte op den invloed van den Volkenbond op het vraagstuk der nationale minderheden.

Wij leven nu tien jaar later en wij kunnen er op wijzen, dat van deze vier motieven, voor het bevestigend antwoord, er slechts één deugt — n.l. dat betreffende het incident. Men heeft het apparaat geconstrueerd, waar zonder de vroeger tijdroovende voorbereiding het incident geregeld kan worden, ten minste wanneer dit incident geen diepere oorzaken heeft, òf wanneer de betrokken staat nog niet bereid is, uit deze diepere oorzaken de volle consequenties te trekken.

De andere drie motieven voor het antwoord van prof. Van Hamel zijn waardeloos gebleken. Artikel 19 heeft aan den Volkenbond de „status quo" fundeering niet ontnomen; het bleek een artikel dat practisch niet werd toegepast. Beperking van internationale bewapening werd niet verkregen. Het lot der nationale minderheden werd bijna niet verzacht en blijft een juist in deze tijden zeer vitale oorzaak van de tegenstellingen, die de staten verdeeld houden.

„De Volkenbond is geen politieagent, maar een schepper van zedelijke orde", zegt prof. Van Hamel [170]. In feite is de bond noch het een, noch het

ander, omdat hij slechts politieagent kan zijn, voor zoover hij den steun der leden heeft en omdat de Volkenbondsjuristerij even ver verwijderd is van een zedelijke orde, als de wetsinterpretatie in den modernen staat — of liever gezegd nog verder. Heeft de staat het natuurlijk gezag, om zijn rechtsorde op te leggen, de Volkenbond heeft geen eigen gezag, behoudens de macht welke de leden van geval tot geval in zijn dienst willen stellen, om zich zelf te dienen.

De juristerij van den Volkenbond is vrijwel onveranderlijk, terwijl een onrechtvaardig geworden rechtsorde in den staat, hetzij door wetswijziging, hetzij door een langs revolutionnairen weg aan het bewind gekomen nieuw staatsgezag kan worden vernieuwd. Een vernieuwing van de op zichzelf zoo losse rechtsorde van den Volkenbond kan slechts tot stand komen door een internationaal conflict of door een niet denkbaar te achten algemeene aanvaarding der nieuwe principes. De staat legitimeert zijn gezag door het dienen van het volk; de Volkenbond ontleent zijn gezag zeker niet aan een organisch vereende menschheid, welke overigens als organische eenheid maatschappelijk en politiek niet bestaat, maar ontleent slechts zijn gezag aan de machtsverhoudingen van zijn leden.

De realiteit in buitenlandsch politieken zin zijn de staten en daarboven staat in feite geen macht, die een gezag en dus geen rechtsorde boven die staten uit zou kunnen handhaven. Een autoriteit als wijlen staatsraad Struycken voorzag de hoogst

betrekkelijke waarde van den Volkenbond voor ons land. Hij zag tevens in, dat diezelfde Volkenbond onze internationale positie kon benadeelen door ons mee te sleepen in een conflict, waarin wij zelf geen partij zijn, zoodat wij op die manier gebonden zouden blijken aan de politieke aspiraties van een groep staten, welke aan onze belangen vreemd zouden kunnen zijn en zelfs daarmede strijdig [171]. De Volkenbond achtte hij in de eerste plaats een politiek lichaam zonder voldoende waarborg voor het recht en daarom riep hij uit: „beter een zwakke Volkenbond dan een krachtige, die niet geleid wordt door het recht." Met genoegen constateert hij, dat wij *niet verplicht zijn zonder onze toestemming* aan een economische blokkade mede te werken, ter bestrijding van een onwettelijk begonnen oorlog. En op grond van diezelfde overweging keurt hij goed, dat Nederland er aan heeft meegewerkt artikel 10 van het Volkenbondsverdrag, inhoudende de eerbiediging en handhaving van de territoriale integriteit en onafhankelijkheid van alle leden van den bond, te verstaan als een fundamenteel beginsel, dat zijn sanctie vindt in de andere artikelen van het pact, zoodat langs dezen weg een staat niet kan worden gedwongen, zich militair in een conflict tusschen andere te mengen.

Sindsdien is er niets veranderd. De pogingen, om den wederzijdschen bijstand te organiseeren, liepen op niets uit behoudens het verdrag van Locarno — een verdrag met een zeer beperkt doel,

n.l. slechts betrekking hebbende op de onaantastbaarheid van de Duitsch-Fransche en Duitsch-Belgische grens [172]. Het was telkenmale mede Engeland, dat tegen verder strekkende garanties bezwaren had en daarom samen met Italië slechts bereid was, de genoemde grens te garandeeren.
De Volkenbond is dus een organisatie, waarvan iedere staat, ook Nederland, zich elk oogenblik moet afvragen, of het nog de moeite waard is, om een lidmaatschap te handhaven of niet. *Men verwerpe echter volkomen de gedachte, dat ons lidmaatschap van den Volkenbond ons zekerheid verschaft ten aanzien van de integriteit en onafhankelijkheid van ons grondgebied, want evenals de kracht of zwakte van den Volkenbond afhankelijk is van de groepeering, die er zich op een bepaald oogenblik achter stelt, evenzoo berust onze internationale positie, behalve op eigen kracht, tegelijkertijd op de verhoudingen tusschen de machten om ons heen.*
Ieder „bijzonder" offer, dat wij ons voor dien Volkenbond getroosten, moet een tegenprestatie vinden buiten de algemeene en middelmatige merites van den bond. Dat wij er zooveel aandacht aan wijden, vindt zijn rechtvaardiging in het feit, dat naar ons oordeel de zin voor internationaal recht, die ons volk bezit, ertoe leidt in deze zaken den schijn te nemen voor het wezen en daardoor onze werkelijke positie te midden der buitenlandsche machten te vergeten. Het komt ons voor, dat het ministerie van Buitenlandsche Zaken het als zijn

taak opvat, vooral een der eersten te zijn voor het forum van Genève, zonder voldoende rekening te houden met onze werkelijke belangen. Het is alsof men daar met de gedachte speelt, dat „status quo" voor dit of dat conflict automatisch een assurantiepremie voor onze „status quo" zou zijn. De ervaringen in het Verre Oosten, waar de Volkenbond tekort schoot, evenals de ervaringen, waarbij Engeland bij herhaling weigerde, zich voor de handhaving van zulk een „status quo" te binden, moesten den leiders van het ministerie van Buitenlandsche Zaken wat hebben geleerd. Een feit is het, dat Engeland — en eigenlijk iedere staat — zich slechts verplicht, wanneer de quaestie de eigen belangen raakte. En voor zulk een verdediging der eigen belangen is geen bijzondere verkleefdheid aan den Volkenbond noodig. Dat doet men toch wel mèt of zonder Volkenbond.

Onze haast om te Genève onze bereidheid tot sancties in het Italiaansch-Abessijnsch conflict te verkondigen, kan slechts gemotiveerd zijn met het verkrijgen van een belangrijke tegenprestatie inzake onze belangen, onze integriteit en onafhankelijkheid. Van zulk een tegenprestatie is niets bekend. En mocht de overweging hebben gegolden, dat onze houding als wederdienst een automatischen steun voor de ongereptheid van onze internationale positie zou inhouden, omdat de Volkenbond uit den aard der zaak iedere „status quo" handhaaft, dan heeft men zich getroost met een doode musch, want in de groote spanningen, die ons raken, zal

een ieder handelen zooals zijn belang het eischt. De doelstelling van de buitenlandsche politiek van ons land was inderdaad slechts handhaving van de „status quo", handhaving dus van het grondgebied in Europa in het verre Oosten en in Amerika. Men was tevreden met wat men bezat en men wilde liefst met rust worden gelaten. Men stond vreemd tegenover een ontwikkeling in het buitenland, welke tot conflicten en zelfs tot oorlog leidde. Men begreep niet welke machtige krachten en verlangens, welke nooden en wenschen een volk den oorlog kunnen doen aanvaarden. Niets scheen belangrijker dan het behoud van den vrede, die overigens ons land alles gaf wat het wenschte, n.l. het behoud van al wat het heeft. Vandaar de belangstelling voor het volkerenrecht en een niet-verstaan van wat men nationaal egoïsme van vreemde staten noemde. Vandaar dat de meening ingang vond, dat ons land het recht in het bijzonder koesterde en hier geen spoor van nationaal egoïsme viel te bekennen, alsof het verlangen tot behoud van datgene wat men dank zij onze voorvaderen bezit, geen uiting van gezond nationalisme zou zijn. Men is tegen imperialisme en tegen oorlog, vóór recht en rechtvaardigheid, uitgaande van de verkregen positie, maar toch, indien de „verdeelende rechtvaardigheid" onze rijkdommen zou dreigen aan te tasten dan zou blijken, dat het nationaal egoïsme, dat men ten onzen opzichte als niet-bestaand meent te mogen ontkennen, in feite wèl bestaat.

Welk rechtgeaard Nederlander zou bereid zijn, ten behoeve van een groeiend inwonertal van Japan onze koloniën af te staan en dientengevolge zijn levensstandaard bijvoorbeeld tot de helft terug te brengen? Wie zou er aan denken, ten behoeve van een verarmd Duitschland een gedeelte van onze bronnen van inkomsten af te staan? Een verdeelende gerechtigheid bestaat en behoort te bestaan binnen den staat; echter boven de staten uit bestaat zij niet [173].

De zelfgenoegzame positie van ons land heeft geleid tot een bijzondere voorliefde voor neutraliteitspolitiek en tot de inbeelding, dat wij niet imperialistisch, niet nationalistisch, niet egoïstisch zouden zijn. Ook dat de groote stroomingen in deze wereld onze deur voorbijgingen verblindde ons voor het feit, dat eenerzijds onze koloniale positie intern en extern was uitgegroeid tot een „imperiale" en anderzijds, dat onze staat ten slotte zijn gezag moest legitimeeren door het dienen van de Nederlandsche volksgemeenschap en die volksgemeenschap slechts ten deele tot den staat behoorde. Van deze „imperiale" ontwikkeling begint men zich rekenschap te geven. Al moge dit reeds een strijd met de „zelfgenoegzaamheid" van ons volk beteekenen, van de levende krachten van dezen tijd in de saamhoorigheid onzer volksgemeenschap heeft men in leidende kringen nog niet het minste besef [174]. En dat bij het ontwaken der volkeren ons land zoolang bleef slapen, komt voort uit de in vroeger tijden verkregen positie, welke slechts

vroeg om te behouden wat men had. Vandaar dat men afkeerig was van politieke verbintenissen, uit angst zelf te worden meegesleept in geschillen, waarbij men geen belang heeft, uit zorg in plaats van zichzelf te dienen, door anderen voor hun doel te worden gebruikt. Zoo was de drang gewekt naar neutraliteitspolitiek, naar een politiek van afzijdigheid, temeer daar ons gebied in handen van een groote mogendheid of onze politiek, gericht naar de belangen van een groote mogendheid, den evenwichtstoestand in West-Europa zou kunnen verbreken en daarmee het conflict over onze grenzen heen lokken. Een Nederland, te eng verbonden met Duitschland, zou de positie van Frankrijk kunnen verzwakken en omgekeerd. Alleen dit gaat slechts op, wanneer in feite de machtsverhouding tusschen Frankrijk en Duitschland vrijwel in evenwicht is. Dan zouden wij de balans doen doorslaan, maar veelal is de toestand niet in evenwicht en worden wij het meest bedreigd door de machtigste der twee.

Dat onze eigen machtspositie beteekenis heeft, is duidelijk. Welnu, zelfstandigheidspolitiek, zooals die vroeger werd voorgeschreven [175], was een politiek van zelfgekozen onzijdigheid tot behoud van wat men had. Geen neutraliteitspolitiek met slechts neutraliteit als doel, want doel is en moet blijven het voortbestaan der zelfstandigheid [176]. Men vergete niet, dat slechts evenwicht der groote mogendheden ons belang is en dat men zich slechts met een beslisten wil kan handhaven. De „imperiale"

ontwikkeling benevens de toestand in het Verre Oosten deden voor het eerst twijfel rijzen ten aanzien van de juistheid van zulk een afzijdigheidspolitiek. „De economische verhoudingen der groote mogendheden, het lot van België, de politieke ontwikkeling in het Verre Oosten, zooals deze zich na den oorlog zullen openbaren, ziedaar reeds drie voor de hand liggende redenen, die ons kunnen nopen, niet meer alleen te blijven staan, zooals tot nu toe, gedekt door geen ander schild dan dat van het recht en het vertrouwen op de goede gezindheid en de onderlinge naijver der groote mogendheden." Aldus schreef staatsraad Struycken reeds in 1918 [177].

Reeds vijf jaar later bekent hij, dat onze traditioneele afzijdigheidspolitiek, vooral ten aanzien van onze koloniën, gevaren meebrengt, omdat, „niet in dezelfde mate als in Europa de eisch der blijvende zelfstandigheid van Nederlandsch territoir in de internationale politiek gewicht in de schaal legt" [178]. Toch meent hij, over de bezwaren van die afzijdigheidspolitiek te moeten heenstappen, omdat een bondgenootschap, ook onze politiek in Europa zou vastleggen en ons de kans zou doen missen neutraal te blijven. Sindsdien zijn de spanningen in het Verre Oosten nog toegenomen, terwijl de kansen op neutraliteit nog verminderd zijn, zoodat het „imperiale vraagstuk" een heroriënteering van onze buitenlandsche politiek aan de orde stelt.

Een Nederlandsch fascisme, dat aan den impe-

rialen band nieuwe waarde geeft, kan slechts de moeilijkheden van Nederland in het Verre Oosten onderstrepen, en een neutraliteitspolitiek „om der wille van de neutraliteit" verwerpen, opdat eens nader onderzocht moge worden, welke mogelijkheden in den ruimsten zin des woords er zijn om de diplomatieke positie van Nederland in het Verre Oosten te versterken.

Daarbij zal noodig zijn, dat men niet uit sleur of serviliteit vasthoudt aan eenmaal gevestigde tradities, welke elken zin hebben verloren. Een rede, zooals minister Colijn begin 1934 te Rotterdam hield [179], zonder noodzaak onze gebondenheid aan de economische bepalingen van het Verdrag van Londen van 1824 en het Sumatra-tractaat van 1871 erkennend, is zonder het verkrijgen van een behoorlijke tegenprestatie onbegrijpelijk. En van die tegenprestatie heeft men niets gehoord. Als hoofdbezwaar tegen de tot standkoming van een tolunie tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië voerde dr. Colijn aan, dat het Verdrag van Londen zich tegen een dergelijken vrijdom van verkeer tusschen Nederland en Indië zou verzetten, omdat bepaald zou zijn, dat voor het geval Nederland bij invoer in Indië geen rechten zou betalen, Engeland niet meer zou betalen dan 6 pCt.

In de eerste plaats is die bepaling volgens artikel 2 van het Verdrag van Londen reciproque [180] en is het de vraag of Engeland ten aanzien van Nederland zich er steeds aan heeft gehouden. In de tweede plaats is er over den uitleg van deze be-

paling voortdurend gestreden — n.l. of zij alleen op onderdanen en schepen of ook op goederen betrekking heeft. Pas in 1835 besloot Nederland deze bepaling ook op goederen toe te passen, om aan deze penibele discussie een eind te maken. De moeilijke internationale positie van Nederland, met betrekking tot de eindregelingen met België, eischte een zekere plooibaarheid, teneinde een te groote wrijving met het toch reeds niet-Nederlandsch gezinde Engeland van Palmerston te voorkomen. Hier blijkt duidelijk, dat de economische buitenlandsche politiek aan het algemeen buitenlandsch beleid ondergeschikt is [181]. Men erkende echter geen recht van Engeland op zoodanige interpretatie en dacht er niet aan, om het in de jaren 1824—1835 volgens dit land teveel ontvangen recht terug te betalen, omdat het een erkenning van het Engelsche standpunt als rechtmatig zou inhouden.

Eerst jaren na de sluiting van het Verdrag nam Engeland dit standpunt in en toen het op teruggave van die gelden bleef aandringen, weigerden wij pertinent, omdat wij de schending van het tractaat niet hadden erkend en onze toezegging slechts een „onverplichte" toegeeflijkheid was [182].

Jarenlang had Engeland stilzwijgend onzen uitleg aanvaard, waardoor het verdrag wèl op onderdanen en schepen maar niet op goederen betrekking had. Engeland kon dit niet loochenen met de bewering, onbekend te zijn met deze feiten, want jaar in, jaar uit waren de geheven rechten openlijk

gepubliceerd. Ook op een vrijwillige toegeeflijkheid kan de tegenpartij zich niet als zijn recht beroepen, omdat het ons te allen tijde vrij staat deze „onverplichte" toegeeflijkheid te doen eindigen. Dit is van buitengewoon belang, omdat het hier een tractaat zonder tijdsduur betreft, dus een onopzegbaar verdrag. Hoelang wij die „onverplichte" toegeeflijkheid willen handhaven, is onze zaak, waarbij tevens eens kan worden nagegaan, wat van de reciprociteit van de zijde van Engeland terecht is gekomen.

Minister Colijn stelt het echter voor, alsof deze uitleg een verplichting onzerzijds zou zijn. Zulk een knellende band, onszelf beperkend in onze vrijheid, om onze economische politiek naar eigen inzicht te voeren, is onaanvaardbaar, indien tegenover die beperking niet genoegzame contraprestaties zouden staan.

Het Sumatra-tractaat van 1871 zou zich tegen het invoeren van preferentieele rechten tusschen moederland en koloniën verzetten. Aldus luidde de uitspraak van minister Colijn in de bovengenoemde rede [179]. Ook dit verdrag is onopzegbaar of liever, het betrof hier twee verdragen en een protocol, waardoor Nederland vrijheid van handelen verkreeg in geheel Sumatra, ook in Atjeh, omtrent welks onafhankelijkheid bij het Verdrag van Londen een voorbehoud was gemaakt. Engeland verkreeg de Afrikaansche bezittingen van Nederland aan de Goudkust en Nederlanders zouden gelijke rechten hebben in handel en scheepvaart in die

Goudkust, gelijk Britsche onderdanen die zouden hebben, o.a. in Indrapoera en Atjeh.
Weliswaar is een recent auteur over dit onderwerp van meening, dat er geen verband zou bestaan tusschen het Guinea- en Sumatra-tractaat. Voor zoover zulks de territoriale bepalingen betreft, kan hij gelijk hebben; de gelijke aard der handelsrechten in de betrokken streken pleit echter voor de opvatting, dat althans wat die economische bepalingen aangaat, zulk een verband wel bestaat [183]. Hijzelf deelt mede, dat onze minister aan de Engelsche regeering deed weten, dat wij een gelijke solidariteit wenschten tusschen het Sumatra- en het Guinea-tractaat, hetgeen de Engelsche regeering aldus scheen te hebben opgevat, dat de drie tractaten — het derde was een koelietractaat voor Suriname — samen zouden staan en vallen. „Het toevallig verband is dus niet door Engeland geeischt, maar door ons zelf gelegd," is zijn conclusie. Maar dan is het ook door Engeland aanvaard en zouden dus de drie tractaten als één kunnen worden opgevat, voor zoover er nog wederzijdsche verplichtingen aan kunnen worden ontleend.
Het is nu zeer de vraag, in hoever Engeland zijn verplichtingen uit dien hoofde naleeft aan de Afrikaansche Goudkust en dus in hoever wij zelf gebonden zijn aan de bepalingen, die de Engelsche handel en scheepvaart gelijk stelt met de onze in het grootste gedeelte van Sumatra. In ieder geval is het zinloos, zulk een twijfelachtige en bezwaar-

lijke verplichting zonder noodzaak nog eens uitdrukkelijk in het licht te stellen, gelijk minister Colijn deed.
Overigens is dit onderwerp een belangrijk bewijs voor onze stelling, dat onopzegbare verdragen steeds een status quoïstische strekking hebben. In dit verband mag men niet vergeten, dat de ervaring van vroeger eeuwen omtrent onzen zin voor monopolie over het door ons bestuurde gebied, gezien de Oost-Indische Compagnie, een punt van overweging uitmaakte: onze nu overwonnen neiging kennende, streefde Engeland er naar, een zooveel mogelijk gelijke positie te verkrijgen, als wij zelf in handelsopzicht bezaten. Tevens had Engeland de leiding bij de ontwikkeling van protectionisme naar vrijhandel. In die periode was het een noodzaak in de ontwikkeling der wereld Nederlandsch-Indië voor den buitenlandschen handel open te stellen. Nu is de vrijhandel reeds overal verdwenen en met een contingenteeringspolitiek sluit men de markten af, waardoor het tarief op zichzelf niet behoeft te worden veranderd. De ontwikkeling van Nederlandsch-Indië eischt in tegenstelling met toen een imperiale zelfontwikkeling, onder leiding van Nederland en dus bescherming waar het imperium wordt aangetast. In feite hebben deze tractaten zich overleefd, zoodat men den besten weg moet kiezen, om er zich van te ontdoen en er wellicht iets beters voor in de plaats te stellen.

De „toevallig" vreedzame ontwikkeling van Nederland in de 19e eeuw heeft ertoe geleid, dat men vergat zich rekenschap te geven van de internationaal-politieke beteekenis van ons land en van de verhoudingen, waarop ons onafhankelijk bestaan berust. „De schokken en veranderingen in West-Europa zijn nimmer groot genoeg geweest, om ons te treffen" aldus prof. J. A. van Hamel, sprekende over de 19e eeuw, in zijn belangrijk boek „Nederland tusschen de mogendheden" [184].

Een dreigende hegemonistische ontwikkeling van het Frankrijk van Napoleon III werd juist voordat het aan onze deuren had kunnen kloppen, vernietigd door de nederlaag van 1870. En toen het Keizerlijk Duitschland op weg was naar het meesterschap in Europa, blokkeerde Versailles intijds een ook voor ons land funeste, toenemende overmacht onzer Oosterburen. Het was alsof de geschiedenis het met ons land goed meende en daardoor telkens net op tijd voorkwam, dat wij zelf genoodzaakt zouden zijn, positie te kiezen ten aanzien van de bedreiging van ons zelfstandig bestaan.

Jammer genoeg was die voor ons „fortuinlijke" ontwikkeling tevens oorzaak van het feit, dat de belangstelling voor ons buitenlandsch beleid was ingeslapen. Men meende zelfs, dat wij vanzelf zouden voortbestaan, omdat men in Europa zou streven naar een evenwicht van krachten, waarbij de een den ander ons territoir niet zou gunnen. Dat het bij deze op zichzelf juiste conclusie tevens

noodig was, eigen kracht te ontwikkelen, ja, dat wij bij een verschuiving van dit evenwicht — om wille van het herstel dier uit het verband geslagen kracht — partij zouden kunnen en zelfs zouden moeten zijn tegenover de doorslaande schaal van die balans, werd geheel voorbijgezien.

Pas toen Versailles tevens eischen en wenschen van de overwinnende Fransch-Belgische coalitie meebracht, drong het door, dat het land in gevaar was; nauwelijks was het ontwerp-tractaat met België echter verworpen of men dutte weer in en vertrouwde op alles, behalve op eigen kennis, behalve op eigen kracht.

Wij zullen de geschillen met België niet uitvoerig behandelen; op dit gebied bestaat een voortreffelijke litteratuur [185]. Alleen wijzen wij er op, dat de territoriale eischen, daarna de geëischte servituten en ten slotte de gewenschte verkeersbepalingen alle voortvloeiden uit de Belgisch-Fransche coalitie, gesteund door het toen reeds in voorbereiding zijnde en definitief in 1920 tot stand gekomen Belgisch-Fransch militair verdrag. Geen sprekender bewijs voor de annexionistische wenschen van het door Frankrijk gesteunde België is te vinden dan in het rondschrijven van den toenmaligen Belgischen minister van Buitenlandsche Zaken gedagteekend 3 Juli 1919 en gericht aan zijn geheime agenten in „ons" Limburg, waarbij deze alles moesten beloven aan „onze" Limburgers, teneinde de vereeniging van Limburg met België voor te bereiden [186]. De steun van Frankrijk was van-

zelfsprekend, gezien het feit, dat het vroeger „neutrale" België nu een met Frankrijk verbonden België is geworden; die steun blijkt ten overvloede uit de moeite, die een Fransch staatsman Tardieu zich heeft getroost, om België gehoor te verschaffen bij den Raad der overwinnaars [187]. Het blijkt ten volle uit zijn eigen boek „La Paix", waarin hij op blz. 246—247 zijn teleurstelling uitte over de weigering van den Raad om Nederlandsch grondgebied aan België en Duitsch grondgebied aan Nederland over te dragen [188].

Van dat oogenblik af maakte men van den nood een deugd en eischte verkeersconcessies, servituten ten laste van ons grondgebied, welke op den langen duur een gevolg zouden hebben, gelijkstaande met verkapte annexatie, met de „souverainité économique" waarvan Hymans in 1919 sprak [189].

Het geschil omtrent de Wielingen, aanleiding voor een jarenlange verdaging der onderhandelingen, was een laatste poging om door beheersching van den op den duur eenigen verbindingsweg van de Westerschelde naar zee ons in een dergelijke afhankelijkheid te brengen, dat een verdere politieke inmenging en een verder doordringen van België in Zuid-Nederland moest volgen [190]. Dat tenslotte alles werd teruggebracht tot regelingen van het verkeersregime, tot waterwegen en kanalen mag niet verhoeden, dat wij ons steeds voor oogen moeten houden, dat al deze verlangens worden gevoed door den wensch, feitelijk onze Zuidelijke provincies te beheerschen. En wanneer wij geheel of gedeeltelijk

onze beschikkingsmacht over dat gebied verliezen, vormt dit opnieuw een uitgangspunt, om geleidelijk geheel Nederland in te palmen, gelijk de geschiedenis ons leert.

De Belgisch-Fransche wenschen zijn na den wereldoorlog niet in vervulling gegaan, ten minste voor zoover het ons betreft. Maar daarom bestaan zij wel en zoeken zij de kracht en de politieke middelen, om die uitgestelde verlangens op den duur te verwezenlijken. België in handen van een machtige mogendheid — of wat hetzelfde is: verbonden met een machtige continentale mogendheid — is een latente bedreiging voor onze bestaanszekerheid. Een ieder weet, dat België economisch volkomen georiënteerd is op de financieele macht van Parijs. Een ieder weet, dat de staat België een onder iedere omstandigheid blinde volgeling van den Franschen staat is. Een ieder weet, dat het Belgisch-Fransch militair verdrag op voorhand de richting van die militaire kracht bepaalt. En mocht men hiervan nog niet ten volle overtuigd zijn, dan moet men kennis nemen van het koel zakelijk betoog van een onzer beste militaire deskundigen, die juist op grond van de aaneengeslotenheid van het Fransch-Belgisch militair systeem, bij een conflict een aanval, door ons gebied van beide zijden mogelijk en zelfs waarschijnlijk acht [191].

Dit defensie-systeem maakt het voor België totaal onmogelijk, een zelfstandige politiek te voeren; het noodzaakt België nu in feite steeds aan de zijde van Frankrijk te staan. België is geen barrière meer, is

niet meer zooals vroeger een tusschengebied, dat ons beschermt. In feite, militair en internationaalpolitiek gesproken, ligt Frankrijk aan onze grens.
„Steeds zal het voor Nederland een natuurlijk axioma zijn, dat België niet in de handen van een machtigen militairen staat moge verblijven, en dat Noord- en Zuid-Nederland in harmonische verhouding staan," was een der belangrijke conclusies van prof. Van Hamel [192]. Welnu, de feiten tasten deze bestaansbasis van Noord-Nederland aan, wat men ook doet, om de waarheid van deze bedreiging te verdoezelen. Dat hiertegenover zich in België krachten ontwikkelen, welke den staat bedreigen, gelijk het Vlaamsch en Waalsch nationalisme, verhoedt niet, dat de Belgische staat ons als zoodanig, zoolang zij zich op deze verhoudingen baseert, latent bedreigt. En dat België deze eenzijdige Fransche oriënteering kiest, is weer een gevolg van het staatssysteem, dat twee wezensvreemde volkeren aan banden legt door een van Frankrijk dependenten bovenbouw. „Nooit of te nimmer zullen wij op een Fransch soldaat schieten", roepen de Walen en de Vlamingen herhalen het ten aanzien van den Nederlandschen soldaat.
In fascistischen zin is het duidelijk dat wij ons hebben te richten op de krachten, die willen naar Groot-Nederland en zelfs op de Waalsche krachten, die willen naar Groot-Frankrijk. Maar ook uit zuiver zakelijk buitenlandsch politiek oogpunt dient deze conclusie te worden getrokken. België — niet meer een gebied, waarmede een harmonische

oriënteering ten aanzien van West-Europa voor ons mogelijk is — is een gevaar van een veel grooter Frankrijk, als dat wat zou ontstaan, indien slechts de Walen er zich mede zouden vereenigen. Een doelbewuste buitenlandsche politiek behoorde Vlaanderen economisch te penetreeren en daar het Fransch kapitaal te verdringen, behoorde onze verkeerspolitiek te richten op de belangen van het Nederlandsche volk in België, binnen de grenzen, welke onze eigen economie stelt. Weigert men die richting in te slaan, dat men dàn wete, dat in feite de toestand een herhaling is van de annexatie van België door de eerste Fransche republiek en van de stoutste plannen van Lodewijk XIV. Dat men dàn wete, dat een door Frankrijk beheerschte Schelde wèl Wielingen zegt en Wester-Schelde en Vlissingen en Zeeland en ten slotte Nederland. En mocht men meenen, dat zulk een doelstelling van onze buitenlandsche politiek de kans op conflicten schept, dan antwoorden wij, dat juist de huidige toestand met Frankrijk aan onze grenzen het oorlogsconflict naar ons land toetrekt en dat op straffe van ondergang een volk de grondslagen van zijn bestaan en van zijn groei nooit of te nimmer mag verloochenen.

Wij willen ons niet verhelen, dat ook een te machtig Duitschland ons zou kunnen bedreigen — een Duitschland, dat zou streven naar de hegemonie in Europa. Veelal wil men dit latente gevaar ontkennen met een beroep op de geschiedenis, welke aantoont, dat wij in het verleden uit het

Oosten geen gevaar hebben gekend. Maar dan vergeet men dat er in dien tijd nog geen eenheidsstaat Duitschland bestond en dat er zich juist door de verbrokkeling in allerlei vorstendommen van het Duitsche Rijk geen macht kon ontwikkelen, die wat van ons te wenschen kon hebben. Wie zal echter loochenen, dat het machtige Keizerlijke Duitschland als bezitter van den Midden-Rijn een drang voelde, zich tevens van den benedenloop meester te maken? Wie zal willen loochenen, dat een overwinnend Duitschland van zijn overmacht gebruik zou hebben gemaakt, ons in een afhankelijkspositie te brengen, ten minste gelijk aan die, welke België nu tegenover Frankrijk inneemt? En wie zal willen ontkennen dat de daar heerschende rassen-ideologie een breeder basis bezit dan de vroegere, voor ons gevaarlijke „all deutsche" meeningen?

Overigens is het ten slotte een logische consequentie van een te machtige grootmogendheid aan onze grenzen, dat deze een expansiedrang gevoelt naar ons deltagebied, waarin zijn groote rivieren uitmonden. Wij zeggen een te machtige mogendheid, omdat zulk een expansie-zucht tevens Engeland moet bedreigen, dat niet kan dulden, dat duurzaam de Nederlandsche kusten en riviermonden in handen zouden geraken van een staat met overheerschende macht op het continent, met als onontkoombaar gevolg, dat die, het vasteland beheerschende staat ook Engeland zou trachten te beheerschen. Niet dat deze overtuiging altijd waakzaam

zou zijn in Engeland, maar wel is die overtuiging door een waakzaam Nederland bij Engeland steeds te wekken.

Het is zoo volkomen duidelijk, dat onze internationale positie in Europa, in vragen van „to be" of „not to be" een natuurlijken steun vindt bij Engeland en de door den machtigsten vastelandsstaat bedreigde mogendheid van het continent, tenminste wanneer wij waakzaam zijn en over eigen kracht beschikken. Daarbij moeten wij echter opmerken, dat de positie van Engeland tegenover de macht van de staten op het Continent verzwakt is, zoodat aan onze figuur in het evenwichtssysteem van Europa grootere eischen moeten worden gesteld. Het beteekent, dat — gezien het verzwakte Engeland — onze eigen kracht gestegen behoort te zijn, opdat wij als tegenwicht tezamen met Engeland tegenover den toekomstigen hegemonist zwaar genoeg zullen blijken.

Hieruit volgt echter nièt, dat onze politiek in alle opzichten slaafs de Engelsche zou moeten volgen of in alle opzichten aan de wenschen van Engeland zou moeten tegemoetkomen. Ook de positie van Engeland ten opzichte van de onze is er *geen van welwillendheid* ten onzen opzichte; zij is er een van welbegrepen Engelsch belang, in levensvragen toevallig samengaande met ons belang. Wij behoeven dien steun dus niet door een overdreven welwillendheid te koopen. Wij kunnen slechts op Engeland rekenen voor zoover het Engelsche belang strekt en verder niet. Nog sterker: waar

Engeland zijn belang niet vindt, daar is het onverschillig of wel verzet het zich tegen een tè voorspoedige ontwikkeling van Nederland.
Het Vereenigde Nederland van 1815—1830 bleek spoedig een te duchten concurrent, zoodat het mede aan het anti-Nederlandsche Engeland van Palmerston te danken was, dat België door de mogendheden als onafhankelijken staat werd bekrachtigd, „neutraal" om als barrière voor Nederland te dienen, maar gaarne door Engeland „onafhankelijk" gezien, omdat het een te voorspoedige ontwikkeling van Nederland remde. Juist in dit verband is het van belang, de betrekkelijke verzwakking van den Engelschen staat af te teekenen. Tegenover een Groot-Frankrijk, met Schelde en de Vlaamsche kusten, zal steeds Engeland in het geweer vliegen, terwijl een door eigen kracht tot stand gekomen Groot-Nederland, Engeland wellicht niet bijzonder aangenaam zal zijn, maar méér aanvaardbaar dan welke andere oplossing ook, wanneer de Belgische staat ineen zal storten.
Men kan op het oogenblik zeker niet zeggen, dat alles in Europa zich reeds definitief heeft ontwikkeld, gelijk vóór den wereldoorlog. Tegenover een vaste groepeering om Frankrijk heen, gelijk België en de Kleine Entente, staat een Engeland, dat zoo nu en dan den een steunt en dan den ander, gelijk de Engelsche belangen, over de geheele wereld verspreid, het eischen. Toen Duitschland zich wederom maritiem bewapende, vond Frankrijk geen steun bij Engeland, dat deze Duitsche vloot-ontwik-

keling tegenover de Fransche marine gaarne zag. Toen Engeland zich keerde tegen Italië, kon het slechts schoorvoetend en aarzelend op Frankrijk rekenen. Engeland houdt de handen vrij, incidenteel bevorderend de status quo en slechts handelend, wanneer vitale belangen worden bedreigd, gelijk in het Italiaansch-Abessijnsch geschil. Duitschland is volkomen geïsoleerd en weet nog niet met wie het zal gaan en waarheen het zijn verlangens zal richten. Bij zulk een onduidelijke ontwikkeling heeft men af te wachten in welke richting de verhoudingen zich zullen consolideeren. Alleen dit staat vast: de lotgevallen van het gebied der Schelde en der Vlaamsche kusten raken ons in de eerste plaats. Met wantrouwen vervuld tegenover onze Fransche en Duitsche buren, hebben wij ons daarop te richten.

Bij onze ondoorzichtelijke positie in Europa voegt zich de zorg voor onze situatie in het Verre Oosten. Vroeger werd over de koloniën in Europa beslist. Maar sindsdien heeft Japan zich ontwikkeld tot een mogendheid met Westersche kracht. De koloniën zelf zijn een gebied geworden, waar méér en méér de belangen van de bewoners den doorslag moeten geven voor een zelfontwikkeling onder onze leiding, ten behoeve hunner bestaansbronnen, wellicht zelfs in de naaste toekomst van hunne volksgemeenschappen. Ook deze worden bedreigd door een suprematie van Japan, gelijk het doordringen van dat land in China leert.

Het vraagstuk van de Philippijnen, waar de Ver-

eenigde Staten zich geleidelijk willen terugtrekken en waar dat terugtrekken wordt vertraagd door de noodzaak, dat die archipel militair en economisch den steun van Amerika niet kan ontberen, in het zicht van een Japansche overheersching, bewijst, hoe het belang der zich ontwikkelende inlandsche maatschappijen een ordenend bestuur van het Westen niet kunnen missen.

Japan is een land, dat met zijn armoede en zijn groeiende bevolking moet industrialiseeren; ten behoeve van die industrialisatie zoekt het gebieden, die grondstoffen kunnen leveren en die tegelijkertijr méér en méér worden afgesloten voor de buitenwereld, om het tot monopolistisch afzetgebied voor de Japansche industrie te kunnen maken.

Dat de gebeurtenissen in Mandsjoerije — het doordringen in Binnen-Mongolië — Rusland bedreigen, is duidelijk. Een en ander zou ten slotte kunnen leiden tot een losscheuren van Oost-Siberië tot aan het Baikalmeer. Maar ook de losscheuring van Noord-China, het verbod voor China om buitenlandsche leeningen op te nemen, verdringt Amerika en Europa van de Chineesche markt, verbreekt de verbinding tusschen de Vereenigde Staten over de Stille Oceaan, bedreigt ten slotte de Amerikaansche bezittingen, om van Hongkong en Fransch China maar niet te spreken.

Singapore zal de deur van de Indische Oceaan moeten grendelen. Onbekend is de graad van weerstand, die de vele bedreigde mogendheden zullen bieden. In de eerste linie liggen de Japansch-Rus-

sische tegenstellingen, met vlak daarop volgend, de verschillen tusschen de Vereenigde Staten en Japan. Pas in de tweede linie komen Frankrijk en Engeland, waarvan het eerste land, gezien zijn moeilijke situatie in Europa, gezien het overgroote gewicht van zijn koloniale positie in Afrika, zich wel zoolang mogelijk tot passiviteit zal dwingen. Ook Engeland zal zich onthouden, zoolang het niet in zijn vitale levensbelangen wordt bedreigd. Economisch heeft het zijn overheerschende positie in het Verre Oosten reeds zien verzwakken. Het beperkt zich meer en meer tot Britsch-Indië, Burma en Malakka, maar weet, dat met die streken de macht van Engeland staat of valt. Die streken zijn bij de huidige politieke penetratie van Japan nog niet aan de beurt. Zij komen pas in de vuurlinie te liggen, nadat Japan er in zal slagen het Verre Oosten volkomen van zich afhankelijk te maken. En dit streven moet noodzakelijkerwijze leiden tot een conflict met Rusland of Amerika, wellicht met beiden terzelfdertijd.

Zal Engeland zich bij een Amerikaansch-Japansch conflict onthouden? Met zekerheid valt daarvan niets te zeggen. Onthouden brengt het gevaar met zich mee, dat bij een welslagen van Japan, Engeland bij den tweeden stoot alleen zal staan. Onthouden geeft echter het voordeel, dat bij het welslagen van Amerika, het Japansche gevaar voorbij is, zonder daarvoor Engelsche offers te hebben gebracht.

Ook wij liggen niet in de eerste linie, die door de

Japansche expansie-politiek wordt bedreigd. Mochten wij in dezelfde gevaar-lijn van Engeland blijven, dan zouden wij met zekerheid op Engeland kunnen rekenen. De kans, dat bij een Amerikaansch-Japansch conflict Japan Nederlandsch-Indië zal aantasten, voor de olie-voorziening van de vloot, baart zorg: wij zouden dan in het conflict in de eerste linie worden meegesleept. In dat geval blijft het de vraag, of Engeland zich zal onthouden of niet. Dat Australië mede wordt bedreigd door een schending van ons gebied, kan eenigen drang ten gunste van Engeland's steun uitoefenen. Maar de steeds losser wordende verhoudingen van de Dominions in het Britsche imperium ontnemen aan een eventueelen aandrang van Australië een deel van zijn kracht.

Tot aan het eind der 19e eeuw berustte onze positie in het Verre Oosten, op onze evenwichtspositie in Europa en op de „liberaliteit" van ons regime, dat aan een ieder de mogelijkheid bood in Indië wat te ondernemen. Die „liberaliteit" is geen hoeksteen meer voor ons gezag in den Archipel; tegenover een langzame stijging van de economische weerstandskracht der inlandsche bevolking dreigt nu een alles neerdrukkend Japansch levenspeil, verbonden met een Japansche activiteit.

Ook onze evenwichtspositie in Europa is geen anker voor de integriteit van Nederlandsch-Indië; er is daar een zelfstandige machtsfactor bijgekomen — met name Japan. Of Australië en Amerika een voldoende tegenwicht vormen, is de vraag. Verster-

king van den weerstand der inlandsche maatschappij, versterking van onze weerkracht, nauwe banden met Australië en een duidelijke verhouding met Engeland zijn vereischten voor een handhaving van onze positie in het Verre Oosten.
De buitenlandsche politiek ontleent haar doelstellingen aan de nationale en imperiale ontwikkeling. De eisch der volksgemeenschap is eerste eisch en moet door den staat, die de volksgemeenschap heeft te dienen, worden nagestreefd. De consequentie van het imperiale probleem is tweede eisch. En aldus spreekt het vanzelf, dat het fascisme in de buitenlandsche politiek geen voor alle volkeren geldende regels kent, op te leggen door een of andere internationale instantie, maar dat de buitenlandsche politiek van iederen staat — zelfs al zouden deze alle fascistisch zijn — haar doelstellingen ontleent aan den ontwikkelingsgang der natie en van den staat.
Er wordt vaak gezegd: waarom verzet Italië zich tegen de aansluiting van Oostenrijk bij Duitschland, terwijl het fascistisch gesproken, Duitschlands plicht is, die aansluiting na te streven. Maar dan verwisselt men de fascistische ideologie en de Italiaansche buitenlandsche politiek. Ideologisch heeft Duitschland gelijk en het is de plicht van Hitler ten opzichte van het Duitsche volk dit doel na te streven. Maar Italië vreest een Duitschland aan de Brenner, acht het een bedreiging en heeft tegenover het Italiaansche volk den plicht, de „Anschluss" te voorkomen, zoolang die te gevaar-

lijk voor Italië zal zijn. Hier staat belang tegenover belang, recht tegenover recht. De ontwikkeling der volkeren, hun wil, hun weerstandskracht, hun telkens wisselende richtlijnen met telkens wisselende situaties zal vreedzaam of wellicht niet vreedzaam tot een tijdelijke of wellicht definitieve oplossing voeren. Hoeveel geschillen uit vroeger tijden bestaan niet meer en hoeveel nieuwe geschillen zijn er intusschen geboren? „Monarchaal, aristocratisch, parlementair, presidiaal of revolutionair, het schijnt alles voor de vraag vrede of oorlog, onverschillig" schreef wijlen Staatsraad Struycken [193]. En zoo is het ook, met dien verstande, dat er wel een verschil is ten opzichte van de wijze, waarop de buitenlandsche politiek wordt gevoerd.

Het fascistisch systeem leidt ertoe, dat die politiek wordt gevoerd door de hoogst verantwoordelijken en dat deze volledig verantwoordelijk zijn voor hun politiek en die verantwoordelijkheid niet kunnen afschuiven noch deelen. Daarom is een fascistische buitenlandsche politiek *duidelijk en beslist.*

De verantwoordelijkheidsverhoudingen in een democratie leiden er toe, dat er veelal geen continuïteit in het beleid te vinden is en dat verscheidene instanties een „zekeren" invloed bezitten en uitoefenen, zoodat niemand in kritieke momenten weet, waarheen de koers gaat; zoodat om een stap, die achteraf niet goed bleek te zijn te dekken, een tweede wordt gedaan, omdat het „prestige" niet veroorlooft op de schreden zijns weegs terug te keeren. In 1914 b.v. was de Keizer verheugd, dat

de Serviërs het Oostenrijksch ultimatum bijna volledig hadden aanvaard en meende hij, dat Oostenrijk hiermede tevreden kon zijn. Maar Oostenrijk had „carte blanche" van den Duitschen minister van Buitenlandsche Zaken en zette door. In conflicten tusschen legerstaf en de regeering zetten de generaals door en zoo werd een gevolg geboren wat ten deele niet was beoogd. Ook Engeland vertoonde een volkomen aarzelende houding, zoodat niemand wist, waaraan het zou vasthouden tot tijdelijk groote ergernis van den Franschen gezant en tot blijvende groote verwondering van Duitschland.

Zulk een toevallig, ondoorzichtig en in zijn gevolgen ondoordacht, buitenlandsch beleid, gevormd door velerlei binnenlandsch politieke overwegingen, door velerlei wel of niet verantwoordelijke instanties, is in een fascistisch systeem ondenkbaar. Daarvoor is het fascisme te hiërarchisch, te realistisch en zich te zeer bewust van het dynamisch karakter der eigen en vreemde geschiedenis.

„Geen enkel verdrag is ooit eeuwig geweest, want de wereld gaat voort, de volkeren vormen zich, groeien, verzwakken, sterven soms. De eeuwigheid van een verdrag zou beteekenen dat op een gegeven moment door een monsterachtig wonder de menschheid tot een mummie zou zijn gemaakt, dat wil zeggen, dood zou zijn" [194].

Ook een fascistisch Europa zou geen eeuwigen vrede beteekenen, maar de realistische en dynamische opvatting van het leven der volkeren zou

ertoe leiden, dat er een overzichtelijker politiek zou worden gevoerd en dat er meer inzicht zou worden getoond voor den aard der kwesties, die de volkeren verdeelen. Daarom zullen wij hier nog even laten volgen, hoe het fascisme het probleem oorlog en vrede ziet.

Het fascisme ziet het leven van den mensch, van het gezin en van de natie niet als het leven, zooals dat in de wereld aan de oppervlakte verschijnt; het ziet dat leven als schakel tusschen verleden en toekomst met den plicht om, voortbouwend op de wording van het heden, uit het verleden de toekomst te bouwen. Het ziet het leven als plicht tot strijd en offer en slechts als zoodanig kan het van beteekenis zijn in de historische en geestelijke wording der menschheid. Het is de maatschappelijke plicht van den mensch, zijn levensstrijd te aanvaarden voor zichzelf, voor zijn familie en voor de daaropvolgende gemeenschap, zonder welke hij niets is — voor *de natie*.

Evenals de natuur van den mensch geestelijk is, verbonden met de stof, zoo is die volksgemeenschap op haar beurt geestelijk en eveneens verbonden met de stof. Wij zien dan ook, dat de volksgemeenschappen van elkaar verschillen in cultuur, maar evenzeer in stoffelijk levenspeil. Het is de taak van den fascistischen staat, dat levenspeil te handhaven en te doen stijgen, teneinde, mede door zulk een gezond stijgend levenspeil, een hoogere geestelijke ontwikkeling te kunnen bereiken.

Daarom vat het fascisme het leven als een strijd en

offer op, voor zichzelf en zijn gezin, voor de natie en voor de toekomst der natie, waardoor de toekomst van de na ons komende generaties wordt gewaarborgd. Evenals het individu, dat de levensstrijd niet meer aanvaardt, ten onder gaat, zal een natie, die de levensstrijd niet meer wil of kan aanvaarden, ten onder gaan. De natie ontleent haar recht op leven, aan de uitoefening van haar plicht, om den levensstrijd der volkgemeenschap te aanvaarden. De natie moet zorgen voor de toekomst van het nageslacht, voor de toekomst van een groeiende bevolking, welke groei juist haar levenskracht bewijst, en voor een zoo hoog mogelijk levenspeil van het volk.

Groeikracht en een stijgend, zoowel stoffelijk als geestelijk stijgend levenspeil van een volk zijn symptomen van de natuurlijke kracht van dat volk en zoolang die kracht aanwezig is, bestaat er geen gevaar voor ondergang. Die kracht streeft naar *opgang* der geheele volksgemeenschap, verzet zich dus tegen *ondergang,* want ondergang der volksgemeenschap beteekent ondergang van allen, die van die natie deel uitmaken.

Dit alles en nog veel meer kan de oorzaak vormen van conflicten tusschen naties en natie-groepen, die slechts ten nadeele van het eene of het andere volk kunnen worden opgelost. Het latente conflict tusschen Rusland en Japan b.v. levert daarvan het bewijs: de toekomst van Japan kan slechts worden verzekerd door annexatie van Oost-Siberië ten nadeele van Rusland, terwijl Rusland zijn toekomst

zou opgeven, door afstand te doen van dat gebied. Indien Rusland in dezen Japan ter wille zou zijn, zou dit tevens een verlaging van het levenspeil beteekenen onder invloed van de Japaniseering van dit gebied. Het zou mede beteekenen, dat de groei van Rusland, ten laste van het levenspeil der bestaande generatie zou gaan. Een pacifisme van Rusland zou dus beteekenen een hongeren van het eigen volk, ten gunste van het Japansche volk. Een niet-slagen van Japan beteekent hetzelfde voor de Japansche bevolking.

Wie kan nu in ernst meenen, dat één dier beide staten verplicht is zijn volk te offeren om den oorlog te voorkomen? Wie kan nu meenen, dat een zekere blijvende pauperiseering van het eene volk een geringere ellende zou zijn dan de ellende van den oorlog. Slechts een aanvaarding van de levensnoodzaak van zijn eigen volk kan de toekomst van dat volk waarborgen en die aanvaarding uit zich in den wil te bestaan en voort te bestaan, in den wil de toekomst van de natie zeker te stellen. Het levendig bewustzijn van den levensstrijd der eigen natie beslist over den opgang der volkeren. Mist een volk dat bewustzijn en dien wil, om dien strijd te aanvaarden, dan is het ten ondergang gedoemd.

Men zou zich nog kunnen afvragen, of het recht van de natie identiek is met het moreele recht, dat in God zijn oorsprong vindt. Dan moeten wij daarop antwoorden, dat in de waarden der eeuwigheid gemeten, het recht van de natie niet altijd in

overeenstemming zal worden uitgeoefend met het recht van het goede, als tegenstelling met het onrecht van het kwade. Het is dus mogelijk dat een staat, het recht van de natie handhaaft op een wijze, dat moreel onrecht is.
Alleen in deze wereld heeft het recht, om gehandhaafd te worden, een sterken arm noodig: deze is in dit tijdvak van ontwikkeling der menschheid de staat, gedragen door de volksgemeenschap. Voor een universeel af te dwingen recht tusschen de volkeren zou men een machtsapparaat noodig hebben gesteund en geschraagd door de gansche menschheid, evenals een rechtsprekend college, dat over zooveel kennis zou moeten beschikken, dat die door geen enkel menschelijk college zou kunnen worden gedragen. Want met een codificatie van het volkenrecht is men er niet, daar alle zoogenaamde rechtsregelen en wetsinterpretaties hun waarde verliezen tegenover de dynamiek der verhoudingen. Wie zal zeggen of Rusland, of Japan in zijn recht staat in hun latent conflict? Daarom wordt het recht der natie gehandhaafd door den staat ten dienste van de volksgemeenschap. Die handhaving zal van geval tot geval wellicht recht of onrecht zijn, gemeten aan het recht der eeuwigheid.

Eerste aanhangsel

HET VERSCHIL TUSSCHEN FASCISME EN NATIONAAL-SOCIALISME

BIJ een maatschappelijken ommekeer zijn de beginselen van de nieuwe stroomingen, die het oude verdringen, van onschatbaar belang. Niet alleen zijn ze de bron, waaraan de revolutioneerende beweging haar kracht ontleent, haar bereidheid tot offeren en haar martelaren, maar tevens zijn het de beginselen, die het fundament vormen, waarop de nieuwe instellingen van staat en maatschappij steunen. Zoo hebben wij ons rekenschap te geven van de ideologische verschillen tusschen fascisme en nationaal-socialisme.

De verwerkelijking van het nieuwe wordt voorzeker mede door den bijzonderen aard der problemen en door bepaalde feitelijke omstandigheden beïnvloed. Ten aanzien van de nieuwe instellingen, wetten en regelingen dient echter te worden onderscheiden datgene wat de nieuwe gedachte kenmerkt van datgene wat niet wezenlijk is als zoo-

danig en door bijzondere omstandigheden ontstaat. Om een voorbeeld te noemen: in Italië berust de verdeeling van het bedrijfsleven in 22 productiecycli op de feitelijke bepaaldheid van het economisch leven en is als zoodanig niet wezenlijk voor het corporatisme van het fascisme. Daarentegen raakt de verdeeling van eigen belang en gezamenlijk belang over syndicaten en corporaties het wezen van het fascisme.

Wellicht kan een andere organisatie worden uitgedacht, welke het beginsel van den strijd der capaciteiten, de hierarchie van eigen en gezamenlijk belang, de onafhankelijke sociale rechtsorde en de disciplineering der nationale productie ten aanzien van de nationale consumptie inhoudt. Wellicht zou zulk een organisatie zelfs nog beter de grondgedachte van het fascisme kunnen verwezenlijken. Dat is echter een zaak van uitvoering, waarbij het verstandelijk inzicht beslist over de doelmatigheid van den te volgen weg, tevens rekening houdende met de feitelijke gegevens in de betreffende natie en den betreffenden staat.

Niettemin moeten de fascistische beginselen juist in die nieuwe instellingen, in die nieuwe wetten, ontstaan uit den drang naar herordening der dingen, het grondvlak leveren, waarop dit alles steunt. Het zijn deze beginselen, welke het fascisme en het nationaal-socialisme niet slechts maken tot een leer, welke op Italië en Duitschland betrekking heeft, maar als idee doordringen in landen, waar de overtuiging groeit, dat het oude heeft afgedaan. Die

grondgedachten zijn het *wezenlijke* van fascisme en nationaal-socialisme. Wie daartegenover zijn houding wil bepalen, heeft principieel voor zichzelf uit te maken, of hij die beginselen kan en wil aanvaarden of niet.

Over de wijze, waarop in de verschillende landen die richtlijnen moeten worden getrokken, kan verschil van meening bestaan; men zal er echter niet aan kunnen ontkomen, dat elke schrede op den af te leggen weg door die beginselen moet zijn ingegeven en daaraan ook niet tekort mag worden gedaan. Richten wij hier nu en dan den blik op Italië en Duitschland, dan geschiedt dit uitsluitend ten aanzien van verschijnselen, welke onontkoombaar uit de leer zijn voortgekomen.

Gaf men zich in den beginne nauwelijks rekenschap van de verschillen tusschen fascisme en nationaal-socialisme, de gebeurtenissen onder fascistisch en nationaal-socialistisch regiem dwingen den belangstellenden oprechten mensch zich af te vragen, of die verschijnselen uit toevallige omstandigheden zijn ontstaan dan wel onverbreekbaar tot de grondgedachte van deze beide nieuwe stroomingen behooren. Voor hen die den schijn voor het wezen aanzien, zijn er zooveel punten van overeenkomst, dat zij niet toekomen aan eenig inzicht in hetgeen fascisme van nationaal-socialisme scheidt; voor degenen die tot de kern willen doordringen, is de gescheidenheid in leer en uitgangspunt een onloochenbaar feit.

Het eerste geschilpunt betreft de natie.

„Tot de nationale volksgemeenschap behooren allen, die uit hoofde van de natuur of de geschiedenis eenzelfde lijn van ontwikkeling en geestelijke vorming hebben gevolgd en zich manifesteeren als één bewustzijn en één enkele wil," zegt het fascisme. „Het gaat hier niet om ras of een bepaalde geografische streek, maar het betreft een groepeering, die zich historisch voortzet; het betreft een menigte, die vereenigd is door één idee, namelijk den wil om te bestaan en voort te bestaan."
Daartegenover verklaart het nationaal-socialisme: „kenmerkend en bepalend voor de natie is *niet die eenheid van wil,* waarover ge spreekt, maar de *eenheid van bloed,* welke bloedgelijkheid en bloedzuiverheid de natie doet leven, haar toekomst bepaalt, benevens haar sociaal-economische, historische en cultureele wording." Die eenheid van wil, zij is goed, zegt de nationaal-socialist, maar deze kan slechts leven en zich ontwikkelen in een zoo zuiver mogelijk gehouden bloedgemeenschap. Mengt het bloed zich, dan is alles verloren. Dan kunt gij doen wat gij wilt, maar dan is het fundament van het volk, waarop gij wilt bouwen, vermolmd en dan zullen uw pogingen tot opheffing van dat volk schipbreuk lijden. De trieste geschiedenis van het vóór-Keizerlijk Duitschland was volgens het nationaal-socialisme slechts mogelijk door de bloedvermenging, die op het Duitsche grondgebied sinds de Romeinen had plaats gevonden.
Een zoo verschillend beginsel moet tot groote ver-

schillen in inzicht en waardeering leiden. In het algemeen is assimilatie volgens het geestelijk wilsbeginsel van het fascisme niet alleen mogelijk, maar zelfs wenschelijk, temeer daar de geringere in kracht en cultuur zich naar den meerdere toe assimileert en deze soms in lager geordende eigenschappen voedt, gelijk een oude hoogbeschaafde gedegenereerde familie soms door een z.g. mésalliance weer op krachten wordt geholpen. Een afschuwelijker begrip is voor een nationaal-socialist niet denkbaar. Assimilatie! Neen, dat nooit. Het zou vermenging van meerwaardig met minderwaardig bloed beteekenen, waarbij uit den aard der zaak het eigen bloed als meerwaardig en het vreemde bloed als minderwaardig wordt beschouwd.

Het recht van de natie op haar staatsbestaan ontleent zij volgens het fascisme aan den wil om te bestaan en voort te bestaan, aan de offers, die de natie zich daarvoor getroost, aan den strijd, dien zij daarvoor wil aanvaarden. Maar het nationaalsocialisme identificeert het recht van de natie en den plicht van de natie *niet* met den wil van de natie, het identificeert het recht van de volksgemeenschap met de meerwaardigheid en zuiverheid der eene bloedgemeenschap tegenover de andere. Méérwaardig bloed heeft toch méér recht op bestaan dan minderwaardig bloed; het is een onbevredigende toestand voor het Duitsch nationaalsocialisme, dat vele *bloedgelijken* over de heele wereld bestaan, die reeds lang den wil om Duit-

scher te zijn en de Duitsche nationaliteit hebben verloren. Eigenlijk behooren deze bloedgelijken volgens het nationaal-socialistisch beginsel tòch tot het Duitsche volk.

Het spreekt vanzelf dat — terwijl het fascisme in zijn bevolkingspolitiek de uitgroei van het gezonde kinderrijke familieleven ten doel heeft — het nationaal-socialisme hiermede niet tevreden is, maar deze bevolkingspolitiek nog verder bindt aan de zoo gewenschte bloedgelijke huwelijken en tevens voor zichzelf het recht opeischt, om degene wiens bloed in het geheel niet aan de gewenschte vereischten voldoet, onvruchtbaar te maken.

Tegenover het geestelijk natie-beginsel van het fascisme stelt het nationaal-socialisme een materialistisch beginsel; tegenover het wil- en strijdopwekkend fascisme om het lot in eigen hand te nemen, stelt het nationaal-socialisme — heel deterministisch — de fataliteit van het bloed. Het historisch materialisme van Marx is door het nationaal-socialisme vervangen door een historisch biologisme, waaruit een tweede beginselverschil tusschen fascisme en nationaal-socialisme volgt.

„De wereld, zooals deze materieel aan de oppervlakte verschijnt, is niet de wereld van het fascisme, want boven dat kortstondig leven staat een leven in de gemeenschap, verbonden met verleden, heden en toekomst, een leven, dat in de *plichtsvervulling* een leven leidt, vrij van de grenzen van tijd en ruimte."

Het geestelijk beginsel van het fascisme ordent

dan ook het g e e s t e l ij k e in deze maatschappij boven het s t o f f e l ij k e en deze ordening kan het nationaal-socialisme niet aanvaarden, daar er niets in de natie is wat boven de bloedgemeenschap uitgaat.
Daarom sluit Duitschland zich voor allerlei, ook nièt anti-nationaal-socialistische, cultuurinvloeden; het begeert liever géén cultuur dan bloedvreemde cultuur.
Het fascisme kan krachtens zijn geestelijk beginsel der natie, voortbouwen op alles wat traditie en geschiedenis in de volksgemeenschap heeft voortgebracht en als zoodanig tot de hoogste gemeenschappelijke waarden van een volk behooren, met uitzondering slechts van datgene wat de saamhoorigheid en den groei dier volksgemeenschap zou benadeelen.
Het nationaal-socialisme kan krachtens zijn biologisch beginsel hiermede niet volstaan. Het moet zijn „ras en bloed" idee doen doordringen — ook dáár waar de tradities van het volk zich daartegen verzetten. Het kan niet dulden, dat de godsdienst aan „ras en bloed" een bescheidener plaats toewijst; het kan niet toelaten, dat in het huisgezin in feite tegen „ras en bloed" zou worden gezondigd. Het kan er zich zeker niet mede tevreden stellen, de publieke opinie te beheerschen; het moet zijn gezag doen gelden, ook op die terreinen, welke uit den aard der zaak uitsluitend tot de competentie van godsdienst en huisgezin behooren. Nu zegge men niet, dat de „rassenleer" niet „wezenlijk" zou

zijn voor het nationaal-socialisme; dan blijft de vraag open wat men dan wèl onder de volksgemeenschap moet verstaan.
Aanvaardt men nòch het nationaal-socialistisch beginsel, nòch dat van het fascisme, dan staat men buiten dit betoog, omdat men dan geen aanhanger van een dezer beide wereldbeschouwingen zou zijn. Maar dit is zeker, dat indien men tot de vernieuwende stroomingen van dezen tijd wil behooren, men zal moeten uitgaan van de natie en dan ook zal moeten weten, wat men er onder verstaat.
Een derde verschil tusschen fascisme en nationaal-socialisme is gelegen in het inzicht omtrent de plaats van het sociaal-economische in het leven der natie. Het fascisme acht het de normale taak van den burger, zijn plicht te vervullen in het sociaal-economisch leven van de natie. Evenzoo het nationaal-socialisme. Maar terwijl het fascisme, krachtens zijn leer over den strijd der capaciteiten, er op uit is, geleidelijk-aan zooveel mogelijk zeggingschap te geven aan de *kern,* die in het syndicale en corporatieve instrument haar plaats moet vinden en tevens in die instellingen streeft naar een *evenwicht* van vertegenwoordiging en macht, gelijkelijk verdeeld tusschen werknemers en werkgevers, streeft het nationaal-socialisme naar een aparte organisatie aller werknemers in een arbeidsfront, waarin de *massa* plaats moet nemen en een invoering van het leidersprincipe voor de werkgevers, die slechts verantwoordelijk zijn ten opzichte van de nieuwe

wetten, welke op dit gebied worden uitgevaardigd.
Het uiteindelijk doel van de fascistische organisatie is auto-discipline en steeds verdere vernieuwing van de kern, gerecruteerd uit alle bevolkingsgroepen, welke de kern kunnen voeden. Tevens wenscht het voor de werknemers den weg te openen, zich te bekwamen voor een taak op hooger plan.
Bij het nationaal-socialisme mist men de leer der capaciteiten, mist men het evenwichtsprincipe tusschen werkgever en werknemer, mist men den natuurlijken groei der kern in het bedrijfsschappelijk leven. Terwijl de sociale rechtsorde bij het fascisme iets is, waaraan ook de syndicaten en corporaties hun bouwsteenen bijdragen, is die sociale rechtsorde bij het nationaal-socialisme een wetgeving, *uitsluitend van boven* opgelegd.
Hetzelfde geldt voor de sociaal-economische discipline van het bedrijfsschappelijk leven. Bij het fascisme zijn de syndicaten en corporaties instrumenten, welke mede een taak hebben te vervullen in de gedisciplineerde nationale economie. Bij het nationaal-socialisme wordt die taak wederom uitsluitend van bovenaf opgelegd.
Het sociaal-economisch leven is bij het fascisme, ten deele, een deel van den „totalitairen" staat. Bij het nationaal-socialisme is dat sociaal-economische volkomen aan het algemeen beleid ondergeschikt en toont als zoodanig een „absolutistische" tendens. Een en ander houdt verband met een vierde verschilpunt tusschen fascisme en nationaal-socia-

lisme, namelijk het alles verdringende leidersbeginsel bij het nationaal-socialisme en het veel beperktere beginsel van den leider bij het fascisme. Het fascisme is „autoritair" en de bevoegdheden van den leider zijn zeer groot, maar worden min of meer in evenwicht gehouden door de Raden, die het fascisme in staat en maatschappij eischt. Het nationaal-socialisme kent echter een leidersbeginsel, hetwelk alles verdringt en daardoor de wortels tusschen het systeem en het volk afkapt.

De „Führer" van het Duitsche Rijk is tegelijkertijd Rijkspresident en Rijkskanselier en tevens leider van de N.S.D.A.P. Als zoodanig is hij slechts verantwoordelijk aan zichzelf, trouwens hij voorziet zelf in de leiding, in geval van ontstentenis. Er is geen orgaan naast hem, noch wat den staat betreft, noch wat de partij betreft, kortom hij is zonder eenige beperking de „dictator" in Rijk en partij.

De Duce van het Italiaansche Rijk is minister-president en voorzitter van den Grooten Raad. Hij is verantwoording schuldig aan den Koning, wat zijn regeering betreft, terwijl hij als voorzitter deelneemt in het hoogste orgaan van de partij „de Groote Raad", welk lichaam in den staat de taak heeft, de coördinatie, de samenwerking tusschen partij en staat te bevorderen en voorts „dwingend" advies aan Koning en Leider te geven in alle belangrijke staatsbesluiten.

De Raad voert niet het dagelijksch bestuur van den staat. Dat behoort tot de taak der regeering. Maar wel geeft de Raad — in allerlei belangrijke beslis-

singen, te veel om op te noemen — aan de Kroon kennis van haar inzicht, hetwelk mede wordt gevormd door hetgeen leeft in de partij, welke tenslotte de „beslissende" kern van het volk is. De Raad geeft kennis van de belangrijke richtlijnen op langen termijn. De Raad maakt de voordracht, voor het geval van ontstentenis van den Leider, die door den Koning wordt benoemd en ontslagen.
Zeker, de Duce heeft een groote machtspositie, een „autoritaire" machtspositie, welke evenveel verschilt van tyrannie als het summum van autoriteit verschilt van dictatuur. De Koning zal niet licht overgaan tot ontslag van den Leider, evenmin als hij er licht toe overging Mussolini te roepen, maar gesteld eens, dat partij en leider volkomen uit elkaar groeien en rapport op rapport voor Koning en Leider daarvan getuigt, dan zou de Koning of de Leider zich tenslotte voor de zware keus zien gesteld.
Het is juist de belangrijkste taak van de Kroon bij hooge uitzondering, wanneer het niet anders meer kan, te beslissen. Aan deze roeping kan zij zich niet onttrekken, omdat zij moet beslissen, wanneer geen ander gezag genoegzame kracht en autoriteit vertoont om te beslissen. De Koning van Italië kwam bij den marsch naar Rome tot het inzicht, dat in feite het gezag van Mussolini grooter was dan dat van het ministerie Facta en daarom legitimeerde hij het gezag van Mussolini door hem tot minister-president te benoemen. Buiten den Koning was er niemand, die dezen feitelijken toe-

stand kon aanvaarden, in het belang van het Italiaansche volk. Ook minister Facta niet, die weliswaar kon steunen op een parlementaire meerderheid, maar niet op de minderheid, die bereid is goed en bloed te offeren, voor de handhaving van het gezag van dezen minister-president.
Slechts de Koning kon in dezen chaos de daad stellen, die het volk ook slechts van de Kroon als belichaming van de duurzame ontwikkeling der natie kan verwachten. Evenzoo kan men meenen, dat bij herhaling van zulk een chaos — door een volkomen afgebrokkeld gezag van Mussolini b.v. — wederom de Koning de dan onontkoombare beslissing zou nemen. Een van de voornaamste bronnen voor de kennis omtrent het gezag van den Leider zijn juist de rapporten van den Grooten Raad, daar een duurzame discordantie tusschen Leider en Grooten Raad juist in een fascistisch systeem moeilijk denkbaar is. Evenmin is denkbaar een herhaald massa-ontslag van dezen Raad door den Koning op voordracht van den Leider, daar zulks zou manifesteeren een vervreemding tusschen de kern der natie die in de partij leeft en den Leider.
Deze gezagsweegschaal op korten en langen termijn vindt men niet bij het nationaal-socialisme, wegens het *integrale leidersprincipe.*
Evenwel, daarmede zijn wij nog niet aan het einde der fundamenteele verschillen tusschen fascisme en nationaal-socialisme. Wij hebben er „en passant" reeds meermalen op gewezen, welk een waarde het fascisme hecht aan de *kern,* terwijl het nationaal-

socialisme juist op de *massa* is ingesteld. Dit is het vijfde verschilpunt tusschen fascisme en nationaal-socialisme, waaraan als zesde kan worden toegevoegd, de onverzettelijkheid van het fascisme ten aanzien van zijn beginselen, waartegenover het nationaal-socialisme slechts vasthoudt aan een „onveranderlijk" program.

Door het geloof in de kern vocht het fascisme op alle fronten, revolutionneerde een kleine minderheid, welke de tegenstanders en de logge massa versloeg en zich van de macht in staat en maatschappij meester maakte.

Maar Mussolini kon dan ook slechts steunen op die kleine minderheid, die zuiver en één in beginselen en sentiment steeds gehoor zou geven aan zijn oproep, als „verzamelen" mocht worden geblazen, zoolang Mussolini datgene wat men zich in groote en ruwe trekken had voorgesteld zou verwerkelijken. Daarom moest die minderheid in den juist gewonnen staat worden verankerd en de Duce wist hen in verschillende diensten bijeen te houden als een steun en stut voor den nieuwen staat.

De revolutie duurt voort, zegt men in Italië. En zij duurt voort, zij wordt gevoed, gesteund en geschraagd door de minderheid, de beginselvasten, de revolutionnairen van weleer en de jeugd, die in den loop der jaren in die beginselen is opgevoed en bij de kern der beweging is gevoegd. De revolutie duurt voort, omdat bij handhaving der groote grondbeginselen van het fascisme de keuze omtrent den weg, die als een middel tot doel moet worden be-

treden, voor vrije fascistische discussie moet openstaan, omdat de organisatie van staat en maatschappij steeds verder moet worden vernieuwd.
In tegenstelling met de ontwikkeling van het fascisme kwam het nationaal-socialisme langs den legalen parlementairen, bijna meerderheidsweg aan de macht.
Het had een program, een „onveranderlijk" verklaard program, waarin een rassentheorie uitdrukking vond naast de economische inzichten van „Brechung der Zinsknechtschaft" van Gottfried Feder. Dat program kon worden uitgelegd op verschillende wijzen, terwijl men instemming met een deel of het geheel van dat program kon betuigen, door te stemmen op de N.S.D.A.P. of zich daarbij aan te sluiten. De uitleg van dit program werd niet nader beproefd, omdat het program op zichzelf in de eerste plaats trekpleister moest zijn voor een zoo groot mogelijk aantal stemmen. Menschen, die in beginsel sterk van elkaar verschilden, konden zich toen vereenigen op dit niet nader verklaard program.
In een jarenlange verkiezingscampagne wist Hitler bijna de meerderheid te verkrijgen in het parlement en langs dezen weg Rijkskanselier en Leider van Duitschland te worden. Nu spreekt het vanzelf, dat de eene groepeering der nationaal-socialisten de sociale doelstellingen uit dat program anders begreep dan een andere groep: de zeer sociaal voelende gebroeders Strasser, om maar van Feder niet te spreken, hadden hierover geheel andere

opvattingen dan de heeren Krupp, Thyssen en Schacht. En toch kon om wille van het resultaat der verkiezingen noch de medewerking der Strassers, noch die van Krupp en Thyssen worden gemist. De keuze bleef tijdens den strijd om de macht een open vraag. Toen echter de „Führer" zijn kern de vruchten van den strijd niet kon geven, moest de S.A. worden verkleind tot een ongevaarlijk getal, ontbloot van alle machtsmiddelen, zoodat het nationaal-socialistisch regime niet meer kon steunen op zijn eigen machtskern en steun moest zoeken bij andere machten in staat en maatschappij.

Het program blijft onveranderd, maar het is grootendeels een doode letter. Wie hoort er nog van „Verstaatlichung der Reichsbank", „Verstaatlichung" van groote ondernemingen? Ondertusschen wordt verklaard, dat de revolutie geeindigd is.

Deze beginselzwakte komt voort uit het beginsel, waarbij het nationaal-socialisme op de massa is ingesteld. Het nationaal-socialisme behoeft niet een eensgezinde kern van beginselvasten. Een zoodanige kern stelt eischen aan den Leider of ze worden uitgesproken of niet.

Bij het fascisme kan het niet anders dan dat de beginselen boven den Leider staan; bij het nationaal-socialisme daarentegen staat de Leider boven de beginselen en wordt er slechts formeel voor gewaakt, dat de programpunten onveranderd blijven, of ze worden uitgevoerd of niet.

Tweede aanhangsel

IDEEENDANS OM GROOT-NEDERLAND

VOOR het fascisme is de staat de dienaar van de volksgemeenschap. Het leven van de volksgemeenschap is niet denkbaar in deze tijden zonder een voortdurende alles doordringende zorg van den staat. Juist die bemoeiïngen van den staat met de volksgemeenschap in al haar geledingen is slechts denkbaar, indien de natie een saamgebonden eenheid is, terwijl de maatschappij met haar politieke, maatschappelijke en cultureele instellingen tevens de gemeenschappelijke waarden der natie inhoudt.

Niet overal ter wereld heeft een dergelijke natievorming plaats gehad. Een land als China is zeer zeker nog ver verwijderd van de moderne natie of volksgemeenschap — begrippen welke in ons betoog synoniem zijn. De volkeren van Nederlandsch Oost-Indië hebben nog lang niet de trap van natievorming bereikt, zooals wij die in Europa kennen. Het staatsgezag manifesteert zich in die landen dan ook niet zoo vèr-strekkend als zulks in Europa het geval is. De maatschappelijke samenhang der

geledingen is daar nog lang niet zoo ineengegroeid als hier.
Echter van het oogenblik, dat de maatschappij-ontwikkeling en de staat een dergelijken wisselwerkenden invloed eischt, is het duidelijk, dat de beteekenis der banden, die de burgers tezamen moeten binden, grooter is geworden en dat aan de saamhoorigheid van de burgerij grooter eischen moeten worden gesteld, op straffe van ondergang van het staatsgezag.
Juist daarom achten wij slechts een „eigen" volksgemeenschap de groepeering, welke in voldoende mate de sterke saamhoorigheid vertoont, om een modern staatsgezag te kunnen dragen; juist daarom is de natie heden ten dage de grondslag voor den staat en de staat de hoeder van de volledige natie, van de volledige volksgemeenschap.
Is een sociale, economische, cultureele ordening onder medewerking van het staatsgezag mogelijk, wanneer de burgerij wordt verscheurd door twee wezensvreemde volksgemeenschappen, waarvan onvermijdelijk de eene boven de andere moet heerschen, of in het gunstigste geval de eene in haar ontwikkeling wordt beperkt door de andere en omgekeerd? Voor een fascist is het op den duur onaanvaardbaar, dat de staat niet de geheele volksgemeenschap zal omvatten. Sterker nog: voor een Nederlandsch fascist is het op den duur niet te dulden, dat een deel van ons volk, dat door de maatschappelijke en geestelijke ontwikkeling der laatste eeuw steeds sterker den wil tot eenheid

in zich heeft, van ons gescheiden zou blijven. In de ontwikkeling der volkeren overheerscht de wil tot voortbestaan. Die wil bepaalt de toekomst van ons volk, van onszelf en van hen die na ons komen. Indien die wil tot eenheid, die wil tot voortbestaan over onze grenzen heenloopt, dan wordt het lot van onze natie mede beslist door het lot van de van ons gescheiden volksgenooten.

Het is niet meer als in het verleden, dat Nederland in de naaste toekomst op zichzelf kan leven en Vlaanderen onbewogen verloren kan laten gaan; het is nu zoo, dat indien Vlaanderen zou verloren gaan, ook het huidig Nederland zijn ondergang tegemoet snelt. Niet alleen dat Frankrijk onze buur zou worden, zooals Duitschland die reeds is, maar in de intense ontwikkeling der naties is de toekomst slechts gewaarborgd, indien de gezamenlijke wil en offervaardigheid van het gansche ongedeelde volk zich kan uitleven. Groot-Nederland is inderdaad het ernstigste probleem voor Nederlands toekomst; het is het grootste sociologische en tevens nationale vraagstuk, waarvan een ieder, hier en in Vlaanderen, volkomen doordrongen moet zijn. Het is voor onze kinderen een zijn of niet-zijn, waarbij een niet-zijn slechts kan beteekenen: een slaafsche uitbuiting door Fransche en Duitsche machten, die ons omringen en de gesteldheid van ons nationaal wilsvermogen met Argusoogen volgen.

Wij hebben dit in hoofdstuk IV behandeld, maar voor het schrijven van dit aanhangsel gold de overweging, dat het front voor Groot-Nederland bree-

der is dan het front eener consequente fascistische overtuiging. Ook op andere niet-fascistische gronden kan men tot de doelstelling Groot-Nederland komen, evenals een niet-fascist deze doelstelling kan bestrijden.

Het loont de moeite, uit het geschrift van de verafgoders der *culture latine,* Hubert en dr. August Cuypers, getiteld: „Critiek der Dietsche Beweging" de motieven te lichten, welke tegen Groot-Nederland in het vuur worden gebracht. Overigens vermeldt dit boekje een veelheid van begrippen en ideeën van voorstanders van Groot-Nederland, waaronder er zijn, die de zuiverheid dezer nationale doelstelling vertroebelen.

In de eerste plaats wordt er van beide kanten gezondigd tegen de geschiedenis.

„De geschiedenis van deze lage landen legt niet veel getuigenis af van een politiek saamhoorigheidsgevoel. Maar dergelijke historische defecten plegen reeds sinds de Helleensche tijd gerepareerd te worden volgens een pseudo-historiografisch procédé, hierin bestaande dat men contemporaine politieke ideologiën of Wunschbilder op het verre verleden terugprojecteert."

Met de laatste opmerking van den schrijver zijn wij het volkomen eens. Echter, de schrijver zelf houdt er zich niet aan, zooals wij hieronder zullen aantoonen. Het gaat inderdaad niet aan, om politieke of maatschappelijke krachten aanstonds te identificeeren met soortgelijke krachten uit het verleden, of wat nog erger is, die krachten in het

verleden kunstmatig in het geschiedenisbeeld te construeeren. Vaderlandsliefde van nu is niet hetzelfde als vaderlandsliefde van toen en nationalisme van heden is niet volkomen identiek met patriottisme van vroeger.
Naar onze overtuiging is de natie het grootste sociale probleem van dezen tijd; de sociale ontwikkeling wordt voor een groot deel bepaald door de nationale ontwikkeling der volksgemeenschap. Wij zeggen, dat in het heden de saamhoorigheid der natie de sterkste staatvormende en staatuitbouwende kracht is. Wij zeggen nièt, dat zulks door alle eeuwen heen zoo is geweest en in alle verdere eeuwen zal zijn. Daarvoor is onze fascistische overtuiging te zeer doordrongen van de dynamiek der geschiedenis, van de wisseling der verhoudingen op elk gebied en der waardeering van politieke en maatschappelijke instellingen, juist op grond van de maatschappelijke en politieke verschuivingen.
Wanneer Johannes Haller in zijn „Tausend Jahre Deutsch-französische Beziehungen" zegt, dat bij het verval van het Rijk van Karel de Groote het nationale moment geen beteekenis heeft gehad, dan kunnen wij dat aanvaarden, omdat de natievorming toen nog moest plaatsvinden. Indien dr. Bruch Karel de Groote een Franskiljon noemt, omdat hij de Saksen bestreed, achten wij zulks een anachronisme, een pijnlijk voorbeeld van een statische waardeering van verleden tijden. In die tijden kan men ten hoogste een stambewustzijn aannemen, waarbij verwante stammen elkander

nog bevochten, terwijl de toenmalige staatvormende kracht veeleer gelegen was in de invoering of handhaving van een rechtsorde, welke bij aanvaarding de verscheidenheid der Rijksdeelen intact liet. Ook onderschrijven wij gaarne wat Haller opmerkt over de koninkrijken, die uit het Rijk van Karel de Groote zijn gevormd en welke tot de ontwikkeling der naties hebben geleid. Dat de staat de natie kan scheppen, zooals uit de verscheidenheid van het volk-in-wording een volk is te smeden, geven wij gaarne toe voor den tijd waarover hij spreekt. Oostenrijk is echter een voorbeeld van een staat, die, omdat die verscheidenheid te groot was, geen Oostenrijksch volk kon smeden.

Heden ten dage is de volksgemeenschappelijke kracht te groot, om staatsch te worden gevormd, gezien de voortdurende staatvorming in de 19e en 20e eeuw, tegen andere super-nationale staten in. Tegenover de groote kracht van den staat in het verleden staat in het heden de groote kracht van de volksgemeenschap, die staatvormend is, wanneer er geen eigen staat aanwezig is die de natie dient. Maar tevens ontkennen wij niet, dat gezien de groeiende krachten naar een Groot-Nederlandsche eenheid, een op Groot-Nederland georiënteerde Noord-Nederlandsche staat activeerend kan werken.

Komisch doet het aan te lezen, dat volgens de beide schrijvers de Congo een bindende kracht voor den Belgischen staat zou zijn, alsof de Belgische burgerij gelijkenis zou vertoonen met het commercieele

karakter van het Nederland der 17e en 18e eeuw. Ook de dynastie van Saksen-Coburg zou België samen moeten binden, alsof de dynastie der Habsburgers de Tsechen belet zou hebben, onder die dynastie uit te komen. Vaderlandsliefde moet zich volgens deze schrijvers beperken tot de grens, omdat die liefde anders België zou ondermijnen. De „statische inzichten verdedigen hier een nooit meer te herroepen „status quo".

Even onzinnig is de meening van Hubert Cuypers, die onder den naam Criton in De Gemeenschap een artikel schreef over „Ons volksch nationalisme", waarin hij verkondigt, dat enkele eeuwen van samenleving der Belgische bevolking in één staat een niet te onderschatten factor van natievorming zou zijn. Vele eeuwen van samenleving, hebben nog de Tsechen met Oostenrijk, noch de Ieren met Engeland verzoend.

De „onbewegelijke" kijk, die de beide Cuypers op de geschiedenis hebben, komt toch tot een conflict, waarvan zij zich blijkbaar niet bewust zijn, indien zij schrijven, dat „naar mate etatisme en centralisatie zoowel op politiek als sociaal gebied toenemen, in dezelfde mate de bezwaren der tweetaligheid zich sterker zullen doen gevoelen". Daarmede geven de schrijvers dus toe, dat de taal in België niet een zuiver linguistisch verschil en de overeenkomst met Nederland niet een zuiver taalkundige overeenkomst is.

Zoo komen wij tot de behandeling van de analyse der nationale volksgemeenschap. Voor de fascisti-

sche opvatting van de natie verwijzen wij naar dogma I uit Hoofdstuk I, waarbij als bepalende factoren zijn aangegeven: de eenheid van cultuur, grootendeels voortspruitende uit de verwantschap der volksgenooten en uit de aaneengeslotenheid van haar grondgebied. Cuypers ontkent iedere eenheid van cultuur tusschen Noord- en Zuid-Nederland, behoudens de taal, alsof de manifestaties van de Nederlandsche geest uit Noord- en Zuid-Nederland niet uit de eenheid der Nederlandsche cultuur zouden voortspruiten. Aan zulk een blindheid behoeven wij geen woord te verspillen. Iets anders is, dat deze bestrijders van de Dietsche gedachte de taal zuiver linguistisch opvatten en dan doorredeneeren over streektalen, verwante Duitsche streektalen, enz. Juist de sociologische ontwikkeling van het nationalisme, hetwelk zich ervan bewust is, dat geen eigen natie beteekent geen èigen zich vrij ontplooiend cultuurleven, geen èigen maatschappelijk leven, geen èigen maatschappij, heeft de beteekenis van de taal als uitdrukking van den eenheidswil en den eenheidsgroei der natie, boven de streektalen uit, verbreed. De taal beteekent: dienstplicht vervullen onder eigen of vreemde commandanten, zich ontwikkelen aan een eigen of aan een vreemde school; lid eener vakvereeniging zijn onder eigen of onder vreemde bestuurders. Zoo zouden wij kunnen doorgaan. Maar zooveel is zeker, de taal beteekent voor iederen volksgenoot; zich naar eigen aard ontplooien of slaaf zijn van een vreemd staatsgezag van

vreemde heerschers in maatschappij en economie. Wanneer de schrijver zegt, dat Dietschland niet kan worden verklaard zonder den Vlaamschen taalstrijd, heeft hij gelijk; hij zou er aan moeten toevoegen, dat sindsdien de taalstrijd een strijd voor een Nederlandsche maatschappij is geworden. Het Nederlandsch is — boven de streektalen uit — voertaal en voorwaarde voor een Nederlandsche maatschappij. Als Cuypers op dien grond een Friesche natie verdedigt, vergeet hij, dat Friesland historisch en maatschappelijk volkomen is samengegroeid met die Nederlandsche maatschappij en slechts één der verscheidenheden van de Nederlandsche cultuur is, zooals het Frankische Zuiden daarvan ook deel uitmaakt. Dat er nu een zekere verwantschap bestaat tusschen de West-Duitsche streektalen en die van Oost-Nederland, zou volgens Cuypers aanleiding zijn om een saamhoorigheid of een verbondenheid met Duitschland te preeken. Zulks is een valsche conclusie, omdat zich als een der gemeenschappelijkheden van het Nederlandsche volk het Nederlandsch en niet de streektaal manifesteert. Het Nederlandsch staat hier tegenover het Duitsch, gelijk het Nederlandsch in het Zuiden, niet tegenover een of ander Fransch patois, maar tegenover het Fransch staat. Alleen het platDuitsch had vroeger — dus toen de staat natievormend kon werken — de kans zich naar Nederland te richten, welke kans sinds de Pruisische doordringing verloren is gegaan. Volkomen onzin is dan Cuypers' bewering, dat naar „volksche" be-

ginselen onze staatkundige grenzen in het Oosten weinig zin hebben, ten minste wanneer de schrijver hieronder geen rassenbeginsel verstaat. De zuiver linguistische opvatting van de taal is een eenzijdige abstractie, in het bijzonder van haar sociologische waarde, en doet door deze eenzijdigheid den schrijver een dergelijke verkeerde conclusie trekken.
De felle strijd van het Zuid-Nederlandsche volk tegen Fransche invloeden is inderdaad een gevaar voor te eenzijdige Germaansche oriënteering. Wij moeten te allen tijde in het oog houden, dat deze strijd een strijd is tusschen Nederland en de Franskiljons van België, àl dan nièt gesteund door Frankrijk, evenals er een nog niet openlijk tot uiting gekomen strijd wordt gevoerd tusschen Nederland en Duitschland, vooral nu het zuiver rassenbeginsel daar het a-b-c van de staatkunde wordt. Wij zijn Germanen — goed. Maar tegenover het Germaansche stambewustzijn, van stam tegenover stam, zoowel verwante als niet-verwante stam, is nu in duizend jaren geschiedenis een Nederlandsch volk gegroeid, levend temidden der andere volkeren. Nederlandsch is de waarde van het heden; Germaansch die van het verleden. Van waarde is dat Germaansche in de taalkunde en rassenkunde als identificatie van bijzondere verwantschappen, welke in feite hebben bestaan maar nu geen feitelijke eenheid meer bezitten. Tegenover de synthese Nederlandsch, Duitsch, Engelsch moet het nu slechts analytisch te verkrijgen begrip Germaansch wijken.

Er is geen Germaansch front, evenmin als een Romaansche organische eenheid. Organisch is Nederlandsch, Fransch, Duitsch; dat zijn de feitelijke gemeenschapsgroepeeringen, welke in het heden de toekomst bepalen.
Daarom is het weinig realistisch en hoogst bedenkelijk te zeggen, gelijk mr. Van Vessem deed, „dat hij slechts heil zag voor ons land in een aanleunen in zijn volheid bij het groote Duitsche complex" en te streven naar een programmistische samenwerking tusschen Dietschers en Neder-Duitschers. De woorden van Groen van Prinsterer: „Nous pourrions avoir besoin de la France contre la Prusse" blijven waar, indien men tegelijkertijd het omgekeerde in het oog houdt. Wanneer dan Cuypers met instemming citeert: „Rome seule met sur les choses, une impreinte d'éternité", dan merken wij, dat hij even éénzijdig is in zijn verregaande bewondering voor de latijnsche cultuur als de aanhangers van Groot-Nederland, die met het alleen zaligmakend Germanendom, of gelijk dr. Bruch met cultuurdragende en cultuurscheppende volken voor den dag willen komen.
Groot-Nederland is alleen te verwezenlijken door zich te baseeren op eigen cultuur en op eigen kracht, het zal bij de toekomstige gebeurtenissen van zijn zelfstandigheid moeten getuigen, gebruikmakende van de krachten, welke in werking zijn, zonder zichzelf te laten gebruiken.
Op eigen cultuur wil zeggen: openstaan voor alle cultuurwaarden, die wij op een eigen wijze kunnen

teruggeven; het beteekent dus niet, dat wij a priori een of anderen cultuurinvloed uitsluiten, voor zoover deze niet strijdig is met ons volkskarakter en onze volksgemeenschap. Is het niet juist de hooge waarde van de Nederlandsche cultuur, dat zij de vreemde culturen weet te ontvangen en op een eigen wijze weet terug te geven? Is het niet tevens een belangrijk feit, dat de Nederlandsche cultuur waarden heeft voortgebracht, die de vreemde cultuur verrijkten? Een overschatting van de „culture latine" is even gevaarlijk voor een Nederlandsch cultureel vermogen als een overschatting van een alleen zaligmakend culuurscheppend Germanendom.

Op eigen kracht wil zeggen, dat de eenheid van de natie als zoodanig slechts bestaansrecht heeft, voor zoover die volksgemeenschap onbewust en de kern dier volksgemeenschap bewust den wil en de bereidheid tot offers heeft voor het behoud en de versterking der banden, die de natie samenvoert en samenbindt.

Dat wij de drie gronden, waarop de beide Cuypers Groot-Nederland verwerpen, niet kunnen aanvaarden, spreekt vanzelf, gezien den „statischen" aard dezer gronden en de miskenning van de kracht der natie, geleid door een bewuste minderheid. Zij noemen als eerste grond het feit, dat het verleden geen vertrouwen geeft voor de nieuwe eenheid, doch het staat vast, dat in het verleden de *huidige* nationale kracht en haar *maatschappelijke noodzakelijkheid* geen beteekenis had. De tweede grond

is, dat de samenleving te lang verbroken zou zijn om weer saamhoorig te worden. Indien de wil tot eenheid zoowel daar als hier toeneemt, zooals deze zich sinds den wereldoorlog openbaarde, dan is die saamhoorigheid reeds een feit, voordat de eenheid bereikt is. Als derde grond wordt aangevoerd, dat de verwezenlijking van Groot-Nederland een revolutie zou beteekenen, waardoor oorlog onvermijdelijk zou zijn. Hiertegenover stellen wij ten eerste, dat Zweden en Noorwegen zonder oorlog zijn gescheiden, zoodat Vlaanderen en Wallonië dit voorbeeld zouden kunnen navolgen; ten tweede dat niets ter wereld — ook geen Europeesche politieke constellatie — rechtvaardigt, dat Zuid-Nederland verder door een Fransch-Belgische kliek wordt verdrukt en uitgebuit, terwijl ten derde de verwezenlijking van Groot-Nederland ook het einde van een Europeesch conflict kan zijn in plaats van een begin, gezien het Belgisch-Fransch militair verdrag. Ten slotte, toont een volk, dat zich geen enkel offer getroost, als daarvan een deel afsterft, zulk een zwakken wil om voort te bestaan, dat het geen toekomst meer zou hebben.

De ellende van Vlaanderen in België, het paradijs van den kapitalist, zooals Marx zeide, is vele malen grooter dan het geheele oorlogsconflict van 1914, voor zoover het Vlaanderen betrof, dat voor vreemde meesters tevergeefs zijn bloed heeft geofferd en waarvan zou worden verlangd, dit ten tweede male te doen.

De analyse van het synthetisch begrip der volks-

gemeenschap werkt verwarrend. Men komt dan tot factoren, die medegewerkt hebben aan die organische eenheid en waaraan men een „hoofdzakelijke" of „uitsluitende" beteekenis wil toekennen. Iedere analyse van een synthese kan tot een dergelijke eenzijdigheid aanleiding geven. Iedere analyse van een wordingsproces heeft de neiging om de klok terug te zetten en terecht of ten onrechte te concludeeren, dat deze of geene factor in het verleden den samengroei der natie heeft bevorderd en dus.... die factor heden ten dage nog werkt en die werkzaamheid gestimuleerd moet worden. Het is echter niet noodig en slechts van academisch nut, om de natie te analyseeren, daar de natie zich manifesteert in een gelijke cultuur, in een deels onbewusten en deels bewusten wil tot voortbestaan en in den wil zijn „eigen" maatschappij te veroveren, te behouden en te ontwikkelen.

Als laatste voorbeeld van ontkenning van de verscheidenheid der domineerende krachten in de geschiedenis moeten wij tot onzen spijt noemen de doelstelling van het Verdinaso onder leiding van Joris van Severen.

Oorspronkelijk streefde het Verdinaso — blijkens het geschrift van zijn theoreticus ir. De Langhe over de „Beginselen van het Dietsch nationaalsolidarisme" — naar één volk, één staat. Als vijanden van de nagestreefde doelstelling werden in het programma terecht de Franschen, Walen en Franskiljons gesignaleerd. Het moge zijn, dat het Dinaso

bij de analyse van het wezen der natie van den beginne af zekere fouten maakte, door bijna alle waarden afhankelijk te stellen van het bloed of het „Nordisch" karakter van ons volk, vast staat dat de doelstelling als zoodanig Groot-Nederland betrof: den Groot-Nederlandschen, Den Dietschen staat, vereenigende het Nederlandsch gedeelte van België met ons land.

Door de erkenning van de maatschappelijke kracht en het sociaal karakter van het hedendaagsch nationalisme kwam het in 1931 gestichte Dinaso tegelijkertijd voor den dag met een sociaal-economisch program, dat niet binnen het bestek van dit aanhangsel kan worden besproken. Men zou dus moeten aannemen dat het Verbond van Dietsche Nationaal-Solidaristen het verschil in rangorde en kracht van de volksgemeenschap tusschen nu en vroeger, als factor voor staatvorming, zou moeten kennen. Echter plotseling verandert het Verdinaso van doelstelling en volgt — blijkens Joris van Severen's redevoering van 20 Augustus 1934 — een „nieuwe marschrichting". Deze marschrichting is niet *een andere weg naar hetzelfde doel, maar een nieuwe weg naar een ander doel.* De doelstelling is nu niet meer één volk, één staat, maar „het veroveren van beide staten die op het grondgebied der aloude Nederlanden leven, België en Nederland door het Verdinaso aan weerszijden van de grens en het naderhand samenvoegen van deze twee Dinasostaten in één verband" (Mr. Willem Mélis, De strijd om de vereeniging der Nederlanden,

blz. 57). Een nieuwe programverdediger werd gevonden blijkens het hier vermelde werkje. „Door deze samenvoeging" — lezen wij daar — „zal dan weer hersteld zijn de economische eenheid, die eens Karel de Vijfde op punt was te verwezenlijken, die eens werd nagestreefd door Willem van Oranje, die 15 jaar lang heeft bestaan als Vereenigd Koninkrijk onder Koning Willem I". Tegenover de Groot-Nederlandsche gedachte stelt het Verdinaso, de verouderde Bourgondische conceptie. Groot-Nederland wordt verworpen, omdat „deze oplossing noch historisch, noch geografisch noch economisch bevredigend zou zijn."

Deze opvatting van het Verdinaso miskent de krachten van het heden en is in wezen „staatsch", d.i. uitgaande van den staat als natie-vormende kracht, een kracht van het verleden, maar niet van het heden. De Bourgondische gedachte van vroeger tijden vond aansluiting bij de toen werkende „staatsche" krachten, hoewel men toen reeds hier en daar de sluimerende en o zoo langzaam groeiende kracht der volksgemeenschap gewaar werd. *(Zonder de moderne sociale ontwikkeling, geen modern nationalisme!)*

Dat deze „staatsche" opvatting er tevens toe leidde, bij een saamgevoegd Nederland en België ook Luxemburg op te eischen, is „der Fluch der bösen Tat". Bourgondië na te streven in dezen tijd is *historisch* ongerechtvaardigd, omdat het de 19e en 20e eeuw overslaat.

In dezen tijd is een nationale minderheid een van

alle kans op ontwikkeling en ontplooiïng beroofde minoriteit, welke slechts kan worden gedenationaliseerd of onvoorwaardelijk ten onder gaat.
En hoe staat het met de geografische en economische motieven? De geheele ontwikkeling van dezen tijd leert, dat zoowel de economie als de geografie zich voegt naar krachten, die vitaler zijn dan overwegingen van economische utiliteit en feitelijk geografische motieven. Oostenrijk van vóór 1914 werd steeds economisch-geografisch gemotiveerd; het heeft niet belet, dat de verschillende nationaliteiten daar hun staat verkregen, evenmin als het Ierland kon beletten, tegenover Engeland den weg tot vrijwording te betreden.
De opvattingen van het Dinaso laten wij verder rusten; vooral echter betreuren wij het, in die beweging nog te hooren reppen van Dietschland, waardoor het Dinaso moedwillig den schijn ophoudt, alsof het Groot-Nederland — het vereenigde Dietschland — begeert. Deze verwarring is schadelijker dan de verwarde begrippen omtrent het wezen der natie of omtrent de dynamiek der historie, omdat hiermee de terminologie wordt *misbruikt* voor in wezen geheel tegengestelde begrippen.
Besluiten wij dan dit aanhangsel met den wensch, dat in Vlaanderen en in Nederland de doelstelling zuiver zal blijven — een doelstelling, welke beslissend zal zijn voor de toekomst van ons volk en waarvan, naar wij verwachten, de noodzakelijkheid in steeds breeder kringen van ons volk zal

worden ingezien. Wij nemen aan, dat deze overtuiging de wil tot de daad zal stalen, zoo spoedig de gebeurtenissen ons voor de beslissing zullen plaatsen, opdat zij die nà ons komen, niet zullen vergaan.

AANTEEKENINGEN

HOOFDSTUK I

1 Het artikel is behalve in de Italiaansche Encyclopedie ook verschenen in de Dictionnaire Diplomatique van de Académie Diplomatique Internationale te Parijs. Overigens is het uitgegeven onder den titel Mussolini, le Fascisme bij Denoël et Steele te Parijs. Wij citeeren of verwijzen naar de 8e uitgave blz. 27.
2 Mussolini, le Fascisme, blz. 30.
3 Hitler, Mein Kampf, 13e druk, uitgegeven bij Franz Eher Nachfolger G.m.b.H. te München, blz. 244.
4 idem, blz. 404—408.
5 Mussolini, le Fascisme, blz. 32.
6 Hitler, Mein Kampf, blz. 422.
7 Mussolini, le Fascisme, blz. 56.
8 idem, blz. 22—23.
9 idem, blz. 53.
10 idem, blz. 55.
11 idem, blz. 57.
12 idem, blz. 54.
13 idem, blz. 76.
14 Hitler, Mein Kampf, hoofdstuk: der Staat.
15 Mussolini, le Fascisme, blz. 6.
16 Comités d'Action pour l'universalité de Rome, réunion de Montreux, 16—17 décembre 1934—XIII, uitgegeven door het bureau de presse des C.A.U.R. te Rome, zesde Ordre du jour blz. 88.
17 Meletti, die Revolution des Faschismus, Eher verlag 1931, blz. 5.
18 Mussolini, le Fascisme, blz. 64.
19 Meletti, die Revolution des Faschismus, blz. 8.
20 Voor het verschil tusschen fascisme en nationaal-socialisme, leze men het eerste aanhangsel.

HOOFDSTUK II

21 Rachfall, Wilhelm von Oranien und der Niederländische Aufstand I, blz. 246.
22 idem, I, blz. 556.
23 idem, II, blz. 614.
24 idem, III, blz. 78.
25 idem, II, blz. 126.

26 Mussolini, le fascisme, blz. 23.
27 Van Schelven, Willem van Oranje, blz. 222.
28 Van Hamel, Nederland tusschen de mogendheden.
29 Omtrent het vroegere „absolutisme" heerscht in het algemeen een te „absolute" meening, daar een reeks van privileges en autonomiteiten zelfs in Frankrijk in stand bleven, welke een moderne centrale uitvoering van 's Konings besluiten in den weg stonden. Zie b.v. Pierre Gaxotte, Louis XV en La Révolution française uitgegeven bij Fayard te Parijs.
30 Dictionnaire Diplomatique II, blz. 195, artikel van Prof. Redslob over: le principe des nationalités.

HOOFDSTUK III

31 Leidend beginsel der N.S.B. (zie programma der Nationaal-Socialistische Beweging).
32 Meletti, blz. 98—104 en Volpe, Wording en Wezen van het Fascisme, N.V. H. P. Leopold's Uitg.-Mij., blz. 36.
Dr. J. Valkhoff, Twee nieuwe staatsvormen (Uitg. Kosmos, Amsterdam) schrijft dan ook terecht op blz. 81, dat volgens de fascistische staatsleer natie en staat één moeten zijn.

HOOFDSTUK IV

33 Dr. Van Hinte, Nederlanders in Amerika.
34 Van Schelven, Prins van Oranje, blz. 100—102.
35 Rachfall, Prinz von Oranien III, blz. 126—127.
36 Eggen, De invloed van Zuid-Nederland op Noord-Nederland uitgeoefend, Gent, 1908, blz. 8—11, 211, 212.
37 Colenbrander, Nederland en België, blz. 106.
38 Steinmetz, Englands Anteil an der Trennung der Niederlande (im Jahre 1830), blz. 258.
39 Josson, De Belgische Opstand.
40 Knuvelder, Mythe Nederland, blz. 96.
41 Elias, Onze Wording tot Natie.
42 Eggen, Bijdrage tot de Geschiedenis van de Vlaamsche Beweging gedurende den oorlog, Brussel 1931, blz. 63.
43 Lodewijk de Raet, Vlaanderens economische ontwikkeling.
44 Eggen, Bijdrage, enz. (Voorwoord C. Huysmans) blz. 3.
45 idem, Bijdrage, blz. 74, 75, 80, 81 en 83.
46 In het najaar van 1934 heeft de Leider der Dinaso's, Joris van Severen een zgn. „nieuwen koers" verkondigd, waarbij hij als nieuwe doelstelling in de plaats van Groot-Nederland een samenvoeging van België en Nederland voorstaat. Deze „nieuwe koers" is een „oude" koers — nl. de Bourgondische gedachte,

welke bij de Bourgondische vorsten, bij den Prins van Oranje en bij Koning Willem I tot op zekere hoogte heeft geleefd, welke echter *strijdig* is met de Groot-Nederlandsche gedachte en met het uit het fascisme voortvloeiende nationalisme. Voor het overige raadplege men het tweede aanhangsel.

47 Pirenne, Histoire de Belgique.
Colenbrander, De Belgische omwenteling.
idem, Nederland en België.

48 Knuvelder, Van Wingewesten.
idem, Het rampjaar 1830.
idem, Mythe Nederland.
Prof. Geyl, De Groot-Nederlandsche gedachte.
Prof. Gerretson, Inleiding bij Knuvelder's Wingewesten.
Dr. Steinmetz, Englands Anteil.

49 zie literatuurlijst in Knuvelder's Mythe Nederland.
50 Knuvelder, Mythe Nederland, blz. 21.
51 Steinmetz, Englands Anteil, blz. 22.
52 H. Pirenne, Histoire de Belgique VII, blz. 377, 378, 385, 392.
53 idem, Historie de Belgique VII, blz. 383, 386.
54 idem, La Belgique et la guerre mondiale.
55 Colenbrander, De Belgische omwenteling, blz. 200.
56 de Belgische omwenteling, blz. 6.
57 Knuvelder, Mythe Nederland, blz. 117—120.
58 Colenbrander, Nederland en België, blz. 152.
59 idem, Nederland en België, blz. 168.
60 idem, Nederland en België, blz. 173, 174, 176.
61 Pirenne, Histoire de Belgique VII, blz. 386.
62 idem, Histoire de Belgique VII, blz. 386; Steinmetz, blz. 115.
63 Knuvelder, Mythe Nederland, blz. 10.
64 Colenbrander, Nederland en België, blz. 179—181.
65 Knuvelder, Mythe Nederland, blz. 30. Ondertusschen is Prof. Geyl eindelijk tot hoogleeraar te Utrecht benoemd.

HOOFDSTUK V

66 Meletti, Die Revolution des Faschismus, blz. 109.
67 Colenbrander, Koloniale Geschiedenis III, blz. 41.
68 Grongrijp, Schets Economische Geschiedenis Ned. Indië, blz. 151.
69 Colenbrander, Koloniale Geschiedenis III, blz. 47.
70 Grongrijp, Schets enz., blz. 149, 150.
71 Colenbrander, Koloniale Geschiedenis III, blz. 64.
72 idem, Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer II, blz. 1.
73 idem, blz. 133.
74 idem I, blz. 371 (zie ook Colenbrander II over de Islam-

kwestie, naar aanleiding van het werk van Snouck-Hurgronje).
75 idem I, blz. 212.
76 Knuvelder, Mythe Nederland 2e boek, Nederland en Indië.
77 idem, blz. 139.
78 Blumberger, Politieke Partijen en Stroomingen in Nederlandsch Indië, blz. 9.
79 idem, blz. 35.
80 Gongrijp, blz. 11.
81 idem, blz. 52—54.

HOOFDSTUK VI

82 Dr. Wiebols, De toekomstige bevolkingsgrootte in Nederland, N.V. Dorsman & Odé's Boekhandel en Drukkerij, Vlaardingen 1925, blz. 1 (zie ook noot 1).
83 idem, blz. 128 noot 1 en 2.
Weiss, Soziale Frage und Soziale Ordnung, blz. 502.
84 idem, blz. 503.
85 idem, blz. 507.
86 Wiebols, blz. 131.
87 idem, blz. 133—135.
88 Meletti, blz. 88.
89 idem, blz. 98.
90 idem, blz. 90.
91 Weiss, Soziale Frage enz.
92 Dr. Koks, De Indo, blz. 15, Amsterdam 1930. Diss.
93 idem, blz. 41.
94 Nieuwenhuis, Is er een Indo-vraagstuk?
95 Dr. Koks, blz. 261.
96 Schijfsma, De K.N.G. in vogelvlucht, blz. 6.
97 idem, blz. 9.
98 idem, blz. 10.
99 Rapport Vaderlandsche Club. Ontwikkeling van een Kolonisatie in Nieuw-Guinea. De Gebr. van Cleef, 's-Gravenhage 1934, blz. 19.
100 Koloniaal Tijdschrift 1934, blz. 10—27.
101 Rapport Vaderlandsche Club, blz. 41—242.
102 idem, blz. 73.

HOOFDSTUK VII

103 Mussolini, le Fascisme, blz. 15.
104 idem, blz. 15.
105 Othmar Spann, Die Haupttheorien der Volkswirtschafslehre.

Verlag Quelle und Meyer, Leipzig 101—105. Tausend, blz. 181 (opgave van zijn voornaamste geschriften).
106 idem, blz. 157.
107 idem, blz. 162.
108 Schumpeter, Wesen und Haupteinhalt.
109 Dr. M. J. H. Cobbenhagen, Theoretische beschouwingen over het verband tusschen inkomenstheorie en prijstheorie.
110 Mussolini, le Fascisme, blz. 55.
111 idem, blz. 21.
112 idem, blz. 57.
113 Georges Bourgin, l'Etat Corporatif en Italie. Fernand Aulier, Paris 1935, blz. 232.
114 Corporative Economy, Rome XII.
115 Edmond Fucile, Le mouvement syndical et la réalisation de l'état corporatif en Italie. Marcel Rivière, Paris 1929.
116 Corporative Economy, blz. 18.
117 idem, blz. 27.
118 Fucile, blz. 163.
119 idem, blz. 201.
120 idem, blz. 60.
121 idem, blz. 48—49.
122 Knickerbocker berekende, dat de Russische boer 90 pCt. van zijn productie aan den staat als retributie afdraagt. Mussolini zei terecht, dat hij geen staatskapitalisme wilde, omdat men het aantal ambtenaren niet met tien wilde vermenigvuldigen. (Bourgin, blz. 220).
123 Bourgin, blz. 40—42.
124 idem, blz. 64—65.
125 idem, blz. 233—234.
126 Mussolini, le Fascisme, blz. 20.
127 idem, l'Ordre nouveau. Discours prononcé le 14 novembre 1933—XII à l'Assemblée du Conseil National des Corporations, blz. 21.
128 Bourgin, blz. 227.
129 Paul Einzig, De economische grondslagen van het fascisme, N.V. H. P. Leopold's Uitg. Mij. Den Haag 1934, blz. 2, 4, 14. Harold E. Goad en Muriel Currey, Onder fascistisch bewind, N.E.N.A.S.U. Utrecht (zie voorwoord van Walter Elliot, Minister van Landbouw), blz. 12.
130 Mussolini, l'Ordre nouveau, blz. 22.
131 Bourgin, blz. 221.
132 Harold Goad, blz. 16.
133 Einzig, blz. 82.
134 idem, blz. 83.
135 Mussolini, l'Ordre nouveau, blz. 23.
136 Bourgin, blz. 221.

137 Fucile, blz. 109.
138 idem, blz. 69—90; Bourgin, blz. 113—121.
139 idem, blz. 141.
140 Bourgin, blz. 21, 53, 54, 69, 241.
141 Fucile, blz. 161; Bourgin, blz. 130; Mussolini, le Fascisme, blz. 117, art. 43.
142 Bourgin, blz. 142.
143 Mussolini, l'Ordre nouveau, blz. 29—30, art. VIII tot en met art. XIII van de wet over de organisatie der corporaties dd. 9 December 1933; Bourgin, blz. 169—170.
144 Bourgin, blz. 176. De geheele samenstelling der Corporaties op blz. 174—189, met wijzigingen op blz. 193—199.
145 idem, blz. 165.
146 Goad, blz. 45.
147 Einzig, blz. 116.
148 Goad, blz. 62, Einzig, blz. 57.
149 Les progrès de l'agriculture italienne. Notes d'illustration présentées au XVI ième Congrès International d'Agriculture de Budapest. Rome 1934, blz. 5.
150 Corporative Economy, blz. 24.
151 Einzig, blz. 57.
152 Goad, blz. 91.
153 Einzig, blz. 37.
154 idem, blz. 51, 54 en 55.
155 Goad, blz. 92 en Einzig blz. 45.
156 Einzig, blz. 95—111, Goad blz. 63—69.
157 idem, blz. 125.
158 Mussolini, blz. 37.
159 Goad, blz. 103—104, Bourgin blz. 118.
160 Einzig, blz. 72—73.
161 Program N.S.B., blz. 27.
162 idem, blz. 35.
163 idem, blz. 36.
164 idem, blz. 41, 42. De in dit jaar verschenen brochure V (Staatkundige richtlijnen) voorziet evenmin in het geconstateerd tekort aan fascistisch inzicht.

HOOFDSTUK VIII

165 R. Frhn. von Rheinhaben, Stresemann, Carl Reissnerverlag, Dresden, blz. 252—253.
166 Artikel 19 van het Volkenbondsverdrag luidt als volgt: De vergadering (Assemblée) kan, van tijd tot tijd, leden van den Bond uitnoodigen een nieuw onderzoek in te stellen, naar verdragen die niet meer toe te passen zijn, evenals naar inter-

nationale toestanden, waarvan de handhaving een gevaar voor den wereldvrede zou kunnen opleveren.

167 Prof. Dr. J. A. van Hamel (Directeur der rechtskundige afdeeling van het secretariaat van den Volkenbond), De macht van den Volkenbond tot het bevorderen van den vrede, A. W. Sythoff's Uitg. Mij., Leiden 1924, blz. 7.

168 idem, blz. 9.

169 idem, blz. 11—12.

170 idem, blz. 17.

171 Mr. A. A. H. Struycken, De hoofdtrekken van Nederland's buitenlandsch beleid, S. Gouda Quint, Arnhem 1923, blz. 27—31.

172 Dictionnaire Diplomatique I Assistance Mutuelle, blz. 224—226; II Protocole de Genève, blz. 502—503.

173 Mr. A. A. H. Struycken, Het bestuur der buitenlandsche betrekkingen, S. Gouda Quint Arnhem 1918, blz. 34, 35.

174 Mr. A. A. H. Struycken, De kleine staat, S. Gouda Quint Arnhem, blz. 17. H. A. F. G. Van Ermel Scherer, Het Nederlandsche leger, A. A. M. Stols Maastricht, blz. 5.

175 Mr. A. A. H. Struycken, Hoofdtrekken, blz. 19.

176 Prof. Mr. J. A. van Hamel, Grondslagen van Nationale Politiek, Van Holkema en Warendorf, blz. 15 en 32.

177 Mr. A. A. H. Struycken, Het bestuur, blz. 54.

178 idem, Hoofdtrekken, blz. 39—41.

179 Redevoering ter gelegenheid van den jaardag der Kamer van Koophandel te Rotterdam, over koloniale vraagstukken. Zie De Standaard 12 Maart 1924.

180 Artikel II luidt:
„De onderdanen en schepen van de eene natie zullen bij den in- en uitvoer in en van de haven der andere, in de Oostersche zeeën geen rechten betalen hooger dan ten bedrage van het dubbele van die, waarmede de onderdanen en schepen der natie aan welke de haven toebehoort, belast zijn. De rechten voor den in- en uitvoer met Nederlandsche bodems in een Britsche haven op het vasteland van Indië of op Ceylon betaald wordende, zullen in dier voege worden gewijzigd, dat deswege in geen geval meer berekend worde dan het dubbele der rechten door Britsche onderdanen en voor Britsche bodems te betalen.
Met betrekking tot die artikelen, op welke geen recht gesteld is, wanneer ze worden in- of uitgevoerd door de onderdanen of in schepen der natie, aan welke de haven toebehoort, zullen de rechten aan de onderdanen der andere op te leggen in geen geval meer bedragen dan zes ten honderd.

181 Dr. Aug. de Vries, Geschiedenis van de handelspolitieke be-

trekkingen tusschen Nederland en Engeland, Martinus Nijhoff, 's Gravenhage 1931, blz. 85.

182 idem, blz. 90.

183 idem, blz. 194.

184 Mr. J. A. van Hamel, Nederland tusschen de mogendheden, Van Holkema en Warendorf 1918, blz. 384.

185 idem, De Scheldebeslommeringen, Noordhoff, Groningen 1919.
Prof. A. A. H. Struycken, Nederland, België en de mogendheden, S. Gouda Quint Arnhem 1919.
Dr. H. Brugmans, De Wielingen, Scheltema en Holkema Amsterdam 1920.
Mr. J. Zaayer, Het Nederlandsch deltagebied, S. C. van Doesburgh Leiden 1930.
Gewijzigde verdrag met België, Martinus Nijhoff 's Gravenhage 1926.
Mr. J. Zaayer, Nederland en België, „Pro en contra" Hollandia-drukkerij N.V. Baarn 1933.

186 Dr. H. T. Colenbrander, Nederland en België, blz. 38.

187 Dr. H. T. Colenbrander, Nederland en België, Martinus Nijhoff 's Gravenhage 1927, blz. 7.

188 idem, blz. 36—38.

189 idem, blz. 43, 66 en 77.

190 Brugmans, de Wielingen, blz. 49—54.

191 Ermel Scherer, Het Nederlandsch leger, blz. 27—29.

192 Van Hamel, Nederland tusschen de mogendheden, blz. VIII.

193 Mr. A. A. H. Struycken, Het bestuur der buitenlandsche betrekkingen, blz. 42.

194 Edition définitive des oeuvres et discours de Benito Mussolini IX, blz. 162.

INHOUD

Verantwoording 5

HOOFDSTUK I

Dogma's en normen 9

HOOFDSTUK II

De ontwikkeling van nationalisme en socialisme tot fascisme 21

HOOFDSTUK III

Methode 42

HOOFDSTUK IV

Dietsche vraagstukken 48

HOOFDSTUK V

De eenheid van het Koninkrijk 76

HOOFDSTUK VI

Het demografisch probleem 104

HOOFDSTUK VII

Economische en sociale richtlijnen . . . 135

HOOFDSTUK VIII

Het buitenlandsch politiek probleem . . 206

EERSTE AANHANGSEL

Het verschil tusschen fascisme en nationaalsocialisme 249

TWEEDE AANHANGSEL

Ideeëndans om Groot-Nederland . . . 264

Aanteekeningen 283

Voorlichting